

**critică și
cronică:**

Petru Birău
Zenovie Cărlugea
Ion Mocioi
Vasile Ponea
Vasile Spiridon
Ion Trancău

proză:

Aurel Antonie
Alexandru Colțan
Dan Marius Drăgan
Adrian Alui Gheorghe
Iona Gociu
Marius Iorga
Silviu Doinaș Popescu

**eseuri
și studii:**

Paul Aretzu
Andrei Fischof
Victor Constantin Măruțoiu
Alin Negomireanu
Daniel Popa
Lazăr Popescu
Ion Popescu Brădicieni
Elena Roată
Persida Rugu
I.D. Sicore
Marin Sorescu
Alexandru Florin Țene

poezie:

Delia Adam
Cristian George Brebenel
Gelu Birău
Radu Cărneci
Barbu Cioculescu
Ilie Constantin
Lia Călniceanu
Ioana Dinulescu
Marian Drăghici
Anghel Dumbrăveanu
Nicolae Dragoș
Șerban Foarță
Adrian Frățilă
Petre Ghelmez
Ion Horea
Horea Muntenuş
Andrei Novac
Mariana Popeangă-Cornoiu
Florian Saioc
Alex Ștefănescu
George Țârnea
Valerii Toderici
Luciana Vladimír
Claudia Voiculescu

Interviu:

Ion Predoșanu

evocări:

Camil Baldazar
Sorana Georgescu - Gorjan

Mestecenii

restituiri:

Haralambie Bodescu
Ioan Flora

traduceri:

Valeriu Butulescu
Dumitru Dănău

grafică - pictură:

Costel Dobrițescu

Manifestul metamodernist

Lazăr Popescu

1.-Metamodernismul este o sinteză de postmodernism și transmodernism.

2.-Metamodernismul admite din postmodernism memoria culturală și intertextualitatea, iar din transmodernism necesitatea recuperării sacrului și transversaliile literare.

3.-Din modernism admite realitatea transcendenței vite.

4.-Spre deosebire de postmodernism, nu cultivează notele minore. Rămâne într-o tonalitate a scrisului, gravului.

5.-Spre deosebire de transmodernism, cultivă paradoxul: este dincolo de modernitate, fiind chiar în ea. Transmodernismul este peste, deasupra, dincolo. Metamodernismul este deasupra și în, în același timp. Și este ezoteric prin definiție.

6.-Metamodernismul e și o formă de dialog relaxat cu modernismul, care fusese o formă de ruptură cu tradiția, cu romantismul, dar care e acum deja tradiție.

7.-Metamodernismul nu rupe cu modernismul, ci rămâne în el, depășindu-l. E în el, dar nu (mai) e în el. E aici și acolo în același timp, prin asta el asemănându-se cu ezoteria.

8.-Metamodernismul e o formă de vibrație artistică pe anumite frecvențe, se presupune înalte.

9.-Spre deosebire de modernism, care rupea cu tradiția, metamodernismul acceptă apăsat tra-

diția, în sens de tradiție filosofică sau inițiativă. Postmodernismul o acceptă, dar ironic.

10.- Metamodernismul este, metodologic vorbind, în cercetarea culturală, o sinteză între antropologia fundamentală, antropologia sacrului, a lui René Girard, și filosofia postmodernă care denunță violența ascunsă sub vălul și pretextul rațiunii.

11.- Metamodernismul – în cercetare vrea să elaboreze o metacultură, prin care omul să se înțeleagă mai bine pe sine.

12.- Metamodernismul nu inițiază studii culturale, el este o critică a culturii.

13.- Metamodernismul amintește celor fără memorie sau neatenți că am intrat deja în alt EON. În altă VÂRSTĂ.

14.- Metamodernismul își propune să studieze CULTURA ca JOC.

15.- Metamodernismul vă amintește deja că timpul trece mai repede...Și că deja suntem în epoca VÂRSĂTORULUI.

16.- Metamodernismul sesizează cum EONUL se joacă...Fie cu noi, fie joacă șah. Evident e vorba de un JOC COSMIC...

17.-Mircea Cărtărescu e un metamodernist, atunci când nu e minor... În "Orbitor" bunăoară... O ilustrare a metamodernismului este poezia.

18.- Metamodernismul acceptă hiperrealismul.

semnal

Ion Trancău

Un prozator veteran

Viorel Teodorescu pare a se fi ivit, simultan, din stîrpea prozatorilor doljeni și teormăneni, originar fiind din satul... Vărăți, a cunoscutei comune Podaru, localități rurale situate undeva pe înălțimea unui triunghi imaginar, desigur oarecare, dat de laturile/drumurile care leagă Craiova de Roșiori de Vede și de Slatina. El s-a afirmat și, parțial, s-a impus atenției cititorilor și criticilor literari cu șapte cărți de proză scurtă, după o îndelungată, consecventă și remarcabilă experiență publicistică. Dintre aceste cărți, le menționez pe cele patru, pe care le-am primit, cu autografe protocolare: Izmene pe călător, Viespile reumușării, Insomnii în capul oaselor și Șarpele la trufe trage. De același autor sunt și celelalte trei volume: Orgolii obrintite, Cine iubeste și lasă și Abțibilduri cu sclipici. Toate au apărut la edituri craiovene. Nu prea înțeleg de ce Viorel Teodorescu n-a editat o carte la Scrisul Românesc, mai ales că în revista craioveană omonimă s-a bucurat de două cronici pertinente și favorabile.

Divulg de la început starea afectivă și modalitatea memorialistică cu care comentez în rândurile următoare volumul Șarpele la trufe trage, convins că autorul nu (mai) scrie poezie, cultivând cu tenacitate și cu vocația genul literar matur al prozei. Pe Viorel Teodorescu l-am cunoscut în Valea Jiului, la Petroșani, ca profesor de... citire și scriere, aspirant și debutant în tentativa lui de a se afirma în publicistica provincială din deceniul șapte al mileniului și secolului revolut. Cred că au trecut cel puțin patruzeci de ani de când ne-am despărțit, fără să ne mai vedem și să ne mai auzim. Printr-un regretat amic comun, am reluat legătura telefonică și epistolară. Cu plăcută surpriză, mi-am sporit biblioteca personală, avându-l autor real și autentic pe fostul ziarist din sejurul lui mineresc din Valea Jiului.

Volumul Șarpele la trufe trage se constituie din cinci proze scurte, însumând puțin mai mult de două sute de pagini. După o clasificare tradițională, cele cinci proze scurte nu sunt nici schițe, evident, nici nuvele, ci, în mod cert, povestiri neomoderne cu tehnici narative moderne și postmoderne, cu trame prin care autorul ne orientează și ne poartă în sfera veridică și verosimilă a experiențelor proprii, autenticitatea fuzionând cu ficțiunea, particularitățile prozastice, în fond auctoriale fiind dorice și ionice, în primele patru povestiri, ionice și corintice în ultima, dacă e să trimitem la trilogia manolesciană Arca lui Noe. Titlul volumului reiterează pe cel al ultimei povestiri și poartă o dedicație simplă și intimă Pentru Dana.

Prima povestire intitulată Măna destinului, fără vreo aluzie livrescă la tragedia clasică greacă, are aproape cincizeci de pagini, bazându-se pe memorare subiectivă la persoana întâi singular, marcă a modernității ionice. Personajul narator este o studentă maladiv-flustrată, din anul III bis, cu predispoziția unei confesiuni ironice și sarcastice totale, într-un limbaj libertin. Spre Postul cel mare, ea are o criză inopinată de amnezie, încât nu mai găsește un carnețel botezat ostentativ Memoria ambulantă, un document intim, subtilizat, șterpeli, mânglit de o colegă de cameră, în circumstanțe obscure. În acel carnețel, studenta consemna date și locuri ale unor escapade sentimentale, precizând numele pretendentului la grațiile-i divine. Locațiile sunt citadine, bucureștene, ceas-Universitate, Aro-casa de bilete, Rond Coșbuc și Buturugă Cișmigiu, unele cu denumiri argotice. Personajul narator confirmă că autorul a cunoscut din plin viața studențească de la sfârșitul obsedantului deceniu, șase, și de la începutul deceniului șapte. Prozatorul a trăit intens experiențele evocate cu nonșalanță, încât personajul narator ne apare ca un alter-ego, ilustrând astfel în proza sa neorealismul remarcabil al literaturii noastre postbelice. De exemplu, personajul narator trăiește decepția unei studente seduse și abandonate, sintagmă din titlul unui film italian în vogă. Ea găsește o confidentă în Speranța, atribundu-i o menire vindicativă, aliată împotriva Aurorei și Svetlanei, antipatiile, dizgrațioasele și mediocrele colege care i-ar fi putut fura carnețelul. Speranța e o personaj simbolic, cel puțin onomastic, care o îndeamnă de pe acum pe Elisabeta Pantelimon să frecventeze biserica, să asculte liturgiile dominicale, spre a se salva și vindeca de ură, de impulsul impur al răzbunării. Nu întâmplător, Speranța este asistentă medicală în psihiatrie, capabilă să înțeleagă drama Elisabetei, convinsă că o paște o dezaxare.

Un alt personaj feminin, profesoară cu laureați ai olimpiadelor școlare, îi amintește de puritatea căminului conjugal apărută de vreo cincisprezece ani de Pantelic, de fidelitatea lui ireproșabilă. Elisabeta însăși apelează la o bibliografie medicală, pentru propria comprehensibilitate, pentru a se salva de gelozia provocată de pomelnicul gagicilor lui Pantelimon. Este iluminată de prenumele Tatiana și numele Slușarenco din Brăila. Convorbirea telefonică cu aceasta este abruptă și nervoasă, aproape incredibilă. Replicile sunt insidioase, ironice, dincolo de orice politețe, riscante pentru Elisabeta. Prin Tatiana află de Svetlana, cu deosebită satisfacție. Un alt personaj, profesor de germană, devenit consilier psihologic intim, o sfătuiește să nu mai fie atât de vigilentă cu soțul, să-i ignore evaziunile la modă. Elisabeta continuă lupta, cu o tactică și o strategie crispată. Alături de ea, personajele evoluează inerent, conturându-se distinct. Din dialogul Elisabetei cu Svetlana aflăm că Flavius este soțul Aurei, o altă fostă colegă de cameră, și că au un băiat și o fată, băiatul ajungând un dereglat, deși licențiat în electronică cuantică, că în familia lor atmosfera este insuportabilă, în sfârșit, că fata e ca lumea: măritată cu un antreprenor urât și bătrân la o firmă de construcții, cu bani gărlă, ea tinerică și frumușică.

În ultima pagină a povestirii se dezleagă enigma, se elucidează misterul, prin consultarea, diagnosticul și tratamentul, ca deznodământ, al unui psihiatru. Destăinuirea Aurei în legătură cu soțul ei, Flavius, un alt dereglat psihic, oferă Elisabetei sugestii de vindecare. Asemenea colegului de germană, psihiatru o îndeamnă pe Elisabeta să îl înțeleagă și să îl ierte pe Pantelic. Elisabeta imaginează ea însăși ce i-ar recomanda psihiatru. Aflăm, în final, că hârta

În continuă devenire

Pictorul Costel Dobrițescu s-a născut într-un sat cu nume de pasăre (Barza), din comuna Dănești, Jud. Gorj, în anul 1957. Școala primară și gimnazială le-a urmat în satul natal, a urmat apoi Liceul Industrial din localitatea Sadu-Gorj, în paralel urmând Școala Populară de Artă din Târgu-Jiu, unde a avut ca îndrumători pe Graf Karin (Germania) și Floria Mindruțeanu (S.U.A.), iar peste ani a absolvit și Facultatea de Pedagogia Artelor Plastice și Decorative din cadrul Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu. Din 1972 a început să fie preocupat de pictură, desen, sculptură, metaloplastie, lucrări în pai de orz, pirogravură, arte decorative, etc. O vreme a fost pictor decorator în comerț iar de peste 22 de ani lucrează la CEC Bank Targu-Jiu. În afara acestor slujbe trecătoare, vreme de peste trei decenii l-a urmărit cu obstinație propria sa atitudine estetică care l-a determinat să se manifeste cu preponderență în domeniul picturii.

La început, spiritul tânăr l-a îndreptat spre cubism, după aceea a continuat ani de zile lucrul în plen-air, căutând peisaje aproape gata compuse, din mijlocul naturii, pe urmă a practicat cu un deosebit curaj descompunerea realității întipărite în memorie și recompunerea ei în altă formă, apropiindu-se treptat de pictura metafizică și urmând noua deschidere (Neue Sachlichkeit) într-o viziune proprie. Revine la peisaj prin 2004, într-o abordare plastică, modernă eliberată de multe din canoanele clasice, de care ținuse cont asemenea unui ucenic devotat vechilor maestri, obsedat de vechile tehnici, pentru mult timp pierdute ori uitate, pentru ca acum să se regăsească pe sine într-o artă conceptuală bazată mai mult pe gestualism și, de ce nu, pe filozofia și poetica imaginii, sau mai binezis pe umbrele timpului rămase în memoria afectivă.

Pe lângă desen, pictură și sculptură, nu de puține ori s-a aplecat și asupra artei religioase, monumentale, pictând sau sculptând multe icoane, sau realizând unicate de valoare combinând cele doua tehnici.

În 1989 a condus, pentru scurt timp, un cerc de pictură pentru amatori, la Casa Tineretului din Târgu-Jiu. A publicat articole de specialitate și nu numai, în diferite ziare și reviste și a participat la diferite emisiuni și interviuri culturale la: Radio Cultural, Radio Craiova, Radio Iași, Radio Tg-Jiu, Radio Omega, TV, Tele 7 ABC, TV Galati, TV Antena 1 Tg-Jiu, Acces TV și altele. Este autorul unui volum de versuri „Imperiul privirii” (cum altfel!), la Editura Punct din Tg-Jiu, 1997, și se găsește în dicționarul „Scriitorii gorjeni”, Editura Ager 1998 și în monografia „Scriitorii în țara lui Brâncuși”, Editura Măiastra 2007. Are tablouri în colecții particulare din țară și din străinătate: în Olanda, Belgia, Franța, Italia, Scoția, Ungaria, Canada, S.U.A și Republica Moldova.

În ce privește recunoașterea artistică putem menționa: participarea la peste 32 expoziții colective sau de grup, în Târgu-Jiu și în multe alte localități din țară, participarea la peste 5 tabere de creație în diverse locații din țară și s-a manifestat în peste 16 expoziții personale în orașe importante ca: București, Craiova, Târgu-Jiu etc. Colectivul de redacție al revistei Caietele COLUMNA mulțumește pe această cale pictorului Costel Dobrițescu că a acceptat ca o serie de picturi, din creația D-sale, să înnoibele paginile revistei noastre.

Redacția

Fondator: Tudor Voinea

Redactor șef: Vasile Ponea

Redactori: Ion Popescu Brădiceni, Ion Trancău, Lazăr Popescu, Cristian George Brebenel, Aurel Antonie, Marius Marian Solea, Gelu Birău, Elena Roată, Alex Gregora, Florian Saioc

Tehnoredactare: Mariana Jdeică

Procesare grafică: SC PRODCOM SRL Târgu-Jiu

Sponsorizare tipărire imprimantă color:

SC "HYDROPOWER ENGINEERING" SRL Târgu-Jiu

Fundația Culturală "COLUMNA"

str. Vasile Alecsandri, nr.53, Tg.Jiu

tel: 0253 216529, 0740157280 fax: 0253 211506,

www.targujiu.ro la rubrica "Cetățeni"

tipografia.prodcom@gmail.com

Opiniile exprimate în revistă aparțin exclusiv autorilor.

Materialele trimise să fie scrise cu diacritice și în format digital

Manifest pentru România
George Iovan,
Ed. „Anamarol” București
2011, pag. 224

Poeti din Gorj în limba germană
Dumitru Dănuș,
Ed. Măiastra, Tg-Jiu,
2011, pag. 102

Personalități gorjene
Al. Doru Șerban
Ed. Măiastra, Târgu-Jiu
2011, pag. 360

Imixtiuni critice
Ed. Fundația
Constantin Brâncuși
Târgu-Jiu, 2011, pag. 199

Restanțierul primul meu mileniu
Adrian Frăjiță,
Ed. Măiastra, Tg-Jiu, 2011,
pag. 84

Ironie patetică

Ironie prin excelență, Șerban Foață e un maestru al (di)simulării. Căci ce altceva este ironia decât o indirectie, una ambiguă, puțin sugera afiț malicia cît și pudoarea (așa cum o aprecia un Jules Renard)? Ori amîndouă la un loc? Nu e tocmai greu de constatat că poetul își învalue în multmîgălita-i textură verbală o frămîntare afectivă, o anxietate, o incapacitate de fixare ce i-ar putea oferi un profil patetic. Refuzîndu-l formal, preferă un șir de măști ce figurează denivelarea dintre aparența scriptică și esența ontică, izvorită dintr-un temperament oximoronic ce determină anume tehnici: ironia umilă, erudiția dansantă, o lapidaritate a expresiei dense, supravegheate la extrem, ce nu întîrzie însă a se dezvolta, a se pierde în arborescență. Nelinîștit, mobil, divagant, Foață își forțează condeiul spre a intra într-o, dusă la maximum, disciplină expresivă. De aici fantazarea cu strict teme filologic, afectarea pedanteriei, un soi de acribie mîntuită prin concreșcența ei cu caligrafia. Nesatisfăcut de timpul său istoric, funciamente inadapabil, bardul evadează pe coordonatele trecutului, vîdînd un grațios conservatorism ludic. Adevsea reînvie sonori mai vechi precum cele ale lui Bolintinea-nu, aseasonate cu un fior lingvistic actual: „Domnișoară funambulă/ ce adii a boule-de-neige/ și-mi faci pași de lanambulă/ cu un tigrul, -n leșă, bej;/ domnișoară ambulantă/ ce, -n Bulogne, în Istanbul, te-arăți, albă și bufantă,/ fără niciun preambul: // domnișoară fără cîrmă/ pe pămînt, ci nu-i păcat/ că, -ntre noi, un fir de sîrmă/ e, - și marele spagat?” (Exorcism). Sau tonalitățile lui Alecsandri din Pasteluri, conduse la un plus de densitate: „Pomii, ieri golași, azi umplu-mi pomiere cu larg bor:/ iată merii, iată merii, iată meritele lor.// Fie ziua cît de mornă, într-un mai mai mult moroz,/ ei ne leagă, ei ne leagă, ei ne leagă-nă-n crengi roz.// Murmură mai galeș merii, pe cînd fum mai vezi pe horn,/ decît dulcii, decît dulcii, decît dulcimer și corn” (Pomieră). Nu-i evită în partida d-sale textualistă nici pe contemporani, precum, bunăoară, acest exercițiu prin care transpare scriitura lui Dimov: „E-o seară moale, -n care plopii-mi/ dau pentru un vagon de plăpumi/ albi funigei, - dar ei i-e frig/ de tot și s-a făcut covrig;/ și nimeni nu mai face mofturi/ căci așteptăm să vie doftori/ vestiți (de n-are întîrzia!)/, să-i spună, ca-ntr-un joc: <<Zi A!>>:/ iar doftorii (la cari se scoate/ urîță limbă, cînd îi chemi,/ băloasă ca niște culbeci/ fără cochilie, dîintr-un beci/ cu igrasie și licheni,/ ce lasă, -n urmă, prin troscoate/ și lobozi, dire lungi cu sclipet/ de staniel cocolit), cînd ea/ va scoate cum, dîintr-un vechi șipet,/ scoate bu-nicile un petic/ trandafriur, de catifea,/ au să încerce un poetic/ frison și-au să exclame: <<Aaa!>> (A la maniere de el midoff). Așijderea această producție se întretaie mai mult de cîte-o clipă cu angelismul scilpitor și cu dulceturile perfide ale lui Emil Brumaru: „Știu, gura ta e un fumul/ de dulciuri: dropsuri, mente, malțuri,/ cu două porți de albe smalțuri/ și-un stridor cvasiinfernal/ de, pasămite, mori cu valțuri:// un veșnic machinal cranț-cranț,/ la care, azi, consimt și-mi număr/ pralinele din rosencranț,/ pe cînd angora noastră, Franz,/ îmi toarce împăcat pe umăr...” (Confiteor!). Între Foață și Brumaru are loc o consubstanțiere în virtutea ironiei, care, evitînd a trece în duritățile sarcastice, preferă a se „preda” galanteriei, unui ritual al tandreței cuceritoare. Am putea vorbi de-o retragere a amîndurora într-un trecut estetic-sentimental adus pînă la fruntariile prezentului, trecut pe care cei doi autori îl estetizează suplimentar, printr-o rîvnă ce se inspiră din sine, pînă la o delicioasă saturație.

Să precizăm că timpul în care Șerban Foață se simte ca adevărat în largul său e, după toate probabilitățile, „belepoca”. Aici înlînește tihna iluzorie, falsa extazie burgheză, convenționalismul edulcorat, care, pe de-o parte, îi dau mulțumirea de-a ieși din epoca actuală, pe de alta prilejul de-a rima cu o stilistică a afectării, cu un carnavalesc distins. „Belepoca”, așa

cum s-a spus, resuscitează „secolul galant”, al XVI-II-lea, Watteau, Fragonard, Boucher avînd ecouri în Monet, Renoir, Degas, chiar în Klimt. Ferventul său care este Șerban Foață o degustă ca pe o utopie intimă. Mondenitatea fantomatică ar putea reprezenta o consolare pentru cel confruntat cu decepțiile prezumate, mai mult: prefirate printre rînduri, produse de rebarbativul prezent. Notam altă dată un „parnasionism în rîspăr” al bardului. Confiscat de minuția execuției, aidoma aristocraților din Proust care-și mi-găleau pînă la extrem acordurile veșmintelor cu care apăreau în lume, d-sa respiră o atmosferă decorativă la culme, un postromantism pudrat și parfumat. Eul liric face figura unui dandy întîrziat, revenant al unui răstimp apus, chiar dacă îl citează pe un autor mai nou: „Ai intrat în parcul populat cu sorcovi/ și-ai cecit poeme (trei) de Paul Celan:/ palida domniță cură-țase morcovi/ și se colorase ca un porțelan.// Roze de hîrtie înfloreau involte,/ mult prea desinvolve, -n ino-doarea lor;/ albe, -n șorțuri negre, defilau Isolde,/ s/ zilnic, între Sfîntu’ Graal și abator.// Cas(t)nici, mandarinii cultivau smaragde/ și acuarii pentru pești și hippokampi;/ faceri-și-desfaceri, acte-și-contracte,/ coruri-și-decoruri, iambi-și-dithyrambi.// Sorcovii, prin parcuri, scuturau confetti./ Cupidoni contabili socoteau din arc./ Încasau amantii./ Aplicau pecetii./ Te lăsau să intri. - Și-ai ieșit din parc” (Valsuri no-bile și sentimentale). Contemporanul nostru se mișcă pe același palier temporal cu Creangă și cu Nadar, practicant, ultimul, între altele, al zborului cu balonul, pe care îi așează într-o ramă a prezentului: „În preajma Circului de Stat, / pe-o verde pajiște cu bancă,/ o dimineață am fi stat./ doi clovni și-o mică sal-timbancă.// ușori ca un aerostat/ pe cer, căci fără cont în bancă, - / în preajma Circului de Stat, / pe-o verde pajiște cu bancă.// și unul altuia, la sfat,/ păcatele, precum în Creangă/ sau ca în Valea Iosafat, / ni le-am fi spus, în limbă francă,/ în preajma Circului de Stat” (Rondelul Circului de Stat). La fel cu impresioniștii, de la care împrumută contururile ce încep să tremure, să se dizolve, făcînd loc fumului din gări: „Perdelele fumului unei aceleiași sumpe țigări de un alb cenușiu de un gust leșios de un lînced parfum stau între mine și tine ca pîcla opacelor gări - încît nu-ți pot spune (la dooșpe noaptea): Ghicește-mi în fum!” (Captomanție). O frumusețe de epocă apare invocată chiar sub semnul explicit al lui Renoir: „În furou, ca-n Renoir, / roz-bonbon cu frufuru, / că ți-e teamă să nu/ se topescă-n benoar/ de fondantă ce e,/ în cada aproape/ rotundă, cu ape/ de scoici pembe,/ în care, spun răii,/ stă zilnic întînsă/ ca să fie distinsă/ cu Ordinul Băii, - / pe-al Jaretierei/ purtîndu-l și după/ ce iese din jupă/ în dreptul noptierei/ din lemn scump de laur, / cînd poți s-o contempli/ și tu, ca toți membrii/ Lînei de Aur” (Ordine și medalii). Cîte un poem are o alonjă mai amplă, atîngînd spații și timpuri lejer asociate: „Aduă-i-te, -n chip de cello/ sau doar de răsucit fligorn/ (ca-ntr-un mazzochio de Ucello/ ori ca-ntr-o Dame a la Licorne)/ sau, cel puțin, ca o simplă umbră/ a cîinelui ce-aduce-a om/ (în timp ce soarele se-adumbră/ ascuns, de-acum după vreun pom:/ un disc oranț ca pe drapelul/ nipon, cînd zorii bat în țărmi, / iar mai pe-aici se face-apelul/ și se dă stîngerea-n cazărmi, / iar montgolfierele nacela/ și-o suie-n aer ca prin somn...)/ Fericele Quartet, - acela / din stînga, opul unui domn/ cu barbă, base și fața arsă/ de mexicanul cer afin,/ pe-a cărui grea paletă-mtoarsă/ e scris: Clemence et Josephine” (Henri Rousseau Vameșul, Fericelel tuor). Însă sensibilitatea poetului înlînă constant către vagul senzual, către distincția visător salonardă a mirobolantului „sfișit de veac” antebelic. Interesul d-sale emoțional se îndreaptă către mediile acestuia, abordate cu dispoziția introvertitului ce se străduiește întru extrovertire: „Cînd eu, bătînd din pleoape am/ să fac să-ți umble, cum/ pe galben-luminatul geam, / pe nudul alb, acum, // vagi fluturi cărora le vei/ fi un aeroport, / să nu tresari

Gheorghe Grigurcu

dacă, -ntre ei,/ e unul cap-de-mort, // să nu te sperii, să nu strigi/ ci să te-ngînduri, doar, / cînd, sumbră, umbra unei strigi/ va bîntui-n budoar” (Madrigal). Șerban Foață e cîntărețul cel mai sesizant al unui capitol din istoria sensibilității în care ține a se înscrie ca și cum acolo i-ar fi locul fatidic.

Muzician și pictor deopotrivă, poetul pune la contribuție în scrisul d-sale și răsfrîngerile altor arte. Tiparele fixe, prozodia „clasică” pe care o adoptă, constrîngătoare forme sonore probează o ureche atentă la melos, o acustică ce are grijă a pătrunde în vasele sangvine ale textului. Umplute cu efervescența ametoare a libertăților asociative, calapoadele fonice neconcordante cu practica prezentului sugerează astfel un dramatism al discursului oximoronic în cadența sa. La rîndu-i, artistul plastic își aduce aportul. Nu puțin versuri ni se înfățișează drept isprăvi cromatice, ordonări ale culorii pe scara unor armonii sui generis, degajînd un miros de atelier de pictor. Iată un regal al roșului în dilatări și comprimări nuanțelor sale provocatoare: „Ferestrele să mi le dai cu oje/ iar obărliturile cu hene/ să stăm în geam pe urmă și să ne/ zgîim (și răzgîim) ca dîintr-o lojă/ la ziua între toate cea mai roșie/ cînd sbruncunebie cînd pembe/ cu ornicul oprit - dacă tot e/ să ne atace-amurgul: Piele-Roșie/ cu creasta-n flăcări pene de paradă/ solare sculpturi zilnice drept pradă/ mai sîngeriu decît ne trebuia/ mai de adevăratele mai lîngă/ fîntini și arbori care dau să plîngă.// Și-atunci să-mi ștergi lucarna de boia” (Șapte unisoane, II). Ori o cochetărie a culorilor placată pe o cochetărie feminină: „Rămii cu mine-aici în abțîbilde/ lipiți de geamul nostru de cristal/ holbîndu-ne ca dîintr-un fel de stal/ dar de departe (făr’ de-a trage pilde)/ la pajiștea cu albicioase ghilde/ și bresle-n violet episcopalar/ pe ametist își jur și pe opal/ că n-ai a plînge surioară Hilde/ de-a nu le recunoaște după izul/ nici după damfu’ lor. Ah compromisul/ de astăzi: între vînat și blafard/ de miine: între galben și albastru/ de poimîne: între bronz și albastru/ de răsposimîne: între lac și fard!” (ibidem, IV). În genere, poetul se manifestă ca un zelator al materiei, al închegărilor ei în poze tandre, în nimicuri curtenitoare, în gesturi gentile. Nu mai puțin cu fine aluzii lascive. Lipsind din această creație spațiul vid al meditațiilor abstracte, concreteța umple scena în voce, spre deliciul simțurilor deschise lacom către fantasma eroticească. Aidoma unui fluture somptuos, Șerban Foață cu lege polenul din bibliotecă și din muzee de artă, din încăperile părăsite ale unor vremi revolute, un polen ce ar putea fi luat de percepția comună drept un simplu praf, însă care devine fertil în grădina lirismului d-sale, degajîndu-se în final un parfum delirant, covîșitor. Într-o măsură mai semnificativă decît ironia, acest parfum hipnotic alcătuiește pînă la urmă masca cea mai caracteristică a pateticului bard.

{Șerban Foață: Amor amoris, note bio-bibliografice de Aurel Sasu, postfață de Mircea A. Diaconu, Ed. Paralela 45, 2010, 272 pag.}

☑ Un prozator...

cu pomelnicul amantelor potențiale ale lui Pantelimon nu a mai interesat-o pe Elisabeta. Arătându-i-o, Pantelimon a soluționat dilema: de unde-o ai, dragă? Doamne, cât a tot căutat-o partenerul meu din București! Se observă că Viorel Teodorescu are virtuți de constructor, de arhitect în povestire. Le poate dovedi și în roman, ca proză de amploare epică. Criticii și istoricii literari,

Ștefan Cazimir și alții, au lansat formula interesantă de sarabandă a scrisorilor, biletelor și depeșelor pierdute, referindu-se la opera lui Caragiale, la comedii și schițe. În prima povestire a lui Viorel Teodorescu avem două asemenea dispariții misterioase și frauduloase: un carnețel sentimental intim al personajului narator, studenta maladiv flustrată din anul trei bis, și tabe-

lul cu 17 numere de telefon, multe însoțite de prenume feminine, al partenerului din București al lui Pantelimon, tabel pe care Elisabeta l-a depistat în diplomatul soțului ei, crezînd, geloasă, că este al lui.

Carnețelul și tabelul pot fi două intrigi literare ingenioase utilizate de veritabilul prozator care este Viorel Teodorescu.

TRADUCERILE ÎN ACTUALITATE – ARTĂ SAU PROFESIE?

ANDREI FISCHOF

(răspunsuri imagineare la întrebări imagineare)

(Note – rezumat)

Am crescut și am fost educat într-o ambianță bilingvă, ca mai toți transilvănenii, astfel că, încă de la vârsta școlilor (toate școlile le-am făcut în limba română, firește) am citit, am vorbit, am scris în cele două limbi paralele: română și maghiară. Am ajuns chiar – îmi dau seama în retrospectivă – să traduc muștește, în mine, textele dintr-una din aceste limbi în cealaltă, ca un joc al minții, un fel de rebus în care cauți cuvintele potrivite definiției. Astfel că, de fapt, am debutat ca traducător într-o revistă târgumureșeană, cu două poezii ale poetului maghiar Ady Endre, și anume: „Pianul negru” și „Undeva în sudul îndepărtat”. Prin anii 69-70, locuind la Târgu-Mureș, mi s-a propus să traduc în românește, pentru editura Kriterion din București, eseurile pe atunci semnate de nonagenarul critic literar târgumureșean, Molter Karoly, pe care urma să le selectez după doriința mea, dintr-un volum antologic de vreo 500 de pagini. Astfel am debutat editorial ca traducător, volumul intitulându-se „Termitele”, după unul dintre eseuri. În următorii doi ani am tradus, pentru aceeași editură, o carte-poem (“Doja”, de Szekely Janos) și un excelent roman (primul său roman) al poetului clujean Kiraly Laszlo, intitulat „Lupii albaștri”. Pentru aceste lucrări am primit premiul Uniunii Scriitorilor pentru traduceri, după ce, cu puțin timp înainte, am fost primit în Uniune. Am mai tradus în România, pentru editura Dacia, o antologie a poezilor maghiari din România, cartea a apărut cu o lună înainte de a fi plecat din România, dar fără numele traducătorului. Am tradus, de asemenea, remarcabila piesă a lui Suto Andras, “Florilele unui geambaș”, care s-a jucat cu mare succes la Teatrul Național din Târgu-Mureș, dar numele meu nu figura pe afiș...

În Israel, prima lucrare de amploare în domeniul traducerilor a fost editarea, de către Uniunea Asociațiilor Scriitorilor din Israel, a antologiei „Iarna verde”, care cuprinde traduceri, pentru marea majoritate primele, în ebraică, a circa 80 de poezii, aparținând celor 18 poeți israelieni de limbă română. Acest act, pe care-l consideram important pentru ambele părți, poezii traduși și cititorii încă neștiutori în ale scrisului de limbă română din Israel, nu a primit nici un sprijin pentru difuzare, pentru popularizare, pentru comentare – nici din partea presei de limbă română din Israel, nici din a instituțiilor ca Sochnutul etc. Am convingerea că la o apariție editorială similară, făcută de un poet imigrat din Rusia, trebuire s-ar fi prezentat altfel.

Traducerile din ebraică în românește și retroversiunile, le-am început dus de aceeași ardentă curiozitate, vrând să descopăr adevărata față a limbilor respective.

Cred că, dacă a fi poet este o boală, traducerea este o profesiune, dar care poate fi șlefuită, ca orice profesiune, cu tenacitate și dăruire, dar numai cuprins fiind de îmbrățișarea aureolei și a norilor limbii. Am tradus din și în ebraică, traduceri apărând în diverse reviste literare, fie ele „Izvoare” (română), fie „Apirion” (ebraică), fie altele.

Una dintre traducerile care mi-au făcut o mare cinste și mi-au provocat frisoane de emoții, a fost traducerea în ebraică, din românește, solicitată de Teatrul Hacameri, a piesei „Cartea lui Yov”, prezentată la teatrul de mai sus de

către actorii teatrului sibian.

A fost o revelație lingvistică și filosofică uimitoare, un text de mare densitate, regăsind, la re-citire, concentrarea imaginilor din parcursul biblic, concentrare care avea ca efect tocmai lărgirea imprevizibilă, plurală, a semnificațiilor până în epoca modernă și contemporană.

Traducerea a fost destinată spectatorilor israelieni care nu vorbesc limba română, dar nu pentru a asculta textul la cască, ci pentru a urmări, cu traducerea în mână, desfășurarea dramei în toată complexitatea sa.

Probleme specifice există în orice traducere din oricare limbă, în oricare alta.

Metafore dintr-una par caraghioase în alta. Înșuși faptul, de pildă, că în limba ebraică nu există majuscule reprezintă o îngrădire, care necesită mici trucuri pentru ca un cititor ebraic să înțeleagă acest lucru. Ori faptul că în ebraică nu există pronumele de politețe, ci doar pronumele la persoana a doua singular, reprezintă o piedică mai ales în proză.

Nu știu dacă orice se poate traduce, oricând. De pildă, Caragiale este, după mine, intraductibil. Exită o traducere a Luceafărului în ebraică, nereușită până într-atât încât numele LUCEAFĂRUL este tradus în poem ca LUCIFER! De aceea, ziceam, traducătorul profesionist trebuie să stăpânească limba în care traduce. Nu cred în traduceri din traduceri, cum se întâmplă uneori când e vorba de traduceri din engleză a unor haiku-uri japoneze ori a altor poeme din limbile exotice, de circulație restrânsă.

De aceea, problema legată de fenomenul traductore – traditore este o sabie a lui Damocles deasupra mâinii oricărui traducător.

Nu, nu există în Israel, după câte știu, nici un program de traduceri din literatura română în cea ebraică, nici măcar la nivel de edituri. Am uneori impresia că nu am știut, noi, să popularizăm scrisul românesc prin traduceri în ebraică, am impresia uneori că nivelul de cunoștințe la zi, chiar și al celor din domeniul literaturii, legat de literatura română modernă și contemporană, tinde către zero.

Cred că traducerile mele m-au influențat în scrisul original, dar în mod inconștient.

Nu cu bună știință. Dimpotrivă, trebuie să am mereu grijă să nu utilizez vreo imagine, vreo metaforă rămasă în mine de la o traducere din alt autor.

Se poate oare afirma că există legi și canoane în acest domeniu?

- traducătorul de poezie trebuie să fie el însuși poet;
- în genere, traducătorul trebuie să fie creator;
- traducerea trebuie să exprime ceea ce a preconizat poetul în original;
- traducerea trebuie să reînvie, să readucă la viață cuvintele.

Problematica traducerilor în ebraică:

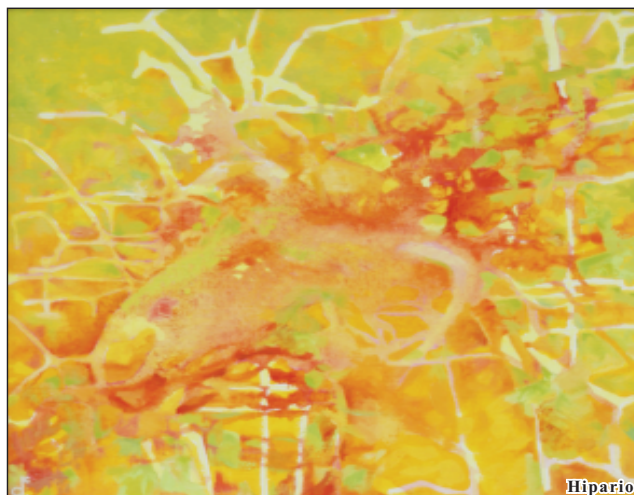
- lipsa pronumelui de politețe (dumneata, dumneavoastră, dumnealor etc.), totul exprimându-se prin forma directă a pronumelui personal (tu, voi etc.);
- lipsa majusculilor (nume, prenume, nume de oraș, țări etc.);
- utilizarea abundentă a formei restrânse SMIHUT: Stat al Israelului = Statul Israel; școala de balet = școala balet; orar de lucru = orar lucru etc., fapt care, uneori, limitează imaginația poetică;
- expresii din ebraica veche (citate din Tora) și din aramaică, rămase sau reluate în ebraica modernă și care au semnificații aparte.

Se poate traduce orice operă?

- încercările de la începutul secolului XX de a simplifica limba, mergând până la exemplul turcesc, al rescrierii ebraice în litere latine;
- scriitorul S.Y. Agnon nu poate fi tradus în mod profund, din cauza limbajului special pe care îl folosește, un amestec uluitor de limbă veche și neologisme;
- există opere care aparțin unei singure limbi, cea în care au fost scrise, chiar dacă s-au manifestat încercări de a fi traduse: poeziile gen haiku, I. L. Caragiale, Lucian Blaga (Spațiul mioritic) ș.a.

Citate și observații referitoare la traducere:

- “traducerea operelor unui singur poet trebuie efectuată de un singur traducător” (Anavi Adam);
- “traducerea e precum o cucerire care îmbogățește cuceritorul, dar nu-l transformă pe cel cucerit în sărac” (Anavi Adam);
- traducătorul nu trebuie să se grăbească: dacă se împotmolește, trebuie să se despartă de traducere și s-o reia mai târziu;
- este oare de dorit ca traducerea să treacă printr-o șlefuire permanentă sau e bine să se scoată versiuni multiple?
- păstrarea efectelor stilistice și de limbă nu este un hobby, ci o parte importantă aparținând unei munci de un înalt professionalism.
- așadar, traducerea este artă – sau profesie?

Hipario

POEME

Ioana Dinulescu

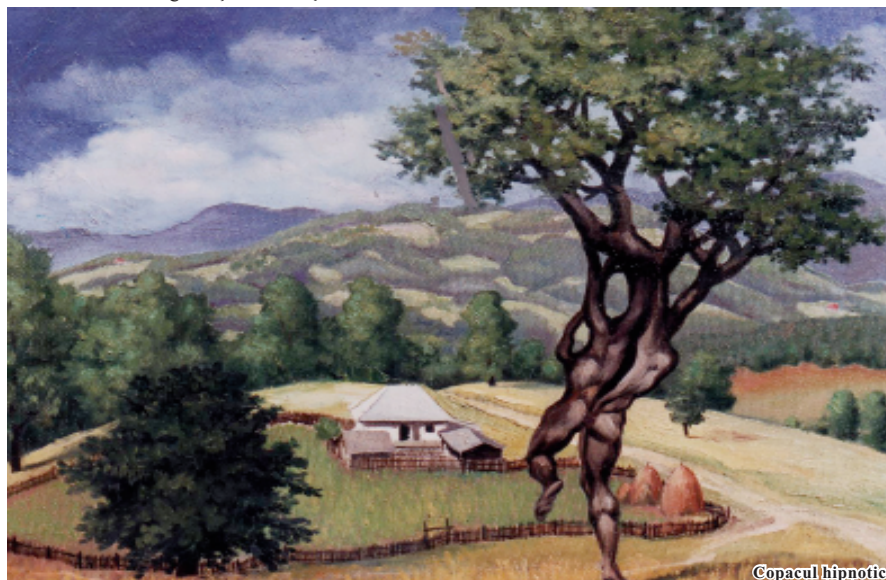
Pe masa de disecție: speranța

Dimineață
 într-un oraș unde n-ai amintiri,
 într-o casă unde n-ai copilărit.
 Ferestre deschise, devorând lumina
 parcului modest.
 Tramvaiul mășăluiește peste nota supremă
 din aria lebedei,
 șarpele amintirii
 se izbește de pereții încăperii,
 se târâște printre lucruri străine,
 se hrănește cu propria-i carne.
 Portrete necunoscut
 îți așează pe masa de disecție speranța,
 cotrobăiesc și descoperă ezoterica formulă a sânge-
 lui tău.
 Ești înghesuită în tiparele unui nume străin,
 ce afli îți umilește înțelegerea.
 Jucătorul face ordine în oglinzi,
 încremenesc, în cădere, zarurile.
 E clipa! E clipa!
 Tramvaiul va târi, inexorabil, spre gară
 nota supremă din aria lebedei,
 singurătatea pășind triumfătoare în urma dragostei
 și floarea de câmp
 în parcul îngrijit, solitară.

Cumpănă

Ioana D. privește pe fereastră în noapte afară.
 Fără multă speranță, fără prea mare-ndoială.
 Ioana D. este femeie normală,
 adică: uneori își asmute numele,
 mână nesăbuit,
 să galopeze prin arterele unui bărbat;
 adică: a născut și va mai naște copii.
 Singura ei abatere de la morală
 este că scrie poezii.
 Astfel, Ioana D. vorbește frumos
 despre morți
 și așa-ș-așa despre vii.
 Cu-nțelegere, se lasă strivită
 de copitele indiferenței celor din jur
 dar în scorbura caldă a poemului
 râvnește
 un tăiș mai proaspăt, mai pur.

Femeia aceasta aproape că există –
 am serioase motive să cred, întrucât
 supraviețuiesc în temnița fragilă a trupului ei
 de treizeci de ani –
 arc voltaic între dragoste și indiferență.

Copacul hipnotic

Farul unui vers nescris

Să fiu oglinda ta, neasemuit, nu îndrăznesc.
 Unde pulberea trupului meu încetează,
 se cerne zăpada privirilor tale.
 Unde armura numelui meu nu mai acoperă
 decât urma unui pescăruș
 în zbor peste iazul de la marginea orașului,
 se iscă etericul tipar al formelor tale.
 Unde sângele meu ruginește în deltele indiferenței,
 rugul tău se aprinde mai pur, mai înalt.
 Tu îmi plimbi peste epidermă flăcări de acetilenă,
 tu scotocești prin cotloanele nervilor,
 prin tușișurile de rosa canina ale unei iubiri din ado-
 lescentă.
 Tu cotrobăiești prin sertare
 până descoperi palimpsestul cu pecetea Exegetului,
 afli adevărul despre naufragiul unei corăbii de hâr-
 tie.
 Aprinzi pentru mine farul unui vers nescris,
 mă faci regină peste spațiul de har – no man's land –
 în războiul dintre armă și glonte,
 îmi împodobesti limba cu un ghimpe de rosa canina
 –
 temelie cuibului de rouă al privighetorii.

Hărțile unor viitoare continente
părăsite

Îngăduința ia forme bizare:
 femeia care am fost are nostalgia femeii care sunt,
 moleculele trupului visează a patra dimensiune a
 materiei.
 Domnul meu, a bătut ceasul să-ți mărturisesc:
 am bătut plaja fierbinte a adolescenței
 cum glonte străbate țeava puștii;
 aripile au devenit brațe și nu m-am mirat,
 am ratat momentul nașterii perlei din scoică
 și n-am regretat.
 De toate mi-a fost teamă,
 pe toate le-am învins fără să mă războiesc.
 Cu nesfârșită mahnire, le-am văzut
 umilindu-se lângă gleznele mele.
 Domnul meu, iată, călătorec prin bărăganul matu-
 rității
 doar pe șosele rectilinii, asfaltate,
 pe săni se lătesc hărțile unor viitoare continente pă-
 răsite,
 Domnul meu, sângele repetă zi de zi,
 codul aceiași culori, aceiași gust, aceiași rost...
 Din casa mea își mută lucrurile
 femeia de vorbe care am fost.

HAIKU

Luciana Vladimir

10.

Deșert de suflet -
 răsuflarea pisicii
 o mângâiere

Au désert de l'âme -
 le ronron de mon chat gris
 est ma caresse

11.

Poezia mea :
 prin vii catozi și anozii
 curenți zbuclumiați

Courants libérés
 par cathodes, anodes vives -
 ce sont mes poèmes

12.

Lui C.
 Punte fragilă :
 un pol surd și unul mod...
 iarăși poemul

Pour C.
 Un pont si fragile
 entre un pôles sourd et un noeud -
 encore le poème

13.

În interior
 calm și împăcare –
 s-a oprit vântul ?

Alors, en mon for
 le doux calme est souverain –
 le vent a cédé ?

14.

În vechiul Palat
 ținuta impecabilă -
 ochii de om mort

Un vieux palais...
 la tenue impeccable -
 l'oeil est d'homme mort

15.

Ninge plângând -
 zăpadă și durere
 la ușa voastră

Jusqu'à votre porte
 c'est la neige qui tombe pleurant -
 neige et douleur...

16.

Seară albastră -
 calmul lunii pe ape
 a oprit vântul

Un soir bleu-foncé -
 le calme de la lune sur l'eau
 fait tomber le vent

17.

Prea frig în lume -
 și-a schimbat mersul vremea...
 timpul cald... un vis.

Il fait froid au monde -
 le temps change rapidement...
 le beau-temps - un rêve.

18.

Trei zile Sfinte
 ningând fără măsură...
 colinde stinse

Les trois Saints Jours
 la neige tombant sans cesse -
 des Noëls perdus

19.

Apără taina
 imagini vechi, pierdute...
 în negru abis

Ils gardent leur secret
 les images déjà perdues...
 dans le néant noir

Țin să aduc mulțumiri publice Doamnei Anne Marien – din
 Paris - care s-a aplecat asupra primelor mele traduceri. Discu-
 țiile purtate pe text au adus îmbunătățiri unor poeme și mi-au
 dat impulsul necesar pentru a continua traducerea. Cu toată in-
 sistența mea, ea nu a dorit să apară ca traducătoare, la publica-
 tor, acceptând numai mulțumiri, pe care i le aduc pe această cale.

RESTITUIRI

ACASĂ LA TUDOR ARGHEZI

Camil Baltazar

În gura străzii Lânăriei, la patru ore supă amiază o mașină închisă care mă aștepta, avea să mă ducă, pe calea Văcărești în sus, până la cetățuia în devenire din fața închisorii Văcărești, până la adăpostul pe care Tudor Argehezi și-l ridică în locul acela din care, noaptea, Bucureștii citadini și depărtați se văd cu mii de lumini în ceață precum se vede, de pe vaporul ce părăsește cheiul ca s-o ia spre larg, Constanța: în etaje suprapuse de transatlantic cu mici lumini rotunde și din ce în ce mai depărtate.

Scrise în chiar coloanele acestea de gazetă că Tudor Argehezi își ignoră pana din metal, la mare preț astăzi și, în locu-i, s'a datat altor unelte vulgare cu cari speră să-și creeze o independență materială mai sigură decât cea pe care ți-o acordă exercițiul regulat al scrisului. Și însemnam la margine de rând nedumerirea mea că unul din cei mai onorabili retribuiți scriitorii de la noi speră să-și poată mulțumi dezideratele de ins civilizat într'alt fel decât din profesiunea sa de scrib. Și s'a întâmplat ca Tudor Argehezi să mă întâlnească pe stradă și să mă invite la el acasă unde aveam să mă conving cât de greșit fuseseam totuși în nedumerirea mea.

La patru ore după amiază mașina scriitorului mă aștepta să urcăm dealul, pe o șosea bine pietruită și să parcurgem o bună bucată de drum în care primăria și-a săpat întâile jaloane de mare și civilizată bulevard. Zece minute de drum, ocolire la dreapta pe șoseaua Olteniței, și apoi din nou la dreapta pe o străduță pe care scriitorul și-a creat-o ca un culoar pentru uzul propriu din șosea și până la el în curte, și iată-ne descinși la „castelul” lui Tudor Argehezi.

Castel fiindcă locuința în lucru ce se ridică are toate perspectivele să devie „un castel”, adică o casă pe gustul și pe măsura tihnei și largetei de interior a celui ce o locuiește. Din clipa când m'a luat „cu mașina lui” și până în clipa când i-am părăsit refugium, am avut din ce în ce mai vărtos prilejul să mă conving, într'adevăr că n'avusesem dreptate... Pentru ca să-și poată realiza în cărămidă, lut și var adăpostul de care are nevoie pentru a-și putea întinde în lurul casei, bucată de loc în care să încapă, ca într'o carte de visuri, viziunile lui americanesti de întreprinderi fructuoase, Argehezi are neapărată nevoie de mijloace pe care simpla profesiune de scriitor din România, oricât de rentabilă ar fi ea, nu le poate satisface.

Mirare și iminunare, m'a călăuzit de cum am pășit în curtea împrejmuțată de un gard provizoriu de stâlpi împodobiiți de sârmă ghimpată. Era pe aci înainte, probabil, vreun petec jegos și mlăștinos de pământ blestemat, și scriitorul a creat din el pământ ferm pe care să se poată înfige temelia pietrei și să se poată odihni pivnițele din beton armat ale crescătoriei de paseri.

Din nimic, din nimic, vraclu de vorbe, făcătorul de abstracții, a ridicat realitatea dură a pietrii, a cărămizii, a materialului ferm și durabil. Casa a crescut zi de zi. Parterul, etajul: peste etaj încă un simulacru de etaj: un turn, un turn pe care va fi instalat o cabină astronomică pentru ca, în serile limpezi, stelele să poată cobori în mărime naturală, prin tunelele lunetelor, și să facă popas în casa asta miraculoasă. Miraculoasă fiindcă la subteranele acestea cari se alătură una lângă alta în curte și cari vor adăposti în curând zeci de varietăți rare de flori sau de păsări, a prezidat spiritul creator al scriitorului; miraculoasă fiindcă același spirit a implântat micile instalații din curte cu grije văruite și vâdind fiecare un mic monument reprezentativ al spiritului practic în disciplina lui simetrică și harnică, spirit ce prezidează în fiecare cărăruie bătută cu grije și în fiecare lemn de bina și pe care îl simți prezent și salutar în toate aici.

Totul e, firește în devenire. Scara pe care urci, are pereții jilavi de cimentul încă proaspăt, varul se rarefiază ca o ușoară ninsoare peste tot, sus în odăi lucrătorii emalează ușile; mai domnește încă provizoriul. Dar casa este deja prezentă în aceste schițe.

Prezentă și impresionantă, de la scara de casă boarească de țară până la intrarea servitorilor, de la aceasta, trecând prin odăi, până la cerdacul în care am făcut popas cu Tudor Argehezi și din care scara, cu balustrada stângaci strunguită, coboară spre intrare.

Aci, din acest cerdac pe colț, numai ferestre și lumini, orașul se dăruie larg, pe platou în toată priveliștea lui, ziua sclipind din turnuri și vârfuli de case și răspândindu-se în știraguri ce pălesc în depărtare de străzi și cartiere; sara cu colierul de lumini încinse și clipind pentru o vrajă care e parcă anume făcută numai pentru uzul și plăcerea vraclui care și-a urcat casa în acest loc anume ales de el.

Așezați în scaune în acest popas al scării, în acest cerdac împrejmuțat numai de geamuri, am aflat de ce acest mare boer sălășluind într'un mare scriitor, are nevoi și exigențe altele de cât breslași camarazi de-ai săi cârpind meschin o exigență mizeră.

Dacă e salutară și reconfortantă inteligența cu sclip-

pit luciu și rece a scriitorului Argehezi, tot atât de salutară e conștiința sa profesională. Care crede că un creator de valori de artă are și el dreptul la un trai larg și în stare să mulțumească epiderma, fantezia și tihna lui. N'a fost oare Argehezi acel care a aprins cu putere de radium acum câțiva ani lumina unui necesar, foarte necesar organism de organizare a scriitorilor: un sindicat?

Și discuția pornită din ceardacul cu geamuri multiple, s'a continuat apoi în fața unui pahar de vin, în odăia lui Mițu și Baruțu. I-am vorbit lui Tudor Argehezi de nevoia aceasta, a câtorva inteligențe de a se aduna cu el laolaltă, pentru un comerț care în țigănia noastră literară se rezolvă, altminteri, la cafenea și în subsoluri de gazete sau cenacurii, meschin și scârnăv. I-am vorbit de cei câțiva mari devotați cari într'un deceniu n'au ostenit să creadă în el și să-l iubească.

Omul din fața mea mă ascultă. Spiritul său de reală înțelegere profesională, comună cu dragostea și nevoia de spirit a celor pe care îi reprezentăm afectiv în omagiul și spovedania mea. Dar dincolo de acest surd de cristal al inteligenții, dincolo deumanitatea pe care orice mare creator o emană și care poate fi, după împrejurări, și camaraderie neori, – insul din fața mea era singur și se complăcea admirabil în această singurătate.

Târziu a vorbit, degajat fără poză, scriitorul. – Când mă voi așeza definitiv, când o să mă simt cu totul la mine acasă, atunci abia am să încep să scriu cu teamei. Sunt opere cari așteaptă acest ceas de bun și de mare suflet și eu, asemeni aștept cu răbdare ceasul acela.

Așa dar Tudor Argehezi cel din până acum e abia o ușoară și vagă cale lactee a stelelor de lucire întâi vine Tudor Argehezi „se așează” să scrie. Să așteptăm. Tocmai bine s-au adunat pe zimiți cei cincizeci de ani de echilibru și ancoră adâncă. Cuvântul vine greu de sens și de substanță. Până și-a implinit obada cu căptușeli de metal dur și larg sunător. Când seara s'a implinit peste locurile, acestea și stelele au sclipit de departe ca într'o ceață dintr'un București totuși foarte apropiat, așezat în mașina scriitorului care borește, mă aștepta la scară ca să-mi readucă în oraș, mă întrebam: ci ce își va începe Tudor Argehezi leatul de aur?

(Articol apărut în România literară, 31 decembrie 1932)

Domnilor Editori,

(Tudor Argehezi, Scrisoare către editori publicată în volumul „Versuri alese” – 1946)

Continua reeditare a versurilor mele mă consternează. Dacă fac socoteala număratelor ediții apărute, și ieftine și scumpe, încep să mă decepționez. Rândirea mea era că un scriitor prea citit nu e un bun scriitor. Așa că vă luați toată răspunderea ediției de buzunar (ah!) în care, vreau să mă scuz, nu sunt implicat decât prin aceea că, la binevoitoarea Dv. Propunere, să o scoateți, nu am leșinat. Omul falsificat prin literatură, și cel mai indiferent față de manuscrisele lui, tot are, zic pe moldoveneste, slăbiciuni. La întrebarea Dv, dacă ați ales bine, din stihurile mele un rând de 95 de bucăți, aci cuprinse, răspund cu credința că e singurul lor merit, întrucât, din parte-mi nu știu dacă vreo bucată e mai bună decât alta, toate fiind, vă șoptesc la ureche, deopotrivă de prisos...

Atât cititorimea cât și critica sunt de părere că poezia mea a făcut gaură în cer. Dați-mi voie să mă cam indoiesc, cu toate că m-am învățat cu lauda, nu e vorba, cât și cu injurăta, cu, vai mie! Cu luleaua. Dau cu ea de-a zvărlita, mă jur să nu mai beau tutun și mă întorc la mahorcă. Poezia, cum i s-a spus cântecului zgândărit în hârtie cu penița e o stricăciune pe toată viața și prin perversitatea limbii amăreala pipei e gustoasă la supt și stinsă.

La 66 de ani trăiți și la 50 de ani de cobzărit, care au trecut atât de iute, că dacă nu-mi speria uitarea un critic eminent nici n-aș fi băgat de seamă, dau din unghie și coardă ca la 16, cu aceeași naivitate și cu aceeași ridiculă răvnă. Căci, orice pagină isprăvită are două vârste, una de bucurie cât o scri și alta de necaz, când o citești la tipar. Subtilul grăunte de ceață fuge mereu, din slovă în slovă, din stih în stih, din caiet în caiet, cu care te chinui în deșert să-l apuci. Cam asta e toată poezia, o licărire, un fluture. Te ții după el toată viața cu o pungă de tifon cu băț. Câteodată ai avut iluzie că l-ai prins. Te oprești și-l cauți în fund. Scânteia albă a zburat. E tocmai sus, departe, și după ce ai cutreierat toată grădina și ai căzut de multe ori împiedecat în buruieni, te sui în plop, crezând c'ai s'o ajungi de acolo.

Poezie, copilărie... E singurul câștig adevărat al celui ce în loc de-o treabă ca lumea își pierde vara căscând gura după năluci, că nu îmbătrânește...

POEME

Gelu Birău

Numai poeții

lui Adrian Frățiță

Numai poeții cunosc aceste drumuri
Numai în tămplele lor foșnesc albi mesteceni
Și somnul ca o pasăre ninsă
(furișată prin odaie a pătruns)
Ci nu mă știu, ci nu mă lepăd de umbră
Iisus călătorul flori de arșiță aduce
Către vindecarea trupului meu
Numai poeții scriu peste lespeze
Statuile lor vagi și amare
Spre tine doar ei nesocotiți se așază
În fără de vorbe – Gură de Aur
Ci eu așezat de-a dreapta lui „vinovatul
Zugrav de cuvinte pe tămplele serii
Iisus de aramă cu toamna în păntec
Voi veni să te caut și să te pun
Ca pe o femeie în Cestile Domnului
Numai poeții astfel de băuturi cunosc
Și doar către ei coboară ulcioarele din vechime
Și se umplu de trupuri ca de iederă
Ci numai eu prădat de cuvinte mă caut să fiu
Călătorul.

Despre dragoste

Despre dragostea mea ca o statuie
Voi scrie
Iar tu legănată și arsă în drum
Va fi să cobori și să strigi
După tine va fugi lumina
Păsări cu aripi închise tresar
Cineva ruginit și amar desenează
Dragostea mea ca o statuie
Pre păntecul tău inelar
Ce faci lângă atâtea poteci călătorule
Unde sunt caii tăi în coarne ca busuiocul
Unde sunt.
Despre dragostea mea ca un foc
Lipicios voi înălța socul.
Nu va veni umbra
Mii de coșari urcă orașul „să-mi sfarme statuia
Să-și înjunghie poeții de ambră.

Acasă

Privesc pe fereastră casa vecinului
acoperișul său de zăpadă roșie
fumul de păpădie amestindu-i
căpriorii, olanele și cornișele
înmiresmate de amurg
Privesc pe fereastră halăngile
grele de struguri
fremătătoare și dulci
abia luncând sub gene
abia făcându-și loc pe scara de piatră
a cerului
Numai din aripa nopții
colțul acesta de lume
respiră puterea fântâni.

Despre fântâni

Știi toate fântânile din sat
numele locului pe care se află
ca și numele săteanului ziditoriu
forma în care pătrunde
găleata în apa lor unsuroasă
și în clopotul întins ca un cort
sămbățit seara.
Știi toate fântânile nesăpate
apa mustind în păntecul ierbi
până când alți săteni
își vor înălța lângă cer
casele lor de mătase.

Spaima de toamnă

Ce dulce prin carne
clopotul alb al satului curge
Turla sa de mireasmă înfiptă
în inima bisericii ca un brad de Crăciun
De acum pasăre nouă
pre lume așezată mă prefac
decuzorii, decuseară smălțuită cu flăcări
din soarele amurgit,
alungit ca un pepene
abia retezat la marginea lumii
Ce toamna subțire
prin bobul de strugure sfășie somnul.

Adrian Frățilă

Considerațiile poetului și eseistului Mircea Bârsilă exprimate în revista *Calende* (nr. 3, 1999), au fost preluente de cartea *La arat văzduhul* (1996), tipărită de Adrian Frățilă la Editura „Brâncuși”:

„...Aspectul exterior al poemelor sale ascunde o forță lirică pe care nu o incomodează tiparele prozodice și, dacă ne uităm bine, este mai modernă decât poeziile acelora care, în dorința de a fi mai moderni decât trebuie, nu izbutesc de fapt decât să dezvolte anumite teme în niște tipare date.

Adrian Frățilă are capacitatea de a exploata o modalitate lirică dependentă de inconsistența inspirației și, în același timp, de favorurile ei. Efulgurația imaginilor strălucitoare și a metaforelor aduce în prim plan o lume cuprinsă de o fervoare proteică și o sensibilitate a revoltei disimulate...

Adrian Frățilă face parte din rândul poezilor – tot mai puțini – pe care îi preocupă, în primul rând, grija de a-și perfecționa discursul și de a-și aprofunda, progresiv, universul poetic. Puținii poeți din această categorie sunt imuni la politica culturală a celor ce își asumă riscul de a ridica postmodernismul la rangul de unic adevăr al literaturii.“ (Mircea Bârsilă)

Marele spectacol

Noi suntem anonimii acrobați
Pe sârma invizibilă și rece
Intens de reflectoare ignorată
În cercul strict al clipei care trece

E-același risc în față și-napoi
Topim în piept lingou pentru emblema
Se-ntunecă-n ovații și cad ploii
Din loja zgomotoasă și supremă

Prin univers trec bulgări mari de foc
Iar noi mărșăluim pe-un fir de gheață
Un singur ochi de plasă pune-n joc
Sârmana recuzită pentru viață

Când taina echilibrului s-a frânt
Și fulgerul iluziei se-nchide
În lacrima lipită de pământ
S-au scufundat imense atlantide.

Calul

Realul are brațele deschise
De astăzi vreau să intru-adânc în viață
Voi fi statuia falselor premise
Glorificând istoria măreață

De-acum voi răspândi erori decise
Desigur cu o minte mai isteată
În care-am să pătrund c-un soi de fise
Bătute într-o fabrică de gheață

Călăuzit de niște legi nescrise
Descoperite-ntr-un muzeu de ceață
Voi cultiva păianjeni în culise
Și mii de măști am să mi-aștern pe față

Cu toate slăbiciunile omise
Voi arbora o mină mai semeată
Și-am să strecor așa precum Ulise
Un cal de lemn în orice fortăreață...

Dar calul bate cu copita-n vise
Și ne trezیم pe-a mărilor fănață.

POEME

Hei, dați zările-ntr-o parte

Slobozii în lume chiot
Caii cerului să-adune
Înhămați cu câte-un fulger
La caleștile nebune

Lemnul roților să cânte
Înfrunzind de nerăbdare
Când pocnesc din bici, nechează
Herghelele stelare

Să pornim, să duc povara
Veacului, ca o nălucă
Hei, dați zările-ntr-o parte
Pentru partea mea de ducă.

Bob de grâu cu pumnul greu

Țăranul român când a plecat la război
Și-a sărutat ogorul, copiii și nevasta
A azvârlit o furcă de fân lângă boi
Și s-a tot dus – ca de pe lumea asta

Până unde a mărșăluit el din sat
Câte-a îndurat acolo iarna și vara
S-au scris pe trup și-n suflet le-a-ncuiat
Că-i raniți deprinsă cu povara

Când era năpădit de rugini în tranșeu
Și numele lui devenea simplu – stâncă
Părea un bob de grâu cu pumnul greu
Aruncat într-o brazdă prea adâncă

Țăranul român când s-a întors din război
Și-a sărutat ogorul, copiii și nevasta
A azvârlit o furcă de fân lângă boi
Și iar a luat în cărcă lumea asta.

Noapte fermecată

Se-aprind licurici la fereastră
Fetița mea râde în vis
O, noapte cumplit de frumoasă
Veghează-i hotarul deschis

Așterne-i cărări de mătase
În gene să-i prinzi câte-o stea
Pe-aceste plăpânde coroane
Regate imense aș da

S-o aibă în paza ei sfântă
Lumina primită în dar
Din toate comorile lumii
Să ia sănătate și har

Un fulger despică fereastra
Și parcă ard cai fără frâu
Atunci când pe văile pernei
Tresare-o șuviță de grâu

Furtuna se sparge-n miresme
Ca într-un final de colind
În astfel de nopți simt lemnarii
Pădurea în palme-nfrunzind.

Mugure tremurător

Fiice mele Andreea

Ce mică ești, mi-e teamă să te-ating
De parcă-ar trebui să se strecoare
Petala mâinii-ncețosor, cling-cling
Tot printre ouă de privighetoare

Ești ca un mugure tremurător
Proptindu-se în aer de o rază
Numai luceferii în ieslea lor
Când sunt copii ca tine luminează.

O frunză

Ioanei

Fetița mea, pe degetele tale
Își află ochii tatei cald culcuș

Așa cum astă-noapte-ntr-o petale
Arcașii lunii au căzut supuși

Tot aurul încearcă să se-ascunză
În părul tău înmiresmat și sfânt
Nu tresări, a fost numai o frunză
Care și-a pus obrazul pe pământ.

Final chaplin

Luminile orașului tresar
Când în amurgul neînfrânt
Cade pe scena nemuririi
Cortina simplă de pământ

Rămâne peste lume numai
Amară umbra unui mim
Ca un ecou într-o oglindă
În care-adeșea ne privim.

Străzi rupte de tramvaie

Cât despre străzi, sunt rupte de tramvaie
Având un fel al lor de a ne ține
Neostoiți câte o viață-ntr-oaregă
Pe-aceste mult zguduitoare șine

Și-n ticluite roților bătaie
Plantăm cu gândul maci după ferestre
La care vor râvni în miezul verii
Copiii unor veacuri mai pedestre

Când osteniți de lungile războaie
Rămase-n rafturi triste de la noi
Vor invoca iluzii vegetale
Atinși de amintirea unei ploii

Dacă atunci se vor încinge macii
Ca într-un lan care-a rodit în rai
Vom tresări o clipă sub țărână
Noi ce ne tragem încă din tramvai.

Oprit la jumătate

Încremenește soarele-n zenit
Din totul umbra se retrage-n sine
Numai sorbind după a lumii sete
Voi înfrunta saharele din mine

Când vaga oscilație-a căldurii
Preface-n dune valurile-amare
Întemnițând pescuitorii de perle
În scoicile agonizând prin mare

Și dacă le deschid ca pe seifuri
Visând cadranul cifrului cum bate
Găsesc desfășurat sub ghilotină
Un anotimp oprit la jumătate.

Naufragiul

Abia ne depărtasem cu puțin
De golful ca o poartă oarbă
Umplusem doar galoanele cu vin
Și sufletele cu miros de iarbă

Când fulgerară norii indigo
Peste paloarea levantină
De parcă-n transă Vameșul Rousseau
Pe cer schițează jungle cu lumină

Mai încărcat de alge între toți
Mi se-nnodă pe brațe marea
Nu ai să poți – o-nfrunt – nu ai să poți
Și simt cum în adânc albește sarea.
PĂȘUNI ÎN ABATOARE

Plouă-n metropole tiptil și țese
Administrează cu seringi ecouri
Leprozele au fost deschise
Și fac intens comerț cu bibelouri

Cum în culori cuvintele-s mai clare
Îmbătrânita limbă inverzește
C-ar exista pășuni în abatoare
Și în năvoade hrană pentru pește.

Ion Horea

Timp

Treci pe lângă și te faci că nu vezi
Marele Orb, profețitul,
Într-o Danemarcă de putrezi,
Și-acesta încă nu-i sfârșitul!

Hotare-n părloage și stârpiri prin livezi
Turme ieșind cu cerșitul –
Doar în nimic, dac-ar fi să mai crezi,
Și-acesta încă nu-i sfârșitul!

Stai de-o parte și ai ochii umezi,
Marele Orb, asfințitul,
Într-o Danemarcă de putrezi,
Și-acesta încă nu-i sfârșitul!

Altare miloage și la moaște, cirezi,
Omul din veci osânditul,
Poți să și urlî, poți să și aiurezi,
Și-acesta încă nu-i sfârșitul!

Mai bine...

Așa va fi când o să cad cu fruntea
pe coala albă, ca-n această noapte,
bătut pe crucea mea imaginară
cu drumul țării înclinat pe Mureș;
întârziat și eu de prin istorii
aici pe țarm, cu luntrea și cu podul
de unde am pornit în lumea mare
luând o piatră-n gură, cum se cere,
și-apoi o-nghițitură, din lopata
cu-aroma ei de cânepă și pește.
Dac-am plecat ori de-am rămas, e-o altă
poveste spusă doar acestor dealuri
de toți lăsate rând pe rând să-mi știe
tăcute-n unduirea lor, pustiul.
Să fie-un rost în toate până-n ceasul
când rostul însuși nu-și mai are rostul?
Să fie o iubire, o pedeapsă,
un legământ făcut la întâmplare,
ca să rămâi atâtor umbre martor
și, ca un Sfinx, alături, Râpa Morii?
Să fii tu însuși chipul celui care
desface tot și toate-n lumea asta,
sfârșind și el în moartea fiecărui?
Mai bine stinge lampa! Măine seară,
o altă foaie. Totul de la capăt,
și-n fața ta, o singură-ntrebare,
aceeași de la începutul lumii.

Memento

In memoriam Ioanichie Olteanu

Dinsus de Calea Morii l-am dus pe vărul Niche
Vaideiul mi se pare din altă lume parcă
De unde tot mai vine un cărăit de țarcă
Și-n tremur tot mai trece un zbor de potârniche

Cărarea dintre garduri e-aceeași de când veacul
Sub coastă mi se pare din altă lume nukul
De unde-aud cum cheamă ca prin minune cucul
Și furișat prin holde s-aude pitpalacul

POEME

Poetul doarme somnul pământului sub lauri
Pe drumuri prafu-mi pare din altă lume, sperlă
Cum vin dinspre pădure jelirile de mierlă
Și dinspre vii stârnite foșnirile de grauri

Întrebări

Cât e-a Pământului
dat muritorilor?
Totu-i al vântului,
Totu-i al norilor!

Cât e al Drumului
dat călătorilor?
Totu-i al fumului,
Totu-i al norilor!

Cât e-a Cuvântului
dat visătorilor?
Totu-i al vântului,
Totu-i al norilor!

Cât e-al Acumulului
dat trecătorilor?
Totu-i al fumului,
Totu-i al norilor!

Demult

Gropi de lut în Coasta Pojorâții
Graurii în stoluri peste sat
Și pe coastă-n sclipăt sarea-mății
Doamne, ce odăjdii ne-ai lăsat!

Pe la vii a început culesul
Norii vin și tot mai apăsat
Pe hotar, mai rarul ori mai desul
Doamne, ce odăjdii ne-ai lăsat!

Cucuru-zu-i aur în ogradă
Parcă-l văd sub răjniță, păsat
Și omătul când o fi să cadă
Doamne, ce odăjdii ne-ai lăsat!

Câte vin...

Dintr-atâtea, niciuna
Din nimic, toate cele
Adevărul, minciuna
Câte vin să ne-nșeze

Bucuria din viață
Și durerea din moarte,
Mai pe-ascuns, mai pe față
Câte vin să ne poarte

Răzvrătirile mute
Îndoielile certe
Printre vrute-nevrute
Câte vin să ne ierte...

Filă de jurnal

Aduni și-mprăștii în risipă
De nori, de stele ori de vânt
Și totul, totul într-o clipă,
Și doar pe-o palmă de pământ.

Îndepărtat și prins de lucruri
Aduni cuvânt după cuvânt
Și totul, tot să te mai bucuri,
Și doar pe-o palmă de pământ.

Nehotărât printre altare
Împrăștii tot ce ai mai sfânt
Și totul, tot pentru uitare,
Și doar pe-o palmă de pământ.

Psalm

Tu, veșnicii. Eu, nici măcar o clipă.
Tu, din azur. Eu, lutul și scuipatul.
Tu, peste tot. Eu, cât cuprinde patul
Apoi, întunecime și risipă.

Așa mă porți de-a lungul și de-a latul
De când a fost și m-ai făcut în pripă
Să fiu când vin în lume cel ce țipă,
Să-ți las când plec doar șoapta și oftatul.
Tu m-ai făcut ușor, din întâmplare,
Povești într-o grădină oarecare.
Eu să te fac e greu și nu mai birui.

Tu ești Cuvântul. Eu, nici înțelesul.
Sămânță, Tu. Eu, nici măcar culesul.
Al tău e tot. Al meu, doar cimitirul-i.

Sonet

Cu mine-ncepe totul și se găta
Atâta-mi este drumul hotărât
Pe care-am tot suit și-am coborât
Din totdeauna către niciodată.

Nici lăudat nici foarte ocărat,
Din lumea mai de rând ori mai ciudată
Adeseori mă-ntorc așa deodată
Ca un lunatic, pe la noi, pe rât

Și parcă mai grăbit și mai aproape
De timpul care stă să mă îngroape
Îl însoțesc pe cel ce nu mai sânt

Și-aud cum vin pe alte drumuri alții
Și-i văd în tremur, plopii mei, înalții,
Ci eu rămân să fiu pământ, pământ...

Pagină

Mai cerne, mai cerne
din verile, dusele,
trifoiuri, lucerne,
tăcerile, spusele

Eterne, eterne,
sunt stelele, susele,
omătul așterne
tăcerile, spusele

Străin de taverne
prin vremuri, apusele,
mai cerne, mai cerne
tăcerile, spusele

Foșniri din eter ne
torc firul pe fusele
eterne, eterne
tăcerile, spusele

Ritual

Cum ar fi lumea
fără-nceput
să spună cei ce
nu s-au născut

Cui să-i asameni
chipul de lut
să spună cei ce
nu s-au născut

Unde-i tărâmul
necunoscut
să spună cei ce
nu s-au născut

Paul Aretzu

Motto:

„Atât de mult a nins, duium
Și nu există nicăieri drum
Și-aștept să treacă cineva
Să am o urmă, ca să pot pleca”

8 septembrie 2006 Peștișani

Tragedia neantică

După ce își lua bulinele de cap, primarul ieșea la marginea Caracalului și vorbea cu juncanii care pășteau. La fel, comandantul poliției, cel vechi, își puna coasa pe spinare și strângea nutreț pentru vacile de-o zi ale țiganilor de pe bulevard. iar prefectul învârtie roata olarului. Tot astfel, comisarul financiar își face coroană din flori de ochiul bouului și rânește cocine pe lumea ailaltă. în timp ce pe inspectorul sanitar-veterinar l-a lovit cu copita în boașe o mărtoagă de cal, băgându-l de grabă la urgență. Iar poetul și-a pus bocancii proaspăt lustruiți și a traversat orașul, la prânz, pe căldură, când nici țipenie nu era pe străzi, s-a urcat pe monumentul din centru, a luat mitaliera din brațele soldatului necunoscut și a tras de jur-impregur, toate cartușele de bronz, făcând mare tâmbălau.

Poezie despre spiritualitatea realității

În cazul lui Gheorghe Grigurcu se face adesea o disjuncție între critic și poet, dându-se prioritate celui dintâi. Este adevărat că evaluarea critică, având un impact prompt, dând calificative și stabilind ierarhii, pare mai spectaculoasă pentru timpul prezent. Se adaugă și mentalitatea, obișnuită la noi, că un artist nu poate fi desăvârșit decât într-o singură latură a personalității sale, celelalte fiind socotite subsidiare. Observăm, însă, și în critica, și în poezia lui Gheorghe Grigurcu, aceeași temeinicie și statornicie, o identitate stilistică inconfundabilă, îndreptându-le la un statut egal. Dubla preocupare a scriitorului este, cu siguranță, o formă de alternanță, proprie spiritelor active, mai ales că se extinde și asupra altor genuri, aforistică, memorialistică, publicistică. Având un ritm constant, de aproape un volum pe an, numărul cântecilor sale de poezie se apropie de treizeci. Nu mai puține sunt cele de critică.

Poet contemplativ, de o mare discreție, pătrunde dincolo de suprafața lucrurilor, identificând în esența acestora un transfer de afecțiune umană. Notația lui, scrutaătoare și calmă, reține semantica disipată în fenomenalitate, spiritualitatea imprimată de dumnezeire în facerea lumii. Atitudinea este a gânditorului care înțelege marea echilibru, splendoarea universală revelate în inventarul mic, în metamorfoze abstractizate, în hipersenzorialități, în rafinate corespondențe. Pare că artistul, aflat într-o imobilitate contemplativă, și-a exacerbat văzul și auzul racordându-le la o percepție reflexivă. Poetul este, prin mijloace lirice, un hierofant, un inițiator în mișcarea lăuntrică a lumii obiectuale. Totodată, el știe să-și efiaseze orice prezență, să intre în empatie cu universul gânditor. Fragmente, aspectele marginale, obiectele comune, energia care freamătă în ele reprezintă noima acestei lirici.

Volumul Văzduhul din oglindă (Editura Vinea, București, 2009) conține chiar în titlu ideea întrepătrunderii fenomenelor, a unor etape succesive de cunoaștere, a misterului aflat în chipuri, adică în reflectări. Construite ca puzzle-uri, din elemente aparent disparate, poemele urmăresc deprinderea unei stări inefabile, a unei revelații, în vederea alcătuirii unei noi realități: „Simple vorbe să rostești simple vorbe/ cu care s-acoperi vederea/ pleoape vorbite/ și să rămâi așa-n puterea lor întunecată/ vorbe care au teribila/ putere-a imaginii dispărute.” (Simple

ESEU

vorbe). Deși se bazează pe juxtapunerea unor mici încremeniri, în final, poezie induce imaginea unor rafinate mișcări caleidoscopice, prinzând viață prin succedarea formelor. Mutația formelor antrenează și o mutație a sensurilor: „Puțină atenție și se/ limpezește conturul// altminteri confuz așos/ aidoma unei legume bătrâne// conturul din care iau naștere lucrurile// lucrurile din care luăm naștere/ noi.” (Desen).

Poetul este, esențial, un ludic, dedându-se celor mai neașteptate asocieri, lăsând liber cursul versului. În fond, poezia sa este foarte monologică, încercând să exprime indirect, prin mijloace expresive, plastice, prin comparații, propriile sentimente. Poetul se ascunde în lumea obiectelor din afara sa, apoi se recunoaște în ea. Există, de aceea, o tandrețe și o solidaritate cu formele lucrurilor, cu viața lor interioară. Aproprierea lumii exterioare este discretă, empatică, producând meditații diverse, metapoezie, despre timp, despre moarte, despre divin și despre manifestarea acestuia. Dar poetul nu spune lucrurilor pe nume, lasă ideile captive în carcasa lor de cuvinte, descriind forme, care să fie chei către sensuri nevăzute. Divinul său nu este aproape niciodată transcendent, ci immanent, adevărul este diseminat în miracolul polimorfiei: „Nu știi de unde să-ncepi unde să termini/ robotin în interiorul fiecărei culori/ ori îi s-a părut mai ușor să descrii decât să ajungi/ pină-n străfundul cafeniului sterp al violetului umed/ al ocrului acoperit de reflexe verzui/ cum de muște lacome/ al albastrului sever cum o punte pe care/ nu trece nimeni/ al griului senzual molatic precum o blană/ și astfel îți însoțești clipa cu alte clipe părelnic identice și totuși/ tolănite-n oglindă ca-n luciul cârui/ al unei priviri schimbătoare ce nu e de față/ ci ascunsă undeva neavînd nici acolo măcar/ un loc statornic și astfel/ faci ca roșul aprig pe care/ în cele din urmă-l așterni/ ușor resignat să pară/ că știe ceea ce tu însuși nu știi// doar cite o clipă.” (Între tablouri). Starea platoniană de mimesis este prezentă, în același stil eschivat, și în poemul Arte: „La un flaut pitic cîntă mișcările noastre mute/ îmbrățışate lacrimile aidoma unor copii neajutorați/ liniile desenului au decizia unei ghilotine/ trîmbițe cănoase-nălîndu-se cum trompe de elefant/ de ficcare ureche-ți-atrîmă cerceii a mii de fapte/ ecoul se sprijină pe strigăt ca o pasăre pe zborul său/ frunzișul povestind fără-ncetare înecîndu-se/ cu propriul său avînt cum de-un bol de mîncare/ semnul orfic cum un geam nespălat/ un liber arbitru care n-are ce face cu noi”. O tehnică a barocului se întănește frecvent, compensată, e drept, de simplificări până la nivelul fulgurațiilor de tip haiku. Există poeme, precum cel enunțat, în care se desfășoară labirinturi de imagini, bazate în special pe efecte metonimice, pe conotație, pe obscurizare.

Concretele sunt trecute printr-un filtru abstractizant. Poetul culturalizează natura. Scrie o poezie a gândirii ambientului, în care expansiva lume a ideilor se simte foarte natural. Se observă o preocupare constantă pentru jocul de cuvinte și de sensuri, făcându-se diferențiere între obiecte și denominativele lor, procedeu pe care se bazează scrisul lui Eugen Ionescu. De aici rezultă, uneori, o ironie de o mare finețe, intelectuală, un umor reprimat. Poezia lui Gheorghe Grigurcu se află între, pe de o parte, o rigoare a formei, care o face să fie brevilocventă, spiritualizată, și pe de alta, libertatea, de tip suprarealist, de asociere a cuvintelor, a imaginilor celor mai insolite. De altfel, ea se caracterizează printr-o modalitate taciturnă, prin ceea ce nu spune, prin inefabilitate, prin jocul dintre plin și gol. Cantitatea mare de poeme creează impresia unor adnotări făcute la un text ideal, ontologic, conținând efemeride, iluminări, contemplații, soluții pentru alcătuirea unei alte realități, unei alte mitologii: „Și iată poezia nevrotică dornică/ ah cît de dornică de-a fi un copac/ chiar la intrarea-n casă cu-o liniște/ mucedă în locul frunzarului/ cu-o perdea în locul trunchiului/ șuierînd cum un șarpe.” (Și iată poezia). Poezia nevrotică ar

fi o rețetă, asemenea celei a lui Rimbaud privind de-reglarea simțurilor, o joacă, în fond, a unui inițiat. Lirica lui Gheorghe Grigurcu este, în general, lipsită de figuri de stil, afară de obsedanta comparație, care nu face decât să implice alte zone și să producă tranșferuri semantice asociative. Ea se transformă dintr-o figură banală într-una revelatoare, așa cum se întâmplă în cunoașterea elementară a copiilor: „Născut de asemănări/ ridici Forma cum capacul unui ceainic tradițional/ inspiiri aburul lipicose cum o viață.” (Semn de carte), sau „Un înger de nisip cum o pălărie ieșind din apă o crevasă despiciînd/ pagina cărții/ un vîrf ars cum o hirtie un nor/ cu miros de-animal/ o țevă ce plînge cum un copil/ o toamnă legîndu-se cum un balansoar/ apoi Soarele cum o pălărie cu boruri de ninsoare.” (De noiembrie). Tot în sfera jocului intră și repetițiile, enumerările, apoi, personificarea, logica inversată, dar nu ca simple gratuități, ci făcând parte din sistemul de demonstrații rafinate al poetului. Nu există retorică ori patetism. Pe lângă o detașare proprie celui familiarizat cu secretele lumii, se desprinde o nostalgie nedeclarată, o tristețe produsă mai ales de paradoxala relație dintre permanența și neantul existenței: „Deasupra foarte deasupra-n văzduh/ (cerul alb cum o mină obosită) pasărea cîntătoare nepăsătoare/ își înșfacă figura astfel cum/ un uliu își răpește prada/ și nu e nimic de făcut aici ziua cum/ un pahar de alcool răsturnat pe tăblia mesei/ în timp ce văzduhul își îndreaptă/ cuta mătăsoasă-a căderii/ în golul de dincolo.” (Deasupra).

Lumea configurează modele, se schimbă neîncetat ca o curgere nesfârșită a formelor, mutînd începutul oriunde, ca în bogesiana carte de nisip, o rețea în care toate se întretes. Orice aspect al ei se află, neîndoieinic, în centru. Se poate, deci, scrie despre orice, pentru că orice este important: „Pagina se scufundă în Carte/ Cartea se scufundă în Citate/ în Citate se scufundă Dumnezeu/ cînd vrea El.” (Despre citate). Filosofia acestei poezii este una a infinității formelor, a oglinzirilor, a contaminărilor reciproce – fiecare obiect conținîndu-le în sine pe toate celelalte –, a rolului demurgic al scriitorului, a înțelegerii existenței ca amestec tandru de viață și de moarte, ca schimbare de chipuri: „Cum îmbătrînesc oamenii înstrăinîndu-se/ de ei înșiși privindu-se/ în apa mereu limpede/ amestecat cu apa chipul lor/ pină se prefăce-n apă/ amestecat apa cu chipul lor/ pină ia chip omenesc.” (Cum îmbătrînesc oamenii).

O nouate o constituie apariția, pe lângă imaginea sarcastică a Amarului Tîrg, a alteia, afectuoasă, a Tg. Cărbunești, rezidența recentă a poetului, motiv, desigur, pentru o altă mitologie: „Îți moi condeul în apa Gilortului și scrii/ despre visele mișcîndu-se leneș în depărtări/ aidoma unei turme de vite// despre trenul cu ritmu-i metalic/ care cu sîrînguți coase valea de deal// despre razele ce se-ntorc nepăsătoare/ din rîu înapoi în Soare.” (Ilustrată din T. Cărbunești). Deși el nu apare, prezența poetului e nelipsită, senzorial, mediativ, prin umorul estompat, prin autoreferențialitatea discretă: „Ceea ce scrii ceea ce vezi/ ceea ce știi ceea ce-aștepți/ ceea ce-auzi ceea ce pricepi/ ceea ce simți ceea ce cauți/ ceea ce afli ceea ce-așezi/ ceea ce găsești ceea ce-ntrebi/ ceea ce pipăi ceea ce izbutești/ deasupra clipelor cum un pod/ pe sub care curge pămîntul/ între neclintitele rîuri.” (Ceea ce scrii ceea ce vezi).

Prin cultivarea firescului, prin coborârea la esențe, prin înțelegerea armoniei cosmice, Gheorghe Grigurcu a ajuns la performanța unei vorbiri-trăirii poetice. Deși se referă la o lume mărunț, familiară, cartea tuturor volumelor sale (aproape treizeci) este, în fondul ei, imnică, dar trecut prin smerenie: „Dragostea mea e mică mică de tot/ ca un muc de luminare/ sau un zumzet de-albină/ sau un strop de ploaie lovind fereastra// dragostea mea e mare mare de tot/ ca o catedrală ori o piață publică/ ori un tunet puternic dat de-a dura pe cer// dragostea mea mare mă înspăimîntă/ dragostea mea mică-mi alină spaima.” (Dragostea mea).

POEME

Petre Ghelmez

George Țârnea

Radu Cârnecki

Greierile

Domnule, cu o vioară
Și cu frac de catifea,
Esti tot cel de asta vară
Slobod prin grădina mea?

Cum apare luna nouă
Inrosită în văpaie,
Tu, rupând vioara-n două,
Faci atâta hărmălaie!

Nu-ți plătesc nimic: tu cântî!
Eu muncesc, tu n-ai ce face,
Strângi arcușul, te frământî.
Nici nu-ntrebi dacă îmi place!

Uite, harnica furnică
Strânge hrana pentru iarnă!
Tu ce-aștepți, la o adică,
Să-nceapă fulgii să cearnă?

Fără să-ți dau vreo sămbrie,
Cântî într-una, nu ți-e greu? —
Nu-i ușor, însă se știe,
Ăsta este harul meu!

Bucuria și durerea
Le adun pe-aceeași strună,
Le-mpletesc precum mi-i vrea,
Ca să fac lumea mai bună.

Cine-o dată mă ascultă
Nu mă uită-ntr-o viață,
Le cânt stelelor la nuntă
Și dorm mult de dimineață!

Pâinea
din Germinații (1967)

Scoate mama pâinea din cuptor
Și nouă ni se pare că răsare soarele,
Dintre norii negri și vineți ai nopții.
Ne-nvăluie pe toți un abur sățios și ușor,
Ca-n diminețile cu lucruri de aramă și rouă.
Lucrurile capătă alte contururi.
Fulgere vii joacă pe ele -
Cum zorii, pe bobocii umezi de trandafiri.
Fragede sunt trâmbele aerului, și subțiri,
Când mama pune pe masă pâinea albă și nouă.
Ne așezăm în jurul ei toată,
Părinți, bunici și nepoți,
Păstrând pe buze, nerostite, cuvintele...
La mijloc pâinea: soarele chiar,
În jurul ei - noi; plantele, sfintele.

Alex. Ștefănescu

Vă transcriu textul cu care am debutat, în 1964.
Este o poezie:

„Poate că totul e simplu și clar,
Noi încâlcim urzeala luminii,
Flori așezăm laolaltă cu spinii,
Tragem hotar unde nu e hotar.

Și poate că lumea e-un dans nevăzut,
Numai dansând îl auzi cum pulsează,
Poate că noaptea e-o altă amiază,
Și-un vis câștigat este visul pierdut.

Poate că vorbele-s spuse-n zadar,
Fluviul gonește mereu către mare,
Poate că vorbele-s spuse-n zadar,
Poate că totul e simplu și clar.

Nici nu mă spăl de multele iubiri

Nici nu mă spăl de multele iubiri
Mi-e greu să fac din dragoste o vină
Sau prost îndemn al biete mele firi,
Când văd cum arde roua-n trandafiri
Și cred cu teamă-N Cel ce va să vină.

Nici nu mă spăl de multele iubiri
Cuprinse-n viața mea mult prea puțină,
Când pot clădi cu jertfa lor grădină
De stânjenei, de crimi, de calomfiri.

Cei terpi și răi n-au starea să-nțeleagă,
Eu, păcătoș fiind de la-nceput,
Mi-am dăruit privilegiștea întreagă

Și cel mai sincer, poate, m-am temut
Că dacă-n carne clipa rod nu leagă,
Nici veșnicia-n suflet n-a-ncăput.

Balada ultimei iubiri

Strânge-mă-n brațe, iubito, strânge-mă tare,
Cum ai strânge un prunc, nu un aspru bărbat,
Pregătit de la prag pentru altă plecare
Și-n al cărui văzduh alte clopote bat.
Eu nimic nu mai am din străvechea mea fire -
Nestatornică, rea și pierdută-n povești,
Dar tânjesc, în sfârșit, după prima iubire,
Așteptând-o să crească din cea care ești.

Chiar și iubirea poate săucidă

Chiar și iubirea poate săucidă,
Când se supune prețului de cost
Si dovedeste astfel să fi fost
Prea dreapta,prea egala,prea lucidă.
Mai norocos rămâne drumul prost
Decât o cale dreaptă și rigidă,
Când e constrânsă viața sa decidă
Între minuni și pământescul rost.
Să tremuri fără somn și-n așteptare,
Când peste vis perdelele se trag
Și disperarea bântuie mai tare,
Fără să știi nimic despre cel drag,
Dar să cunoști cerească desfătare,
Când umbra sa dă buzna peste prag.

E totul rânduit să se întâmple

Cum să traiești frumos fără iubire,
Cum să visezi, să umbli, ori să zbori,
Cum să cuprinzi neliniștea din zori
Și pacea din amurg dintr-o privire?
Cum să înoți prin marile de flori,
Cum să te bucuri de întreaga fire
Și viața ta să-și afle împlinire
Fără minunea care dă fiori?
E totul rânduit să se întâmple-
Cu simplitatea unei adieri-
Când de lumina sufletul se umple,
Dar dacă-n schimbul sterpei mângâieri
Ghețarii urii se ivesc la tâmple,
Nu-ți vei afla iertarea nicăieri.

Sufletu-i prea tânăr,
Carnea-i prea bătrână,
Toată nebunia
Cui să-i mai rămână?

Toată răzvrătirea
Cui să-i folosească,
Dacă viața-i gata
Să mă părăsească!

Dacă moartea-i gata
Să mă ia în brațe
Cu aceste slabe
Și-nnodate ațe.

Cum să nu mă doară
Partea cu iubirea
Dacă zarea-i nouă
Și prea veche firea

Cea mai frumoasă!

Ea era Cea-mai-frumoasă
eu am fost cel-mai nebul
și-astăzi iată cum apun:
suflet, sânge spaimă joasă
Ea era Ceamaifrumoasă!

Eu am fost cel mai nebul:
în genunchi rugam o piatră
inima-mi murea curată
și-astăzi iată cum apun!

Suflet, sânge, spaimă joasă
n-au purtat prin cer și iad
și-acum Clipele mă lasă
suflet, sânge, spaimă joasă:
Ea a fost Ceamaifrumoasă!

Barbu Cioculescu

Floare albastră

Mă iubește-o cămașe.
Albă, gingașă, mă-mbracă în dulce văpaie,
Eu asud obosit, ea desface mătase
Și-o port pe brațe-n odaie.

Mă iubește-o cravată.
De gâtul meu se atarnă și nu se desprinde.
E roșie și roșul nu minte
Și veselă - o lumină e toată.

Mă iubește-o haină.
Mi se așază pe umeri, mă strânge.
Stă pe inima mea și-i ascultă bătăile,
Cântă pe pasul de sânge.

Mă iubește-o batistă.
Flămândă și tristă lacrimi pofteste
Atât de mică, atât de cutată.
Și pumnul o strânge pruncește.

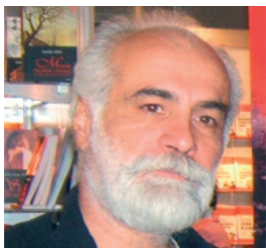
Mă iubește-o pernă.
Fruntea sură în ea mi-o afund.
E adâncă și-n somn mă scufund
Pe-o apă ce trece, grea ca o piatră de prund.

Vezi cum zâmbesc, rătăcit în lucernă,
Ce tânăr trec, plin de vlagă?
Visez și uit că mă iubește o pernă
Și uit să-i spun că mi-e dragă.

Mă iubește-o haină.
Cu șfală și-n taină
Nu spune ce-o doare
Și fără s-o mângâi o iau la purtare.

Foișor

Poetarium

Sarpele-n ceruri si zburatoarea sub pamânt
daca acolo
mai e putin aer.
Anii au tot dus lumina în care trebuia sa apară
glorios în elementul tau
ca bufnita pe catedrala.

Clopotul cel mare bate înca rar si departe
(rar si departe?)
dar moartea cu surâs din corpul cui va culege
o muzica albind peretii
pâna la spasmul divin?

Asa da respiratie -
scrum scrum scrum.

La aceleasi cuvinte
ca pe tântar sângele adormitilor
ma umfla râsul acum.

Între timp paharutul avu gustul unui fruct oglindit.
Musc din carnea lui cu prudenta -
înauntru e viermele. Înauntru, adânc
este un plâns de copil care cere întruna afara -
sa vada soarele pâna la ziua
sa sune moartea din trâmbita din ceva

si sunetul acela sa persiste-n paharut
ca un sarut pe piatra continuu ramificat
în carnatii, în creier.

Înauntru adânc, adânc însa foarte aproape
sub steua dubla râsul broastei în ape.

Marea printre ramuri raziund arsura
unei voci din afara danturilor
si lumina atât
cât ai aprinde un pai pe ape.

Încet vino catre mine
cu setea dublei senile
seara la bufet.

Un sentiment verde iarna

Nu ca poetul este un Eutih al gratuitatii, un oficiant al ei.
Nu ca el spune o pasare neagra cânta în ceruri iubirea mea.
Nu ca el crede ce spune.

Dar pe o straduta cu gropi trece omul
cu pasi mari ca împins de-un resort, de-o furtuna
ce-a izbucnit departe pe-un câmp gol.

O câmpule de departe, câmpule gol
omul e o colivie prin care creste-un ram batut de vânt sub luna

sta pasarea din om pe-un ram batut de vânt
dând din aripi întruna
saraca pasare singura acolo sub luna.

Cât priveste poetul, dupa o noapte alba el scrie:
ceea ce persista este un sentiment verde iarna -
sentimentul de iarna. Si:
sunt fericit, Dumnezeu mi-a dat de lueru.
Dumnezeu, nu omul.

El scrie si chiar crede ce scrie
colivia ramâne goala pe pamânt,
ramâne ramul batut de vânt,
ramâne noaptea cu luna
si pasarea aceea dând din aripi întruna acolo sus.

Poezie

Am deschis ochii în Poezie
și mă rog la Dumnezeu
ca orice aș face
aș spune,
aș scrie
să închid ochii în poezie

Harrum

Noaptea rece când ai visat un text
si, în text, acest nume: Harrum.

Lui Vlad Ciobanu

POEME

Marian Drăghici

La început, fireste, nu-l iei în seama.
Eh, Harrum! Un vis de noapte, acolo.
Mai trece timp, noapte-zi-noapte-zi,
si deodata ti se impune o prezenta în toata
virtualitatea ei feroce, urcând lent din strafunduri,
dangat de clopot cu vuiet inesizabil,
sa-ti invadeze total simturile, mintea, spiritul,
chiar si vocea interioara (auziti?) - niste ani.
Dumnezeu cu mila! - zise mica ta intelepciune,
curajoasa, înclinând steagul, în timp ce vuietul urca,
urca...

Îndepartati-va de mine tragând cu putere dintr-o
armonica rosie
printre dealuri rosii, benchetuind.

Îndepartati-va de mine cât sa pot lacrima
tragând dintr-o armonica rosie în tacere.

Îndepartati-va de mine cât sa pot lacrima
cu toate lacrimile negresei
care nu cad pe pamânt
ci merg în sus la Domnul din burduful armonicii
Îndepartati-va de mine prieteni
cum si eu murind m-am departat de voi
cât sa puteti lacrima -
fiecare în Africa lui cu armonica rosie.

Caci vremea stricaciunii noastre, recunoastem sau nu,
dusa e -
si armonica rosie
mult nu se mai aude.

Îngerul probozit

Poem scris, rescris de batrânul meu câine
credincios Carl Gustav
când eram dus în Africa la vânatoare de lei

L-am vazut, si nu la Ierusalim.
Nici cântând dintr-o armonica rosie printre dealuri
rosii
seara în drum spre negresa lui din Ierusalim.

L-am vazut la masa de sub visin singur în cârciuma
goala -
si pretindea ca e dus în Africa sa-mpuste lei, cara-
ghiosul.

L-am vazut asteptând paharutul cum altii negresa din
Ierusalim,
bând apoi si fumând,
bând, fumând si beat-mort ridicându-se instantaneu
la cer
prin însurubare în paharut.
Fix în momentul acela în Africa rasunara
scurte focuri de arma, raget de leu, latraturi -
si vacamul savanei părjolate rabufni
în cârciuma altminteri goala.

Tot eu, si nu înțeleg pentru ce Doamne tot eu,
l-am vazut tavalindu-se ca porcu' la picioarele patului
cu pirosii pe cap în lumina rosie a diminetii.
Dar nu era lumina rosie a unei dimineti pamântene
era sufletul sau ce mai ramasese din suflet: îngerul
probozit.

„Câta rautate, atâta expresivitate” - obisnuia sa spuna
cui se nimerea sa-l asculte -
si îngerul probozit se facea si mai probozit,

si demonul marii distrugerii înflorea,
împarata lumea, pamântul -
„Câta rautate atâta expresivitate, în rest
arta si precizie, arta si precizie
si nemurirea e a ta!”

Dar eu l-am vazut de aproape, de foarte aproape.
Din pielea lui de tabla zincata l-am vazut
în scurta-mi rugaciune cămeasca
si mi se paru ca e mort, foarte mort
asa bând, fumând
singur în cârciuma întesata de lume

asa, tavalindu-se ca porcu' la picioarele patului

de mi se facu rau, foarte rau
în ploaia aceea acida
sub bulbucii rosii ai diminetii noastre pamântene.

Dar la drept vorbind nu era o ploaie acida cu bulbuci
rosii-rosii
si nu era o dimineata tipic pamânteană.
Era sufletul sau ce mai ramasese din suflet
în clipa marii distrugerii.

Emil Perșa

În portul pescarilor

-In memoriam: Fănuș Neagu-

FĂNUȘ NEAGU s-a întors în PORTUL PESCARILOR
Să se odihnească în iarba magnetică sub
CERUL străluminat de focul aprins în limba română,
LUMINA lui strălucеște într-o CARTE
Să o citească românii de pretutindeni în
BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A CULTURII sub
Fereastra deschisă în alt TIMP
Să-l descopere URMAȘII pe Faleză Dunării bătrână
Sub un TEI înflorit în
Lunga Vară fierbinte pe CÂMPIA ROMÂNĂ,
Să fie TORȚA aprinsă ce iluminează Biserici și
Mănăstiri pe MUNTELE ATHOS sub
Amurgul Byzantin răsărit
Să plutească pe o Apă curgătoare, în OLIMP.

Mă așez la MASA CĂRȚILOR
Să scriu un poem pentru FĂNUȘ NEAGU
Să-l citesc în SALA DE LECTURĂ A CUVINTELOR
Scrie cu aur, pe COPERTA ISTORIEI MEDIEVALE și
Tipărite în anii de glorie și libertate de VOIEVOZII RO-
MÂNI,
Să ascult CLOPOTUL ÎNVIERII ce bate în
BISERICA SFINȚILOR APOSTOLI: „PETRU ȘI PAVEL”
Să se audă între IERUSALIM, BETHLEEM și BRĂILA
În EPOCA MODERNĂ acum,
Să vizez Viața lumii de ieri, de azi și de
Măine în TEMPLUL CULTURII construit în
PIAȚA PALATULUI REGAL, între două Fântâni
Să citească EVANGHELIA DUPĂ LUCA sub
O CRUCE ALBĂ DE MECTEACĂN în aerul magic dis-
părut în
TUNELUL TIMPULUI să descopăr în VITRINA
Cerulei Senin o Legendă Valahă și un ROMAN postum.

FANUȘ NEAGU vine la FĂNTÂNA PĂSTORILOR
Săpată în lutul daciilor liberi
Să bea apa vieții să privească de pe Faleză Valurile Dunării,
Se așează pe Banca Învierii să asculte clopotul de aur
Ce bate la Mănăstirea VORONEȚ
Să se audă între TISA, NISTRU și MARE,
Are în Ochi Speranță și lumină sub Cerul
Străluminat de-o floare de lotus în
Orizontul cu Munți și Câmpii sub soarele
Răsărit să lumineze FLUVIUL PRIMĂVERII,
Să trăiască ORA PREZENTULUI LATIN în
MILENIUL Trei
Să aprindă TORȚA LITERATURII CONTEMPORANE
Să lumineze casele Românilor de
Lângă un MUZEU DE ARTĂ și O FLOARE.

Călătoresc în TRĂSURA VERDE pe care-i pictat un
Vultur alb să cobor pe DRUMUL CU PLOPI
Să-l întâlnească pe FĂNUȘ NEAGU așezat pe piatra lumii
Să scrie JURNALUL LUMII DE AZI,
Să-i dau în dar O STATUETĂ DE ARGILĂ descoperită pe
Strada ORAȘULUI INTERZIS în CHINA ÎMPĂRĂȚI-
LOR CHINEZI
Să-i vorbesc despre ZILE ȘI NOPTI apărute într-o CARTE,
Să ascult un TRIL DE PRIVIGHETORI când ajung la
FĂNTÂNA MIORIȚA săpată în pământul roman
Să mă așez în iarba magnetică pe
Aleea cu cinci Stejari și trei Brazi,
Să-mi descopăr STRĂMOȘII adormiți în Poiana Zimbrilor
Să le duc iubirea mea pentru DACIA
Să-i vizez în viață sub TRILOGIA CULORILOR
Apărută într-o CETATE VECHE construită în Antichitate.

Aurel Antonie

NU NE VINDEM ZIARUL !

În ziua când acest ziar abia se năştea, asistat de toată redacţia, iar ursitoarele apucaseră să-i dea nume şi să îi hărăzească o soartă glorioasă, din buzunarul redactorului paginii economice s-a auzit un zbrânit deranjant. Domnul director a rămas cu paharul de şampanie ridicat, privind mustătror spre tănărul subaltern. Omul a scos telefonul mobil, a apăsat pe „reject” şi şi-a cerut scuze de la şef pentru întrerupere.

- Ziarul nostru, a apucat domnul Director să-şi înceapă discursul inaugural când telefonul a sunat din nou. De data asta fixul de pe birou. Acelaşi redactor a ridicat receptorul şi l-a dus la ureche.

- Să trăiţi, domnu’ inspector... Desigur că publicăm reclamă. Vă mulţumim că ne oferiţi un contract atât de consistent. La preţul ăsta, o punem pe prima pagină cu chenar tricolor... Staţi, că n-am înţeles! Să scriem că firma nepotului dumneavoastră a câştigat în mod corect licitaţia? De-ai-a ne oferiţi contract de reclamă?... Nu v-ar fi ruşine!... Ba, du-te tu!

A trântit telefonul în furcă, sub privirile admirative ale colegilor, şi a ridicat paharul, tocmai când telefonul a sunat din nou.

A ridicat redactorul paginii de sport:

- Păi, aţi luat campionatul? Cum să laud, domnule, un antrenor care a îngropat echipa? Nu, domnule! Noi o dăm pe adevăr. Aşa să ştii. Decât să ne daţi nouă, ca să vă laudăm, mai bine finanţaţi echipa de juniori.

- Ziarul nostru va aduce... a reluat domnul Director, dar telefonul nu i-a îngăduit să continue. Redactorul paginii de politică a ridicat jenat receptorul:

- Să trăiţi, domnule Deputat! a rostit transfigurată şi s-a ridicat respectuos în picioare. Asculta din ce în ce mai încruntat. După un timp a replicat:

- Domnule Deputat, e un ziar de polemică des-

chisă. Nu ţinem partea nimănui... Nu, domnule Deputat. Cu tot respectul vă asigur că nu vom lăuda partidul şi deputaţii... Nu insistaţi. Nu merg la nici-o bere!

- Ziarul nostru, a repetat domnul Director, va aduce o nouă...

Telefonul a sunat din nou. A răspuns redactorul de la ştiri:

- Desigur, domnule Senator. Mulţumim frumos pentru urări. Sigur că-mi amintesc: dumneavoastră eraţi în clasa a patra şi eu într-a cincea. Cum trec anii... A, despre ajutoarele la inundaţii? Nu, domnu’ Senator. Ştiţi bine cine a pus mâna pe ele... Nu, domnule! Nu!... Păturile pentru sinistraţi erau a doua zi la vânzare şi acum vă faceţi că nu ştiţi?... Prieten? Ce prieten?... Când e vorba de ziar, nu am prieteni!

Trânti telefonul.

- Ziarul nostru va aduce... a încercat domnul Director, dar telefonul i-a tăiat avântul. A ridicat nervos receptorul şi l-a pus la loc. A sunat din nou:

- Să trăiţi, domnule chestor!... Adică, să o spunem mai cu milă? Nu. Nu pot fi de acord. Nu suntem la remorca nimănui.

- Ziarul... a apucat să pronunţe mai înainte de a suna iar telefonul.

- Da, domnu’ Primar... Adică, despre ce să discutăm?... Că aţi scos din fondurile de investiţii ca să daţi salarii? Nu, domnule!

- Ziceam că vom aduce o nouă vigoare în ...

Telefonul s-a băgat din nou în vorbă.

- Domnule Prefect, sunt în şedinţă... Da, e un ziar de atitudine... Nu! Nu vă aşteptaţi la nici o muşamalizare. A trântit telefonul şi l-a ridicat din nou.

- Nu, domnule Ministru! Măneritul rămâne o problemă dureroasă a Gorjului. Nu vom ocoli subiectul. Nu insistaţi!

A pus telefonul în furcă.

- Ce vă holbaţi aşa la mine? Ori facem polemică, ori nu facem?

Telefonul a sunat din nou. Lung. Insistent. Domnul Director l-a ridicat cu lehamite:

- Niet, gaspadin Putin! Nu ne vindem ziarul!

Poşetuţa cu idei

Ştia să scrie, să citească şi să vorbească. Şi cam atât. Degeaba au încercat dascălii lui, prin diversele şcoli pe unde a trecut, să-l facă să emită şi el o idee. A fost imposibil. Până la urmă s-au lăsat păgubaşi. I-au spus că are creierul cât o nucă şi dacă şi-ar legăna capul s-au auzi înăuntru nuca rostogolindu-se. Încercase de câteva ori să-şi legene capul, dar nu se auzea nimic. Chiar dacă-l scutura zdravăn, era o linişte mormântală. Precis că dascălii lui se înşelau. Din această perioadă căpătase obiceiul ca, din când în când, să-şi scuture capul aşa cum se scutura câinii când ies din apă. Tot un tic de-al lui era privitul în oglindă. Ticul acesta îl căpătase ceva mai târziu, când, în timpul unei discuţii, un amic i-a spus că are puf în ochi. Dar el nu avea puf în ochi şi nici creierul cât o nucă, atâta doar că nu avea idei. Când a împlinit douăzeci de ani, prietenii i-au făcut cadou de ziua lui o poşetuţă plină cu idei. Poşetuţa s-a dovedit utilă. Ori de câte ori simţea nevoia să emită o idee, căuta înăuntru. Lucrurile mergeau bine, dar avea sentimentul că pe măsură ce scotea câte o idee dinăuntru, numărul acestora scădea. Deveni mai reţinut în emiterea ideilor. Rar de tot scotea câte una şi oamenii, văzându-l atât de rezervat au început să-l considere înţelept. Neliniştit că ar putea rămâne cu poşetuţa goală îi căută pe cei care i-o dăruiseră şi îi rugă să-i mai pună ceva înăuntru. Nu-i nevoie, îi spuseră aceştia. Ideile se nasc din idei, se dezvoltă. Se linişti. Dar seara îşi făcea inventarul la idei şi ele nu se înmulţeau deloc. Poate că au o perioadă de gestaţie mai îndelungată, ca elefanţii, încerca el să se liniştească, dar neliniştea persista. Când auzea pe câte unul emiţând vre-o idee, verifica imediat în poşetuţă ca nu cumva să fie una de-a lui şi astfel să i se diminueze stocul. De altfel se mira foarte mult văzând că ceilalţi oameni nu au o poşetuţă la ei. Probabil că le ţineau acasă şi scoteau dimineaţa câte o idee cu care umblau toată ziua. De poşetuţă nu se despărţea niciodată şi avea mare grijă să n-o piardă sau, Doamne fereşte, să i-o fure careva. Seara, când se culca, o punea sub pernă, doar, doar, ideile îi vor intra în cap. Dar nici-o idee nu-şi părăsea kolegele din poşetuţă pentru a hălădui singură prin capul lui.

Colegii lui, văzând că umbla mereu prin poşetuţă, dar nu scotea nimic de acolo, au devenit curioşi. Într-un moment de neatenţie, mai sunt şi asemenea momente în viaţa unui om, şi-a uitat poşetuţa pe birou. Colegii i-au deschis-o şi au dat înăuntru de stocul lui de idei. Ideile erau bune, aşa că i le-au luat. Omul, găsiind poşetuţa goală a intrat la o idee: Cine i-a luat lui ideile. Primii pe care i-a bănuit au fost colegii lui şi a început să fie foarte atent la ce discutau. Multe din ideile vehiculate de ei îşi amintea că fuseseră şi în poşetuţa lui. A vrut să-i reclame la poliţie, dar a renunţat văzând că şi la televizor se vehiculau o parte din ideile furate, şi prin presă, şi la radio... Țară de hoți! a spus omul cu amărăciune.

POEME

Valeri Toderici

Cât de aproape ești de mine!

Chiar de-aproape ești de mine,
Nu am voie să te-ating,
Când te văd mișcând din pleoape,
Mă fâstăcesc ca un nătâng.

De ești la un pas de mine
Și îți simt tremurătura,
Să te iau în brațe-mi vine
Și să-ți sorb cuvântul, gura.

Dar îmi spui că nu acuma,
S-o lăsăm pe altă dat’
Că nu stă-n picioare gluma,
Și nu ești de măritat.

Cum nu ești? când ai putere
De femeie-n toată firea
Care-ți cere mângâiere,
Să te-admir doar cu privirea?!

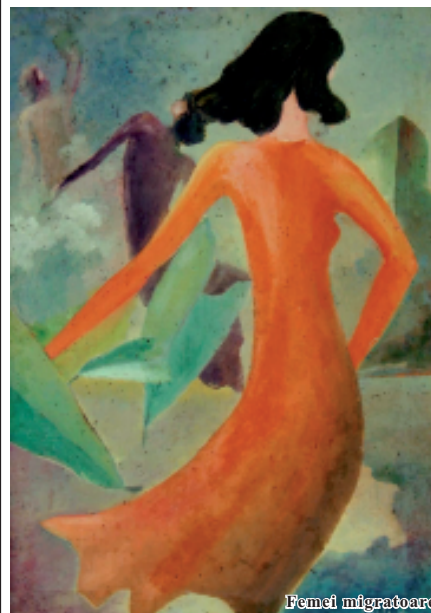
Vocea-ți galeșă, curată,
Râsul ca un clopoțel,
De-ți vorbesc, tu pari mirată...
Și-apoi râzi în fel și fel.

Orice fac doar îmi zâmbești,
Eu mă uit mirat la tine...
Sigur e, mă păcălești
Și-astfel tot îți râzi de mine.

Când te-aud răzând, în fine,
Uit de orice supărare,
Te-acompaniez vezi bine
Fără multă-ndemănare.

Râsul tău mă bagă-n boale
Chiar mă scoate din țâțâni
Nu cumva trecând (râzând) pe cale
Tu să n-ai și alte vini?!...

Și-uitea-așa viața trece
Cu ea mă petrec și eu
Între zâmbet și iubire
Zăresc dulce curcubeu.

Femei migratoare

Anghel Dumbrăveanu

POEME

Dar totul suna epuizant de frumos
Si din vrajba sonora va rezulta impacarea.
Prea multe zboruri lasa marea pe tarm,
Prea multe ganduri cheltuiesc cautandu-te.
O, daca te-as lovi de-a pururi cu visul,
Te-as preface-n nisip — de-aceea raman
Atat de departe, atat de statornic tacut.
Din volumul “Iluminările marii”, 1967

Poemul de Nord

Te caut prin gandurile desfrunzite, intr-una,
Si ma dor drumurile pe care-ai trecut,
Si umblu pustiu toata noaptea cu luna,
Pe tarmul unui timp atat de departe, pierdut.

Mereu mai frumoasa prin sunet imi treci
Cu zambetul trist si parul negru si lung
Si-n tampla imi bat clopotele orelor reci
Si umbra-ti de chin o chem mereu, si-o alung.

Caci frunzele viselor in poemele mele de sud.
Cine-ti saruta ochii cand se-ntristeaza ?
De mult nu mai pot, cand vii, sa te-aud,
Am uitat sa-ti descant genunchiul cu-o raza.

Te caut tot mai departe, dar treci
Tacuta prin albastru-mi fiord
Si-n tampla imi bat clopotele orelor reci :
Cad visele, galbene, in poemele mele de nord.
Din volumul “Iluminările marii”, 1967

Peisaj în alb

Ne va rani atata alb vom fi-ngropati
ca doi copaci hieratici in ninsoare
hai sa fugim, prea multa liniste ne curge
pe temple si pe ochi hai sa fugim
pana mai stim cararea pana noaptea
nu va sufla cu stele-nghetate peste noi
cu rasuflarea iti deschid
fereastra nevazuta privirea mi-o intind
peste troiene lunecand
pe plasii ei albastri peste rau
unde-n odaia calda arde duhul
ocrotitor al focului acolo-n piei de urs
sub lampioane de gutui pe politii
sub aroma subtiorii tale
hai sa fugim ne va rani
ne va rani atata alb mi-e dor de mersul tau
despovarat de haine in calmul din odaie.

Din volumul “Singuratarea amiezii”, 1973

Iarnă pustie

Gânduri de cititor

Vasile Ponea

De curând am primit la redacție o carte de 224 pagini, foarte interesantă și utilă tuturor, dar mai ales tinerilor, intitulată „Manifest pentru România”, autor George Iovan, scoasă la editura ANAMAROL, București, 2011. Într-o primă viziune pot să remarc că volumul are un conținut care depășește simbolică titlului. Volumul respectiv poate fi un curs bine documentat de Democrație Politică, pentru toți cei onești, tineri sau bătrâni, dar și un balsam pentru sufletele celor mulți, care încă mai simt cu adevărat românește, care ascultă și înțeleg glasul celor de sub glie și al nădejilor strămoșești. Adăstând asupra cărții, pot să recunosc că toate cele cincisprezece criterii, care au determinat autorul să o conceapă, sunt plauzibile și astfel sunt gândite de majoritatea românilor neimplicați în politică și în conducere. Scurtul, dar bine documentatul istoric privind evoluția Democrației de la vechea Eladă și până în zilele noastre, are la bază surse veridice istorice recunoscute, menționate direct în text. Sunt prezentate Valorile democrației autentice și declinul lor, de la apariție și până în zilele noastre, cu destulă acribie, cu exemple și citate din reflecțiile diversilor oameni politici de vază, ai diferitelor epoci. De exemplu Winston Churchill spunea: Democrația este un sistem politic prost, însă cel mai bun dintre cele pe care omeneirea le-a inventat până acum. Autorul arată cum de-a lungul timpului din limbajul și comportamentul oamenilor politici au dispărut termeni ca onoare sau moralitate și au fost înlocuiți cu termeni cu un conținut bizar și nu bine determinat, ca: eficiență, competitivitate, performanță care vor să definească o normalitate; normalitatea oamenilor politici cu o morală și cultură îndoielnică, ușor manipulabili și șantajabili, incompetenți, egolatari, chiar cu firi psihice instabile.

Autorul face prezentarea modului cum a evoluat democrația mondială cu: Alegeri libere, Pluralism politic, Putere politică, Putere legislativă, Grupuri de interese, Guverne locale și Guvernul Mondial, dar pune în discuție și: Familia și școala, Mișcarea sindicală, Puterea judecătorească, Drepturile OMULUI și ale „omului”, Mass-media.

În partea a doua a cărții autorul vorbește despre cum au fost aduse și implementate forțat toate cele menționate mai sus, în democrația noastră socialistă și în cea post-decembrișă, fără a se studia dacă ne sunt suficiente sau necesare, dacă se pot grea pe specificul nostru național. Se menționează că privatizările făcute la noi în țară au însemnat prețul plătit statelor din lojă, pentru intrarea în NATO și în Uniunea Europeană, cu unități economice, bancare, avuție națională etc., care în fapt constituie o a doua naționalizare, după cea din era socialistă, (1948), care în loc să producă pentru țară, exportă venit național în țările de origine ale companiilor străine proprietare și continuă să exporte bunăstare, prin mână de lucru calificată-cadre cu pregătire superioară, contribuabile la prosperitatea națiunilor unde acum sunt nevoite să muncască. Sclavie modernă, sub masca democrației! “Beneficiarul?” Măria Sa Poporul Român!

Pe baza celor implementate fără discernământ din exterior s-a ajuns la un genocid cultural, un genocid împotriva națiunii române, prin desființarea multor spitale, prin lipsa medicamentelor, reducerea pensiilor și salariilor. Se observă că instinctul statal la noi s-a stins, conchide autorul, după cum la timpul său menționa Mircea Eliade, (cu circa 60 de ani în urmă). Se stipulează remarca: migrarea creierelor este o realitate devastatoare pentru națiune!

În finalul cărții, în capitolul „Ce-i de făcut?” se face aluzie la o serie de măsuri ce trebuie întreprinse de urgență pentru revenirea României pe linia de plutire, căci nu crede că Legea tăcerii și lașitatea să fie singurele virtuți ce au mai rămas politicianilor?!... În încheiere ca lector recomand cu căldură tuturor să citească această carte.

Stea

Lui Horia Zilieru

Mi-e sete de-un prieten in ceasu-acesta lung,
Sa-l simt tacand alaturi ca o vioara plina,
Sa-i spun cum urc spre steaua pe care n-o ajung,
Cu talpile-ntepate de lumina.

Pe cate zari stapană este privirea mea !
Si totusi cate ceruri straine mi-au ramas.
Cand as putea prin vise sa zbor pe-un colt de stea,
De ce ma rod nelinisti la fiecare pas ?

Ca-ntr-o columna supla sapata in oglinzi,
In mine se reflecta tot ce-i frumos in voi.
Dar ce-n-telegi din toate si-n cantec ce desprinzi
Ca sa ramana sensul intineririi noi ?

In fiecare seara lauta veche-mi sparg
Si muzici mult visate se sting cu vaier lung.
Ce vanturi reci pandi-m-or cand plec din nori
Spre steaua mea inalta pe care n-o ajung ?

Din volumul “Pamantul si fructele”, 1964

Desen de iarnă

De doua zile ninge cu stele mari pe Olt.
Colinele viseaza suav sub cerga moale
Si parca sunt mai tanar, mai pur, mai dezinvolt
Cum ratacesc cu ochii prin sunete ovale.

Padurile solemne privesc tacut spre cer
Cu crengile-narcate de linisti si lumina ;
Salbaticuni ciudate rasar din rapi si pier
Cand vulturii vazduhul cu aripa-l inclina.

La cotul unde-arinii se dau uimiti in laturi
Sub frunti sa li se-astearna oglinzile miscate,
Privirea mea deschide larg zarea de omaturi,
Si-mi vii din amintire cu genele mirate.

Aud prin iarba arsa de ani incet cum treci,
Si degetele tale lung parul mi-l resfira.
Cum peste noi coboara cristale moi si reci,
Eu mina-mi trec prin astre ca pe-o albastra lira.

Din volumul “Pamantul si fructele”, 1964
Noaptea, pe tarm

Noaptea, vin singur pe tărâm să m-ascult,

Noaptea cand totul se retrage in umbra
Si insasi marea e un nesfarsit intuneric
Din care vin elementele ca-ntr-o alta geneza.
Imi spun : aceasta e o jertfa zadarnica,
Un spectacol bizar, o risipa de forte,

POEME

HORIA MUNTENUȘ

Plouă

Plouă dintre buzele ei - apa gurii ei cade strop cu strop de ploaie
 Peste petale - iar te întinzi între tine și ea ca o întrebare
 Sinele meu o ia la vale încet și apoi cu mult mai încet
 Până când ajunge la ea și apoi la tine să guste din rouă
 Să gliseze pe muchiile jocului să îngenuncheze
 Să cânte la ocarină. Să cânte confuziile timpului și această
 Confuzie mai abitir (mai ales) în care tu ești ea
 În care ploaia vă cerne pe amândouă.

Grecia

Trece gândul curat pe stradă cu epoleți de ploaie
 Cu pasul limpede și elegant
 Are cearcănele fixate cu un ac de aur
 Pe cravata din mătasea sărutului
 Ori verdele cerului ca umbra destinului
 Își întinde lacrima ca o povară mai dulce
 Ce simple sunt toate
 Are gândul înfățișarea unui prinț
 Dar duse sunt toate...

Trece gândul îngândurat ca o tristețe
 Fetele mari și zețele cu poșete se uită la el
 Printr-un tunel sticlos ca un leșin ori
 Ar dori să rămână gravide - să-și vâre
 Symboluri de sete în utere.

Fetele mari domnișoarele țesute din murmur
 Precum metaforele vechi ori doamnele
 Cu sânii grei vopsiți cu ruj...

La revedere Parmenide
 Copil fiind cu chipul aspru...
 Trece gândul singur
 Nici foarte încet
 Nici foarte grăbit.

O !Tu, adolescență

Adolescență tristă cu părul de fum
 Cu picioarele precum cireșii
 Cu vorbele precum ploile
 Cu mâinile prăzile așezate pe săni.

Pedeapsă nopților locuitori din stele
 Să te privească domnișoară-n sutiene
 Lalele negre să-ți ofere bărbaiții din tutun.

Hârtii nimicuri poesii adolescento curato
 Cu prieteni mulți!
 Dimineața îți speli fața cu lacrima mea.

Vai gură ploioasă! Vai rouă dulce de sărutare
 Ca un tei! Tu poate ești speranța cărților
 Ori ziua mult visată
 Pentru că ție îți place jurnalul intim
 Pentru că ție îți plac merele verzi
 Și privirile triste ale băieților singuri
 Și cărțile de vise.

Hei! Fetito cu deget subțire
 Stă să se mire
 Trandafirul cu cearcăne
 Mirele...

De ce ?

De ce mă întrebi
 De ce plâng norii
 Uneori
 Când ochii tăi cer ploaia
 Subțiri ca penițele poeziilor
 Se-adună în valuri
 Marea.

De ce bate vântul
 De ce mereu când bate vântul
 Mă las pe temelile lui dureroase
 Pe lungă lui oboseală

Mă întrebi dacă vântul e-o moarte
 Mă întrebi de ce nu-i vorbesc
 Mai clar mai convingător

Rămân câteodată singur

Tu ești mai departe și vântul
 Ca o trădare își încetează mersul
 Oprindu-se ca veninul tăiat al sărutului
 Între privirea mea de izbeliște
 Și îngerul meu păzitor.

Bărbatul acela ca o secvență

Bărbatul care trece strada iată cel care duce
 Mâna la frunte și-și șterge fruntea cu batista
 Cine știe poate pentru că e August ori poate că de
 durere
 Bărbatul Acela ca o secvență iată își duce mâna
 La frunte ca pentru a saluta pe fruntea lui
 Trece strada bărbatul cu batista își duce mâna
 La frunte mai face un pas și cade
 Aproape de trotuar cu batista în mână
 Cu mâna la frunte.

Euridice

Ștecele se sting precum țigările
 Într-o scrumieră albă de cristal
 Gândurile ca vânturile
 Își deschid petale

Pe malul drept al somnului
 E o cetate construită din ochi
 Pe malul stâng al său
 O alta făcută din buze

Ce frumoasă e umbra ta
 Se întinde subțire ca un fiord
 Toți muritorii toți
 Mătură pământul înaintea ei.

Bate ceasul ca o ploaie
 Tu mă îmbraci într-o pelerină
 Vin diminețile - universalile
 Și te prefaci în ele fântână.

Numele tău

O singură cale scrijelită abia
 Pe brațul mării ca un tatuaj
 Numele tău de femeie
 Și atâtea cărări prea evidente
 Șosele asfaltate - autostrăzi ale risipirii
 Pe unde curg lacrimile ca automobilele.

Nu știu de ce. Mă împovărez adesea
 Inutil și ciudat ca un vapor spre Troia
 La locul faptelor de arme se vor arăta
 Zorii predestinării.

Dar Troia nu mai e Troia
 Ruinele ei au înghețat suav
 Într-o poveste pleșuvă
 Și n-am să te găseac acolo
 Bolnavă de mine
 Nu și faptele de arme
 Nu se vor mai întâmpla.

Fără titlu

Doar negustorii de mătasuri
 Îmi vor întinde capcane
 Cu ochii roșii de nesomn
 Doar porumbelii păcii universale
 Îmi vor hrăni neliniștea

Între ziduri imaginare
 Unde plâns-ai cum plâns-a Hellena.

Atâta doar: în fiecare noapte
 Mă doare gestul tău de mângâiere
 Atingerea ta albă
 Precum visează că lovesc în ziduri
 Cu sabia mea de viteaz

Mai mult decât ploaia
 Doar unele litere pe file veștede
 De toamnă ucisă
 Și harfa răstignită
 Și drumurile din asfalt.

Bate ceasul cum bat pleoapele

Bate ceasul cum bat pleoapele
 Numără secunde ornicul singurățății
 Mi se desface o venă și din ea țâșnește tristețea
 Ca dintr-o fântână arteziană
 Departe înfloresc cărnuri albe de femei
 Vine cuvântul iubire și se întâlnește cu
 Fluviul dorințelor mele
 Vine cuvântul strigăt și se întâlnește cu
 Poezia și încet încet vin și alte cuvinte
 Apropiindu-se de mine ca de un magnet
 Departe se vede o femeie cum se dezbracă
 De carnea ei albă înflorită
 Și își arată Orizontului și mie
 Scheletul de pește.
 Departe se aude cum cântă această femeie
 Și noaptea se lasă pe umerii ei
 Două cuvinte se ridică la ceruri
 Ca două helicoptere și din ele cineva aruncă
 Manifestele mele de dragoste.
 Am să dau înconjur pământului
 Am să dau ocol mergând pe firul de cearcăn
 Ca pe un drum săpat de secunde ca de lacrimi
 Departe se vede o femeie
 Exact cum se vedea acum și mai bine
 Farul din Alexandria.

Încercănată

Dă-mi cearcăna ta și gâtul
 Septembrie e iarăși și luna
 Peste fâșiile de iarbă
 Strecurată prin inima mea.

Felin alunec trist
 Peste ninsorea lunatică
 Într-o zare de piatră
 În zori dacă surăzi precum aburii
 Vei rămâne la fel
 Încercănată.

PROZĂ

Adrian ALUI GHEORGHE

Tu Ernest

Numele lui ținea de foame, de hrănea. Nu, nu e o exagerare, este adevărul gol, goluț. Prima care și-a dat seama a fost chiar mama lui, Către Lucreția, cea care îi și alesese numele, de altfel, din multe pe care le gândise, le visase, le căutase. După ce s-a născut

cel care purta numele de Tu Ernest, mama lui părea să fi căpătat o boală gravă pentru că nu mai avea poftă de mâncare. Au dus-o la doctori, deși se simțea sănătoasă, au consultat-o și nu au descoperit nici un semn al vreunei boli ascunse. Către Lucreția nu slăbea, nu se schimbaseră la față, nu avea nimic din ceea ce au cancerosi care se stafidesc, se topească precum luminările din ceară ieftină. Dimpotrivă, Către Lucreția arăta bine, avea doi bujori în obraji, un aer de mulțumire se transmitea celor din jur. Dar nu mai putea să înghită nimic din ceea ce însemna mâncare. I-au adus toate bunătățile pământului, de la vinăt din pădurile Ceylonului la salate din Grădina Noii Semiramide din Noul Babilon cum e numit New York-ul, de la ouă de broască țestoasă din insulele Nan Madol, la gușă de furnică roz din tundra canadiană. Dar ea nu mai putea să înghită nici un dumiuc.

I-au făcut de deochi.

I-au făcut de blestem.

I-au făcut rugăciuni, așa cum se fac pentru cei depeșiți de divinitate.

Dar Către Lucreția nu se simțea nici mai bine, nici mai rău după toate acestea. Trăia normal. Îl creștea pe Tu Ernest cu devoțiunea unei mame bune. Soțul ei, Către Petric, se străduia să le asigure celor doi tot ceea ce își putea dori un om pe lumea asta. Și reușea. O tulburare, însă, îl încerca mereu: cum poate Către Lucreția să trăiască fără să mănânce? Un amic i-a spus că numai cei care au fost moroi în altă viață nu au poftă de mâncare, altul i-a spus că femeile care nu mănâncă nimic vor deveni strigoi în viața următoare. Dar pînă una, alta Către Petric încerca un soi de fericire privindu-i pe cei doi, privindu-se pe sine făcându-le toate poftele, rememorînd seara ceea ce au făcut peste zi și făcînd planuri duminică pentru o întreagă săptămînă viitoare. Viața venea tumultuoasă. Cît privește faptul că ea, Către Lucreția trăia fără pic de mâncare stîrni mirare o vreme, apoi consternare printre locuitorii orașului, apoi toți se obișnuiră cu asta, ridicară din umeri. Cazul a fost descris și în presă, dar cum nimeni nu găsi o explicație rațională, lăsară tot în seama unei anomalii pe care specialiștii viitorului o vor rezolva cumva. Ce puteau să facă altceva, era clar că Dumnezeu pusese un deget pe situație.

La un moment dat, însă, Către Lucreția a trebuit să meargă mai departe de orașul de domiciliu, să completeze niște acte pentru o moștenire. Nu era cine știe ce, dar nu putea să refuze, era o bucată de pămînt lăsată moștenire de o mătușă care luase calea veșniciei. Tu Ernest, care avea deja vreun an și jumătate, a rămas în grija lui Către Petric. Era pentru prima oară cînd Către Lucreția îl lăsa în grija altuia. A și plîns la plecare, Tu Ernest a plîns și el. Către Petric însă a asigurat-o că totul va fi bine. Și așa a și fost, de altfel. Numai că plecînd de acasă și ajungînd în orașul unde avea treabă, Către Lucreția descoperi că îi era, din nou, foame. Dar o foame dintre cele mai agresive, bulimică, încît s-a oprit la unul dintre restaurantele cu autoservire și a mîncat pe săturate. O corbișă de tăitei și carne de pui, o ciulama, a mai luat și niște fructe. A simțit din nou gustul bucatelor. După vreo două zile s-a întors acasă și i-a povestit lui Către Petric toată tărășenia, cum se înfruptase din bucate, ce simțise, cum uitase gustul bucatelor. Către Petric a lăsat-o să termine, după care i-a spus ceva care a tulburat-o: el nu mai mîncase nimic de două zile, nu-i mai era foame. Deloc. S-au uitat unul la altul, s-au scărpinat în cap după care și-au dat seama că Tu Ernest, ca ființă și ca nume, ține de foame.

Da, Tu Ernest ținea de foame!

Au făcut experimente, evident. Către Petric a plecat de acasă și i-a revenit foamea. Către Lucreția a plecat și ea din nou și deja leșina de foame la cîțiva kilometri de orașul ei. În tot acest timp Tu Petric se juca așa cum se joacă toți copiii, nu-i păsa de frîmintările părinților. El, în schimb, se hrănea cu tot ceea ce îi este îngăduit unui prunc de vîrsta lui. Nici nu are sens să detaliez.

În aceste condiții, lipsiți de grija mîncării, Către Petric renunță la muncile pe care le făcea ca să aducă bani în casă, stătea pe lingă Tu Ernest și pe lingă Către Lucreția și se simțea plin și împlinit. Era clar că Dum-

nezeu lășase o minune din panoplia lui să se prelingă în casa lor.

Dar lucrurile nu rămăseră, totuși, aici. Vecinii aflară de minune, pentru că, la un moment dat, Către Lucreția se confesase doamnei Dondoiu, care îi împletea lui Tu Ernest pulovărașe din mohair și ciorapi din lînă, iar doamna Dondoiu a fost prima din afara familiei care se bucură de puterile băiețelului. Da, cît era în preajma lui Tu Ernest nici doamnei Dondoiu nu îi mai era foame. Din acest motiv doamna Dondoiu aproape că nu mai pleca din casa vecinilor, dar și Tu Ernest o accepta ca pe una din ființele apropiate.

De aici lucrurile căpătară amploare. Toată lumea de pe stradă află de minune și dori să cunoască pe viu aceste puteri ieșite din comun ale lui Tu Ernest. Așa că în una din zile se adunară cu toții în sala mare a fostului teatru regal, în care nu mai juca nici o trupă de foarte mulți ani și strîși în jurul lui Tu Ernest așteptară să vadă efectul celor povestite. Și efectul fu cel scontat. O zi întreagă cît stătura în preajma lui Tu Ernest, fiecare jucîndu-se și discutînd cu el, observară că nimeni nu pusese nici o bucățică de mâncare în gură și nici nu simți această nevoie.

Primarul Igor Parlafes, un rus neamț, care venise din Imperiu cu două, trei generații în urmă, decisă să tragă un oarecare profit din asta, cu acordul părinților lui Tu Ernest. Așa că Tu Ernest și părinții săi fură angajați la primărie, li se oferii un spațiu în sala mare, de consiliu, unde oamenii veneau, spuneau de cîteva ori numele băiețelului, se săturau și plecau. Cînd le era foame, reveneau. Observară, astfel, că lucrurile rămîneau în sfera miracolului numai cînd erau în preajma lui Tu Ernest și doar cînd îi pronunțau numele.

Către Petric nu se putu abține, însă, să nu profite de puterile miraculoase ale băiatului. Astfel că acceptă adunări publice pe stadioane, cu zeci de mii de oameni, care scandau numele lui Tu Ernest. Și oamenii aceia se simțeau brusc sătui.

Ce făcea în tot acest timp Tu Ernest?

Creștea. Într-o zi cît alții în aceeași zi. Și din copil se făcu adolescent, din adolescent se făcu tînr frumos. Numele său era pomenit de toată lumea spre mîndria deșartă a familiei.

Mai mult, pentru că se dusese vestea în lume despre darurile lui Tu Ernest, Guvernul Mondial decisă să facă un test, de comunicare cu întreg mapamondul prin intermediul televiziunii. Astfel, în una din zile, cred că era 14 ianuarie, Tu Ernest a stat într-un studio de televiziune în statul Monaco, loc ales aleatoriu prin tragere la sorți și de acolo comunica cu toată omenirea. Oamenii care fixau chipul lui Tu Ernest de pe ecran și îi rosteau numele, nu mai simțeau senzația de foame. O zi vînzările de produse alimentare scăzu spre zero. Consumul scăzu spre zero. Nu se mai sacrificară animale, nimeni nu se mai speti pentru o coajă de piine. Toată omenirea vorbea de miracolul Tu Ernest, părinții lui nu-și mai încăpeau în piele de bucurie.

Experimentul va continua, decise Guvernul Mondial. E spre binele milioanelor de infometați.

Dar lucrurile pe lumea asta nu sînt făcute, totuși, să se desfășoare lin. Cultivatorii de cereale începură să mîrie, apoi să protesteze, apoi să amenințe Guvernul Mondial cu boicotul la votarea viitoarei Constituții Universale. Industriașii protestară fiindcă lumea nu mai voia să muncească, cei mai mulți se mulțumeau cu puțin și le era de ajuns să stea în fața televizorului, să rostească numele lui Tu Ernest și să se ocupe de probleme foarte pașnice. De comercianți, ce să mai vorbim, erau cu vînzările la pămînt, cu moralul în pragul dezastrului și cu nervii înfinși ca niște praștii la adresa membrilor Guvernului Mondial și la cea a lui Tu Ernest. Chiar și mulți cetățeni care se bucurară o vreme de binefacerile sațietății obținute atît de ușor ajunseră la oarece plictiseală, așa că spuneau cîte o injurătură molcomă în barbă și ieșeau pe furis la muncă.

Nu mai Tu Ernest nu era fericit de situația sa.

Numele său comestibil hrănea pe toată lumea, si-eși însă nu-i aducea starea de deplinătate a vîrstei. Iubea fără să știe pe cine, iubea iubirea, ca orice om la vîrsta lui.

Studioul din Monaco, de unde Tu Ernest comunica cu toată omenirea, devenise o închisoare greu de părăsit. Era urmărit zi și noapte, era ca o pasăre de preț într-o cușcă de aur. Părinții profitau din plin de darurile lui, nu-i înțelegeau însă necesitățile, nu pricepeau dorul lui de libertate.

Dar dezastrul se produse pe nesimțite, tocmai cînd revolta marilor patroni de lanțuri de supermarketuri împotriva lui Tu Ernest și a darurilor sale miraculoase atinsese apogeul, cînd marii agricultori amenințau cu deversarea cerealelor în mări și oceane, lucru care ar fi dus, indiscutabil, la creșterea nivelului Oceanului Pla-

netar și la scufundarea unor insule, a unor arhipelaguri, a unor continente chiar. În studioul din Monaco o echipă întreagă lucra pentru transmisia imaginii lui Tu Ernest la nivelul planetei. Îi echipă era și o fetișcană mai ciudățică, tăcută, o brunetă cu părinți sîrbo-macedoneni, care se numea Miriam, care se ocupa de decoruri, de machiaj, de diverse alte treburi mărunte, dar importante la nivelul emisiei. În timp ce-i fixa imaginea dimineța lui Tu Ernest, în timp ce îi întindea sprîncele și îi masa chipul, uneori destul de obosit, acesta simți în virfurile degetelor lui Miriam un fel de foc care nu ardea, ci numai curenta un pic, ca polii unei baterii de unu virgulă cinci volți atinși cu limba. Incita și speria. Speria și incita. Între ea și Tu Ernest se înfiripă o mică poveste, neobservată de nimeni. Guvernul Mondial, conducerea televiziunii, părinții lui Tu Ernest, toți erau atenți doar la profitul lor, care era unul din ce în ce mai consistent, uitînd de faptul că băiatul se făcuse mare, era deja un tînr chipeș, copleșit însă de marea responsabilitate de a hrăni cu numele său omenirea.

De asta cînd Miriam îi propuse lui Tu Ernest să fugă, acesta acceptă imediat.

Dar, cum? Lasă că găsesc eu o soluție, îi șopti Miriam.

Și într-adevăr, într-o sîmbătă seara, ea pe 28 mai, cînd omenirea sătula se cuibărise în toate cotloanele disponibile, Tu Ernest era singur în cameră. Visa că vine Miriam, că îl ia de mînă, că deschide fereastra și că fug amîndoi în lumea largă.

Și veni Miriam, îl luă de mînă, au escaladat fereastra la care era pusă o scară metalică, au coborît și au luat-o pe sub o boltă de olandri și liliac care mirosea violent, amețitor. Apoi au ajuns la mare, unde îi aștepta un mic vas de croazieră care părea a fi pregătit pentru o cursă mai lungă. Echipajul vasului era format din tineri, băieți și fete, care cîntau în timp ce își făceau treaba lor de pe punte. Nici nu-l băgară în seamă pe Tu Ernest și Tu Ernest le fu recunosător pentru că îl tratău fără ostentație. Luna era sus. Miriam îl ținea de mînă.

- Dar ne vor prinde, ne vor ajunge, îi spuse Tu Ernest.

- Ba nu ne vor mai prinde, nu ne vor ajunge, îi spuse Miriam. Eu îi țin cu gîndul departe, tot cu gîndul îi fac să ne caute în toate locurile unde nu sîntem. Am mai încercat asta și mi-a reușit de fiecare dată. Și în seara asta cu gîndul i-am făcut să nu observe nimic, să nu audă zgomote, să nu intre în camera ta, din cînd în cînd, ca să te controleze, așa cum făceau de obicei. Nici acum nu și-au dat seama că am fugit. Cu gîndul îi țin în stare de admirație. Îi voi lăsa să descopere fuga noastră cînd vom fi departe.

- Ești vrăjitoare?

- Nu, dar fiecare om are ceva miraculos în el, așa cum ai și tu. Oamenii nu se hrănesc numai cu piine și nu se îndoaie numai cu cereale și carne.

Afară luna era plină, însă săgetată de un nor.

Vasul de croazieră plutea pe apă cu un fișit ca de pînză de mătase sfișiată cu un cuțit tocit.

Stelele scrișiau ca aripile albatroșilor.

- Te vei numi, de azi, Ciclopul Meu, adică cel care nu are decît un singur ochi, pentru mine, îi spuse Miriam.

Și îți voi mai spune Atlas Cel Cu Un Singur Picior pentru că eu voi fi celălalt picior. Poate că îți voi spune Indianul Din Tribul Cu Un Singur Supraviețuitor. Și Adam Umbra Evei îți voi spune. Dar nu-ți voi mai spune niciodată Tu Ernest. Ești de acord? Numele comestibile nu sînt cele mai fericite, nu-i așa?

Tu Ernest a fost de acord.

În studioul de televiziune cu transmitere universală din Monaco, prima care descoperi dispariția lui Tu Ernest a fost Către Lucreția.

Aceasta l-a strigat pe Către Petric.

Populația lumii se trezi a doua zi flămîndă și se uită cu toții cu ochii goi, plini de speranță, spre ecranele televizoarelor, însă degeaba. Fără Tu Ernest, zadarnic îi mai rosteau numele, foamea dădea semne dureroase.

Guvernul Mondial intră în criză. Guvernul Mondial demisionă. Tulburări mari vorcau lupte pentru independență pe mai multe continente.

Și toate acestea în timp ce Miriam și Ciclopul Meu se alăturară la marginea Saharei unei caravane de cămile și oameni ai deșertului albastru care își propunea să ajungă la o oază în care se zvoinea că un cactus care înflorește doar pentru o zi, o dată la o sută de ani, era pe punctul să îmbobocească.

Minciună

Fiecare om se naște cu un alfabet numai al lui, ca un fel de amprentă interioară și crescînd și luînd în posesie lumea traduce lumea celorlalți pe limba lui.

(urmăre în pag. 16)

PROZĂ

(continuare din pag. 15)

Tu Ernest

De fapt, toată viața un om traduce ceea ce este el în limbile celorlalți, pentru a se face înțeles și traduce pentru sine ceea ce vede în afara lui...!

Cam asta gîndea bunicul meu, acum exact un secol, în momentul în care a primit sarcina de la Consiliu de a da nume tuturor oamenilor din orașelul în care el era cel mai alfabetizat, cel mai deștept, cel mai vizionar ins. Am spus că trebuia să dea nume oamenilor și nu cetățenilor, pentru că pe atunci dacă nu aveai nume nu te puteai numi cetățean. Era o regulă.

Lucrurile nu erau simple de loc. Oamenii din orașelul nostru nu erau ca toată lumea, adică nu aveau nume, se rezumau la niște porecle, variabile de la un anotimp la altul. Documentele personale erau rare pentru că oamenii sfidaseră multă vreme autoritățile și nu voiau să primească așazisele cărți de identitate, ca să nu se simtă controlați. De asta își și schimbau, de altfel, des numele, ca să aibă sentimentul că sînt liberi și că fac ce vor cu libertatea și cu viața lor. Deși nu făceau mare lucru cu ceea ce numeau ei libertate, măcar se iluzionau și asta le dădea putere să meargă mai departe. Să trăiască. Dar Consiliul a decis altfel. Că oamenii trebuie să devină musai cetățeni și pentru asta bunicul meu a fost desemnat să fixeze nume pentru toată lumea. Grea treabă! Întîi i-a luat pe cei din preajmă.

Pe bunica a numit-o Lucreția și i-a scris numele în catastif pentru todeauna.

Pe sora bunicii a numit-o Matilda și i-a trecut numele în catastif pentru todeauna.

Pe fratele lui l-a numit Gherontie și i-a trecut numele în catastif pentru todeauna.

Pe tatăl lui l-a numit, postmortem, Constantin și i-a scrijelit pentru vecie numele pe piatră.

Pe mama lui a numit-o Sevastia și pentru că ea a refuzat cu încăpăținare un nume, acesta i-a rămas, multă vreme, ca o rană pe care trupul firav al bătrînei o ținea deschisă. Murind i l-au scris pe cruce. Și așa a rămas agățată în boldul numelui în fața eternității și a lui Dumnezeu.

De ce refuzau oamenii din orașelul bunicilor mei un nume ferm? Este destul de complicat de explicat. După nu știu ce revoluție dintr-un secol anterior, mai mulți cetățeni din orașul nostru au pus umărul la răsturnarea Puterii. Au tras cu pușca, au omorît se pare ceva notabilități, au hulit, au huiduit, au șicanat, au sperat, au disperat. Ca la revoluție! După ce s-a încheiat revoluția și oamenii s-au adunat pe la casele lor cu sentimentul că participaseră la încropitul istoriei, într-o dimineață a apărut armata care a mărșăluit, la început, pe străzi. Locuitorii orașului au ieșit curioși, s-au adunat în centru. Armata i-a înconjurat pe oameni, fără ca aceștia să-și dea seama ce se întîmplă. Apoi un comandant a citit lista cu numele celor care trebuiau să iasă în față. Au ieșit, unul câte unul, oamenii cu nume. Cei care nu aveau nume nu au fost strigați. Cei cu nume au fost luați și duși pentru todeauna, în direcții niciodată explicate, omorîți poate, ceilalți s-au ascuns în casele lor înspăimîntați.

Cîțiva ani în orașelul nostru s-a vorbit doar în șoaptă. Oamenii ieșeau rar din case, iar cînd ieșeau nici nu se priveau unul pe altul în ochi. După șapte, opt ani, după ce lumea mai începuse să uite, oamenii se uitau unul la altul și își spuneau temători:

- Tu ești domnul ...?

- A, nu, e o greșeală spunea înspăimîntat cel întrebat. După ce ațîța ani încercase să uite propriul nume, acum se simțea descoperit, amenințat.

Dar spaima a trecut, încetul cu încetul. De sub crusta timpului și a memoriei au crescut generațiile noi care au fost învățate că numele este ceva periculos, că un anonim e mult mai potrivit pentru o ființă umană care vrea să trăiască în pace.

La un moment dat a apărut însuși Regele care a invitat lumea orașului nostru în centru. Acesta le-a explicat oamenilor că dacă ei nu au nume, nici el nu mai are ce conduce, că există riscul ca vreunui neam vecin să-i vină în minte să anexeze orașul și așa să se trezească toți că vor primi nume generice și din ființe umane se vor transforma într-o oarecare noțiune statistică.

Oamenii deja înspăimîntați s-au înspăimîntat și mai tare, da, își dădeau seama că situația nu putea fi una prea încurajatoare, dar nu au cedat. Poate că pe ici, colo unul, doi să se fi prezentat la primărie ca să primească un nume, cel vechi sau unul înnoit, că era de unde să aleagă. Apoi a venit Președintele în orașul nostru. Era mai hotărît decît Regele, el a chemat lumea în același centru. Președintele a îndemnat, a urlat, a lăcrimat, a promis, a rugat, a tatonat, a blestemat, a chemat, a oftat, a arătat cu degetul în sus, în jos, în dreapta, în stînga. Era foarte energic.

Lumea s-a adunat om lîngă om, umăr lîngă umăr, înfricoșată, derutată dar neconvinsă.

Cei fără nume îi întrebau pe cei cu nume: - Dar

la voi, pe strada voastră, soarele răsare mai devreme decît la noi? Soarele îi încălzește mai puternic pe cei cu nume, decît pe cei fără nume?

Cei întrebați nu știau ce să răspundă, de asta lucrurile nu prea evoluau.

Dar istoria nu s-a împotmolit aici, tăvălugul civilizației se învîrtea ca rotativa unei tipografii care tipărea numai lucruri explozive.

Pentru cei care aveau nume înscris pe acte, fixat pentru totdeauna, au început, însă, să apară mici înlesniri. Insuși Regele le trimitea coșulețe cu dulciuri la sărbători sau la onomastice, cărți de vizită parfumate, diferite invitații la spectacole de circ care fiind îndeobște în Capitală nu erau onorate niciodată. Dar existau, și cei care primeau invitațiile puteau să le arate vecinilor ca un semn de mare cinste.

Cei care aveau nume puteau să fie aleși în posturi publice.

Erau deja avantaje, un frison a amorsat lumea orașului.

În acest context bunicul meu a primit sarcina de la Consiliu de a da nume tuturor oamenilor din orașelul în care el era cel mai alfabetizat, cel mai deștept, cel mai vizionar ins. Pentru fiecare om trecut în catastif primea o sumă de bani, care nu era foarte mare, dar care adunată, monedă lîngă monedă, devenea respectabilă.

Ca un vîntor iscusit i-a ademenit pe oameni, i-a vînat, i-a căutat, i-a amenințat, i-a chemat, le-a zîmbit, i-a mințit, i-a încercuit, le-a poruncit cum a văzut că se poartă cei care au misiuni publice. Apoi a îndemnat, a urlat, a lăcrimat, a promis, a rugat, a tatonat, a blestemat, a chemat, a oftat, a arătat cu degetul în sus, în jos, în dreapta, în stînga.

În jumătate de an jumătate din populația orașului a primit deja nume. În pungulița bunicului meu se adunaseră bani destui, dar mai era loc.

Încurajat bunicul a trecut la ofensivă: a amenințat, a delatînat, a urlat, a rugat, a impresionat, a insistat, a tunat, a fulgerat.

Încă un sfert din populația orașului a căzut în lațul numelui, actele se adunau spornic, catastifele se completau de zor, contul cu bănuți al bunicului creștea văzînd cu ochii.

Mai rămăseseră un sfert din populație, cel al rezistenților. Aici lupta era de unu la unu, de la om la om. Bunicul nu s-a dat în lături, prinsese curaj. Fiecare om are un preț, fiecare om e sensibil la ceva, există zăhărel pentru fiecare persoană.

De asta, la îndemnul bunicului meu primarul i-a adunat pe cei rezistenți, pe cei nemulțumiți, pe platodul din dreptul turnului cu ceas pentru a le face noi promisiuni, pentru a le vorbi de avantajul de a avea un nume.

- Fără număr, le-a strigat primarul Mardale Mîncătot, omul nu trăiește în prezent și nu se îndreaptă spre viitor, el se transformă cu fiecare ceas, cu fiecare zi într-un morman de timp trecut pe care îl împrăștie va-lul vieții. Vă convine ca urmașii voștri să nu știe nimic despre voi, să spună că au avut niște înaintași nedemni de un nume?

Nu, oamenii nu voiau acest lucru, asta era clar, dar ceva îi ținea încă în loc.

- Vreți ca în orașul nostru să avem anarhie, să nu putem spune că respectăm legea...?!

Nu, oamenii nu voiau nici pe departe acest lucru, dar încă se foiau ca și cum un gînd tainic nu le dădea pace.

- Vă vîd aici, continuă primarul, pe mulți cu nume, pe mulți fără nume...! Turosu, Morcovete, Albină, Ioanin, Ștaub, Puchinosu, Vicleanu..., voi de ce sînteți nemulțumiți?

Atunci Morcovete, se zice, s-a uitat la bunicul meu și i-a spus înveninat:

- Dar tu, tu de ce nu ai un nume?

Lumea a rămas uluită. Într-adevăr, bunicul meu care stîrnise tot tărăboiul cu numele oamenilor, nu avea nici un nume. Niște murmure se auziră în grupul nemulțumiților. Bunicul meu i-a privit, și-a răscuit mustața a oftat, a coborît de pe mica scenă improvizată, și-a făcut loc printre oamenii tăcuți și a plecat acasă. Din înalt și spătos, a devenit mic și gîrbovit. Bunica Lucreția nu era acasă, și ea se alăturase, probabil, nemulțumiților. Și-a adunat lucrurile mai intime, și-a luat banii și noaptea a ieșit pe furiș din oraș.

L-a văzut gardianul de la spital, cel căruia bunicul îi fixase pentru todeauna numele de Veneticu.

L-a văzut Brabete, păsărarul orașului, cel care dresa vrăbiile de veneau să-i ciugulească boabe din palmă și care îi pronunțau pocit numele: bra-be-tee! Brabete chiar a spus că l-a întrebat ce face, dar bunicul meu nu i-a acordat nici o atenție. L-a văzut Nae Duminiță, clopotarul orașului, care pretindea că i-a cerut niște praf de tutun, dar bunicul nu l-a băgat în seamă.

L-a văzut bețivul orașului, care dormise pe o bancă în parc și care tocmai se trezise cu luna plină în ochi. Bunicul îl numise în acte Vasile Portolac. Și avea acest Vasile Portolac o minunăție de biografie, plină de anecdote vesele și fapte de vitejie bahică, dar asupra acestora vom reveni, poate, altă dată. El l-a văzut pe bunicul meu pe cînd se furia să iasă din oraș, a vrut să-l strige dar și-a dat seama că nu-i știe numele, că acesta nu avea, practic, un nume. De asta i-a urlat pe sub luna plină: - Băi, Minciună!

Strigătul l-a auzit Liviuța Moscovici care își făcea veacul pe trotuar în așteptarea adolescenților cu coșuri care, contra a cinci, șase monede zornăitoare puteau să vadă pe viu minunea: o păsărică speriată ascunsă în poala femeii, care te îmbia să o atingi, după care se zbătea de ceasul morții ca să scape. Paradoxuri femeiești, ce mai! Liviuța a auzit strigătul bețivanului Vasile Portolac, l-a văzut pe bunicul grăbindu-și pasul, dar nu a înțeles mare lucru. Nici n-o interesa de fapt, tocmai apăruseră doi băieți care i-au strecurat în palmă monedele fierbinți. Păsărică din poală începu să freamăte, luna căzuse la o palmă de creștele lor.

De bunicul meu nu a mai auzit nimeni nimic. Îl înghiițe lumea. Medicii, mai tîrziu, au ajutat pe cei de la poliție ca să rezolve dispariția și au zis că o boală ciudată, un fel de demență senilă îi luase mințile și îl pusese pe drumuri. Boala asta te face să fugi. Zile, luni, ani. Dacă fugi împotriva timpului, sîrșești rău. Dacă fugi în sensul în care curge timpul, poți să fugi multă vreme, nimeni și nimic nu te poate atinge. Poate că mai aleargă și acum spre ceva nedefinit, poate că s-a oprit undeva, cine mai știe. Un om fără nume poate să-și fixeze locul de popas oriunde.

În biroul improvizat al bunicului s-au găsit puține lucruri: o călimară cu tuș, o sută douăsprezece acte de identitate în alb, două acte de identitate completate cu numele de Mihail Milord și Sofia Gologan, care au fost înmîinate celor care au fost de acord că sînt ale lor, un ceas cu cuc căruia cineva îi smulsese capul, un fluier de lemn, o icoană a sfințului Gheorghe storcînd un balaur și o listă cu nume din care trebuia să se inspire tatăl meu pentru liota de copii pe care trebuia să-i aducă pe lume, așa cum preconizase bunicul. Mă uit pe listă și nu regăsesc numele meu. Ale fraților și surorilor mele, da. Să fie un semn că tatăl meu mă considera mai aparte? Că îmi gîndise altă soartă? Nu mai am cum afla acum. Iată ce nume propunea bunicul meu urmașilor săi, doritori de identitate: Teodula, Acvila, Auxențiu, Seleuc, Apfia, Eustatie, Ipatie, Iraida, Eftem, Agatodor, Elpidie, Montanus, Acachie, Amfian, Edesie, Elpidifor, Simum, Euthie, Agav, Ruf, Achilina, Terentie, Pompie, Pud, Trofin, Hionia, Pasicrat, Chindeu, Tassie, Aristarh, Zinon, Iason, Sosipatru, Dada, Memnon, Rodopion, Mavra, Gaie și Gaian, Epifanie, Talaleu, Talasie, Alfeu, Averchie, Just, Zotic, Camasie, Tecla, Trifilie, Teodul, Aristocleu, Astion, Epictet, Iraelie, Ermoghen, Teodota, Faust, Polien, Diomid, Agatador și Agatonica, Amplie, Urban, Aristobul, Narcis, Achindin, Pigasie, Aftonie, Aitala, Epistimia, Sempromian, Dasie, Pinufrie, Paramon, Agheu, Bonifatie, Grichentie, Hridogon, Hierofont. Nume frumoase, cărnose, scoase din contextul plin de frumusețe onomastică al calendarului creștin. Regăsesc aici pe frații mei Terentie, Aristarh și Iraelie și pe surorile mele Teodota, Achilina și Apfia. Eu, ultimul, am primit numele de Boris.

Iar în coadă ne-a rămas ceea ce a strigat bețivanul de Vasile Portolac după bunicul: Minciună!

Eu sînt Boris Minciună.

Cînd am strigat adevărul în față vreunui farseur de mahala, el mi-a spus verde în față:

- Minciună!

Cînd l-am pîlmuit pe deputatul Bumbuleț pentru că a cerut legiferarea faptului ca în orașul nostru toamnele să fie mai scurte și verile mai lungi, acesta mi-a strigat în față:

- Minciună!

Cînd am jurat iubire unei femei căreia i-am lăsat întredeschisă poarta spre inima mea, ea mi-a replicat energic:

- Minciună!

La capătul listei, cu creion chimic, bunicul scrisese cu literă apăsată o cugetare, singurul lucru care îi mai dă un pic de identitate, acum că se ascunsese cu totul în sine și în lume: Fiecare om se naște cu un alfabet numai al lui, ca un fel de amprentă interioară și crescînd și luînd în posesie lumea traduce numele celorlalți pe limba lui. De fapt, toată viața un om traduce ceea ce este el în limbile celorlalți, pentru a se face înțeles și traduce pentru sine ceea ce vede în afara lui...!

Dar cum să-l cred, dacă el ne-a agățat de identitate numele de Minciună?

(Din volumul *Recurs la Cartea numelor, în pregătire*)

Ion Popescu-Brădiceni

III

1. Dicotomie și antinomie

Experiența pe care o pun în joc filosofia, arta și istoria e calificată drept transcendentul științei [1]. Dar de ce n-ar fi integrată teoria despre pictură în pictura însăși?!, transformată în postpunere – în – intrigă; în metafigiune? Astfel, plâsmuirea, facerea umplu transcendența tehnicii și transtextualitatea textului, până la refuz (fie manifest – fie secret), silind-o să debordeze pe delături și să intrige <<dincolo>> transcendenței autentice, despre care mă voi pronunța mai încolo și pe care o reclam ca absolut necesară. Astfel orice sesizare a transcendenței nu mai este indoielnică, iar îndubitabila imanență a sinelui nu-și mai este suficientă, se înăbușe în ea însăși și atunci (acum) ori coboară (catabisis) ori urcă (anabasis), antinomia aici (ostensiotică) – dincolo (himeneutică) dispărând aproape spontan, reîntorcându-se în simpla dicotomie. Eul va transcende sinele, el creator va fi demiurgul secund, apoi, independentă creația sa îl va reprezenta ea însăși în modul ei propriu. De la contemplare la întemplieră (întâmplare) și invers, artistul va face mereu pasul când înăuntrul, când se va replea înafara TEXTULUI, care e ARTA. [1]

2. Existență-ecistență-existență

Filozofii precizează că ecistența este faptul-de-a-fi în-lume, iar gândită dinspre ecistență, lumea este tocmai acel dincolo în cadrul ecistenței și pentru ecistență. E clar că înaintea ecistenței este existența pe care doar intelectul enstatic o distinge, în cadrul funcțiilor sale logice, normale. Dar artistul nonfigurativ are ca idoli ilogical și anormalul. Ecistența o formulează intelectul ecstastic, care evadează din sine, în nepotrivirea, ireconciliabilă cu funcțiile sale logice. Atunci asupra existenței, se poate pronunța numai intelectul extatic, nu? Existența este exterioră și exterioritate dezmarginată/infinită. Altfel zis, între lăuntricitatea tabloului și ostensioticitatea sa stă terțul inclus, pelicula separatoare/unificatoare simultană, care este opera de artă propriu-zisă, ce se oferă „cittorului” vizual/metavizual/transvizual, drept iluzie a referentului, afirmativă ori infirmativă, dar mereu informativă și formativă. Pictură și/sau sculptură, această operă vizuală „prezintă” receptării de „organizare” a întregului spațiu pictural”. [2] Astfel, gândirea lui M. Heidegger trebuie delimitată și ilimitată. Abia prin lămurirea transcendenței se obține un concept satisfăcător al Daseinului – afirmă strălucitul metafizician – în așa fel încât se poate întreba acum (ca și atunci n.m., I.P.-B.) ținând seama de acest concept, cum se prezintă din punct de vedere ontologic (dar de acum înainte obligatoriu și metaontologic – n.m. I.P.-B.), raportarea Daseinului la Dumnezeu. Ea nu are de ce să rămână în indiferență. Dimpotrivă, ea trebuie să se implice, nu (lă)murind, ci ne(țăr)murind. Nu lămurind (ceea ce ar replica Andrei Pleșu, reprezintă o minimă moralia), ci (ră)murind și nu (țăr)murind, dimpotrivă repet – ne(țăr)murind. Căci în definitiv, nemurirea este nucleul tare al filosofiei de viață și creație a oricărui artist.

3. Cum asta? Prin redistribuirea triadei: adevărul ființei – esența sacralului – esența dumnezeirii. Abia în lumina esenței dumnezeirii poate fi gândit și spus ce anume trebuie să numească cuvântul Dumnezeu – consideră același M.H. în Scrisoare despre umanism. Dar ce anume trebuie să numească cuvântul Dumnezeu? Evident, după deznimirea de rigoare. Adică, după lepădarea de semnul arbitrar, nemotivat și asumarea altui semnificat, motivat artistic/poetic. Orice, totul, se poate, prin hazard dar și prin necesitate. Automat, existența presupune cea mai mare intensitate, euforia – cea mai mare explozie expresivă, viziunile (meta-viziunile, transviziunile – n.m. I.P.-B.) o transguciditate exacerbată pozitiv, exaltarea – o rupere a zăgazurilor reflexive, admirația nețărâmurită – adorație/venerație; dubla transcendență (și raportată la imanent, dar și la contingent) va fi la fel dualitudinară: profană și sacră (adică filosofică și religioasă), alimentând mereu arta, scoțând-o din impas, din criză și din totalitarism (uneori deșănțat ca în cazul României de pildă).

Dar discursul poetic cum poate fi definit ca nonreferențial sau autoreferențial. După Paul Ricoeur unele

(A)postile la o filosofie a ostensiunii

asemenea concepții nonreferențiale a discursului poetic îi poate fi opusă ideea că suspendarea referinței laterale este condiția prin care devine cu puțință eliberarea unei puteri de referință de gradul doi, care este propriu-zis referința poetică [3] (a se citi dicțional-funcțional – ca la Gérard Genette. [4]

Regim/criteriu	Constitutiv	Condițional
Tematic	Ficțiune	Mit
Rematic	Poezie / dicțiune / proză	
(Formă)	OSTENSIUNE	Reală imaginară
Scritopie	CRITIFICIUNE	Narațiune
Figurativ	nonfigurativ	metafigurativ

Note:

[1]În latinește contemplăt-us înseamnă contempla, considerare; contemplător, contemplătoris – contemplator, examinator; contemplor, ari, âtus sum: a privi atent, a examina; în – în, pe, la; tempuri; loc sfânt, lăcaș sfânt, templu; inverto, ere, inverti, inversum – a răsturna, a răsuçi; [2]În românește prin a contempla înțelegem a privi îndelung, meditativ, cu admirație și cu emoție. Prin contempla: atitudinea de meditație sau de privire, de observație pasivă a fenomenelor, opusă atitudinii active; dar contemplarea poate fi vie: o percepere nemijlocită, concretă a lucrurilor și a fenomenelor naturii, care apare în procesul interacțiunii dintre om și lumea înconjurătoare și care dă oamenilor, pe baza practicii, o justă reflectare a însușirilor obiectelor. Sinonim: intuire vie. Dar intuirea/intuția este totuna cu capacitatea conștiinței de a descoperi pe cale rațională (în mod spontan, esența, sensul unei probleme, al unui obiect). A intui înseamnă a înțelege sau a sesiza ceva prin intuire. Prin intuiționism înțelegem curentul filozofic iraționalist care opune rațiunii intuiția, concepută ca o facultate analogă cu instinctul, cu simțul artistic sau cu revelația divină, considerând că aceasta ar pătrunde nemijlocit în esența obiectelor. Spiritul contemplativ este unul înclinat spre visare. Întâmplarea este faptul/evenimentul; sau peripeția/aventura; ori incidența/hazardul; dar înseamnă și a acționa în voia sorții/la nimereală. Însă a se întâmpla, a se produce, a avea loc, a se ivi accidental. DEX-ul, din 1978 originea cuvântului întâmplare în latinescul intempler (a fi în templu). Substantivul neutru hazard = împrejurare sau concurs de împrejurări (favorabile sau nefavorabile) a căror cauză rămâne în general necunoscută. Conceptul de <<intuiție>> apare într-un „Dicționar de estetică generală” similar cu momentul, forma, gradul, treapta de cunoaștere specifică prin caracterul nemijlocit, imediat, și, în special, rapid. Intuiției îi este proprie descoperirea bruscă, instantanee a esențelor prin intermediul unuia sau unora dintre trăsăturile caracteristice ale obiectelor (printre care poate figura subiectul însuși, universul său interior). De aceea se și vorbește despre natura divinatorie a intuiției (profetică, magică). Prin prețuire termenului găsim pe cei de <<divin>> <<divinitate>>, <<divin>>, <<divinizare>>, <<divinizat>>. Seria sinonimică a lui <<divin>> cuprinde alți 17 din care selectez doar 12: ceres, dumnezeiesc, sfânt, celest, îndumnezit, zeiesc, minunat, providențial, bisericesc, religios, sacramental, sacru; cel al lui <<divinitate>> 33 din care rețin: creatorul, Dumnezeu, părinte, stăpânul, ziditorul, zeu, idol, chip, făptură, simulacru; cel de <<a divinitate>> 9 din care aleg: a deifică, a zefifica, a îndumnezei, a apoteoză, a adora, a idolatriza, a venera, a cinsti, a slăvi. Surprinderea sentimentelor pe calea intuiției reprezintă principii cognitive specifice artelor în măsura în care creația artistică se oprește întotdeauna în pragul cunoașterii logice, analitice, explicite, discursive, mijlocită de concepte pregătite și elaborată metodic. Dar conceptul de <<hazard>> explică un alt dicționar, de data aceasta enciclopedic, îl originează în arabul az-zahar (zar, joc de zaruri) și-i dă ca sens comul „cauză imaginată a unor evenimente sau fenomene inexplicabile” dar și „concurs de circumstanțe imprezvizibile și surprinzătoare (sinonim al coincidenței, accidentalului). Conceptul de <<joc>> a fost excelent teoretizat în spațiul european de Huizinga, I.A. Richards iar în cel românesc de Ion Pop. „Omul vizitator” a fost hermeneutizat de Marcel Raymond dar și de Albert Béguin ori Gaston Bachelard, Gilbert Durand.

[3]În „Despre modul de a privi un tablou”, I.A. Richards (vezi „Principii ale criticii literare”, Editura Univers, București, 1971, în românește de Florica Alexandrescu, cuvânt înainte de Anca Roșu, pp. 149-160) subliniază importanța diferitelor elemente asupra reacției globale provocată de ostensiune. Locul figurativului în pictură este în bună măsură elucidat de o cunoaștere corectă a locului referențelor, gândului în poezie. Tabloul este un complex tridimensional în care se întâlnesc amănunțit trăsăturile maseilor, greutatea lor, textura, tensiunile etc. În concepția lui Paul Ricoeur (vezi „Metafora vie”, traducere și cuvânt înainte de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1984), raportul dintre retorica clasică și hermeneutică este cel dintre punctul de plecare și cel de sosire și între cele două puncte distanță este enormă. Modulul de a distinge între semiotică și semantică (pentru cea dintâi cuvântul este un semn în cadrul codului lexical, iar pentru cea de-a doua fraza este purtătoarea semnificației complete minimale), hermeneutic îl găsește corespunzător în cadrul reflecției teoretice anglosaxone (I.A. Richards, Max Black, Monroe Beardsley; asupra unei teorii a tensiunii (opusă unei teorii a substituției, ce are în vedere doar efectul de sens la nivelul cuvântului izolat) vizând producerea metaforei la nivelul frazei văzută ca un tot. Paul Ricoeur se apropie de punctul de vedere hermeneutic reexamindând ideea de inovație semantică (=crearea unei noi pertinente semantice). Conceptul de asemănare este în acest context privit sub o nouă lumină. Teza prin care asemănarea este indisolubilă legată de o teorie a substituției fiind contestată în favoarea unei teorii a asemănării înțeleasă ca o tensiune între identitate și diferență în cadrul operației predicative puse în mișcare prin inovația semantică. Altfel spus, inovația semantică prin care o proximitate îndetă între două idei este văzută în ciuda distanței lor logice, trebuie indisolubil legată de travaliul asemănării. Asemenea considerății duc la punerea în discuție a unor concepte ca imaginație productivă și funcție iconică. Imaginația nu mai este o funcție a imagini, în sensul cavenssonian al cuvântului, ci puterea de a vedea, ca dimensiune a operației propriu-zis, semantică care constă a vedea ceea ce este asemănător în ceea ce nu se aseamă. Odată cu instaurarea unui demers hermeneutic, are loc trecerea de la nivelul frazei la nivelul discursului (operei literare: poem, povestire, eseu), prin care se impune cercetătorului un nou Orizont problematic, dominat de referința enunțului metaforic în calitatea sa de instanță care poate să redescopere realitatea. P. Ricoeur justifică această tranziție în primul rând prin conexiunea care există în orice discurs între sens, care este organizarea sa internă, și referință, care este puterea sa de a se referi la o realitate aflată în afara limbajului. Metafora apare astfel ca o strategie de discurs care apărând și dezvoltând puterea creatoare a limbajului, apără și dezvoltă puterea euristică deșfășurată de funcție.

[4]Nu trebuie deci vorbit numai de dublu sens, ci de referință dedu-

blată. Paul Ricoeur (vezi op-cit.) își susține teoria referinței metaforice prin recurs la o teorie generalizată a denotației, justificând conceptul de redescoperire prin ficțiune prin înrădăcirea dintre funcționarea metaforei în domeniul artelor și cea a modelelor în domeniul științelor. Un ochi atent și o minte lucidă sesizează lejer cele două funcții ale limbajului, dar trebuie să se întoarcă la conceptul de referință. I.A. Richards (în op-cit., p.250) îl definește ca „impuls care își datorează caracterul stimulului său, sau efectelor unor stimuli ce s-au manifestat sau l-au însoțit în trecut și care sunt redescoperite în acel moment” și înseamnă „acea proprietate a evenimentului mental care înlocuiește rațunsa sau cogniția”. În comportament se pot deosebi stimuli primitivi și funcțiile artifice ale acestora. Primim, se pare, orice fel de stimul, dar referința se produce numai când reacția provocată corespunde naturii sale și variază în funcție de el quasi-independent de funcțiile atribuite. Știința nu e altceva decât organizarea referințelor în unicul scop de a pune la îndemână și a facilita referințele. Nu există activitate umană care să nu necesite într-un moment dat sau altul referințe nedistorționate. Dar la fel, pentru a fi îndeplinite alte numeroase activități umane importante sunt trebuincioase referințe distorsionate (adică ficțiuni). Rostul ficțiunilor, rostul lor imaginativ mai degrabă este producerea efectelor numite emoții și de către referința prilejuită. Acum pe scurt ce este funcția științifică a limbajului: o propoziție poate fi folosită de dragul efectelor – emoții și atitudini produse de referința prilejuită. Distincția e simplă: Putem folosi cuvintele fie pentru referințele pe care le prilejuiesc, fie pentru atitudinile și emoțiile care le urmează. Dacă în întrebarea științifică a limbajului corelările și relațiile dintre referințe trebuie să fie logice, în cazul uzului afectiv, nu e nevoie de organizare logică (ci ilogică și apoi translogică). Contează doar ca seria de atitudini rezultate din aceste referințe să își aibă propria organizare, propria conexiune emoțională internă. Artiștii este propriu mai degrabă sensul de acceptabilitate decât cel de adevăr. În cadrul opere de artă <<adevăr>> este echivalent cu <<nesensitate internă>> (vezi și „principiul necesității interioare” al lui W. Kandinsky) sau cu <<proprietate>>. Acestei <<acceptabilități interne>> i se zice și <<verosimilitate>> dar – conform aserțiunii lui P. Ricoeur – și „adevăr metaforic”, în care termenul de adevăr are un sens tensat. Metafora este un proces retoric prin care discursul pune „în libertate puterea pe care o au anumite ficțiuni de a redescoperi realitatea sub semnul inovației de sens prin care se constituie metafora vie (discursul poetic).

[5]Dar se pronunță Gérard Genette obiectul poeticii nu-i literatură ci literaritatea definită ca fiind ceea ce face dintr-un mesaj verbal o operă de artă. Când vorbește (Legen), limbajul informează, întreabă, convinge, poruncește, promite ceea ce ține de retorica (pragmatică), însă când funcția limbajului este cea artistică, atunci ea produce opera (poem) și ține de poezie. Limbajul este creator când se pune în slujba ficțiunii. Singurul mijloc pentru limbaj de a deveni operă de artă e ficțiunea (reprezentarea de evenimente imaginare). Și totuși Tzvetan Todorov credea că poezia esențialistă dispune de două definiții concurente ale literarității: una prin ficțiune, cealaltă prin poezie. Poetica esențialistă este caracteristică poeticii închise iar poezia condiționalistă este caracteristică poeticii deschise. Primul tip, cel constitutiv, este cel al poeticii clasice și poate fi descris ca trecere de la criteriul tematic la criteriul formal. Să-i atribuim deci definiții tematice: imperiul ficțiunii în proză, iar definiții formale: imperiul poeticii. Amândouă se aplică evident aceluși vast imperiu de mijloc care este ficțiunea poetică (terț inclus). De altfel un text fie literar sau plastic satisface în același timp două criterii de literaritate: prin conținutul ficțional (semnificatul) și prin forma poetică (semnificantul). Dacă limbajul constitutiv administrează ficțiunea și poezia (fără a uita eventuala lor îmbinare în ficțiunea în formă poetică = dicțiune), cel condițional se extinde necontent, ca urmare a unei tendințe de recuperare estetică. Poetica condiționalistă are prin definiție puterea de a da seamă de literarității condiționale în numele unei judecări estetice. Comentând schema de la sfârșitul capitolului al III-lea al (A)postilelor, trebuie să precizăm că de la un moment dat poezia nu e decât o formă deosebit de marcată și de codificată a literaturii prin dicțiune. Termenul formal a fost înlocuit cu cel rematic. Rema desemnează, în opoziție cu tema unui discurs, discursul considerat în sine. O operă de artă rematică este ci nu ne spune (ceva). Mitul este un fel de ficționalitate condițională, întâmplare adevărată pentru unii și ficțiune pentru alții. Criteriul tematic aparține ficțiunii, iar cel rematic dicțiunii (în cazul picturii/ostensiunii). Rematic este mai larg decât formal pentru că forma nu este decât un aspect al ființei textului sau al unuia dintre elementele sale. Semnificantul se transformă în dicțiune, prin felul în care capacitatea unui text acționează asupra cititorului. Dar și ficțiunea tematică și dicțiunea rematică (ostensiotică în cazul picturii) au o trăsătură comună: intranzitivitatea (efecte de stil). Discursul intranzitiv are o semnificație inseparabilă de forma sa verbală (nonverbală) intraducibilă în alți termeni, și deci sortită neîntârză să se „reproducă” în forma ei. Textul de ficțiune nu conduce la nici o realitate extratextuală, căci fiecare „împrumut” pe care îl face (mereu) de la realitate se transformă în elementul de ficțiune (vezi transformismul). Această funcție, teorie actor de limbaj a descrie prin termenul de aserțiuni imitate; naratologia ca pe o disciere între autor (enunțatorul real / și narator (enunțatorul fictiv); Kate Hamburger: printr-o înlocuire a eului – origine al autorului cu eul – origine fictiv al personajelor. În ambele cazuri, această intranzitivitate, prin vacanță tematică sau opacitate rematică, constituie textul ca obiect autonom și relația sa cu cititorul ca relație estetică, în care semnul și perceptul ca fiind inseparabil de formă, deci ostensiotologic. Întorcându-mă la mai vechea idee a întâmplării (ca punct de pornire al notelor de față) se cuvine inserționată o nouă remarcă datorată tot lui G. Genette: separarea între întâmplare și povestire, și între autentic și ficțional, e pur teoretică. Orice povestire introduce în evenimentul ei o punere în intrigă, care este deja o trecere în ficțiune și/sau în dicțiune. Valoarea estetică a unui eveniment în afara oricărei narațiuni sau reprezentări dramatice, nu poate fi conferită nici unui text, iar cea a unei povestiri sau a unei drama provine întotdeauna din ficțiune; din dicțiune sau (cel mai adesea) dintr-o anume cooperare a celor două al căror rol de ansamblu și a căror repartizare nu pot fi în nici un fel măsurate. Dar care e faptul ce face ca un text să fie operă? În primul rând de a aparține categoriei estetice (stilistice) și apoi categoriei artistice (de a avea o funcție poetică, de a aparține literarității constitutive de a fi o funcție cu caracter estetic intențional) (Gérard Genette: Introducere în arhitectură). Ficțiune și dicțiune; traducere și prefață de Ion Pop; Editura Univers, București, 1994, pp. 89-113;

IV

1. Crin și zeu

Sunt fericit să înțeleg că între parte și întreg este Ul neînvins strateg. Tu-mi cântă câte un cântec vechi. Partea și-ntregul sunt perechi și-un rai mi-e lumea în urechi. O nouă artă [1] mă implică. Rămâne doar a nu-mi fi frică (urmare în pag. 18)

(continuare din pag. 17)

dacă-se-ntâmplă și se strică pianul meu de la parter, iar Dumnezeu acolo-n cer nemulțumit de ce-i ofer (muzica mea de-artist sever) îmi va schimba grăbit destinul. Încolo ce să spun? Preaplînul ființei mele-l dă doar Crinul, transfiguratul, clandestinul. Iar pictorul îi dă iar formă [2] în compoziția [3], enormă. Poetul, va clădi la răndu-i imperiul unde zeu e gându-i.

2. Opera de artă: artefact și funcțiune estetică

E momentul să dezvoltăm cum concep eu cartea-mi de față: ca pe un fel de metapovește, cadru al enunțării problemelor și al elaborării teoretice. Ceea ce propun este o metapoetică [4] a Textului, o transretorică [5] a Discursului. Poetica [6] mai ludică decât critica [7] prilejuiește o anumită invenție conceptuală, deși nu-și trădează imperativul lucidității, fiind și ea o teorie ca atâtea altele. Ludicitatea de care mă fac cu plăcere vinovat se află și ea, în tratatul meu / în eseuul meu, la ea acasă. Exemplele imaginare sau insolite, intruziunile autobiografice/trimiterile bibliografice sunt adevărate insule de factual [8], ale căror Tărâmur, vizionii (trans)ontologice le scaldă, cu o regularitate mecanică [9]. Dar intruziunilor mele autobiografice le corespund transgresiunile mele în teoria artei [10], extinderile în estetica reinnoită, în metaestetică, abordările unor etape (logice) superioare, în dorința de a vedea mai limpede și de a înțelege mai bine [11]. Exemplelor mele, imaginare le corespund tot atâtea moduri de existență (ale operei de artă). Dacă „opera de artă” desemnează pentru moment opera de artă, mai târziu ea va desemna opera acestui opere, adică opera artei înșeși. Dacă ontologia studiază opera de artă ca artefact „estetică-opera de artă ca funcțiune estetică” [12]. Ontologic – opera de artă este un produs al ființei umane. Așa putea intitulată acest subcapitol și „O anti-retorică a ficțiunii”, căci eu îmi elaborez lucrarea nu pe baza artei dezvoltării conexiunilor interne, ci pe baza artei sugerării lor. Căci să nu uităm, interioritatea e apanajul himenității. Opera de artă este un obiect creat de un subiect care produce un efect intențional estetic [13].

3. Bipolaritatea discursului

O calitate rară are poetul: el își crede sufletul nemuritor; iar pictorul, și el, și-l vede nemuritor. Ba mai mult: sufletul lor chiar e nemuritor: prin dragostea pentru discurs, prin permanenta nevoie de dialog. În numele lor – și al conștiinței lor, eu însumi sunt perfect conștient că discursul este realizat temporal și în prezent (pe când sistemul limbii este virtual și în afara timpului). În plus, discursul este eveniment: ceva se întâmplă atunci când cineva vorbește. „Instanța în discurs” este întâi și întâi autoreferențială.

În timp ce semnele limbajului trimit doar la alte semne în interiorul aceleiași sistem și fac ca limba să fie lipsită de lume în aceeași măsură în care este lipsită de timp și de subiectivitate, discursul se referă totdeauna la ceva: la o lume pe care pretinde că o descrie, o exprimă sau o reprezintă. Evenimentul este astfel accesarea la limbaj (literal și/sau plastic) prin intermediul discursului. Numai mesajele schimbate în discurs sunt receptate în toată transliterabilitatea lor. În acest sens, singur discursul posedă nu numai o lume, ci și un altul, o altă persoană, un interlocutor căruia îi este adresat; în acest din urmă sens, evenimentul este fenomenul temporal al schimbului; stabilirea dialogului, care se poate lega, prelunge sau întrerupe. Dar discursul este bipolar: dacă asupra celui dintâi pol al acestui cuplu, constituitiv, caracterul de eveniment al discursului, am căzut de acord că trăsăturile sale nu apar decât în mișcarea de efectuare a limbii ca discurs, în actualizarea competenței noastre lingvistice în performanță: asupra celui de-al doilea pol: cel al semnificației, trebuie să ne referim în cadrul unei dialectici a evenimentului și sensului. Și anume: dacă orice discurs este efectuat ca eveniment, orice discurs este înțeles ca semnificație. Evenimentul e fugitiv, semnificația persistă. Am revenit cumva, contrazicându-mă la lingvistica limbii? Nu? Evenimentul și sensul se articulează între ele în lingvistica discursului. Această articulare, formează nucleul întregii probleme hermeneutice. Așa cum limba, actualizându-se în discurs, se depășește ca sistem și se realizează ca eveniment, tot astfel, intrând în procesul comprehensiunii, discursul Faure se depășește, ca eveniment, în semnificație. [14]

Discursul	bipolar
Caracterul de eveniment (apare în mișcarea de efectuare a limbii ca discurs) fugitiv	Semnificația (în cadrul unei dialectici a evenimentului și sensului) persistentă
Depășirea ca interarticulară în lingvistica discursului	
Limba, actualizându-se în discurs, se depășește ca sistem și se realizează ca eveniment	Discursul, intrând în procesul comprehensiunii, se depășește ca eveniment în/prin semnificație
Eveniment: accesarea la limbaj prin intermediul discursului	Semnificația: accesarea la metalingvaj prin intermediul înțelegerii (metadiscursului)

Note bibliografice:

- [1] Pentru o nouă artă, au pledat toate generațiile de artiști, fiecare trăgându-și pe ea de dinaintea sa. Această artă nouă avea drept trăsătură un moment dat:
- promovarea unei practici artistice bazate pe lingvistică și psihanaliză;
- climatul oniric;
- lecția suprarealistă;

(A)postile ...

- aspirația metafizică;
- întoarcerea la emoție;
- școala privirii/școala ochiului uriaș;
- deconstrucția/reconstrucția ficțiunii;
- excluderea arbitrarului;
- [2]Prefixul neo – este însă o modă și îl găsim la tot pasul: neoclasicism, neo-geo, neoluminism, neopresionism, neoplasticism, neorealism, neoromantism, neotraditionalism, neomodernism, neoumanism, noua obiectivitate, noua subiectivitate, new criticism, new York, neoprimitivism ș.a.m.d. O nouă serie de mărci stilistice/expresive se pot identifica:
- Estetica simultaneității are (o tehnică derivată din influențele conjugate ale cubismului și ale futurismului, o metodă de creație manifestată în ambția totalizantă de a restitui realul în globalitatea sa conotativă (ci nu denotativă);
- Privilegierea luminii și a culorii (vezi sincronismul);
- Explorarea spiritualului;
- Distilarea esenței din datele naturii și ale simțurilor;

Alegându-și din natură conținutul pictural, artistul abstracționist elimină detaliile neimportante ale lumii observate și rafinează caracterul întâmplător al naturii și al experienței vizuale obișnuite. Imaginația și invenția se concentrează asupra tehnicii picturale, asupra organizării formelor, configurațiilor, texturilor și culorilor. Neoprimitivismul, de pildă, vor opera cu intensități afective; vor prezenta reacții subiective; vor pune accentul pe expresivitatea în sine; vor lucra „subconștient și într-o stare de tensiune” (W. Kandinsky, 1913); vor „pasa” conținutul tabloului spectatorului, care conținut va consta în ceea ce trăiește sau simte vizitatorul expoziției sub influența combinațiilor formale și coloristice – acestea putând să nu coincidă cu ceea ce avuse în minte artistul atunci când a pictat-o; vor redefini spațiul pictural (în loc de a încerca să creze iluzia adâncimii, își vor realiza pictura cu teul și echerul, definind prin linii drepte planurile suprafeței sale; în loc să reprezinte obiectele în ronde-bosse (sculptură în relief), le vor analiza prin formele lor geometrice esențiale, le vor descompune în mai multe planuri, apoi le vor reface, reasambla, îmbina după plac, într-o schemă nouă, dar strict picturală, de suprafețe și planuri ce se suprapun și se întrepătrund; accentul va cădea pe compoziție și pe textură, unitatea apărând în pictura însăși, nu în obiectele reprezentate;

Noua artă i-a angrenat în procesul evoluției pe romanticii (Eugène Delacroix: Moartea lui Sardanapal) care au promovat vârsta pasiunilor și exaltarea cului; pe realiști și impresionisti, pe Seurat și divizionisti (poantiliști), pe Gustave Courbet (Atelierul pictorului), pe Claude Monet (Seria tablourilor Gara Saint-Lazare). Conceptul a fost și motorul secolului al XX-lea și a dat naștere cubismului, futurismului, artei informale, artei abstracte geometrice, artei figurative, suprarealismului, artei dinamice, cubismului analitic și sintetic, artei expresive, picturii metafizice, realismului fantastic, artei cinetice ș.a.m.d. Fiecare mișcare în parte a dat vârful: Pablo Picasso: Domnișoarele din Avignon; Jackson Pollock: Number 3; Barnett Newman. Who’s Afraid of Red, Yellow and Blue? IV, Max Beckman: Pierrette și Clounul, Francis Bacon: Figure with Meat (1954), Duane Hanson: Supermarket Lady; René Magritte: Promenadele lui Euclid; Cuci n’est pas une pipe, Trădarea imaginilor; Jean Tinguely. Baluba nr.3 (1961); Joseph Beuys: 7000 de Stejari (1982). Cum se explică unui iepure mort tablourile [Jacke Debiecki, Jean-François Favre, Diedrich Grünewald, Antonio Filipe Pimentel: Histoire de l’art. Peinture, sculpture, architecture, 1995, Hachette Livre, 1998, Enciclopedia RAO, Grupul editorial RAO; vezi cap.14 (213-226), cap.15 (227-242), cap.16 (243-250), cap.17 (251-260), cap.18 (261-274), cap.19 (275-282), cap.29 (283-290)];

Astfel futurității și stilul mecanic (conducător: Filippo Tommaso Marinetti) vor stipula includerea în pictură a senzației dinamice de mișcare. Gino Severini va da un „Tren blindat”, Umberto Boccioni niște „Forme unice de continuitate în spațiu”. Fernand Léger va crea tabloul „Orașul”, filmul „Baletul mecanic” (1924), în care oamenii și acțiunile lor sunt înlocuiți/inlocuite prin forme mecanice.

Dadaștii și suprarealiștii, anticipați de italianul Giorgio de Chirico (Muzele neliniștitoare), Marc Chagall (1911, 1912), francezul Guillaume Apollinaire vor fixa drept scop dărâmarea barierelor dintre copilărie și maturitate, dintre somn și veghe, dintre fantastic și incredibil, dintre logic și ilogic, dintre fantastic și familiar. În „Eu și satul meu”, al rusului Chagall, ca într-un vis multicolor, imaginele se suprapun, casele sunt așezate anapoda etc. Suprarealismul va implica o suprarealitate superioară ce susține lumea aparențelor, o lume tot de vis, ilogică, subconștientă, metafizică. Salvador Dalí își va defini picturile drept „fotografii de vise pictate manual” și le va orna cu simboluri reprezentând diferite fobii, halucinații. Complex și alte manifestări de anomalie psihologică (vezi „Persistența memoriei”, unde sugerează imagini de tip evolutiv, geologic, arheologic, oniric). Paul Klee îl va depăși în inventivitate chiar și pe Picasso în: Diana, Aparat pentru tratamentul magnetic al plantelor. Mașină de cîrpit, Joc de lună, Idol pentru pisici de casă, Copil dedicat surferiței, Dezintegrarea unei fantome. I se va alătura Joan Miró în: Personaje cu stea, Persoane magnetizate de stele pășind pe muzica unui peisaj brăzdat. Vezi William Fleming: Artei și idei, vol. II, traducere de Florin Ionescu, Editura Meridiane, București, 1983, pp. 229-300);

[3]Élie Faure a dedicat două fascicule din sa „Istorie a artei” spiritului formelor, iar Henri Focillon și-a concentrat gândirea estetică pe viața formelor, Élie Faure va aborda ritmic și estetic genealogia formei, etapele dramei plastice, mediul lăuntric complementar cu cel exterior, cucerirea armoniei, ordinea lirică, funcția poetului, imperativele materiei, analogia universală, compoziția, stilul, simbolul, realul versus idealul, independența artei, marea jocului, realitatea lumii imaginare, imperativele conștiinței creatoare ș.a.m.d. Într-o „Introducere” de altfel își autoelucidează de unul singur dezideratele tematice ca întoarcerea la izvoare, analogia de structură/ritm/accent, unitatea de plan, circulația invizibilă a unei forme permanente, varietatea simbolurilor care o ascund, inteligibilitatea tuturor formelor, (in)utilitatea artei, diversitatea infinită a imaginilor și profunzimea abisurilor pe care studiu lor le sapă în noi. Comentându-le, într-o „prefață”, Dan Grigorescu va identifica, paradigmatic, contribuția la teoria artei a lui Élie Faure, după cum urmează:

- interpretarea artei din perspectiva omului de știință și a es-

- teticianului;
- în-cânt-are-poemului, compus nu numai în graul Poeziei, Muzicii, Picturii, Sculpturii, Arhitecturii ci și în cel al Acțiunii;
- prezența ritmului universal în ordinea estetică;
- montarea ideilor în asamblaje noi;
- reținerea valorilor esențiale;
- definirea totalității;
- vizuina integratoare socială semnificativă;
- arta ca limbaj ce revelează omul interior;
- arta ca sensibilitate, ca transpunere;
- contemplarea realității devine întemplantare (întâmplare);
- spirit manifest în formă;

[4]Al. Husar: Meta-poetica. Prolegomene; editura Univers, București, 1983, pp. 326-370;

În concepția lui Al. Husar meta-poetica are ca obiect opera ca fiind – considerată în chip universal – în structura ei generală. Izolând sfera artei de natură (prin poein), o izolăm totodată într-o sferă distinctă – prin simbol – în tehnosferă și prin mimesis – în noosferă, ca un sistem logic determinat. Dacă poezia se ocupă cu expresia artistică, meta-poetică, e teoria producerii sau fabricării obiectului. Astfel pe lângă ostensivă (știință a expresivității plastice) trebuie să se însușească și metaostensivă (știință a teoriei plasticității). Recent de altfel, poezia a suferit o deturnare înspre în semiotică

[5]Între retorică și poetică avem ca terț inclus metafora. În ce constă dualitatea funcțională a metaforei? Triada poiesis-mimesis-Katharsis zugrăvește în mod exclusiv lumea poeziei, și nu poate fi confundată cu triada retorică-dovadă-convingere. Metaforizarea este ceea care transgresează ordinea categorică și ea este și cea care o generează. A metaforiza înseamnă a vedea (s.m., I.P.-B.). Ceea ce se aseamănă (Vezi Paul Ricoeur: Metafora vic; traducere și cuvânt înainte de Irina Mavrodin; editura Univers, București, 1984, pp. 19-44;

[6]Irina Mavrodin definește poezia prin opoziție cu poezia. Astfel poezia ar fi – știința despre activitatea specifică prin care este instaurată o poezie. Or în epoca artei instaurative, o dată împlinită, opera se dezvoltă singură, se oferă în ostensivă. Dacă în trecut avăsem reflectare, reproducere, mimesis, limbaj, comunicare, astfel nonreferențialitatea sau autoreferențialitatea, abstracția, inovația, creația, expresă sunt caracteristicile artei noastre contemporane instaurative. Pictura abstractă e refracția unei stări, nu mimesis, nu reflexie, ci refracție care conduce instaurativ la spargerea contextului. Pictura se reprezintă doar pe sine. Ca și un agregat sonor, tabloul este autoreferențial / auto-semnificativ. Această poezică ar studia raportul care-l unește pe artist cu opera sa pe cale de a se face, nu cu opera ca proiect, nici cu opera ca produs finit. Ar mai fi și știința despre etapele traseului dintre geneză și structură, structura însăși fiind obiectul de studiu al poeziciei. Astfel poezia va trebui definită drept știința despre alcătuirea „sintactică” a operei ca atare, considerată în materialitatea ei, neutră. Neutralitate ca sistem de virtualități (la nivel semiotic: opera ca semn, ca obiect semnificativ) ce se actualizează (la nivel semantic) în spațiul lecturii. Poetica este teoria internă a literaturii și ea va aboli hazardul în creativitate. (vezi Irina Mavrodin, 1982, pp. 7-26;

[7]Prin aceasta voi presupune, pe tot parcursul demersului meu, că una din funcțiile specifice ale literaturii/picturii este și cea critică. La limită, teoria este scriitura însăși, adică opera (ostensivă) îmi asum altfel și conceptul de practicoare: I.A. Richards, face o utilă distincție între critică și tehnică. Observațiile critice se referă la valoarea experiențelor și la motivele pentru care le considerăm valoroase sau lipsite de valoare. Partea tehnică descrie obiectul și emite observații referitoare la modalitățile și căile prin care sunt produse sau provocate experiențele artistice (vezi I.A. Richards: Principii ale criticii literare, în românește de Florica Alexandrescu, editura Univers, București, 1994, pp. 27-42;

[8]Umberto Eco denumește semiotica drept „o judecată care atribuie unui conținut dat (uncea sau mai multor unități culturale) mărcile semantice atribuite deja de o cod prestabilit”. Și numește factuală o judecată care atribuie unui conținut dat mărci semantice care nu i-au fost atribuite anterior de cod. O judecată este analitică pe baza unei convenții; când convenția se schimbă, judecățile analitice devin sintetice și invers. (Vezi Umberto Eco: Tratat de semiotică generală; traducere de Anca Giurescu și Cezar Radu; postfață și note de Cezar Radu; Editura Științifică și Enciclopedică, București 1982, pp. 205-208;

[9]Între formal și material în construcția ontologică raportul e de reciprocitate. Dar ontologia materială controlează și dezvoltă puterea operațională a celei formale, chiar o supraveghează pentru a nu se închide în sine, ca în mijloc să devină scop. Pe cât o ontologie formală câștigă în coerență și adevăr, pe atât capătă legitimitate ontologică materială (interpretată). Avem practică/teoretică de a pune în ecuație identificarea metafizicii cu ontologia în condiție formală și a fizicii cu o ontologie materială (vezi Gh. Vlăduțescu: Deschideri către o posibilă ontologie; Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987, pp. 11-20 și Constantin Noica: Devenirea într-o ființă: vol. II (Tratat de ontologie, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1981, pp. 167-390).

[10]Teoria artă. O teorie a artei întreprinde Al. Husar în „Ars lunga. Probleme fundamentale ale artei”, Editura Univers, București 1980; savantul cercetează caracterul simbolic al artei, relația dintre simbol și semn, arta ca mimesis, ca expresie a naturii și ca o doua natură, identitatea și nonidentitatea dintre artă și limbaj, legile artei etc.

[11,12,13] Estetica și metaestetica sunt abordate de Roman Ingarden (Studi de estetică, în românește de Olga Zaicik: studiu introductiv de Nicolae Vanina; editura Univers, București, 1978); de Friederich Schiller (Scrieri estetice; traducere și note de Gheorghe Ciorgan, editura Univers, București, 1981); de George Uscătescu (Ontologia culturii, editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987; Bazele esteticii[pp. 316-409]; Evangelhos Montsopoulos (Categorii estetice. Introducere la o axiologie a obiectului estetic; traducere de Victor Ivanovici; introducere de Constantin Noica; editura Univers, București, 1976); Ion Ianoși: Schiță pentru o estetică posibilă, editura Eminescu, București, 1975); Pius Servus: Estetica; editura Științifică și Enciclopedică; București, 1975), ș.a.

[14] Vezi Ion Popescu-Brădiceni: Un (z)eu în carne și oase, Editura Gorjeanul, Târgu-Jiu, 2000, pp. 5-100;

EXCURS ANAMNEZIC

Vasile Spiridon

Toposul liric al lui Ion Horea rămâne consecvent unor teme și formule ale lumii satului, unei poezii agreste ce exprimă nevoia de a te întoarce la ai tăi, de a revitaliza cătecele și de a eterniza în vară roadele pământului, de a redescoperi ritualul arhaic al satului transilvănean – spațiu matricial unde ființa își mântuie destinul. Cu fiecare volum, autorul Mărturisirilor și rugăciunilor (2003) parcurge o nouă etapă, care nu semnifică, de fapt, o schimbare de perspectivă, ci o aprofundare progresivă spre tărâmul vârstelor și experiențelor spirituale, care-și află sensurile împlinite odată cu trecerea timpului. În versurile sale există o singură mișcare ascensională a naturii năzuitoare spre lumină, pentru a sugera, printr-o simbolistică „restrictivă”, destinul uman. Sporadicele căderi în teluric, regresivul nu au nimic speculativ, gestul identificării cu evenimentele trăite se săvârșește firesc, neceremonios.

Ion Horea face un excurs anamnezic de o accentuată materialitate imaginativă și analizează detaliile în componenta lor vizuală, sentimentalismul superior, spiritualizat evitând căderea în idilism. Cuprinderea nostalgică produce bucuria estetică a zugrăvirii pitorescului local cu mijloace toponimice, înscrise pe harta fizică sau pe aceea a copilăriei: Câmpia Turzii, Vaidei, Dileu, Ograda, Sărmaș, Diciosănmartin, Pănele, Dealul Porogății, Râpa Oarbei, Râpa Morii, Coasta Petii etc. Unele reverii spațiale devin chiar reverii toponimice, cu Mureșul în rol de adevărată axă a Transilvaniei, de limită și pod de vamă pentru intrarea într-un paradis melancolicizat. Luntrașul îl trece pe pribeag dincolo, spre casa unde se poate odihni în pace, într-un loc al inițierii în „marea trecere” pe deasupra tuturor îndoielilor care mohorâsc drumul. Reconstituirea exactă a topografiei fine de orgoliu de a dovedi actul de investitură ancestrală, totuși se evită riscul monografismului. Ion Horea are năzuința de a respecta un mod exemplar de a fi (Eu trebuie să fiu, 1984) și de a prelungi o mitologie regională și întonează Un cântec de dragoste pentru Transilvania (1983) prin modalitățile specifice poeziei. Alături de umbrele lui Șincai, Bănuțiu și Aron Pumnul alunecă prin câmpul iubirii de țară și umbrele necunoscute ale celor crucificați pentru semnul sfânt al libertății și care acum dorm sub pătura de iarbă păscută de vite.

Nota elegiacă se cristalizează ca o întoarcere peste timp într-un peisaj natural, dar mai ales sufletesc, ce rememorează idilicul infantil cu pronunțat caracter rustic, de la care mai ajung slabe palpării. Obsesia timpului care trece, înclinând cumpăna vieții către amurg, către anotimpul friguros, este pilonul în jurul căruia se polarizează elegiile autorului Cumpenelor (1991) și al antologiei Locul și ceasul (1994). Toaca („gând repetat și grindină sonoră”) și sunetul clopotului cu bătaie în dungă reverberază blagian într-o reculegere viguroasă înaintea marilor încercări de la rădăcina oricărei trăiri: „aud cum bate-un clopot îndepărtat și rar / la fel bătea și-atuncea, la fel cobor și-acuma / pe drumul dintre garduri, tomnatic și bizar” (inițieri).

Viziunea poetică este înălțată de o melancolie aburoasă și de o reflecție asupra destinului lumii arhaice și a omului, asupra trecerii și a ceea ce rămâne. De-a lungul anilor, regresivitatea vegetală se produce tot mai rar și lirica vizionară devine tot mai mult o stare de contemplație melancolică. Dacă, de pildă, metaforele unificatoare ale volumului de acum 50 de ani (!), Coloană în amiază (1961), erau lumina și culoana, adică setea de înălțime și desprinderea de humă, în ultimele culegeri materia devine apăstoare, anii „de greul pământului sunt plini”, retina este impresionată de „țărâna sură crescută înainte”, iar peste hotare trec „în-călciri de fum”. Poetul contemplant realul într-o adâncă abandonare în natural și simte inima pulsând în ritmul pulsului naturii („mai bine coasa mea cu lutul / și firul ierbiu așteptat, / decât în gol, necunoscut / spre care coborâm treptat.” – dietă). În calmul aparent al firii se presimte golul lăuntric și conștiința trecerii naște o poezie directă, înfruntând destinul. Apare imaginea unui univers tulburător, încercat de sensuri grave, ce cuprind deopotrivă devenirea armonioasă și dramatică.

Lirismul lui Ion Horea, nutrit mereu din seva ținutului natal, este predispus mai mult la reclusiune și asceză decât la efuziune și ascultanță, cu un ton sențios, de natură apolinică. Iată ce scrie Nicolae Manolescu pe ultima copertă a celui mai recent volum, Psalmi și rugăciuni (2011): „... E un naturist, nu un rural. Dacă ar fi aparținut generațiilor interbelice, ar fi trebuit clasat, nu printre tradiționaliști, ci în capitolul

poeziei pure, acolo unde îi este locul, în perspectiva de astăzi, și lui Pillat, de ce nu, lui Blaga însuși. / Trei lucruri sunt izbitoare în versurile lui Horea. Primul este o ureche muzicală absolută. Cum, iarăși, ardelenii n-au avut decât rareori. Al doilea este simțul forme, nici el ținut la mare cinste de către ardeleni, care au scris rareori sonete sau rondeluri. Singura «concesie» pe care pe care Horea o face tradiției de dincolo de munți constă într-un sentimentalism al lucrurilor, pe care îl găsim, de pildă, la Goga. O geografie epurată însă, mai degrabă de gustul decât de precizii... Iar al treilea este lungimea antenelor, adică întinderea culturii poetice, comparabilă doar cu a lui Blaga și Doinaș. Împarte cu acesta din urmă, ca de altfel cu Pillat, un clasicism ideatic și formal...”

Amplorația rapsodică de demult, cu spațioase peisaje, s-a transformat treptat într-o interogativă spunere îngândurată; poezia pășește pe dealuri de lut, pe același drum transilvan, cu versurile murmurate de un bătrân aed („când am ajuns pe coastă, satul / sub ochii mei a răsarit / în jos, de-a lungul și de-a latul / numai pământ și continit. // am stat și-am plâns, până-n târziu / acele zile, singur, sus, / un om bătrân a rupt pustul / și până-acasă m-a dus.” – (poveste). Ni se spune o poveste tulburătoare, în care se amestecă rezonanțe și pulberi ale istoriei personale, ale trecerii în zărieștea vieții, într-o alternanță blagiană deal-vale: „suiam dintre pământuri și coboram strein / și nu știam de-acele întunecări ce vin, / și firul ce mă leagă de timp, cât de subțire / îl toarce un paianjin din caierul senin /.../ aceste gânduri toate de care unde vin. / livezi de-o parte suie, de alta cimitire.” (inițieri).

Drumurile poetului – proiecție a sinelui deschis spre lume și axă compozițională – nu sunt simple rătăcirii, ci au loc sub semnul odisseei al recursului la spațiul originar pentru a redescoperi propriile-i rădăcini, esența ființei înstrăinate prin ani. Aflăm un homo viator niciodată copleșit de marile semne de întrebare, sosind, plecând și iar sosind („și drumuri printre sălcii dese / te-ndeamnă pe-un tărâm ascuns / cu limpezimi neînțelese / la care nimeni n-a ajuns.” – (drumuri)). Podul de vamă este un prag dramatic și sacru, un halou mitic ce se boltește peste două lumi – letală și lustrală –, ducând atât spre copilărie, cât și spre regimul mioritic. Toate drumurile spre izvor, spre fântâni, spre obârșii sunt, în același timp, drumuri bidimensionale, pe orizontală și pe verticală (cu sens descendent). O semnificație complexă a fântânilor ne-o dă însuși autorul într-un eseu liric din Drumuri și fântâni (1988), unde ele „sunt și ale sufletului, nu numai ale gurilor însetate. Sunt legate de datini, cântate și povestite, locuri de popas și de întâlniri, ale amintirilor și ale dragostei. Cumpenelor lor clatină orizontal, sunt păsările noastre statornice. Roțile lor sub acoperișuri învârt parcă semnele zodiilor”.

Casa, loc originar și, totodată, de întoarcere și de regăsire a tuturor drumurilor ce alcătuiesc o viață de om, rotunjește arhitectura poeziilor lui Ion Horea. Poetul se reîntoarce acasă cu gândul că mai poate salva ceva din ceea ce a rămas în urma timpului: „ești singurul în stare să mai mântui / pământul sterp în urma celor duși. / în casa ta, din început, cuvântu-! / să-l mai auzi cum umblă pe la uși.” (în casa ta). Se presimte la autorul Calendarului (1969) lucrarea persistentă, imuabilă și ireversibilă a timpului, care îi marchează neobosit pașii, „trecerea”. Este de remarcat metafora învechirii casei, a îmbătrânirii ei ca simbol al lucrurilor care îl inconjoară pe om, trecându-se toate odată cu el: gardul este căzut, din ceapă „nici timpul nu mai roade”, albinele își caută zadarnic matca, coșul fântâniei a putrezit. Memoria reactivează acele îndeletniciri ale universului gospodăresc ce evocă acum mușcătura timpului: războiul de țesut urzește textura timpului, treieratul nu este altceva decât o fragmentare temporală. Aceleași acțiuni devoratoare o evocă melița, imblăciul și cuțitul.

Totul se resorbe în ascetismul evocării, lăsând doar conturile umbroase ale unei amintiri pe ecranul memoriei și adâncind reflexivitatea prin identificarea eului cu peisajul contemplant („o închipuire-i? adevăru-i? / pereții casei îmi apar. / parcă-i înalț și parcă-i văru-i, / în straniu cerul lor de var. // apoi, un loc sub coasta sură, / în ceața zilei, ca sub fum... / păru-l parcă tot mai cură / și oameni tot mai trec pe drum.” – p. 78). Îmbibată de vibrații concret senzorială, imaginea nu este mai puțin individualizată, deoarece simțim duhul poetic plutind deasupra cuvintelor. Lumea, apropiată printr-un atavic simț al echilibrului rural, este

încorporată unei viziuni până la un punct idilică. Însă radicalizarea conștiinței de rural înstrăinat este neutralizată de intensitatea sentimentului domestic ce-l face contemporan tuturor vârstelor, elastice în componenta lor afectivă. Găsim consecvent prezente preocupările gospodărești: închiderea porții și a ușii de la poartă, dezlegarea cănelui, aprinderea focului și răsturnarea mămăligii pe cărpător.

Totuși, poezia lui Ion Horea nu este una a neliniștii existențiale, nu pare și nici nu este un strigăt înspăimântător, nici unul de revoltă împotriva firii. Dimpotrivă, acceptându-i legile, pare mai curând o constatare contemplativă melancolică, elegiacul fiind în realitate expresia unei moacne vitalități. Îl redescoperim în ultimele volume pe bucolicul solștițiu de altădată constrâns într-o horă a vârstelor și înnegurat sub povara gândului că suntem o minune ce trece. Comuniunea sufletului povărnit cu firea, pe drumul inițiat al vieții, este reconfortantă și nostalgică totodată.

Poetul se reîntoarce la cele de odinioară cu sentimentul villonesc al neputinței de a reconstitui spiritul locurilor și acea aură galbuie cu care le înconjoară în amintire. El acceptă legile inexorabile ale ritmicii universale și, astfel, o contemplantă tristă însoțește dorința de a participa la viața secretă a naturii: „ție mă dau, pământ cu bucate / pâine-n cuptor vreau să fiu într-o zi, / ochiul fântâniei, ierburile uscate. / dar voi, acăților, unde veți fi? / voi să mă știți, drumuri uitate / praful băut vreau să fiu într-o zi, / stolul de grauri pe vii depărtate, / dar voi, acăților, unde veți fi?” (***)). Cuprins de eufonie, poetul proiectează asupra fiecărui obiect un fascicol de raze care limpezește apartenența la structura sau semnificația globală a totului. Inima sa este nutrită de flux vital prin complicitatea cu elementele și pulsează la unison cu ritmurile cosmice.

Lucrurile, ca și oamenii, sunt evocate în cuvinte simple trecute prin retortele melancolizate ale aducerii aminte și așezate în existența lor firească. Obsesia timpului trecător, ce înclină cumpăna vieții către amurg, și predominanța trecutului coborât în cuvinte sunt motivele în jurul cărora polarizează elegiile volumelor sale. Destrămarea se produce lent, aureolată de „cădere” majestuoasă a vremii, iar această senzație de lunecare imperceptibilă conferă o undă de duioșie poemelor („ca un trunchi de copac mă încercui”).

Volum după volum, Ion Horea revine ritualic la aceeași temă și la aceleași motive pentru a configura o manieră intimă și profundă de a exista în lume. Toposul lui sătesc propune o temă cu variațiuni, un nucleu geografic beatificat ce iradiază în permanență și cuprinde ființa poetului în zona sa magnetică. Sensibilitate și imaginație antecă, poetul nostru a rămas același rustic cu perspectivă gospodărească, pe care formația intelectuală nu l-a modificat structural, deși vremurile sunt în continuă schimbare. Citez dintr-un recent volum, Scribul (2011): „Pe masă, foaia jumătate, pixul / Alături, ceașca, ceasul, cărți, mobilul / Și-ncerc să fiu lunatic, subtilul / Poet pe care-l vreau cu tot dinadinsul. / La miezul nopții nu mai sunt umilul / Îngemănă cu teama și plictisul, / și sui pe coama dealurilor visul / Ca mai demult, când le eram copilul... / Din depărtare mă sfidează sfînxul / Și-n jurul meu pustul, timpul, Nilul...” (Atelier)

Sufletul său de poet, nutrit de o fluidă memorie afectivă, caută peste tot semne rare, ca un arheolog al altor timpuri și chipuri, și ascultă, în susurul fântânilor, curgerea vremii („o pătrime a mai rămas”), măsurată de o cumpănă prinsă între cer și pământ. Din prelungirea și confundarea cu elementele Firii înflorește sub umbra plopului mugurii unei poezii a reperelor statornice ale vieții (familia strănsă în jurul mesei, ograda, peisajul campestru și deluros, zarea transilvăneană), dar și verbul acesteia, întâlnit într-o veritabilă ars poetica: „să mai scrii, să te mai pună vânătorii pe tarabă / o, mai bine ceapa verde, usturoiul și mărarul / decât vorba cântărită și legată-n mare grabă, / dacă nu s-arată gândul, singuraticul și rarul.” (***)).

Ion Horea suferă tainic, cu o atitudine înțeleaptă, clasicistă în fața timpului trecător, mișcărilor sufletești sunt sugerate cu delicatețe, iar emoția este decantată fără a fi intelectualizată. Echilibrată, dar nu cerebrală, comunicarea poetică este lipsită de ostentație și se menține în tonalitatea gravă. Versul se înșiruie calm, în armonii rigurose rotunjite, rostirea este suprapregheată de puodare, cu combustii pregătite domol și lipsite de vălvății vizibile.

Andrei Marga – un autoportret în oglinzi paralele

Ion Popescu-Brădiceni

1. Domnul ministru Andrei Marga – și îmi place să-i spun încă așa, pentru că a fost poate singurul ministru al Educației Naționale din România, de după 1990, de talia lui Spiru Haret ori Titu Maiorescu - a împlinit vârsta de 65 de ani. Este o vârstă a bilanțului dar și a plenitudinii creatoare, o vârstă a răgazului contemplativ dar și a deschiderii de și către noi orizonturi hermeneutice și filosofice. Are în expresia-i de profund gânditor și desăvârșit prozator științific sobrietatea și clarviziunea lui Basarab Nicolescu ori raționalitatea elaborată a lui Alexandru Boboc, pe teren românesc; conceptualizarea îndrăzneată și logica pragmatică a lui Jürgen Habermas ori reflecția sistematică a lui Manfred Riedel (pe care germanismul de excepție Andrei Marga l-a tradus și comentat – [1]), pe teren european.

Relațiile-mi cu acest bărbat puternic, de luptător spartan, cu un comportament de un înalt civism și intelectualism, au fost în două rânduri foarte apropiate. Fiind ministru în exercițiu, pe timpul guvernării P.N.Ț.-C.D.-iste, i-am luat un interviu cu prilejul unei mese rotunde moderate, la Târgu-Jiu, despre destinul reformării învățământului românesc, de reputatul ziarist Cristian Tudor Popescu. Apoi, la Cluj-Napoca, ne-am reîntâlnit, la deschiderea lucrărilor în plen, ale Festivalului Internațional de Literatură și Filozofie „Lucian Blaga”, domnia sa aflându-se în prezidiu alături de Bartolomeu Valeriu Anania și Al.Husar. Iată încă un moment care mi-a marcat evoluția spirituală, căci într-o pauză ne-am convorbit îndelung la o cafea, în holul Bibliotecii-gazădă, dimpreună și cu Emil Boc, actualul prim-ministru al României, în perioada aceea un primar onorabil, (oh, ce vremuri...!).

De altfel, domnul Andrei Marga însuși mi-a mărturisit că a avut drept modele empatice, emulative, exortative pe Manfred Riedel, Herbert Marcuse, Jürgen Habermas, cărora de altfel le-a și dedicat câte un studiu sau o monografie [2]. Că s-a vrut dintotdeauna un om european, activând, în acest sens, ca profesor la Universitatea „Ludwig Maximilians” din München, la Universitatea din Viena și la Universitatea „Paul Valéry” din Montpellier, venind cu promptitudine în întâmpinarea acestei problematici, mai oportune ca niciodată, cu contribuții personale semnificative [3].

Ca profesor la Viena, sunt sigur, s-a lăsat sedus de opera unui Rudolf Carnap, membru al Cercului vienez, pe care l-a și menționat în vasta bibliografie (de 270 de titluri) de la tratatul „Argumentarea” [5], cu „Der logische Aufbau der Welt”, Felix Meiner, Hamburg, 1961 ori cu „Überwindung der Metaphysik durch logische Analyse der Sprache”, în „Erkenntnis”, 2, 1932. Că așa stau lucrurile ne demonstrează volumul „Cunoaștere și sens. Perspective critice asupra pozitivismului” (1984).

Însă în „Raționalitate/Comunicare/Argumentare” [6] atenția i-a fost atrasă de românul Constantin Noica. De ce oare? Poate pe motiv că, pentru Andrei Marga, ontologia lui Constantin Noica consistă în „aflarea unei scientia universalis, a unei mathesis universalis: un fel de structură comprehensivă a relațiilor de ordin istoric, etic, filosofic, artistic, ca și a celorlalte relații, care, în comparație cu proiectele similare ale lui Descartes și Leibniz, întrușează două atribute esențiale: este o știință a vieții și, în același timp, o știință a individualului” [7]. Și poate pentru că aceeași filozofie noiciană [8] – transformă modelul ontologic într-un criteriu al ființei. Este un model interior, bazat pe principiul conexiunii necesare, în care – afirmă Andrei Marga – Constantin Noica a pus chestiunea redefinirii rațiunii și a făcut-o eminentamente specifică.

În ce ar consta, de facto această specificitate? Săvântul clujean ne lămurește în termenii cei mai explicați. În despărțirea de Kant, într-o subiectivizare a cunoașterii realului, în manifestarea umanismului ca facultate a întrupării, pe urmă în desprinderea de Heidegger, al cărui nucleu îl constituie – citez – „ridicarea omului la existență prin creații validabile dincolo de cercul limitat al vieții sale” [9] -, deci la viața spirituală. Dar originalitatea noiciană va surveni de-abia din clipa când – va sublinia Andrei Marga, în același context – se va fi născut tema unei Mathesis Universalis a sufletescului. Viața va trebui să renunțe la formele ei joase și să înceapă exercițiul actelor pure, să încorporeze ideile, să se facă din ele limbajul universal, posibilitatea oamenilor de a se înțelege unii pe alții, de a coincide unii cu alții, între ei, și toți împreună cu eternitatea. Ulterior, Noica va promova înțelegerea modernă a ființei, prin grila de lectură comparată a scrierilor lui Husserl, ori prin logica holomerică/holoformică, rămânând un neclintit apărător al culturii europene [10] și un promotor al unității sintetice și al unei raționalități estetice.

Totuși, Andrei Marga se delimitează de filosofia

lui Constantin Noica prin enunțarea întemeiată a trei obiectivi, relevante, succint, de” ucenicul” său, Ion Hirghidus:

antimodernismul lui Noica păcătuiește prin faptul că pune în relație modernitatea doar cu o raționalitate instrumentală și nu ține cont de relația comunicativă;

preferința lui Noica pentru o rațiune scoasă din neutralitate față de o rațiune neutră;

filosoful de la Păltiniș este acuzat de reducționism estetic, prin faptul că Noica înțelegea rațiunea drept conștiință a devenirii întru ființă și reducea la aceasta știința și morala [11].

Un alt gorjean, Ștefan Melancu, o vreme profesor universitar și la Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu-Jiu, va continua preocuparea maestrului său Andrei Marga pentru morală/moralitate [12]. Opera lui Andrei Marga îi va furniza lui Ștefan Melancu o serie de considerații și „provocări”. Acestea vor fi fost preluate din „Introducere în filosofia contemporană” [13], din „Filosofia unificării europene” [14], din „Cunoaștere și sens. Perspective asupra pozitivismului” [15] ș.a.

2. În prefața la „Comprehensiune sau explicare?”. Despre teoria și istoria științelor hermeneutice” a lui Manfred Riedel, Andrei Marga scoate în evidență meritul incontestabil al hermeneuticii „de a fi readus în atenție prezența în dialectica cunoașterii de sine a omului” [16]. Examinând programul teoretic al lui Riedel, filosoful clujean ni se propune, foarte devreme în spațiotimpul românesc, ca un pionier al științelor hermeneutice. Și o face într-un mod productiv/constructiv, în direcția riedeliană, aceea a „hermeneuticii criticiste”.

Ca și Manfred Riedel, în întreaga-i carieră, una prodigioasă, Andrei Marga a tins, de la început, spre o filozofie care să dea seama de experiența întreagă a lumii trăite de om și să fie o „gândire mai departe”. A gândit bine, adică precis sub aspect conceptual, universal și cu consecințe pe planul orientării acțiunii. A năzuit și vizează în continuare să rezolve relația dintre teorie și praxis, în virtutea unei necesități logice interioare; să se implice în determinarea subiectivității moderne drept reprezentare a existenței ca obiect în legătură cu voința și a viului ca proces (teoretic, practic, ideal-real); să orienteze praxisul spre identificarea logosului în sfera interacțiunilor moral-politice, îndeplinind, de pildă, funcția de ministru al Ministerului Educației Naționale, minister transformat în spațiu pentru inițiativă și pentru elaborarea și difuzarea unor texte programatice ca bază a reformei învățământului; reflectată în etapele ei de derulare (1998-1999) în culegerea „Educația în tranziție” [17]; să articuleze un program filosofic propriu „de natura pragmatismului critic” (1984-1995), reabilitat și explicitat detaliat, parțial, în „Relativismul și consecințele sale” [18], parțial, în „Raționalitate/ Comunicare/Argumentare” – cel de-al doilea volum fiind o sinteză „care a deschis comprehensiunea raționalității și modernizării, spre conceptualizarea comunicării și argumentării” [19].

Angajat în demersul mondial de edificare a noii filosofii practice, Andrei Marga va căuta, și de unul singur, perspectiva unei unități a teoriei și praxisului, care în loc să separe, va uni tehnologia și praxisul politic. Un punct sigur de decolare a fost contribuția metafizică, metapolitică și metaetică a lui Manfred Riedel, ce l-a determinat pozitiv pe Andrei Marga să-și dedice o bună parte din efortul de cercetare în direcția relevării unei metodologii imanente hermeneuticii și a unei etici imanente hermeneuticii, dar și în direcția unui criticism hermeneutic, adică de validare a comprehensiunii variatelor opere umane, a formelor acestora fie ele tehnice, științifice, artistice, poetice, a diverselor „filosofii” mai ales odată cu trecerea lor de la filozofie la metafizicofie. Căci „pusă în mișcare de tema raționalizării, metafizicofia înaintează acum dincolo de căutarea criteriilor logice și metodologice spre o veritabilă, nouă ontologie a raționalității” [20]. „În condițiile societăților foarte diferențiate, de ridicată complexitate din zilele noastre – consideră Andrei Marga - , adecvarea cunoștințelor și acțiunilor, ca și a obiectivelor lor, nu se mai poate stabili intuitiv și monologic, ci numai discursiv și comunicativ” [21]. Căci, cu prioritate, „stabilirea raționalității presupune comunicarea socială și întemeierea discursivă” [22]. De aceea, răspunsul la întrebările privind raționalitatea, Andrei Marga îl întregeste cu analiza propunerilor pentru implementarea teoriei comunicării în viața socială și cu abordarea aplicată a formelor de întemeiere discursivă.

Metafilosoful îi va rezerva metapoliticianului și calea de pătrundere în ambele domenii ale reconstrucției actuale: preluarea în conceptele filosofiei a

dimensiunii comunicative a cunoștințelor, acțiunilor și obiectivelor lor, și cercetarea, în logică, a argumentării ca formă de întemeiere discursivă împreună cu lărgirea teoriei întemeierii. Acțiunile umane sunt deopotrivă acte ale luării de atitudine față de un exterior în perpetuă devenire, dar și acțiuni lingvistice prin care omul se pronunță asupra propriului sine și față de alții. Firul conducător al limbajului curent oferă în orice caz un acces metodic indispensabil la teoria acțiunii și în lumea acțiunii, în sânul cărora se intersectează planul convingerii existențiale și al deciziei existențiale cu cel al răspunderii pentru societate. O asemenea răspundere și-a asumat-o Andrei Marga de pe un palier etic, incluzând în ea mereu răspunderea pentru bine, adică pentru ordinea justă a conviețuirii, care face posibilă comunicarea interpersonală. Citez, spre a nu fi acuzat de viciul de suprainterpretare: „Perspectiva actuală asupra argumentării leagă viața în comunitate, comunicarea argumentativă, sfera publică și raționalitatea propozițiilor, acțiunilor și a sistemelor lor și încurajează explorarea sistematică a acestei legături” [23]. Același principiu imperativ al comunicării l-a reiterat fiind ministru; preconizând „o nouă interacțiune între unitățile de învățământ și mediul lor înconjurător economic, administrativ și cultural” [24] – care ar include participarea crescută a prefecturilor și primăriilor la susținerea școlilor, contribuția agenților economici la finanțarea formării continue, instalarea rețelei de gestionare a ofertelor de locuri de muncă, introducerea împrumuturilor bancare și a burselor contractuale pentru elevi și studenți, constituirea centrelor de transfer tehnologic în universitățile de performanță, reglementarea în forme moderne a serviciilor de consultanță, asigurarea de școli și facultăți, și a participării reprezentanților agenților economici și ai administrațiilor locale la adoptarea deciziilor strategice în școli și universități. Raționalitatea acțiunii, chiar a acțiunii morale, rezidă tocmai în asumarea acestui caracter comunicativ al vieții sociale. Etica ce sudează convingerea și decizia existențială, ca terț inclus, cu răspunderea în viața socială nu poate fi decât una comunicativă. Ea se raportează la relații fundamentale ale comunicării interpersonale în sensul unei totalități de norme morale care se articulează lingvistic în predicătele judecării de valoare morale, ale deosebirii dintre bine și rău. În fapt se întoarce de la ordinele normative la cele comunicative, ale grecilor de pildă, care „au făcut, de altfel, distincții importante – între praxis sau acțiunea umană în spațiul polisului, poesis sau acțiunea de a produce conform unui scop și techné sau arta acestei produceri – și au delimitat regulile interacțiunilor din spațiul public al polisului în raport cu legile producerii de obiecte” [25]. Este de observat, în sfârșit, că binele comun se stabilește prin dezbateri (agon), la care poate participa fiecare om ce satisface anumite cerințe.

În ultimii ani, Andrei Marga s-a arătat dispus, ca și antecesorul său, Manfred Riedel, să-și însereze propriul program hermeneutic-criticist în cadrele istoriei filosofiei și să-și avanseze tezele/„devierile” personale, capabile de corectare a idealismizării hermeneuticii criticiste. Tentația (și tendința) domniei-sale a fost mereu aceea de a examina totodată valoarea actuală a tezelor acestei direcții, în permanentă confruntare cu un nivel cu totul nou al dezvoltării cunoașterii științifice a lumii. Lucrările, în majoritate, au dorit a atinge o dublă performanță: reliefa fundamentele hermeneuticii și examinarea relevanței actuale și locului în cunoaștere al procedeele hermeneuticii; ambele, grefate, monumentale, pe nevoia elaborării sistematice a inșiși conștiinței de sine a științei în cauză și a științelor în generă. □

Reconstituire

Andrei Marga – un autoportret ...

3. Spre a face față noii situații din științe, Jürgen Habermas a corelat tipurile de științe cu tipurile de interese de cunoaștere, iar pe acestea, mai departe, le-a pus în legătură cu acțiunile fundamentale presupuse de reproducere social-culturală a vieții. A distins, în acest sens, trei tipuri de științe: experimental-analitice, istorico-hermeneutice și critice, respectiv trei tipuri de interese: tehnice, practice și pentru emancipare.

Andrei Marga a redactat, mai târziu, documentându-se, îndelung și aprofundat și la Frankfurt am Main, în biblioteca Universității „Johann Wolfgang Goethe”, dar și la Deutscher Akademischer Austauschdienst (DAAD), o monografie intitulată „Filosofia lui Habermas”, după o primă întreprindere, din 1985: „Acțiune și rațiune în concepția lui Jürgen Habermas”.

Autorul eseistului de față își pune o întrebare – cheie: de ce l-a ales Andrei Marga – drept miez nucleonic al filosofiei sale – pe Jürgen Habermas?

Dând răspunsul cuvenit, ne vom asigura de ce-a de-a doua poartă de intrare în opera impresionantă, și cantitativ, și calitativ, a savantului clujean.

„Jürgen Habermas a arătat că ne aflăm, dincoace de experiențe cruciale ale umanității, la un nou nivel al reflexivității, și a dovedit, prin însăși opera sa, că mari inițiative filosofice și viziuni cuprinzătoare țin, de asemenea, de timpul nostru” [26]. Așa ni se înfățișează întâia aserțiune a lui Andrei Marga despre Habermas pe care eu o răsfrâng în ce-a de-a doua oglindă a unui (auto)portret (in)voluntar pe care și l-a creionat de unul singur, vreme de cinci decenii, pas cu pas, prag cu prag, cotitură cu cotitură, până la inerenta cotitură comunicativă și „la elaborarea unei paradigme comunicative” [27].

Acest Jürgen Habermas avea să-l influențeze pe Andrei Marga prin participarea la faimoasa controversă a pozitivismului, din anii '60, prin confruntarea lui cu funcționalismul lui Duhmann, de la începutul anilor '70, prin critica adusă postmodernismului (fiind deci un precursor al transmodernismului european – n.n., I.P.-B.) și prin polemica dură cu Foucault și Derrida ș.a.m.d. Va conchide însuși învățându-l de ieri și maestrul de azi că „Habermas și-a lăsat amprenta asupra cursului evoluției filosofice, științifice și culturale prin controversele în care a fost protagonist” [28] reductibil și mai mult decât oricare filosof de la Kant și Hegel încoace. De fiecare dată și-a pus în mișcare, inspirat și legitim, vasta cultură filosofică și științifică dar și conceptualizarea curajoasă, lipsită de prejudecăți și neintimidată de fel de fel de dogme prestabilite și aparent imuabile.

Însă motivația cea mai autentică, datorită căreia Andrei Marga a călătorit în universul operii habermasiane, rămâne că, pe lângă aspectul inițial de a fi fost recunoscut ca filosof reprezentativ al Republicii Federale Germania, i s-a conferit, secundar, și atributul excepțional de praeceptor Germaniae și i s-a acordat titlul de onoare de filosof al reeducației. A fost totodată un intervenient politic de calibrul cel mai înalt și un sociolog cu o excepțională calificare interdisciplinară, din care, desigur, Andrei Marga se va fi inspirat ca politician contemporan postdecembrist și P.N.Ț.-C.D-ist și ca ministru al Educației.

Ca și Habermas – se subînțelege – s-a comportat în toate posturile cu devoțiune, gravitate și o competență transfrontalieră care l-au impus printre conștiințele majore ale istoriei contemporane. Urmând un ideal de intelectual tenace, inteligent și operativ, Andrei Marga și-a asumat, ca și modelul său german, un rol public a cărui valoare se sprijină pe competențele dobândite în cabinetul de lucru, de meditație – cum precizează în „Cuvântul înainte” la „Relativism and Its Consequences” – al gânditorului și plămăditorului de viitor al unificării europene, iar în România, al „cuprinderii culturilor diverse în unități funcționale în care se aplică două reguli: exprimarea fără interdicții a fiecărei culturi și interacțiunea comunicativă a culturilor diverse” [29].

Critica publică – exersată și profesată de Andrei Marga până în recentissimul prezent – devine astfel o extensiune, un epifenomen în raport cu lucrările teoretice de cercetare propriu-zise. Demersurile cognitive și angajamentele în dezbaterile publice îi sunt întotdeauna echilibrate, chiar când s-au manifestat ca expresie a interesului pentru a articula o critică emnamente politică și ostensiologică. Triada: elaborarea teoriei – răspândirea cunoștințelor – organizarea acțiunii l-a făcut adeptul transformărilor deschise pe fondul unui contract de bază, dar și creatorul unor concepte cu finalitate și validitate mondială. A învățat că universalismul moral nu înseamnă contrariul individualismului și realizării de sine, ci este o premisă pentru ca autonomia și solidaritatea să se poată complementa, cum, de fel, a știut a nu pune într-o aporie ireconciliabilă filosofia critică și ontologia esențialistă, din acest mo-

ment rupându-se definitiv, ca discipol, de maestrul său copleșitor ca figură cu avergură de neșters și ca inconfundabil, crucial, gânditor, așezat printre cei mai mari din îndelungata istorie a filosofiei universale, Jürgen Habermas.

Totuși, ca și acesta a cutezat – și nu dă semne că s-ar opri – „de a desluși realitățile în perspectiva unor valori ce bat în profunzime” [30], de a denunța, simultan, „criza modernității europene” într-o analiză de substanță, cuprinsă în „Filosofia unificării europene”, într-o manieră poststructurală impetuoasă, pe care Ștefan Melancu o va defini prin prisma tetradică a specificului european, firește prelevată din cartea invocată mai sus, care ar fi dat de:

știința ce explică prin cauze eficiente;
tehnica de producție ce constă în aplicarea științei;
comportamentul economic rațional pus în serviciul randamentului;

derivarea voinței politice din argumentarea publică asupra problemelor de interes comun [31].

4. O direcție a filosofiei lui Andrei Marga a constat în preluarea în baza ei de elaborare generalizată a teoriilor caracteristice timpului: comparativă (pe care a resuscitat-o veridic), filosofia comunicării, integrarea (formală/informală), abordarea raționalității, teoria comunicării și a argumentării (augmentată cu o metodologie generală), constructivismul, psihologia cognitivă, relativismul (care astăzi continuă să refuze obiectivismul și realismul, dar adversitatea principală având-o față de universalism [32]).

O altă direcție a constituit-o capacitatea de a susține soluții la problemele trăite de oameni. Și așa exemplifica prin crearea a ministru a unei atmosfere favorabile efectuării reformei Educației Românești, ca parte a Educației Europene; citez: „Nu se poate face reformă fără oameni motivați, iar asigurarea unei demnități reale a slujitorilor școlii – începând cu plasarea substanțială ameliorată în grila de salarizare a bugetarilor, continuând cu reconstituirea timpului pentru lectură și pregătirea personală, încheind cu accesul la formele moderne de formare continuă – este precondiția oricărei reforme” [33].

O altă direcție s-a conturat pe temeiul paradigmei comunicative, pe cel al arcului voltaic de trecere de la cotitura lingvistică la cea comunicativă. Prin cotitura lingvistică s-a atins o perspectivă îmbogățită asupra structurii și dinamicii existenței umane și cunoașterii, deschisă la reevaluarea ponderii comunicării verbalizate. Cotitura comunicativă ar însemna promovarea rolului structurant al comunicării în existența umană și cunoaștere, dar și stabilirea semnificației. Semnificația este legată însă de semne încât pentru a o elucidă este necesară o semiotică. Pe de altă parte, ea se va stabili în legătură cu acțiunea. Astfel că, în conformitate cu vederile pragmatismului, clarificarea ideilor presupune o semiotică a acțiunii, ca bază a filosofiei, generatoare, la rândul ei, de opinii semantice consistente.

Alături de interesul tehnic, legat de raționalitatea instrumentală, Andrei Marga recunoaște pe urmele lui Jürgen Habermas, în viața cetățenească, în activitatea politică, în procesualitatea istorică, un interes practic, legat de raționalitatea practică, și un interes de emancipare legat de reflexivitate.

Pașul esențial pe care l-a întreprins a fost recunoașterea unui caracter oarecum autonom pentru ultimele două interese, ca rezultat al unei inițiative salutare, constând în a privi socializarea umană nu doar ca produs al stăpânirii naturii, ci și ca o realitate specifică spre identificare și critica acelor coerciții ce au rezultat din condițiile vieții sociale. Elaborarea unui concept largit al reproducerii sociale a vieții, privită pe linia acțiunilor pe care le presupune, include nu numai munca ci și acțiunea comunicativă și formarea identității.

Prin urmare, Andrei Marga înserează munca în cadre ale interacțiunii și face din înțelegerea comunicativă paradigmă însăși a înțelegerii socialului. Aceasta se concentrează în circumscrierea acțiunii comunicative ca sferă distinctă a reproducerii social-umane a vieții și în conceperea raționalizării sociale ca proces comunicativ. Cu aceasta, lupta socială, ca fenomen fundamental al relațiilor sociale și ca transformă în baza categorială a teoriei puterii, este privită ca formă destrămată a înțelegerii intersubiective. În condițiile caracterizate de împărțire inegală a poverilor și privilegiilor (aspect semnalat cu insistență de Andrei Marga în România haotică a unui anumit partid și a unui președinte care au sucombat sub o grandamie periculoasă și o avarie, parcă fără precedent, sub o corupție și o ticăloșire a sistemului parcă inebriabile) acțiunea comunicativă ar putea lua din nou forma unei lupte pe care subiecții participanți o vor duce-o pentru modul de (re)organizare al praxisului lor comun.

Țelul teoriei critice ar fi de acum repunerea în mișcare a unui proces de formare democratică a voinței politice prin eliberarea de blocaje și piedici, datorate prostiei, hoției, perversității, demagogiei, absenței unei doctrine concrete, paranoiei declanșate de kratomanie, nebuniei ș.a.m.d. Teoria critică ar mai întinde spre o formă care să-i sporească impactul la un anumit nivel al societății: cel al organizării efective a producției economice și a administrației politice conjugată cu aspirația legitimă a maselor, la justiție socială, la emancipare. Formarea plină de succes a identității ar trebui să asambleze cele trei forme ale recunoașterii sociale: „interesul emoțional într-o relație socială intimă, precum iubirea și prietenia; recunoașterea pe baze juridice ca membru responsabil din punct de vedere moral al societății; și în cele din urmă stima socială pentru realizări individuale și abilități” [34]. Astfel, conchide Andrei Marga, după o lume postmodernă, doar într-o alta totalmente schimbată, lumea și-ar revendica celălalt unanimitate: al raționalismului discursiv, al pragmatismului devenit reflexiv. Este acea lume căruia eu i-am zis transmodernă, impulsionat de critica lui Habermas adresată postmodernismului global și firește de opera domnului Andrei Marga.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

1. Manfred Riedel: „Comprehensiune sau explicare”. Despre teoria și istoria științelor hermeneutice; traducere din limba germană și prefață de Andrei Marga; editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989, 221p.
2. Vezi „Hermeneutica și științele. Asupra programului Hermeneuticii critice”, prefață la Manfred Riedel, op.cit., 7-24; Herbert Marcuse. Studii critice, Cluj, 1980: Filosofia lui Habermas, editura Polirom, Iași, 2006;
3. Introducere în filosofia contemporană (2002), Filosofia unificării europene (2003), Religia în era globalizării (2003), Filosofia și teologia astăzi (2005), La sortie du relativisme (2006), Speranța rațiunii (2006), Relativismul și consecințele sale (2007), Raționalitate/Comunicare/Argumentare (2009);
4. Reprezentanții principali ai Cercului de la Viena au fost Rudolf Carnap (1891-1970), Otto Neurath (1882-1945), Hans Hahn (1879-1934);
5. Andrei Marga: Argumentarea, editura Fundației Studiilor Europene, Cluj-Napoca, 2006;
6. Andrei Marga: Raționalitate/Comunicare/Argumentare, editura Grinta, Cluj-Napoca, 2009, capitolul „Rațiune și Creație”, pp.175-194;
7. Idem, ibidem, p.176;
8. Termenul de noian aparține lui Ion Hirghiduș, a cărui teză de doctorat în filozofie a fost susținută la Cluj; vezi Ion Hirghiduș: Introducere în ontologia lui Constantin Noica; editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999, p.137,
9. Andrei Marga, ibidem, p.185;
10. Constantin Noica: Modelul cultural european, editura Humanitas, București, 1993, 187p.
11. Ion Hirghiduș, op.cit., p.6;
12. Ștefan Melancu: Singurătatea moralei. O analiză a crizei modernității, editura Fundației pentru Studii Europene, Cluj-Napoca, 2007 (teză de doctorat coordonată de profesorul Andrei Marga);
13. Andrei Marga: Introducere în filosofia contemporană, Iași, editura Polirom, 2002;
14. Andrei Marga: Filosofia unificării europene, editura Biblioteca Apostrof, Cluj, 1995, 255p.
15. Andrei Marga: Cunoaștere și sens. Perspective asupra pozitivismului, editura Politică, București, 1984.
16. Vezi pref.cit. la Manfred Riedel, op. cit., p.7;
17. Andrei Marga: Educația în tranziție, editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999, 126p.;
18. Andrei Marga: Relativismul și consecințele sale, Presa Universitară Clujeană, 2007, 350p.
19. Andrei Marga: Raționalitate/Comunicare/Argumentare, ed.cit., p.8;
20. Idem, ibidem, p.10;
21. Ibidem, p.11;
22. Ibidem;
23. Andrei Marga: Argumentarea, ed.cit., p.27;
24. Andrei Marga: Educația în tranziție, ed.cit., p.13;
25. Andrei Marga, Argumentarea, ibidem;
26. Andrei Marga: Filosofia lui Habermas, editura Polirom, Iași, 2006, p.11;
27. Andrei Marga: Argumentarea, p.29;
28. Andrei Marga: Filosofia lui Habermas, ed.cit., p.12;
29. Andrei Marga: Educația în tranziție, ed.cit., p.87;
30. Andrei Marga: Filosofia lui Habermas, p.493;
31. vezi nota de subsol 137, din Ștefan Melancu, op.cit., p.68;
32. Andrei Marga: Relativismul și consecințele sale, ed.cit.p.20;
33. Andrei Marga: Educația în tranziție, p.10;
34. Andrei Marga: Filosofia lui Habermas, p.502.

POEME

Șerban Foarță

A fost cândva un ceas

A fost cândva un ceas cu cuc
de-origine helvetă,
în care Cucul, singur cuc,
doar că n-avea servietă,

atât era de birocrat
după opinia Mății,
cea cu demarș aristocrat
și-un pluș ca, -n salcie, mății,

a Calului solemn de șah
certat cu linia oablă,
și-a Cocosului din, ah
sau vai, precară tablă, -

care-l urau pe bietul Cuc
fi 'ndcă-i strica lu' domnul
Cocoș & Calului năuc,
plus dnei Mățe, somnul.

Adie liniștea

Adie liniștea de seară
sub luna-n rozalb: astru pal;
sub luna-n roz, albastru-pal
adie-l liniștea, deseară,

ca în Virgiliu. – Beau amar
și cred că lacrimile n-au gust;
și cred că lacrimile,-n august,
ca în Virgil, iubeau amar.

Bambușii lirici

Bambușii lungi
poartă alene
frunze din pene
verzi și cu dungi

fine ca niște
negre nervuri,
ai căror nuri
când prind să miște

un pic, abia
tâind văzduhul,
o fac prin duhul
lui Picabia, -

într-o albastră
pace oranj,
fără melanj
cu-a Dvs.!

Măriți de zece ori

Măriți de zece ori, - te bucuri
să vezi, acum, că zișii muguri
se-aseamănă (și în ansamblu,
și-n amănunt) cu-ntregul amplu
pe care-l reproduc în lanț,
(cum plantele, pe Frau Urfpflanz',
care le e străbună), -minus
pedunculii, ce fac un unghi
(cum fac separele narcisei
pe lujeri, sau un ram pe trunchi)
cu corpul tutelar: un sinus
ce-i sinclinalul așa-zisei
crevase cu figuri pe ambii
versanți: pe unul, muguri, vrejuri
filamentoase, în vârtejuri,
pe cel din dreapta: spori sau lamblii,
sau crabi ce-aduc cu hipocampii,
care de care mai simpatic, -
de unde numele, se pare,
Valea Căluților de Mare,
dat repetatelor crevase
în care mișună, simpatic,
o sumă de etanșe rase
și inși grăbiți să se separe,
de cum se-amușină prin palp,
cât mai deplin, în cât mai alb.

Ilie Constantin

Celălalt

Pe malul râului în întuneric,
la fărmlul trecerii și neîntoarcerii.
Nu văd nimic, peștera cerbului e stinsă
și niciun suflet nu mai băjbăie după jărătic.
Aud cum umblă apa.
Pe malul râului în beznă,
cu simțurile mișunând de apă;
în întuneric ca o piatră
pe malul apei, și aștept.

M-am aplecat adânc pe râu, și tot nu-l văd,
e apa doar un strat al întunericului?
Mă încovoi asemenea unui pod nesigur:
o, nu pe mine, vreau să mă zăresc
ci râul însuși!
Tot mai aproape-i apa, Doamne,
fînța ei pe care în zadar
trecutul stăruie să se așeze.
Mă încovoi tot mai primejdios, și iată
mă prăbușesc pe râu întreg, pe totdeauna,
și-un strigăt mă înecă, fiindcă simt
de jos în sus cum mă izbește în obraz
celălalt chip al meu – precum un pește odios.

Gimnast la inele

Se adâncesc, Iolanda, spre părinți
Puternicele porți.
Și tot mai greu ne-om strecura, cumiști,
Cu fiecă trezire mai spre morți.

Cum în uitate părăsite galerii
Minerii mai răzbat,
Insinuați prin furci de brad târzii
Pe care globul s-a culcat.

Suntem frumoși și tineri, ne iubim
Și încă vastul prag
Ne-ngăduie sărutul anonim
Rememorat în brad, în nuc, în fag.

Dar nu cunoști că m-am oprit din salt,
De ciclul meu supus,
Că nu mai cresc- și-atât voi fi de-nalt,
Oprit parcă de-un prag de sus.

De-ai ști ce tulbure-i când te-ai oprit:
De jos în sus, de sus în jos,
Ca un pilot rotit către zenit
Simți sângele în flux ceșos.

E izbitura limitei sub stele,
Rămânerea în cruce.
Atletul răstignit între inele
În punct de echilibru ne seduce.

Valuri spre lună

Motto:
„Che fai tu, Luna, in ciel, dimmi,
che fai...”

Leopardi

Ce faci tu, Lună,-n păduri,
spune-mi ce faci,
nesfârșită liniște, Lună?
Treci printre gratii de fagi
Care se-ndreaptă și sună.

Ce faci tu, Lună,-n adânc,
În apele mărilor toate?
Treci printre valuri ce frâng
Arcul luminii brumate.

Din înălțimi, din afară,
Iar în adânc te cuprinzi,
Noaptea întreagă să-mi pară
joc nesfârșit de oglinzi.

Ce faci tu, Lună,-n abis
Departate de lume și stele?
Singură treci printre ele
Cufundată în vis.

Logodită
Cu al pământului nimb
Plutești în cerc adormită,
Înaintând în timp.

...Ce faci tu, Lună, în noi?
Chipul tău de aromă
Către al stelelor roi

Vasile Ponea

Cu funii vagi de ceață

Ca un blestem m-alege însingurarea hădă,
mă face să ghicesc mirarea următoare
și parcă tot trecutul mă leagă din umbră,
cu funii vagi de ceață, de brumă și de nori.
Iar la răscrucea nopții cu zorile zgolii
eu sorb din ochi, doar lacrimi necăzute încă,
și-n roua dimineții, ofrand-a stelelor,
într-un răstimp străpuns de veșnicie,
să îmi rămân dator, în veci, vândut, doar mie.

Cu visele drept colecție de veșnicii,
mă îmbrac într-o șoaptă de culoare violetă,
îmi încui singurătatea și pornesc hai-hui,
pe căile celeste din preajma Domnului.
Adăpat din ironia timpului,
cu un dispreț frivol și fără leac,
dând cu capul în pereții zilelor și nopților,
mi se pare noapte, chiar în plină zi.

M-afund în niște prăpăstii de gând
și percep melodia vocalelor,
în discordanță cu scrâșnetul consoanelor,
ce-și doresc aranjarea cu suratele în armonie,
ba chiar, împietrirea lor pe o pagină de hârtie.
Ele nu se tem de moarte, ci de inutilitate,
și mă întreb: oare noi de ce ne temem,
când știm că moartea ne-nsoțește toată viața?!...
Cotrobăind prin mine am descoperit un alt suspin
ce-mi amintește despre împliniri eșuate,
dar nu-l accept. Îmi pare un vânzător de căință.
Nu pot să apar cu obraz fără obraz,
ca un sfânt nepocăit, autourgisit.
De un timp
De un timp, stau cu timp-n cumpănă.
O păclă trage după sine vremea,
Până când norii se lichefiază și spumegă,
Iar un curcubeu vestește brusc ademenirea.

Fericirea nu mă cunoaște încă atât de bine.
Timpul, ca o comedie în devălmășie,
Îmi taie răsufierea cuvintelor nerostite, în fine,
Țurțuri de-ntuneric cu frânturi de cântec, trec în simfonie.

Sunt un purtător de umbră și visare,
Cu lacrimi necăzute,... prihană fără de pripas,
Cu fericirea de a-nțelege și a iubi tăcerea,
Chiar înainte de amurg, măcar c-un pas.

Lunecând prin tainice ape, fără de maluri,
Cu un țipăt trezit din somn în plină glorie,
Voi deveni punct pradă imensei depărtări,
Iar transcendența fi va-mi potrivnică, ca o istorie.

La noi prea s-au născut doar furtuni statornice,
pentru un timp, dincoace de nemărginire.
Cu spaime sfărțecate, trecem praguri nevolnice,
pierzând sprâjinul umbrei, într-o desăvârșire.

Un pustiu de nisip, cu stânci la picioare sunt,
un fantastic domestic închipuit și frânt
de-o veșnicie aprinsă desigur, nu în șagă,
de-mi tremură și firea și în uimiri mă bagă.

Un timp vinovat

Simt timpul cum e peste tot
și prea vizibil în cele anotimpuri;
un timp vinovat de rățăcirile noastre,
ce prin crăpăturile vremii în ruină,
ne macină amarăciunea plină,
ne macerează așteptările și visările,
ne veștejește clipele treptat,
ca un călău căzut în lehamite.

Nu poți

Răstignit pe o cruce de gând
într-o colivie de ceață,
îmi cântăream umbra, cât mai e...
Și meditam: că nu poți să iei moartea cuiva,
nu poți să trăiești, doar pe spinări de vise,
sau să jefuești memoria zilei,
dar nici nu poți fi condamnat la o uitare, fără de uitare
și să te închini minciunii noastre, cea de toate zilele...
Însă cum, azi, nimic nu mai bate aceeași oră,
nu poți să desparți timpul-n eternități egale...

Regina Elisabeta

(fragment de roman)

Dan Marius Drăgan

3

Cu toate acestea nu am reușit să mă văd în ziua următoare cu Cernescu.

Îmi trimisese un bilețel printr-un boy cu uniformă albă și cu o tichiută nostimă, așa cum puteai vedea prin filmele americane, în care-mi comunica despre anumite probleme importante care nu sufereau defel amănare, fapte care au apărut între timp și care îl obligau să nu poată da curs invitației pe care, tocmai el o făcuse, lucru de care se simțea vinovat, dar pentru care se angaja să se revanșeze corespunzător!

Fără alte explicații.

De fapt, nici nu le-aș fi cerut!

În zilele următoare, în Sinaia a fost mare vânzoleală la Palat!

În gară soseau și plecau automotoare care dădeau peste cap mersul trenurilor, toate încărcate cu diplomați și cu înalți funcționari de prin tot felul de ministere, toți cu gențile cifrate și burdușite cu documente, însoțiți de secretari care păreau a fi un fel de agenți de pază...

Străzile erau pline cu oameni din serviciile secrete... Îi observam și îi recunoșteam.

Dacă despre asta era vorba, apoi Tratatul Dunărean părea să fie altceva decât se anunța să fie la prima vedere!

Se spunea prin târg, de la cei care le știa pe toate că vânătorii de munte de la Cristian ieșiseră în teren către Rucăr să facă oarece aplicații militare... Bârfele de la halba de bere vorbeau despre tot felul de sfărării ale marilor puteri legate de Cehoslovacia, frizerul la care m-am ras îmi lauda nevoia mare noile aparate și lame de ras Grief făcute în Germania la Solingen...

În ziare scria, undeva prin pagina a treia că Royal Dutch Shell își amana investițiile preconizate în forajele de prospecțiune de la Buștenari și de la Gura Ocniței... La „eveniment”, în același ziar scria că domnul Ardeleanu, directorul general de la Societatea Mica a câștigat la ruleta ieri suma de trei sute de mii de lei! A avut omul noroc!

Ziarele făceau reclamă la mașinile Mercedes și se anunța mărirea rețelei telefonice din București, extindere făcută de firma Siemens! Numai firme germane!

Mi-a vâjâit capul de atâtea știri! Nu-mi plăcea ce se întâmpla! Prin urmare am făcut o plimbare lungă prin pădure, de am pândit păsările care-și învățau puicocii prostiți să zboare și vervețele vioaie care săreau din creangă în creangă.

După amiază m-am retras din nou în amăreala rece a berii de Azuga de pe terasa atât de franțuzită a lui Ionescu!

* * *

...Și după cum îți spuneam dragul meu adversar, mi se adresă Cernescu, lăsându-se comod în spătarul scaunului, să știi că am ajuns la o anumită vârstă în care patimile încep să se mai potolească, încep să văd lucrurile mult mai limpede, aproape ca și un clarvăzător!...

Reușirăm să ne întâlnim.

El purta la această întâlnire a noastră un pantalon ușor, pantofi italieniști cu talpa de crep, după care îmi spuse mai târziu că se dădea în vânt de comozii ce-i erau, un pulover spumos din lână albă împletit cu măiestrie și o cămașă albă cu dungulițe subțiri și dese de o culoare ce bătea spre vișiniu. Semăna cu un domn englez care, sătul de metropolă, ajunge de-și petrece concediul în colonii.

Acum stăteam amândoi relaxați, dar starea aceas-ta a noastră de acum nu fusese anticipată de nimic. Mesajul pe care mi-l trimise Cernescu, venise pe ne-prevăzute și a reușit să mă scoată de-a binelea din ritmul molatec al acestui concediu ce începea să devină dominat de o anume inerție...

„Regret nespusele complexul de împrejurări declanșat fără voia mea, care a făcut ca prioectata noastră

întâlnire să nu aibă loc. V-aș propune, dacă nu vă deranjează, să ne vedem către seară, la orele 17,00, la aceeași terasă unde ne-am întâlnit întâia oară. Aștept răspunsul dumneavoastră. Al dumneavoastră, Cernescu”

Semnătura fusese caligrafiată. Adică vreau să spun că nu era ceea ce îndeobște se numește specimen de semnătură ilizibilă!...

Bineînțeles că ne-am întâlnit la ora stabilită. Ori-ce întâlnire cu Cernescu mi se părea extrem de excitantă, mai ales din punct de vedere intelectual, deoarece el nu era unul care să frecventeze multă lume. Pe undeva mă simțeam un privilegiat.

Am constatat, în ciuda discreției care-l înconju-ra și pe care o cultiva în jurul său, că era destul de cunoscut în anumite cercuri în care merita să se știe cine ești. Spun asta pentru că am degustat un splendid coniac de Segarcea (atunci Cernescu m-a corectat și mi-a spus că se pronunță corect Șegarcea, nu Segarcea!) care a fost servit de chelneri ultrastilați aflați sub privirea deferentă și profesionistă a domnului Ionescu!...

Odată terminată această operațiune, patronul restaurantului s-a retras, informându-ne că orchestra localului va interpreta pentru domnul Cernescu melodia sa favorită, tangoul Nenita compus de Claude Romano.

Am schimbat tot felul de banalități și politeturi protocolare, am discutat lucruri diverse și, poate, mai lipsite de importanță, Cernescu avea o voce melodioasă și caldă, iar când Nenita a început să alunece, învăluind atmosfera ca și o iederă care se încolăcește în jurul unui arbore, o seamă de cuconet, până atunci gureș și preocupat de jurnalele de modă, de la o masă vecină, a ajuns să ne bage în seamă!...

Pentru că seara aceea începea să devină altceva decât ne dorisem amândoi, am hotărât, la propunerea mea să ne retragem în ambianța încărcată de rășină care domnea în jurul Vilei Voleta, unde ne așteptau șezlongurile, să ne odihnescă trupurile moleșite.

Ne îndepărtam domol, ca niște vilegiaturisti convinși, trăgăm cu coada ochiului către Cernescu, care era superb și detașat, superior și distins, privind cu ochii măriți, parcă, de o continuă mirare, cu un vag zâmbet, amabil și colocial așezat pe buzele sale cărnoase, care probabil au înebunit o multime de femei la vremea lor. Dar oare chiar să se fi terminat acea vreme? Eh...

Îmi spunea în vremea asta o istorie ciudată și mai veche despre cum a început Regina Elisabeta, scriitoarea Carmen Silva, după pseudonimul său literar, să scrie poveștile munților din împrejurul stațiunii Sinaia, poveștile izvoarelor, poveștile și legendele stâncilor... Era ceva pregătitor în monologul lui Cernescu, simțeam cum mă prepară pentru ceva mult mai interesant, ceva care urma să vină.

Se creia ceva magnetic între noi în acele clipe. Părea că se va declanșa un fel de emulație a unei corole luminoase și, discret, înmiresmate...

Am zâmbit, cu toate acestea am tăcut. Oamenii au obiceiuri din acestea să-și pregătească momentele speciale în care se hotărăse să-și golească sufletul, iar eu aveam impresia că tocmai un asemenea moment deosebit urma să se producă!... Faptul că eu eram un martor al unui asemenea moment, mă umplea de satisfacție și de... mândrie aproape!...

Mă pregăteam să-i răspund la o temă lansată spre discuție, ajunseserăm în pragul intrării în curtea interioară, pe gazon, la umbra ocrotitoare a brazilor argintii se vedea locul în care urma să campăm, când un boy de la restaurantul lui Ionescu, ne aduse din partea patronului o butelie butucănoasă din coniacul pe care tocmai îl savurasem, cu salutul, aprecierea și cu prețuirea cuvenită din partea lui.

L-am privit pe Cernescu. El zâmbi și către fecior, dar și către mine:

-Se pare că vom avea suficientă „muniție” la discuție!

Apoi se întoarse către fecior:

-Spune-i domnului Ionescu faptul că-i mulțumim foarte mult, apreciem gestul său, numai că mâine vom trece pe la dânsul să discutăm aspectele pecuniare. Asta fără discuție! Bună seara!

Când ne așezarăm în fotoliile de vară, comode și ușoare, privirea sa dobândise din nou aceeași vagă detașare, de dintotdeauna, ochii îi străluceau la fel, dobândise un aer vag de om străin de gânduri cotidiene, de fapte vulgare, comune, devenise, parcă din nou un tăcut superior, se vedea amprenta grea așezată de profesie asupra sufletului său... Devenise aproape oficial.

5

Mi-e greu să întorc acum paginile vremii înapoi, cu obiectivitate! Nu vreau asta, dar nici nu sunt în stare! Nu am, omenește vorbind, cum să fiu detașat de toate câte le-am trăit, de toate câte le-am văzut, de toate câte le-am spus în decursul timpului... Nu am cum să fiu obiectiv.

Nu pot face abstracție nici de vremea asta în care viermuiesc astăzi, azi când îi învăț pe tinerii proletari cum să compună versificații ieftine cu ajutorul cărora să cânte electrificarea, să cânte marșul tractoarelor pe ogoare, cântând prietenia româno-sovietică, acum când în țară sunt câteva sute de mii de militari ruși, tineri care să cânte vremurile noi și să înfierce burjuii... Că așa e direcția acum!...

Măcar a murit Stalin, și uite că Orașul Stalin și-a recăpătat numele de Brașov, numele pe care-l purta-se vreme de secole!...

Au trecut doi ani, de atunci, de la moartea lui Stalin... Au început să se întoarcă câte unii din lagărele rusești din Siberia... Cei mai mulți au mușcat, însă, acolo țărâna!

Am pierdut totul. Sau, mă rog, aproape totul! Am mai rămas cu zilele mele și cu amintirile pe care nu mai am cui să le spun, pentru că sunt mereu în dezacord cu vremurile!...

Marele meu noroc în viață a fost atunci când, asta a fost pe la începutul lui '44, frontul de apropia, noi românii pierduserăm pozițiile din Crimeea, a fost acolo o retragere făcută bine de către generalii noștri, au fost salvați mulți ostași, care mai apoi, după lovitură de stat din luna august au fost băgați în prima linie de către ruși, pe post carne de tun, ca să deschidă drumul armatei sovietice în tăvălugul ei către Berlin!

Atunci, în vremea aceea, când se simțea deja bine de tot mirosul oțelului în aer, patronul ziarului meu se supăraseră, habar nu mai am de ce, pe cineva din Ministerul de Interne... Sau, cine mai poate ști, poate vroia să facă un fel de disidență, vroia să fie puțin împotriva Puterii. Prin urmare s-a luat hotărârea să îi plângem puțin pe deținuții politici ai lui Antonescu, din lagărul de la Târgu-Jiu.

Când a fost vorba, în ședința de redacție cine să facă materialul, toți au dat-o cotită, cine dracu se punea cu Mareșalul, mai ales pe vreme de război, mai ales când se apropia frontul și buletinele de știri anunțau frecvent retrageri și regroupări tactice, ceea ce noi ziaristiții știam că înseamnă o bătăi zdravene, eu am lipsit la respectiva ședință de redacție, prin urmare eu am fost trimis să fac materialul!

Când am văzut pleșca aia care mi-a căzut în cap, ce era să fac?

Am considerat că cel mai bun lucru care era de făcut era să fiu cât mai obiectiv, așa că am scris normal ce am văzut acolo și despre poveștile pe care le-am auzit acolo! Iar textul a fost destul de radical, așa în felul său...

În fond ce naiba să scrii despre o pușcărie și despre pușcăriași, chiar politici fiind?

Urmare în pag. 24

Regina Elisabeta

Continuare din pag. 23

Că ăia de acolo joacă golf ziua și tabinet la ceasul de seară? Sau să spun că gardienii de acolo sunt niște serafimi? Ei bine, nu i-am făcut nici sfinți, dar nu i-am făcut nici diavoli! Nici pe primii, dar nici pe ceilalți! Am vrut să fie un reportaj destul de plat. Cred că a ieșit un reportaj plat.

De fapt nici patronul nu avea nevoie să-și suie Internele în cap, pe toți mahării de acolo, vroia să-i enerveze, numai! Avea el câte ceva de câștigat dacă făcea asta. Acuma ca să fiu sincer, eu știam care ar fi fost câștigul lui din povestea asta, numai că acuma nu mai contează! A trecut!

Așa că am scris cuminte și liniștit, așa cum ai relata modul în care intră pușcări din supape o locomotivă cu aburi într-o gară, ca să tragă vagoanele la peron!

După venirea comuniștilor la putere, acum vreo patru ani, era prin '51 am fost chemat la o anchetă. Să fim corecți, am fost chemat, nu ridicat, nici de pe stradă și nici de acasă! Dar pentru asta tot mi s-au tăiat picioarele!

Mă ancheta un maior de Securitate pe care-l știu din vedere, pentru că vânduse mai demult cremă de ghetă într-un chioșc în colțul Lipsicanilor... Comuniștii îl făcuseră șef peste viețile altora!

Mi-a trântit numărul acela de ziar din 1943, cel în care apăruse articolul acela și de la înălțimea stelelor de pe umerii săi m-a întrebat:

-Dumneata ai scris treaba asta?

-Eu, i-am răspuns.

Ce putem spune? Doar era atât de evident totul! Era clar că eu scrisesem articolul!

Priveam în spatele lui pereții coșcoviți ai aceluia subzol de clădire, transformată în centru de anchetă... Era și mucegai negru... În aer plutea un miros de igrasie și de coji de cartofi. Pe undeva, mai încolo, după un fel de paravan din pânză se auzea picurând înfiorător de monoton o chiuvetă...

-Știam asta! Noi știm tot!...

Se terminase de ceva vreme războiul dintre comuniști. Ana Pauker și Vasile Luca au fost declarați trădători de către tovarășii lor de la Moscova... Partida lui Gheorghiu-Dej câștigase lupta... În articolul meu, parcă fusese vorba și despre acesta... Dar nu mai înțeam minte.

Maiorul meu tăcea, afișând un fel de seninătate carnivora și misterioasă, avea un zâmbet de hienă cu burta lipită de spinare, nu spunea nimic, dar se tot plimba de colo până colo afișând o preocupare falsă, apoi luă o cană de metal cu smalțul sărit lângă toartă, o umplu cu apă de la acea chiuvetă picurătoare, bău încet apa, studiat... Aproape cu religiozitate, de parcă ar fi îndeplinit un ritual secret, cunoscut numai de inițiați!

Prin ușă, din celelalte camere se auzeau icneli și gemete. Acolo cineva era bătut cumplit. Țăla începu să urle de durere. Acum când îmi aduc aminte mi se pare, că am avut o trăire oarecum normală, relativ la ceea ce se întâmpla acolo, numai că atunci, în realitate, la vremea aceea mă speriasem cumplit, de se înmuieră și picioarele scaunului sub mine.

Maiorul meu zâmbi către mine, fals-duios, ca și cum mi-ar fi spus ceva de genul: „Of, of, tinerii ăștia nu se pot dezbăra să nu folosească efectele din dotare!” Tinerii fiind colegii săi cei năvălași!

Numai că, după acel zâmbet, deodată, deveni serios și atunci când se așeză pe scaunul de la masa din fața mea și se aplecă peste ea, către mine, zise:

-Noi știm tot, așa să știți!

Mărturisesc că în secunda aceea m-am cutremurat de un fel de groază, mă cuprinsese o spaimă aproape animalică! Oare ce făcusem de am deranjat „regimul”? Ce știa el că am făcut și n-ar fi trebuit să fac? Că dacă el știa chestia asta, chestia chiar se produse-

se! Simțeam cum o sudoare rece îmi inundă mijlocul spatelui și cum valuri năclăite și sărate mi se scurge pe tâmpale în jos. Iar maiorul continuă:

-Numai dumneata ai avut curajul să spui adevărul, atunci când toată presa capitalistă tăcea! Știm ce ai scris despre tovarășii noștri din lagăr... Poate puteai mai mult, dar tovarășii apreciază, așa să știți... De aceea NE MAI GÂNDIM!...

Trecea foarte ușor de la formule de politețe la adresări directe, cu o lejeritate năucitoare, astfel încât nu mai știai când era binevoitor și când bunăvoința afișată sum forma zâmbetului întins se transforma într-o amenințare ce risca să devină pusă în practică. Omul învățase destul de bine primele lecții de aplicare a terorii.

-Ai, într-adevăr un cumnat chiabur, aproape reacționar, dar știm și că ai rupt legăturile cu el de ani de zile!... Nici măcar cu sora ta, căsătorită tot cu un chiabur, nu te-ai mai întâlnit...

Luă de pe masă o batistă murdară și mototolită și-și șterse palmele cu ea. Degetele îi tremurau ușor, ca și cum ieri ar fi tras o beție tare.

-Dar știm și cum ai renunțat la pământul tău în favoarea unchiului tău, care a fost un țăran sărman... Numai dumneata ai avut curajul să demaști putreziciunea din lumea burghezo-moșierească!...

În secunda aceea, era prea mult, niciodată nu am încercat să demasc nici un fel de putreziciune... Fără să vreau mi-am adus aminte de o zi în care am cumpărat de la el o cutie de cremă Box, eram tânăr angajat pe vremea aceea și eram destul de jigărit, dar îmi aduc aminte că i-am vorbit cu „dumneavoastră”. Probabil și el își mai aducea aminte de scena respectivă...

-Ați putea fi un adevărat gazetar proletar dacă nu ați fi atât de academic! Ideile academice pot fi dăunătoare atunci când ele nu se nasc din convingerile comuniste, când nu poartă strălucirea gândirii creatoare a Tovarășului Stalin, părintele popoarelor!... Nu de academisme (spunea cuvântul cu o anume voluptate!) avem noi nevoie acum ci de acțiune proletară ca să stăpînim reacțiune dușmanilor de clasă!

Apoi a vorbit din nou, a mai tăcut, mi-a spus în continuare „tu”, când „dumneata”, niciodată „dumneavoastră”, iar la sfârșit, după o anume perioadă de „prelucrare” mi-a cerut să semnez un angajament de colaborare cu Securitatea prin care îmi cerea să le spun ce gândesc cunoscuții și apropiații mei, vecinii, prietenii, colegii de la serviciu, tovarășii din organizația de sindicat, colegii de serviciu care nu erau membrii de partid, să le spun dacă au de gând să comploteze împotriva puterii populare, dacă au legături cu foști țăranști, cu foștii liberali sau dacă au fost legionari, dacă nu vor să facă sabotaje... Dacă ascultă „Europa Liberă” și „Vocea Americii”... Trebuia să-mi torn toți cunoscuții și apropiații.

Am semnat. Am primit numele de cod „Vasile”. La final am primit și două sute de lei din partea Securității, ca și colaborator activ, pentru care am semnat de primire... Am semnat o chitanță de mână, pe care am scris-o cu un creion chimic.

În decursul timpului, de toate, am scris cam treizeci de informări scrise, pe care le încheiam, ba cu „Trăiască lupta eroicului popor coreean!”, ba cu „Trăiască colectivizarea agriculturii!”, ba cu „Trăiască electrificarea țării realizată de PMR!”. Dar am încercat să nu fac prea mult rău. Deși, filozofic vorbind, ce este acela rău mic sau rău mare, atunci când îl trăiești? Cât de mare e un „rău mic” și cât de mic este un „rău mare”?

Am pierdut tot ceea ce am avut sfânt în lumea asta, dar am rămas în viață... Și cred că pentru mine acesta a fost atunci cel mai important lucru.

O primă remarcă

Vasile Ponea

Pe data de 07-09-2011, la sala Mihai Eminescu a bibliotecii județene Christian Tell, cu ocazia festivităților prilejuite de Atelierul Național de Poezie «Serile la Brădiceni», a avut loc și lansarea cărții de comentarii sau de imixtiuni critice dar și oarecum polemice, după cum ar zice autorul Ion Trancău, intitulată chiar Imixtiuni critice.

Cartea este structurată pe 5 capitole: I.-Cu imbold griguroșii, II.-Printre polemisti, III.-Adnotări publicistice, IV.-La prima lectură, V.-Adenda didaskalia, și se bucură de o autoprefață cu un iz obișnuit de autopersiflare.

Despre D-I profesor Ion Trancău, aș putea spune că reprezintă întruchiparea modestiei și sincerității, dar în același timp remarcă fără să greșesc cătuși de puțin, că este înzestrat cu o mare doză de altruism și din acest punct de vedere se poate spune, că în mare măsură se aseamănă cu regretatul profesor Titu Rădoi – mentorul cenaclului COLUMNA, timp de peste 35 de ani, care se interesa și gira editarea cărților discipolilor săi din cadrul cenaclului, neglijându-și opera sa literară. La fel și D-I prof. Ion Trancău a scris cronici și comentarii despre majoritatea scriitorilor gorjeni, veridice și constructive, nu laudative și abia acum la insistențele noastre, a colegilor de cenaclu a catadixit să se îngrijească și de cartea D-sale.

Actualmente în cadrul cenaclului Columna se ține cont în primul rând de probitatea, autoritatea și greutatea cuvântului D-sale, de analizele făcute de multe ori pe text și de sfaturile date tinerilor în special. Drămuiește perfect aprecierile făcute creațiilor literare ale autorilor, cu destulă gravitate dar și cu o jovialitate bine proporționată.

De multe ori se autopersiflează serios și se poate spune că e „un hătru bun de glume”, în cercurile de prieteni și nu numai. După cum spunea regretatul scriitor Alexandru-Doru Șerban: « Profesorul și criticul Ion Trancău este un barometru de opinii plauzibile pentru valoarea autorilor gorjeni » - și avea perfectă dreptate.

În legătură cu majoritatea scriitorilor din Gorj și-a demonstrat disponibilitatea unei valoroase critici de întâmpinare. Studiază cu regularitate aproape toate revistele literare din țară, la fel ca și profesorul, criticul și cercetătorul Zenovie Cărlugea și cu acribie și profesionalism la multe din articolele de polemică, sau la temele de bază puse în dezbatere, le contrapune cu suficient curaj, punctul său de vedere.

În prezenta carte « Imixtiune critice » (în care, după cum observați, însuși titlul incită), comentează multe din polemicile apărute în revistele centrale și din provincie, cu privire la punctele de vedere a diverșilor mari literați ca: Nicolae Manolescu, Al. George, Mircea Martin, Mihai Sora, Eugen Negrici, Alex. Ștefănescu, Mircea Mihăieș, Gheorghe Grigurcu, Eugen Simion; Daniel Cristea Enache și alții, în special în Cap. II – „Printre polemisti”.

Capitolele „Adnotări publicistice” și „La prima lectură” sunt cele care dau și denumirea rubricilor permanente din revista „Caietele COLUMNA”, din paginile a 2-a și penultimă și pentru care-i mulțumim, fiind în același timp mândrii de colaborare a D-sale.

Compoziție

Silviu Doinaş Popescu

Jurnalul unui sinucigaș

(fragment)

Mirosul dorinței se împrăștie în cameră. Îmi amintesc cu plăcere de serile de vară când mă întorceam de la serviciu acasă, și, după un răgaz, ieșeam la o cafea. Zilele lungi de vară îmi lipsesc așa cum îmi lipsește atingerea caldă a soarelui de amiază sau nopțile plăcute petrecute sub cerul senin. Pe atunci, timpul trecea după alte coordonate.

Dacă îmi acord o secundă, îi pot simți încă parfumul discret de atunci; mă văd în stația de tramvai din apropierea apartamentului ei; simt mirosurile incredibile din acea dimineață de iunie. Tocmai pleasem de la ea după o noapte în care stătuserăm treji și facuserăm sex din ala fara promisiuni, așteptări sau pretenții. Eram îmbrăcat cu blugi și tricou, îmi amintesc foarte bine că blugii erau tăiați.

Timișoara era pe atunci un oraș nou, încă nedescoperit. Sau să fi fost în Cluj toate astea. Amnezia asta amorțită mă îngrozește. Am insomnii, nu mai pot dormi, nu mai pot visa. Mi-e dor să visez ceva, orice. Eu obișnuim să visez (sau mai bine spus îmi aminteam visele) în fiecare noapte. Acum sunt singur, tavanul deasupra mea și simt că mă sufoc încet. Sunt devorat de propriul apartament. Întâi creierul, apoi gândurile, senzațiile și, în cele din urmă întreg corpul. Simt furnicătură peste tot, nu mi-e bine, să știi!

Și totuși, devine din ce în ce mai dificil să mă întorc în timp pentru că realitatea mă ciupește continuu, nu mă lasă să dormitez, să visez cu ochii deschiși; încearcă cu disperare să mă oprească, să mă protejeze de propria-mi identitate. De parcă așa avea un secret murdar, tragic, de ascuns, pe care îl apar cu îndărăjire, așa, din inerția obișnuinței. Îi văd ochii cum mă privesc ca două diamante, cum mă cearta din priviri. Soarele va răsări din nou și mă prinde nepregătit.

Camera de cămin este la capătul coridorului sau undeva pe acolo...pe stânga. E o ușă din teropan, sec. Înăuntru, paturi suprapuse și trei mese mari: doua sunt paralele cu paturile, iar a treia masă e paralelă cu ferestra. Sunt trei calculatoare, deși suntem cinci oameni înăuntru. Și un laptop...Al meu, bineînțeles. Sunt deja treaz de ceva vreme, mă uitam la un film singur.

Nu îmi place să mă culc prea repede. Poate că astfel am sentimentul că pot controla lungimea zilei. Poate fi așadar cât de lungă vreau eu: cu cât stau treaz mai mult timp cu atât ziua e mai lungă, cu cât mă culc mai repede cu atât ziua e mai scurtă. În seara asta nu mai pot sta toată noaptea. Măine am niște treburi de rezolvat. Îmi trebuie o schimbare de decor, să înlocuiesc culoarea vopselei de pe pereții din cameră, să schimb culoarea la mașina, să îmi schimb hainele, nu știu nici eu cu siguranță. O ceață redundantă învăluie tot. Poate că e suficient să schimb orașul de data asta.

E o senzație extraordinară de fiecare dată când pășești pentru prima dată într-un oraș nou, total necunoscut. Prima impresie îți-o faci privind împrejurimile: o gară, autogară, un aeroport, sau pur și simplu intrarea în oraș de pe autostradă. Curios, te străduiești să găsești repere cunoscute, o clădire, stradă care să aibă sens, ceva familiar și te enervezi. Nimic nu se potrivește. E alt oraș, e vorba despre alte clădiri, alte idile consumate printre zidurile și parcurile în putrefacție. Alt băiat își așteaptă iubita, alte destine se fac și se desfac, alte vieți abia încep, altele se termină. E inevitabil.

- Ce zici? Mergem sau nu? Eu mă îmbrac și te aștept jos.

- Bine, cum vrei tu. Nu mai am mult nici eu. Nici nu mai percep camera în care suntem de drogat ce sunt. Substanțele halucinogene mă tulburau așa de mult încât începeam să mă îndoiesc de Teoria Corzilor...Asta e chestia stranie, că le văd foarte clar în fața ochilor atunci când visez, dar de fiecare dată este ceva care păzește visul și îmi reamintește că visez. Iarși am baut prea mult și am uitat de mine.

E ceva special la Cluj care mă intrigă și mă atrage în continuare. Și ceea ce mi se pare și mai intrigant este faptul că încă mai simt atracție față de oraș, o forță de neînțeles. E ceva legat de orașul acesta pe care

nu-l pot explica. Știu doar că fiecare clădire e un simbol și fiecare simbol ia o formă în imaginația mea.

Am fumat toată țigara cu sărăguită, atent ca nu cumva să pierd un firicel de fum. Acum stau întins pe pat și mă gândesc la o câmpie nesfârșită. În departare se poate vedea un copac și atât; în rest doar câmpie și cer senin. Un cer de un albastru perfect, cu nori cirrus de înaltă altitudine ici-colo. Ea e lângă mine pe patură, stă la plajă în iarbă parfumată și îmi vorbește încet. Nu știu ce zice, pentru că nu sunt atent, mă uit la ea și o văd vorbindu-mi, dar nu pot să ascult. Sunt cu gândul în altă parte. E o după-amiază perfectă de iunie iar eu nu sunt atent...La asta visasem dintotdeauna și acum, că se întâmpla, nu știam ce să fac, cum să profit de puterea și magia clipei. Poate că viața nu e altceva decât un amalgam de secvențe, o serie de episoade scurte legate între ele doar de creierul uman și de inteligență.

CRISTINA reprezintă una din relațiile acelea tumultoase pe care nu le vezi decât în ultimul moment, când, de obicei, e prea târziu să mai faci ceva și te lași dus de val. Era o tipă răzcată cu nuanțe de blond, ceva mai scundă ca mine, avea un corp suplu, șolduri perfect proporționate. Știu că era foarte dificilă și totuși, pentru câteva ore, părea că reușeam să o îmlânzesc. Eram la ea în apartamentul din partea cealaltă a orașului, singuri, de această dată. Colega de cameră plecase cu ceva treburi la ea acasă, undeva lângă București. Cu câteva ore în urmă, o salvasem de o ploaie torențială (o cautasem cu taxiul prin tot orașul, după care o dusesem acasă) dar eu tot reușisem să mă ud până la piele. Și nu aveam alte haine de schimb, așa că mi-am dat tricoul jos într-un gest cât de inofensiv și instinctual cu puțință (aveam tricoul prea ud ca să îl mai pot suporta pe mine, așa că trebuia să dispară). Prin cămașa ei umedă i se putea vedea silueta elegantă a șanilor fermi și obraznici. Am încercat totuși să evit cu privirea decolteul ei și mi-am aprins o țigară:

- Te deranjează dacă fumez? N-am mai fumat de-azi dimineață! am întreb-at-o eu, puțin agitat și intimidat de naturalitatea cu care umbla în boxeri prin fața mea.

- Stai liniștit, părinții mei fumează și sunt obișnuiți. Doar să ieși pe balcon dacă te rog! mi-a răspuns ea, derutată de ce o evit și prefer țigara, când așa putea să facem conversație, să o cunosc mai bine.

- Ok, nu durează mult, i-am răspuns eu scurt. În acel moment mă gândeam la alegerile pe care le pot face: dacă să rămân sau să plec. Dacă are sens să mai încep o relație sau dacă n-ar fi mai bine să rămân cu experiența de o zi și să meg mai departe. Am ieșit din balcon, m-am apropiat de ea, am privit-o în ochi și am ales să rămân în seara aceea la ea. Și-a aprins laptop-ul și a pus niște muzică. Tensiunea dintre noi creștea. Își dăduse și ea pantalonii jos, să se simtă mai comod și mă privea fix. Avea niște ochi expresivi și mi-am dat seama aproape imediat ce dorește: mă vroia pe mine, acolo, în acel moment, poate doar pentru acea seară (așa a și rămas pentru că nu am mai văzut-o după aceea) iar eu nu eram destul de puternic sau destul de prost (până la urmă cine ar refuza o femeie frumoasă) ca să refuz. S-a apropiat de mine, eu i-am atins șoldurile, am luat-o în brațe și i-am spus:

- Hai cu mine. Vreau să îți arăt ceva. Ai încredere în mine? Cristina s-a ridicat și m-a urmat spre ușa întredeschisă de la cameră.

Tablou inert: Eu, stând la laptop cu o ceașcă de cafea tare – Lavazza sau Illy (părerile sunt împărțite care e mai bună) – și privind la o pagină albă (document Microsoft Word) timp de oră și...Să scriu despre sunete. Singurul adevăr absolut pentru mine – frecvențe, modulații – muzica. Cum poți să recuperezi, cum poți să te întorci în timp, cum poți să îndrepi erorile, cum poți?

Sunt agitat și mă uit la el cum se chinuiește – mania persecuției – și mă întreb dacă n-aș putea să scriu despre asta? Sunt obscen și plictisit în același timp, calități necesare pentru un individ de succes. Nu mai știu să scriu sau să vorbesc bine, dar am vândut multe bormășini la viața mea și simt că mi-am îndeplinit scopul în viață. Sunt, pentru prima dată, un individ complet – am tot ce îmi trebuie: un job bun într-o companie de succes, colegi buni și un șef modern. Asta e un tablou de coșmar, cele mai împuțite din mizeriile umane, adunate la un loc și redenumite hypermarket.

Vreau să îmi iau laptop-ul cu mine, și să plec în oraș. Ah, și mai vreau să fie vara, să fiu pe Napoca și să mă îndrept spre Flowers. Să mă așez la masă, să aprind laptop-ul și, sorbind leneș dintr-o cafea latte sau espresso, să aștept să treacă timpul. Din minut în minut intră tot felul de persoane în cafenea și mă holbez la fiecare – a devenit un sport extrem de periculos mai ales că pe unele le cunosc și nu vreau să le las impresia ca așa fi un soi de obsedat.

Consumatorii de lotus sunt după ușă, în dormitor și mă privesc neîncetat, cu ochii ieșiți din orbite, rânjind și contorsionându-și trupurile ireal de slabe și străvezii. Nu e un coșmar, știu asta pentru că m-am ciupit singur de picior, așa puternic încât mi s-a tumefiat țesutul. Stau în pat, urât, treaz, terifiat și blocat (parcă legat la mâini și la picioare), cu privirea împrăștiată prin toată camera și gem de frică...Transpirația sărată mi se scurge de pe frunte și îmi gădila obrazul și apoi buzele, ca apoi să se prelingă pe bărbie și apoi pe gât în jos. Mă uit în sus, spre partea superioară a șifonierului care pare că se prăbușește pe mine și tresar brusc.

Consumatorii de lotus sunt poate alte fețe obscure ale mele care mă bântuie. Nu știu nici eu. Nu mai știu de câte ori am crezut că, în sfârșit, m-am trezit și, de fiecare dată mă regăsesc în altă poveste, mă cuprind panica, văzând că nu pot rupe ciclul. Sunt un mare consumator de vise și speranțe. Soluția e întotdeauna o țigară. Niciodată fericit, niciodată trist, niciunde pierdut sau găsit.

Lucruri pe care n-o să le am prea curând: MacBook Pro și iPhone, Apple TV sau apartament cu patru camere în București. Lucruri pe care le am: o durere de cap, ciorapi murdari, un laptop obosit.

Ma gândeam să iau liftul și să cobor în spatele blocului. Să cobor în subconștientul meu abisal. Cine știe ce o să găsesc acolo? Sunt atâtea gânduri și frânturi din experiențele și chestiile prin care am trecut încât încep să fuzioneze ca atomii de hidrogen în atomi de heliu din mijlocul unei stele.

Stălpii Creației sunt hotarul de Nord al ținutului meu imaginar. Acolo, timpul și spațiul sunt nedefinite. Îmi place ideea. Îmi place să mă gândesc la treburi de genul. Parcurg în minte, pas cu pas, totul, cu o minuțiozitate obsedantă și tot nu îmi dau seama ce vreau. Nu știu nici măcar cine sunt sau de unde am venit. Nu știu unde vreau să ajung. Un singur lucru mi-e clar, și anume acela că undeva am făcut o abatere de la drum, am luat-o pe o scurtătură greșită pentru că orașul nu se mai zărește, nici măcar prin binoclu.

Se făcuse târziu și nu suport sentimentul ăla stupid când se termină ziua înainte să apuci să îți rezovi toate problemele. Timpul s-a contractat prea mult, cred că tot din cauza temperaturilor prea scăzute. Hah...! Ce fără sens e timpul în acest caz. Cum adică, vrei să spui că timpul ar fi relativ și că depinde de alte și alte variabile? Dezamăgit pentru că, în sinea mea, știam răspunsul m-am aruncat în pat îmbrăcat și am dormit pe loc.

Doa tonalități înalte urmate de tobe precipitate.

Fără titlu

POEME

Claudia Voiculescu

Când îngerul...

Să poți spera că moartea e străină
Și-mbătrânind, ea trece mai departe
Fără să poată rupe din lumină
Ca să te scrie-n mohorâta carte...

Și să fii treaz ca-n noaptea de-Nviere
Când îngerul se-așează pe un umăr
Și te veghează și nimic nu-ți cere
Când îți destramă ne-mpliniri din număr

Să poți cânta când ispitirea-ți cerne
O cosmică iubire de-ntrupare
În taina clipei celei mari, eterne
Ce te ridică zeu din destrămarea...

Să poți să dăruie mireasmând răspântii
În pace prejmuind casa iubirii
S-aluneci ca-n vis pe marile părții
Drept în ograda zeiței menirii...

Să poți primi - tot risipind surâsul -
Pe-acela ce plânge-n odaia de oaspeți
Ca și cum singur el ar fi trimisul
Duhului din mugurii cei proaspeți...

Să poți să risipești fără măsură
Doar din potirul dragostei iubire
Și să te-arăți întreg, fără armură
Cu toți din stirpea ta, în regăsire
E-o fericire 'naltă, mântuire...

Scrisoare

Poete, în grădina miroasă a cimbru
Și-o legănare de gând mă poartă pe Tibru
Și încă departe, în foarte departe
De mână legată cu propria moarte...

Eu tot mai caut timpul pierdut, revolut
Hulpav mușcând din timpul prezent, cel
acut
Atâmat cu mine-n azimut...
Umbra nu i-o văd și nici tipare
Dar el îmi pune lanț la picioare...
Mereu port în spate povara
Se-apleacă sub mine și scara
Iar timpul pierdut, timpul prezent
Mă lasă-n urmă tot repetent...

Aș vrea să evadez

Aș vrea să evadez în munți
Să fug de zarva din oraș;
Din ce în ce oamenii-s crunți
Iar sufletul din ei, golaș...

Ascund doar neguri pe sub frunți,
Pe nimeni nu-l mai pui chezaș;
Aș vrea să evadez în munți
Să fug de zarva din oraș...

Pe hoși crezând că îi înfrunți
Te cred cu ei, la rând, borfaș.
Îți ies degeaba perii cărunți:
În față-ți stă mereu un laș...

Aș vrea să evadez în munți..

Sub zbaterea ostilă

Dacă viața-i fum și vânt
Și pare inutilă
De ce punem în argilă
Bobul grăului preasfânt?

De ce punem semn pe filă
Litera, ca un veșmânt
Dacă viața-i fum și vânt

Și pare inutilă?

De ce zborul când e-nfrânt
Sub zbaterea ostilă
Crește-n suflete, fragilă,
Ruga către Duhul Sfânt

Dacă viața-i fum și vânt?

Între noi tăcerile

Între noi tăcerile
Se întind ca mările
Și în hău adâncurile
Ne atrag privirile ...
Ne-am pierdut iubirile
Ni le-au tors pustiurile ?
Unde ne sânt firile
Ce-au cântat robirile ?
Răsturnate-s cerurile
Și le-ngroapă mările
Cu toate cântările ?
Ne-nconjoară golurile
Se topească oglinzile
Doar în noi, perfidele !
Iar noi ca nisipurile
Pat suntem în mările
Unde mor și zările ...
Între noi cuvintele
Și-au pierdut meleagurile...

Timpul acela dovedit...

Cuvinte de ceață presar
În scrisoarea ce se va destrăma
Fiindcă tu n-ai s-o citești niciodată
Și pe care o moarte străină
O va risipi ca pe-o veșnicie
În rana ochiului tău ars de dorul vederii
Spre inima mea nesfârșită
Pe care doar tu ai străbătut-o
Fără să vezi - pe când puteai să vezi -
Timpul acela dovedit
În care, iubirea mea la zenit
Fără nici măcar umbra ei
Își pecetluia realitatea...
Doamne, cuvinte de ceață presar
Și mă-ntorc ca un criminal iar și iar
Spre locul unde-am jertfit zăpada dispe-
rărilor mele
Când tu ca un hoț te-ascundeai
În spatele tăcerilor tale...
Ca o amănare
Și ca o cumplită mahnire
Strigătul meu
Își pierde ecoul
Peste măștile tale nelimpzite
De sub care tu însuși ieșeai uneori
Să-ți cauți identitatea...

Ce dor îmi e de cuvinte!

Vai, ce dor îmi e de cuvinte!
De conținutul lor și de culori...
Cine oare azi mă mai minte
Și fără cuvânt m-aruncă-n văltori!

Ce dor îmi e de cuvinte!
Iar mlădierea lor vegetală
Mă poartă-n visare cuminte
Și-n catifea de mare vestală...

Ah, ce dor îmi e de cuvinte!
Se zbat în eșafodele mele
Cerându-mi noile veșminte
O, strălucitoare și rebele!

Ce dor îmi este de cuvinte!
Albul lor viscolește în mine;
Și parcă cele dinainte

Se-nveșmântă-n straie bizantine.

Ah, ce dor mai mi-e de cuvinte
Aș vrea să curg cu ele-n labirint
Ca un fel de lavă fierbinte
Sau ca zăpezi și clopoței de-argint...

Eu, zăvorâtă în ele să strig
Cuvântul ca o cheie de boltă...
Celelalte, salvate de frig
Să îmi fie bogata recoltă...

Spre regăsire

În ce zidire aflui iubire?
Prin cea psaltire tu trec subțire;
În veac de mire, rană citire...
Albă privire - tandră țivire -
În prohodire, peste-mplinire
Și răstignire spre regăsire...
Aur în fire de patrafire...
Curge-n simțire trup ogindire.
Nemărginire în pribegire
Și răstignire spre regăsire...
Ce risipire în slobozire!
Ah, talmăcire și tâlcuire!
Pân' la venire ce vremuire
Cu zăbovire 'naltă zidire
Și zugrăvire-n vie zvonire?

Unde să mai trec?

Dorul peste dor
Vise peste vise
Arse paradise
Doamne, mă-nfior!

Care vămi permise
Cercul chemător
Lasă grăitor
Și-n ce manuscrise?

Unde să mai trec,
La ce masă-ntinsă?
Calea mi-e învinsă...
Trasă la edec

Peste înnoptare,
Lasă-mă puțin,
Să nu mor străin:
Umbra mea mă doare...

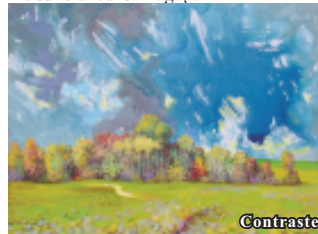
De sufletul cui să agăț?

De sufletul cui să agăț
Oglinda sufletului tău?
Prin lume umblă jumătăți
Și parcă lunecă în hău...

Cum să mai spui, cui să arăț
Ce tot ai strâns sub un zăblău?
De sufletul cui să agăț
Oglinda sufletului tău?

Mai cați în urmă alte dăți
Și umbre pălpăie-n călău
Și mai gândești la judecări
Și de departe-un zurgălău

De sufletul cui să-l agăț?

Contraste

Comportamentul oamenilor în cazul calamităților sau catastrofelor

col. Marin Sorescu

Focul a fost perceput întotdeauna într-o dublă ipostază, de prieten și dușman al omului. În lucrarea sa „Psihanaliza focului” cunoscutul filosof francez Gaston Bachelard 1884-1962 spunea: „Focul este prin excelență un element contradictoriu. El poate fi intim și universal, poate fi păstrat în căldura inimii. Îl imaginăm în ceea ce sălășluiește în profunzimile ființei prin sentimentul de iubire; el se ascunde în materie, se manifestă sub formă de ură și răzburare, ni-l închipuim că luminează în paradis și arde în infern; el este pretext de joacă pentru copii și un mijloc utilitar în bucătărie, o pedeapsă a apocalipsei și o mare binefacere pentru oameni”. În continuare mă voi referi la focul scăpat de sub control dușmanul omului și anume la incendiu. În dezvoltarea unui incendiu intervin numeroși factori: forma și dimensiunea încăperii, sarcina termică existentă, deschiderile spre exterior, natura materialelor combustibile, locul și modul de inițiere al incendiului, dispunerea încăperii în clădire etc. Dar pot fi incendii în afara încăperilor. Este cunoscut faptul că nu există două incendii la fel, a căror evoluție să fie paralelă.

Așadar, incendiul este un proces complex, cu evoluție nedeterminată, incluzând fenomene diverse de natură fizică și chimică (reacții de ardere, transfer de căldură, formarea flăcărilor, schimbul de gaze cu mediul înconjurător, transformări structurale în materialele de construcții și elementele de rezistență, etc.)

Calamitățile (cutremurele, inundațiile, incendiile de mari proporții, furtunile, deraierea mijloacelor de transport, naufragiile etc.) pun probleme deosebite sub raport socio-uman. Mărturie în acest sens stau evenimentele pe care le prezint în continuare, fără a le comenta mai mult din lipsă de spațiu. Cutremurul din anul 1977 a făcut peste 1500 de victime. În anul 2005 inundațiile au ucis 76 oameni și au distrus 94.000 de gospodării. În vara anului 2010, în lunile iunie și iulie, inundațiile de pe teritoriul țării noastre au constituit evenimentul major cu impact sever asupra vieții, sănătății și bunurilor materiale ale populației prin durata de manifestare și efectele produse.

În ultimii ani calamitățile și catastrofele au devenit tot mai dese. De regulă calamitățile naturale sau catastrofele se produc într-un timp foarte scurt, uneori instantaneu și de cele mai multe ori prin surprindere. Efectele acestora se produc pe suprafețe mari de teren și afectează oameni, animale și bunuri materiale de toate categoriile. În aceste condiții, avarierea și distrugerea de bunuri materiale, pierderea de vieți omenești, vătămrile produse oamenilor și animalelor provoacă perturbări însemnate în desfășurarea normală a unor activități economice și sociale.

Pierderile de vieți omenești, distrugerile masive de clădiri, de drumuri, plantații, păduri, râurile în masă, sau doar aspectul unor asemenea fenomene, înspăimântă foarte multe oameni atât pe cei care asistă la ele cât și pe cei care sunt amenințați direct.

Aceste fenomene dereglează conduita mai multor persoane prin aceea: fie că nu participă eficient la prevenirea distrugerilor și la înlăturarea urmărilor dezastrului pe de o parte, fie că pe altă parte împiedică involuntar pe alții să o facă, necesitând ei înșiși timp, forțe și mijloace pentru a fi ajutați.

Dezastrul, calamitatea sau catastrofa înseamnă sub raport sociologic și uman, dislocarea, perturbarea esențială a condițiilor în care indivizii și colectivitățile funcționează normal în mod obișnuit.

Studiile medicale și psihosociale făcute în unele țări au scos în evidență împrejurările ce favorizează comportamente disfuncționale de masă, dar și modalitățile de a le preveni, iar dacă s-au produs, de a le aduce la normal. Scopul principal al cercetărilor l-a constituit micșorarea efectelor panicii, efecte care, uneori pot fi mai dezastruoase decât calamitățile sau catastrofele însele. Cunoștințele desprinse în urma acestor studii sunt puse la dispoziția celor interesați încât „Populația să știe dinainte ceea ce supraviețuitorii vor ști după aceea”.

Literatura de specialitate, studiile de profil precum și experiența cotidiană, atestă că unii oameni își păstrează firea, sunt eficienți, chiar și în cele mai grele situații. Ei rămân liniștiți, calmi și reacționează coerent, calculat. În principiu asemenea persoane resimt frica după trecerea pericolului.

În același timp la unii oameni apar paralizii ale membrelor, nu mai reacționează, rămân nemișcați, insensibili la stimuli. Sunt incapabili de orice activitate. Neputându-se conta pe dânsii, trebuie salvați ca și cum ar fi grav răniți. Scoși din zona pericolului își revin de obicei, după câteva ore, dar mai frecvent după câteva zile. Prin realizarea legăturilor de informare a populației din zona calamității se previne formarea fenomenului de panică și se realizează în mod organizat acțiunile de protecție și de intervenție. Aceasta presupune o informare continuă a cetățenilor cu situația creată, evoluția ei în timp și spațiu, ce trebuie și ce nu trebuie să facă. Sunt situații când se acționează pentru evacuarea bătrânilor, femeilor gravide și copiilor, a bolnavilor, a animalelor, precum și a unor bunuri materiale de valoare. Trebuie cunoscut locul, cu ce mijloace și ce metode vor folosi pentru transportul și salvarea oamenilor și a bunurilor materiale. Șefii care coordonează activitățile vor evita agitațiile inutile, țipetele și vor transmite sarcinile, responsabilitățile și indicațiile cu voce calmă dar fermă, dând astfel exemplu personal de stăpânire de sine.

Organizarea unor exerciții practice, a unor aplicații tactice au menirea de a pune într-o situație cât mai aproape de realitate, instituțiile și organisme specializate pentru a interveni eficient, într-o concepție unitară în cazul situațiilor de urgență, soldate cu multe victime omenești. Precizia, rapiditatea, integritatea și mai ales umanitatea echipajelor din cadrul Inspectoratelor pentru situații de urgență sunt prezentate aproape zilnic în mijloacele mass-media.

Pompierii români, oameni care se disting prin calități umane și profesionale deosebite, au o istorie care le face cinste, scrisă zi de zi cu pasiune, devotament și disciplină și nu de puține ori cu prețul sacrificiului suprem.

nimic mai mult, nimic mai puțin

stau și aștept pe una din străzile
cu case vechi, aproape de gară,
un claxon agitat,
o fată frumoasă pipăind
cu degetele de la mâna dreaptă
butoanele de la interfonul unei case.

și azi, ca și ieri,
orele trec repede și se înfig
în fiecare semn de circulație
cu trecerea interzisă,
miroase a căldură de vară, afară,
sunt destul de supărat
și, prin liniștea dintre mine și starea mea,
trec toate senzațiile
pe care le-am avut atunci
când mi-am dat seama
că ți-ai întors definitiv
privirea de la mine,
aștept pe una dintre străzile din apropiere
gării,
tu ești, undeva, departe,
schimbi umbrele pe vise,
te admir în oglindă,
aproape dezbrăcată,
ca o taină strânsă între sânii tăi,
înainte ca orele acestei zile să moară.

poem întreg

tu mergi pe lângă ziua de azi
vorbești în șoaptă, să nu te audă nimeni,
ochii acestei zile nu se aseamănă în culori
nici cu ochii de căine, nici cu cei de pisică,
dar, atunci, când tu treci pe lângă ei,
devin luminoși,
au un timp al unei tandreți care nu mai
există
și, parcă, toate rănile pământului fug
pe lângă pereții de sticlă ai unei priviri

eu mă ascund în umbra tuturor
strigătelor tale
în fiecare noapte în care, printre
lacrimi, suspini,
nu am spațiu în care să mă zvârcolesc,
să devin liber, doar pentru că vorbesc
sincer și tare
ziua care a trecut nu are nici brațe, nici
umbră,
sensul ei se transformă în scrum.

privire

Din corpul ei,
întins pe stâlpul unei stații de metrou,
țâșnesc, ca umbrele din gărlile aglomerate,
fluturi liberi și imenși,
dând spațiului stări de neliniște.
din corpul ei,
întins pe stâlpul unei stații de metrou,
pleacă tot freamătul unei lumi
prin care pipăim ochii
morților viitoare.

o linie

aici, între noi,
am tras cu degetul arătător
o linie

POEME

Andrei Novac

direct prin fărâna
care se pulverizează în lumină,
de atunci,
punctele în care ne găseam
au devenit un spațiu al unei așteptări
și, după ce am plecat,
linia a rămas.

pe lângă ea,
au trecut mașini,
s-au plimbat animale domestice,
dar nimeni nu a șters- o
de lângă ea,
s-au construit ziduri albe
pe care ploaia desenează
hărți și portrete
ale oamenilor care au murit.
noi ne întâlnim în aceleași intersecții,
ne uităm adânc unul în ochii celuilalt,
rădem și ne dăm seama
că nu ne cunoaștem încă.

acum/ atunci

ce se întâmplă acum
nu se aseamănă cu nimic,
tot ce degajă corpul meu
se transformă în hărți
pe care orbii le pipăie
cu degetele și unghiile care le cresc
fără să le simtă, fără să îi doară.

eu locuiesc în alt spațiu,
ei vin de foarte departe,
la început, sunt obosiți,
apoi, încep să îmi vorbească,
eu îi văd, uneori, îi strâng în brațe.

după ce îmi descifrează hărțile,
îmi uită numele,
după un timp,
tot ei or să recunoască
urmele scheletului meu,
de acum, până atunci,
ne ținem echilibrul.

spațiu

e o cameră în care e un pat

și multe cuburi de lemn care se lovesc
de oglinzi
și toate câte au în ele viață sunt colorate,
nimic nu poate fi atins cu mâna,
starea firească a soarelui te face să te
ascunzi, uneori,
să numeri în gând și să te apropii de
tine
doar ca nimeni să nu își dea seama de
ce faci.
e o cameră care se închide în altă cameră
în care se găsesc alte oglinzi și alte cuburi,
alte culori,
același pat pe care somnul sprijină tot
tul,
absolut totul.

de aici, mai departe

de aici,
mă uit și văd turlele bisericilor,
cerul este încă departe,
nu ridic nici mâna, nici ochii spre el,
una dintre bisericile este din lemn,
este așezată sus, pe un deal,
acolo, am mers la câteva înmormântări,
cealaltă este construită din cărămidă roșie,
are pereții pictați în culori vii,
în jurul ei sunt doar câteva morminte,
printre ele viața dă din mâini,
uneori, făcând semnul crucii.

despre toate, pentru ultima dată

despre firea ta de femeie frumoasă,
pot să spun
că nu se închide între pereții unei camere,
mai simplu îmi este
să merg o zi întreagă pe jos
cu ea prinsă de umerii mei,
să mă plimb, apoi, pe malul mării,
ferindu-mă de toate șezlongurile și
toate umbrelele,
apoi, o să ajung pe o plajă pustie,
pe care s-au dat, cândva, războaie
și s-au consumat povești de dragoste,
când se face seară,
să urc până în vârful unui munte,

Fără titlu

Relația dintre rațiune și credință. Disputa lui Leibniz cu Pierre Bayle.

Alin Negomireanu

Abstract

Leibniz thought that for each and every question „why” we can find a true and satisfying answer. As the first president of the Academy in Berlin says the world is created by an infinit Being, endowed with an endless strength and intelligence, and taking this into account the creation can be the result of a perfect reason. The divine reason expresses itself through its understandable order, characterized through diversity, hierarchy and harmony. The lack of order and harmony are for Leibniz only appearances, because, God can not do anything without order. He is the one to be the warrant for the understanding and the Knowledge of the world: the entire world is the work of a perfect being who (entirely) embodies the reason; because it is the work of a perfect being the world must be simple and well structured thus accessible to a reason created after the absolute reason.

Leibniz philosophy is guided over the „Nihil sine Deo”, principle, everything being taken out from an universal wellness. The author of the „Monadology” is one of the most religious spirits thus reaching to the idea of a natural theology, where every being rises till the idea of a God, <<the source of everything>>.

Leibniz sees in the rationality's conformity problem with faith a perpetual challenge, which have been permanently in the limelight because of the importance of assumption an answer in favour of this relation or against it.

Rationality and revelation are perfectly compatible, in this way both have to be seen carrying one and the same truth: „there is nothing in philosophy to be in opposition with what revelation teach us, and all his conclusions are in agreement with this.

* * *

În această text ne propunem să analizăm relația dintre rațiune și credință așa cum reiese din disputa lui Leibniz cu autorul „Dictionnaire historique et critique”, Pierre Bayle (1647-1706). Relația dintre rațiune și credință este tratată în „Eseuri de teodicee”, imediat după prefață în „Discurs asupra conformității credinței cu rațiunea.

Leibniz Gottfried Wilhelm (1646 – 1716) este prototipul eruditului universal: diplomat, jurist, istoric, matematician, fizician și filosof, fiind numit de Friedrich cel Mare „o academie în sine”. A fost considerat ultimul geniu universal din istoria lumii, un geniu „care s-a manifestat la fel de strălucit în domeniul filosofiei ca și în matematică, fizică, logică, jurisprudență, istorie, economie și teologie”¹. Fiind, în egală măsură metafizician și psiholog, matematician și moralist Leibniz este considerat unul din spiritele cele mai cuprinzătoare pe care le-a cunoscut lumea².

Controversele și dezbaterile pe marginea concordanței dintre rațiune și credință au existat din perioada lumii antice, fiind știut în acest sens că filosofia se naște în Grecia, iar sursa ei primă este religioasă. Cunoscuta propoziție, atribuită de obicei lui Origen³ „crede și nu cerceta”, evidențiază întâietatea credinței în raportul său cu rațiunea, în actual de cunoaștere al lui Dumnezeu. Acest raport apare în mod subversiv în Evul Mediu, dar nu numai, fiind un subiect intens discutat până în zilele noastre. Această problemă nu putea să-i rămână străină lui Augustin, cel care în perioada Evului Mediu va întări ideea că rațiunea nu este contrară credinței prin aserțiune „intellige ut credas, crede ut intelligas” (înțeleg ca să cred, cred ca să înțeleg).

Chiar dacă marele reprezentant al filosofiei din secolul al XVII-lea, (secol numit „epoca rațiunii”), filosoful Descartes, a tras o linie de demarcație evidentă între domeniile teologiei și filosofiei, lăsându-se îndrumat de lumina rațiunii, a acceptat cu pietate doctrina potrivit căreia „lumea a fost creată de în mod desăvârșit” de către un Dumnezeu, a cărui natură este, în „cea mai parte dincolo de ceea ce putem cuprinde, iar scopurile sale sunt de nepătruns pentru noi”⁴.

Filosoful olandez Spinoza vedea o largire a „prăpastiei dintre viața rațiunii și viața credinței”, considerând că fiecare individ trebuie să se lase îndrumat numai de „lumina rațiunii” din interiorul său. Spinoza a fost catalogat de către adversarii săi ateu, lucru cu care nu a fost de acord admiratorul său german Novalis⁵, atunci când a văzut în autorul „Eticii” „un om îmbătat de Dumnezeu”. Spinoza nu era din punct de vedere religios, nici creștin, nici evreu, nu avea nici o religie, fiind un filosof înmăscat, care a practicat religia propriei sale filosofii. Dumnezeu său este o ființă sau o substanță absolut infinită, lipsită de pasiuni, nu iubește pe nimeni, „cauză a ei însăși”, întrucât „esența îi include existența”⁶.

Leibniz nu a fost de acord cu prăpastia pe care a văzut-o contemporanul său olandez, Spinoza, țelul lui fiind opus acestuia, „vizând reconcilierea rațiunii cu credința”⁷, fiind unul dintre cei mai mari apărători ai teismului creștin. Leibniz consideră că Dumnezeu alege între un număr infinit de lumi posibile din punct de vedere logic. Fiecare din lumi e posibilă atâta timp cât existența sa nu implică o contradicție logică, deoarece principiul noncontradicției îl constrânge pe Dumnezeu nu mai puțin decât pe noi, oamenii. Atunci când trece în revistă toate lumile posibile, Dumnezeu e ghidat de propria sa omnisciență, însă alegerea sa efectivă este determinată de bunătațea sa, acest lucru fiind dovedit și de faptul că Dumnezeu nu e doar un matematician care calculează și compară proprietățile

1 P. Kampits, Între aparență și realitate. O istorie a filosofiei austriece, traducere din germană de Păruțu Radu Gabriel, București, Editura Humanitas, 1999, p. 65

2 *** Istoria filosofiei moderne (Omagiu profesorului Ion Petrovici) vol. I, București, 1937, p. 477

3 Origen, Contra Celsum, I, 9, apud Adrian Muraru, Crede și nu cerceta – note în marginea unui enunț clasic, în revista „Idei în dialog”, anul III, nr. 1 (16), ianuarie, 2006, p. 24

4 Cottingham, John, Raționaliști: Descartes, Spinoza, Leibniz, traducere din engleză de Laurențiu Ștefan – Scarlăt, București, Editura Humanitas, 1998, p. 239

5 Novalis este pseudonimul lui Friedrich von Hardenberg, scriitor și filosof german (1772-1801). Împreună cu J. C. F. Schiller și frații Schlegel întemeiază cercul romanticilor de la Jena, care scoate revista, „Athenäum”.

6 Spinoza, Etica, traducere de Alexandru Posescu, București, 1981, partea I, definițiile 1 și 6

7 Cottingham, John, Raționaliști: Descartes, Spinoza, Leibniz, traducere din engleză de Laurențiu Ștefan – Scarlăt, București, Editura Humanitas, 1998, p. 244

lurilor posibile, ci este și un părinte iubitor”⁸: „(...) Puterea acestei substanțe face eficientă voința. Puterea duce spre ființă, înțelepciunea sau intelectul spre adevăr și voința spre bine. Această cauză inteligentă trebuie să fie în toate modurile infinite și absolut perfectă în putere, înțelepciune și în bunătațe, întrucât ea duce spre tot ceea ce este posibil”⁹. Filosoful a făcut în Teodicee o distincție între necesitatea metafizică și cea morală: Dumnezeu a acționat sub o constrângere metafizică atunci când a creat un univers fără contradicții, însă a acționat, de asemenea, și sub o constrângere morală, în măsura în care universul său era cel mai bun posibil, privit prin prisma raportului bine – rău.

Autorul lucrării „Dictionnaire historique et critique” adoptă un punct de vedere fideist, potrivit căruia „religia creștină este una de tip supranatural, componenta ei de bază constând în suprema autoritate a lui Dumnezeu, care ne propune mistere, pe care nu le putem înțelege, ci trebuie să le credem cu o umilițea pe care o datorăm ființei perfecte. Ideea pe care o susține Bayle în disputa cu Leibniz este că tainele depășesc rațiunea și sunt contrare acesteia, de aici concluzionând că rațiunea trebuie să se supună credinței. Deoarece dogma se situează deasupra rațiunii, zice gânditorul francez, „filosofia nu va putea nici s-o explice, nici s-o înțeleagă și nici să răspundă dificultăților ce o combat”¹⁰. Gânditorul francez se declară împotriva rațiunii deoarece vede în aceasta „un principiu al distrugerii nu al edificării, e o alergătoare care nu mai știe unde să se oprească și că, asemenea unei alte Penelope, își nimicește singură propria-i lucrare”¹¹.

În discordanță cu Bayle, filosoful de la Hanovra demonstrează în „Eseuri de teodicee” că rațiunea și credința sunt în acord, îndemnându-ne să avem încredere în bunătațea și înțelepciunea lui Dumnezeu. Adevărurile revelate de Dumnezeu sunt în acord cu adevărurile pe care le cunoaștem noi oamenii. Rațiunea reprezintă pentru Leibniz totalitatea propozițiilor indiferent de sursa acestora. Definind „credința ca fiind adevărul revelat de Dumnezeu, iar rațiunea ca înălțarea adevărilor, și introducând distincția dintre ceea ce este deasupra rațiunii și ceea ce este împotriva rațiunii, Leibniz afirmă că deși tainele depășesc rațiunea, nu sunt contrare rațiunii: „(...) Tainele depășesc rațiunea, căci conțin adevăruri ce nu sunt cuprinse în această înălțare; dar nu sunt contrare rațiunii și nu contrazic nici unul dintre adevărurile la care ne poate duce această înălțare. (...) nici măcar nu avem cunoștință să fi existat vreo deformată ori vreo opoziție între taine și rațiune;”¹². Leibniz arată că tainele pot primi o explicație și oamenii pot răspunde la obiecțiile ce se aduc împotriva acestora, chiar dacă sunt adevăruri care sunt deasupra rațiunii spiritului nostru, cum este Sfânta Treime dar de aici nu trebuie să concluzionăm că un adevăr ar fi contrar rațiunii și „nu numai că o dogmă combătută și îngenucheată de rațiune nu este incomprehensibilă, dar putem spune că nimic nu e mai ușor de înțeles și mai evident decât absurditatea ei”¹³.

Leibniz a făcut ca omnisciența și bunătațea lui Dumnezeu să fie independente una față de cealaltă. Calitățile metafizice și morale ale lui Dumnezeu pot fi discutate separat. Din existența lui Dumnezeu ca movens, maxime ens, quo maius Cogitari nequit (existența absolută, față de care nimic mai mult nu poate fi conceput) nu decurge neapărat bunătațea sa, fiind nevoie, în acest sens de un argument separat¹⁴. Filosoful de la Hanovra susține în „Principes de la Nature et de la Grace” că Dumnezeu trebuie să posede la nivelul cel mai înalt calitățile sau perfecțiunile creaturilor sale, adică putere, cunoaștere și bunătațe.

Leibniz vede în problema conformității rațiunii cu credința o provocare perpetuă, care a fost în permanență în centrul atenției datorită importanței asumării unui răspuns în favoarea, sau în defavoarea acestei relații: „Problema conformității credinței cu rațiunea a fost dintotdeauna extrem de disputată”¹⁵ avându-i în prim plan autori celebri, cum ar fi Platon, Aristotel, Sfântul Augustin, Boethius, Ioan Damaschin, Sf. Anselm.

Tot ceea ce se spune împotriva rațiunii nu vizează decât o pretinsă rațiune, care este coruptă și înșelată de falsele aparențe, lucruri care se întâmplă și cu noțiunile de dreptate și bunătațe ale lui Dumnezeu, iar credința învinge aceste false rațiuni folosindu-se de rațiuni solide și superioare. Consecințele care decurg din demonstrațiile filosofiei, nu se opun revelației:

„(...) Dreptatea și bunătațea, precum și înțelepciunea lui nu diferă de ale noastre decât prin aceea că sunt infinit mai perfecte. Așa încât noțiunile simple, adevărurile necesare și consecințele demonstrative ale filosofiei nu au cum să se opună revelației”¹⁶. Filosoful de la Hanovra consideră că dacă oamenii s-ar folosi de cele mai simple reguli ale logicii, și ar raționa cu un minim efort „ar fi cât se poate de ușor de pus capăt tuturor acestor dispute asupra drepturilor credinței și ale rațiunii”¹⁷. Dacă ne imaginăm lucrurile altfel, adică dacă rațiunea să fie contrară credinței, am ajunge la contradicții imense, consideră Leibniz: „Dar cum rațiunea este și ea, asemenea credinței un dar de la Dumnezeu, lupta lor ar ridica pe Dumnezeu împotriva lui Dumnezeu (...)”¹⁸. Rațiunea și revelația sunt perfect compatibile, în acest sens ambele trebuie văzute ca ducând la unul și același adevăr: „nu este nimic în filozofie care să fie în opoziție cu ceea ce revelația ne învață, ci toate concluziile sale sunt în armonie cu aceasta”.

Leibniz arată în „Eseuri de teodicee” în secțiunea „Discurs asupra confor-

8 Kolakowski Leszek, Horror Metaphysicus, traducere și adnotare de Germina Chiroiu, București, Editura ALL, 1997, p. 74

9 Leibniz, G. W., Eseuri de teodicee, op. cit., p. 93

10 Niță, Adrian, Leibniz, op. cit., p. 86

11 Leibniz, G. W., Eseuri de teodicee, op. cit. p. 76

12 Leibniz, G. W., Eseuri de teodicee, op. cit. p. 68

13 Leibniz, G. W., Eseuri de teodicee, op. cit. p. 58

14 Kolakowski Leszek, Horror Metaphysicus, op. cit. p. 76

15 Leibniz, G. W., Eseuri de teodicee, op. cit. p. 48

16 ibidem, p. 47

17 ibidem, p. 61

18 ibidem, p. 66

Relația dintre rațiune ...

mității credinței cu rațiunea” (§ 39) că teologii tuturor confesiunilor au căzut de acord asupra faptului că nici un articol de credință nu ar implica o contradicție, rațiunea fiind și ea, asemenea credinței, un dar de la Dumnezeu, lupta acestora ar ridica pe Dumnezeu împotriva lui Dumnezeu”¹.

Filosoful de la Hanovra susține că „credința învinge falsele rațiuni cu ajutorul unor rațiuni solide și superioare, triumful „rațiunii adevărate” luminată prin grația divină, este în același timp un triumf al credinței și iubirii”², iar filosofia nu poate contrazice credința, deoarece „adevărul nu ar putea contrazice adevărul”. Rațiunea și revelația sunt în fapt perfect compatibile, în acest sens ambele trebuie văzute ca ducând la unul și același adevăr: „nu este nimic în filozofie care să fie în opoziție cu ceea ce revelația ne învață, ci toate concluziile sale sunt în armonie cu aceasta”, consideră autorul Monadologiei.

Dumnezeu vrea să măntuiască toți oamenii, susține Leibniz³, iar, ceea ce putem noi vedea nu-i nici un fragment suficient de mare pentru a „recunoaște frumusețea și ordinea întregului. Astfel, însăși natura lucrurilor cere ca această ordine a cetății divin, pe care noi n-o vedem încă aici, jos, să fie obiectul credinței, speranței și încrederii noastre în Dumnezeu”⁴. Filosoful german îi compătimizește pe cei care gândesc altfel, deoarece nu este posibil să existe nemulțumiri în „Statul celui mai mare și celui mai bun dintre toți monarhii”, iar acești nemulțumiți se înșală dacă nu se folosesc de probele „de înțelepciune și bunătate infinită” pe care Dumnezeu le-a dat spre a se face cunoscut, fiind în acest sens „demn nu numai de a fi admirat, ci și iubit mai presus de orice”. P.162. A spune alături de sfântul Pavel „O altitudo divitiarum et sapientiae (O, adâncul bogăției înțelepciunii și cunoștinței lui Dumnezeu! – Rom. 11, 33), nu înseamnă, consideră Leibniz, a renunța la rațiune, ci mai curând a folosi rațiunile care ne sunt cunoscute, căci ele ne învață despre imensitatea lui Dumnezeu despre care vorbește apostolul. S-ar putea ca unele probleme să se dovedească a fi false probleme, întrebări la care nu poate fi oferit un răspuns, sau, cu alte cuvinte, chestiuni care depășesc sfera rațiunii, în privința cărora nu se poate decide decât printr-o opțiune care ține exclusiv de credință. Conceptul Dumnezeu formulat în cadrul teismului clasic este cel de la care pornesc de obicei adepții teologiei naturale. Teologia naturală, în opoziție cu teologia revelată vizează încercarea de a discuta despre Dumnezeu folosind doar capacitățile noastre de gândire naturale, făcând apel în primul rând la deprinderile noastre de gândire rațională. Filosofia religiei este un exercițiu de teologie naturală. Se ridică problema dacă atunci când vorbim de Dumnezeu folosim cuvintele cu același înțeles pe care îl au atunci când vorbim de realitatea înconjurătoare sau nu. Dacă am folosi cuvintele în mod univoc, adică cu același înțeles, atunci ar fi ca și când am presupune că Dumnezeu face parte din realitatea înconjurătoare, că este un obiect din univers, ceea ce pare inacceptabil. Dacă le-am folosi în mod echivoc, adică un înțeles total diferit, atunci ce s-ar mai înțelege din ceea ce spunem? Adepții teologiei negative (Pseudo-Dionisie Areopagitul, Lao Zi) acceptă consecințele acestei dificultăți spunând că nu putem să spunem nimic despre Dumnezeu folosind atribute pozitive. Putem, în schimb, să spunem cum nu este Dumnezeu sau ce nu este Dumnezeu.

Secolul al XVIII-lea va vedea în spusele lui P. Bayle semnalul unui atac generalizat contra religiei, dar nu putem uita că aceste Pensées (Cugetări) ale sale sunt o prelungire a tradiției calviniste a criticii aduse superstițiilor catolice, contemporanii văzând în ele o pledoarie pentru cauza protestantă. Bayle a lansat ideea atelului virtuos, al cărui model, așa cum îl schițează în „Dictionnaire historique et critique” e Spinoza. O dată cu Bayle, chiar dacă paradoxul său nu

constitua nicidecum o apologie a ateismului, „ateul accede la respectabilitate”⁵. Catolicii susțin că oamenii simpli trebuie să se supună orbește, deoarece ei n-ar fi în stare să practice liber examen, fiind prea incapabili să descopere singuri cuvântul lui Dumnezeu.

Bayle consideră că ceea ce spun catolicii este absurd, deoarece, acesta consideră că Dumnezeu n-a vrut să ne dea un semn indiscutabil al adevăratei religii. Bayle admite pluralitatea religiilor unui stat, considerând că această pluralitate dăunează doar în condițiile în care una dintre ele nu vrea s-o tolereze pe cealaltă. Notorietaea lui Bayle a crescut o dată cu publicarea marelui său „Dictionnaire historique et critique (Dicționar istoric și critic 1695 - 1696).

În acest dicționar istoric și filosoful francez demonstrează mult spirit obiectiv, precum și faptul că este la curent cu lucrările filosofilor și teologilor vremii. Abordează problemele biblice „cu o franchețe care-l expun acuzelor de a fi introdus obscenități în articolele consacrate lui David, lui Avraam ori Solomon și de a se arăta prea reticent în problema miracolelor⁶. Bayle atacase în special câteva tezele lui Leibniz, în special pe aceea a armoniei prestabilite, în articolul „Rorarius” unde, Bayle argumenta că, dacă ne lășăm doar în seama rațiunii, fără să ne ajutăm de credință sau de revelație, existența răului în lume va apărea ca un obstacol de neîntrecut în calea credinței într-un creator binevoitor și omnipotent.

Filosoful de la Hanovra, demonstrează în „Eseuri de teodicee” că rațiunea și credința sunt în acord, teză care pare a fi scopul final al lucrării. Pentru Leibniz rațiunea reprezintă totalitatea propozițiilor adevărate indiferent de sursa acestora. Adevărurile de credință nu sunt contrare rațiunii deși depășesc rațiunea: „Tainele depășesc rațiunea, căci conțin adevăruri ce nu sunt cuprinse în această înlănțuire. Prin urmare, aici nu este vorba despre rațiunea universală care e în Dumnezeu, ci despre a noastră”⁷.

Religiozitatea autorului „Monadologiei”, care a fost atât în serviciul unor clase domnitore catolice cât și ale altora protestante, l-a determinat să încerce unificarea bisericilor europene. La Leibniz exista o dorință de conciliere a rațiunii cu credința⁸, care se aflau, aparent cel puțin, într-o relație de nepotrivire. Această problemă căpătase o forță deosebită, prin autonomia luată de rațiune, începând cu filosofia modernă. Gândirea lui Leibniz, nu accentua această nepotrivire, ci se simțea obligată să caute o soluție pentru problema raporturilor dintre rațiune și credință, din respect față de biserică, dar și datorită insistențelor reginei Prusiei. Ceea ce o neliniștea pe aceasta, coincidea cu ceea ce neliniștea într-o egală măsură, toate spiritele supus creștine din timpurile acelea, era în primul rând filosofia lui Pierre Bayle.

Leibniz face parte din grupul marilor metafizicieni raționaliști alături de Descartes și Spinoza – gânditori care au încredere profundă în puterile rațiunii omenești, de a pătrunde până în ultimele temeieri ale existenței. Filosoful de la Hanovra a înțeles că tot ce există exprimă o finalitate ultimă, iar realitatea și perfecțiunea universului îi vor apărea, în ciuda multor aparențe contrare drept inseparabile. Înzestrarea omului cu puterile rațiunii îi apărea filosofului german ca forma cea mai înaltă a bunăvoinței Creatorului, chiar dacă vedea și recunoștea limitele rațiunii omenești.

⁵ Raymond, Trousson, Istoria gândirii libere. De la origini până în 1789, traducere din limba franceză de Mihail Ungurean. Iași, Editura Polirom, 1997, p. 127.

⁶ Raymond, Trousson, Istoria gândirii libere. De la origini până în 1789, op. cit. p. 132

⁷ Leibniz, G. W., Eseuri de teodicee, op. cit., p. 76

⁸ Leibniz, G. W., Eseuri de teodicee, op. cit. p. 76: „Cât despre întrebarea dacă ne este cunoscută conformitatea tainelor cu rațiunea, răspundem că nici măcar nu avem cunoștință să fi existat vreodată vreă deformată ori vreă opoziție între taine și rațiune; și cum putem întotdeauna să înălțăm pretinsa opoziție, dacă numim această conciliere ori acordare a credinței sau cunoaștere a conformității lor, trebuie să spunem că noi putem cunoaște această conformitate și acest acord. Dar dacă respectiva conformitate constă într-o explicație rațională a modalității ei, nu avem cum s-o cunoaștem”

- 1 ibidem, p. 66
- 2 ibidem, p. 68
- 3 ibidem, p. 161
- 4 ibidem, p. 162

Al. Florin TENE

„CAVALERUL NEBUNIEI” STRĂBATE LITERATURA EUROPEI

strălucitoare și sonoră” care-o încuviințează de pe cer și le spune calea. Așa cum o fac poeții: Johann Wolfgang von Goethe („Suferințele tânărului Werther” sau „Prometeu”), George Gordon Byron („Pelerinajul lui Childe Harold”, „Manfred” sau „Cain”), prozatorii Giuseppe Antonio Borgese („Rube” și „Furtună în neant”), etc.

Scriitorii și poeții europeni nu visează, precum Don Quijote pentru Sancho Panza la ocărmuirea unei insule, ci la ocărmuirea propriului lor suflet, regăsirea înăuntrul unui Don Quijote interior, dar numai după ce-l regăsesc pe acela din afară. Fără să-și propună o cruciadă în căutarea acestui personaj, scriitorii europeni din toate timpurile au pornit această cruciadă a „morilor de vânt”. Participarea acestora la cruciadă conferă o demnitate unică, uriașă: conștiința de sine a quijotismului. Pe care o găsim și la Fedor Mihailovici Dostoievski în „Amintiri din casa morților” (unde descoperim noul proces de analiză psihologică din perspectiva interiorului uman).

Nu are rost să ne întrebăm ce a lăsat Don Quijote culturii. Fiindcă acest „fenomen” ne-a lăsat o întreagă metodă, o complexă epistemologie, o întreagă estetică, o întreagă logică, o întreagă religie mai ales, adică o întreagă economie a eternului și a divinului, o întreagă speranță în absurdul rațional,

pe care le găsim sub diferite forme în literatura și filozofia europeană. Moștenitoare a înzestrării cosmice lăsate de „Cavalerul nebuniei”, sau cum i se mai spune „Cavalerul tristei figuri”, cultura europeană încă nu și-a asumat cum se cuvine legatul. Poeții, ca Eminescu, Sorescu, Nichita Stănescu, Pierre Louys, Johann Christoph Friedrich Schiller, Johann Cristian Holderlin, sau prozatorii Henry Rene Albert Maupassant, Lo-Johansson, Arno Holz, Jean Francois Marmontel, Anton Holban, Gib I. Mihăescu, Ion Lăncrăjan, etc, prin operele lor sunt sclavi ai timpului, se forțează să dau o realitate de timp prezent viitorului sau trecutului, și nu au intuiția eternului, pentru că îl caută în timp, în Istorie și nu în însuși.

Constată că fântânile nemărginirii care susură în scrisul lui Cervantes au secăt în operele scriitorilor europeni. Că existența diurnă a nenumăraților Sancho se scaldă în apele impure ale mărginirii și resemnării, că lumea dezbinată într-o Europă ce se crede unită, în loc de o confrerie a iubirii și a curajului, domnește o confrerie a fricii și a urii. Vârsta de aur, magnifica vârstă a conviețuirii în bună pace între litere și politică, e departe de a se întrupa. Scriitorii europeni, prin cruciada lor literară, doresc ca omul conștient și mândru de zestrea quijotească, să-l hotărască să și-o revendice, să-l învețe să o merite, pentru ca astfel să se înalțe ca om. (urmăre în pag. 30)

Scriitorii europeni, vrând-nevrând, îl caută pe Don Quijote ca erou al viselor lor pe motiv că nu-i o ființă reală, ci un om de ficțiune și de acțiune, mai real decât toți scriitorii. Un om ficțiune plecat să preschimbe zarea finită din La Mancha cu orizonturi nesfârșite, o ființă imortalizată pe drumul veșnicilor căutăți.

Prozatorii și poeții europeni, din toate timpurile, conștienți sau inconștienți, l-au căutat pe înțeleptul Quijote în viitor, ca o căutare a speranței, a visului veșnic neîmplinit, pe care îl găsim în poemele și prozele acestora. Îl caută pe „Cavalerul nebuniei” în viitor, dar pentru aceasta, ci îl descoperă în trecut. În căutarea lor, cheamă la o nemăvăzută cruciadă însoțită de muzica sferelor, călăuzită de „steaua cea

„CAVALERUL NEBUNIEI”

(continuare din pag. 29)

Atitudinea lui Valery este atitudinea unui om singur care se luptă cu „morile de vânt”. El se raportează la dificultățile gândirii și ale creației ca și cum ar fi singurul chemat să dea seama de ele. Tensiunea care îl consumă, în același timp provocată și suportată, e tensiunea între propria-i ființă și gândirea proprie: „Ceea ce gândesc îmi ascund de ceea ce sunt”. Impas gnoseologic sau act al luptei „cu morile de vânt”? tentația lui Valery este aceea de a voi să dea seama numai prin lupta cu sine despre tot și de a încerca s-o facă fără să se dea cu totul în ceva, nereșemnându-se să fie „ceva, indiferent ce”. El poartă masca „cavalerei tristei nebunii”, asemeni lui Teste - fantoma născută din lupta „morilor de vânt”, ca inutilitate a vieții într-o societate ce nu-l înțelege.

Tradiția raționalistă, anchilozată în contemplarea omului ca ființă rațională, împiedică întâlnirea cu „Cavalerei Nebunii”. S-a spus că rațiunea îl deosebește pe om de animal. Eu spun asemeni lui Unamuno că ceea ce-l distinge e mai mult sentimental decât rațiunea.

La Bacovia această luptă cu „morile de vânt” surprinde prin aparenta abandonare a metafizicului și persiflarea filosofiei, suspectată de neputința descifrării condiției umane și a misterului cosmic. Omul, pentru autorul volumului „Plumb”, este condamnat să repete, cu fiecare generație, același traseu circular. Ea se instituie ca iluzionare inutilă ori ca luptă cu „morilor de vânt”, ca un „dicționar” pe care se poate „adormi uitat”, înainte de a se ajunge la un gând salvator.

La capătul petrecerii, ca luptă „cu morile de vânt”, lumea se umple de „un cântec”, spune Blaga. Dar cântecul nu pare a fi o compoziție pe de-a-ntregul omenească, ci un atribut de origine tainică („noi suntem purtători de cântec”) și ambivalent. Dacă lupta cu „morile de vânt” cunoaște extaza cântecului, drumul spre moarte prinde la fel „chip de cântec”, al cărui motiv pare a fi trecerea însăși, în sonorități stinse, elegiace, făcute pentru uitare și leac: „Câteodată prin fluier de os strămoșesc/ mă trimit în chip de cântec spre moarte”. (Fiu al faptei nu sunt).

Și la Eminescu în poeziile sale, dar mai ales în publicistică, descoperim aceeași luptă cu „morile de vânt”. Această luptă o descoperim în îndoiala față de lume, dar mai ales de distanțarea față de „prezent”, dar și implicarea în acesta.

Scriitorii europeni și-au dorit și își doresc să descopere în lume și altceva decât „repetabila povară”, un fel de „elice” a „morilor de vânt”, ce se învârtesc în inutil și sisific, își doresc să descopere privilegiul unui om care călătorește cu gândul pentru a se cunoaște mai întâi pe sine, apoi pe ceilalți, și pentru a se iubi mai puțin pe sine și mai mult pe ceilalți. Același erou care învinge Meduza-suferință, același Perseu care se ferește de privirea ei, intră mai apoi în rolul lui Orfeu, ia lira în mâini și cântă atât de frumos, încât cîlmește pietrele din loc, îmblânzește fiarele sălbătice, aduce alinare în cugetele tuturor și înduioșează sufletul celor mai aspri oameni.

Cavaler rădăcitor

COARBA

(fragmente de roman)

Între mulții mei prieteni din tinerețe, l-am avut și pe Vasile Popete, un băiat de toată isprava, cum se zice despre un apropiat, care a fost multă vreme și un împătimit vânător. Acum vorbesc despre el la timpul trecut, fiindcă viața ne-a despărțit în drumul ascensiunii noastre. Într-un fel, ne-am înstrăinat, el ajungând mai departe, pe alte meleaguri de pe gogoloiul pământesc. Rare ne mai întâlnim, dar când ne vedem, depănăm amintirile trecutului. Multe sunt frumoase, dar unele sunt chiar dureroase și le mai și împletim cu vâlcările d'ale vârstei în care ne-am afundat. Avea și mai are și acum un deosebit talent și orice spune reușește să te captiveze prin șarmul său de talentat povestitor. Una care merită să o aștern pe hârtie este povestea Coarbei, loc pe care atât de mult l-a iubit, după cum persuasiv spunea, încât nu-l va uita niciodată, din cauza unei întâmplări nefericite.

Lată ce-mi relata cândva, pe vremea când eram mai tineri și locuiam în aceeași urbe.

...Grăbit, să nu mă prindă seara în bătătura casei, cu pușca pe umăr, cu pumnalul la centura plină cu cartușe potrivite pentru orice vânat, am ieșit prin grădină și m-am angajat pe matca Puturoasei, înspre Coarba. Pădurea începea chiar de lângă curtea grădinii și se pregătea de iernat, multe frunze picaseră și la prima brumă ce urma codrul se despletia definitiv de podoaba verde ce dăduse culoare și purificase aerul o vară întreagă. Călcam pe nisipul umed și doar din loc în loc se mai afla câte un crov cu apă de la ultima ploaie. Era o liniște perfectă și peste sat se auzea doar câte un lătrat de câine, sau cântatul unui cocoș care vestea venirea serii. În rest, nici o mișcare, doar treburile ce se fac în lăsarea serii prin vreo curte locuită, de cei ce făceau comina, pe furiș, că nu era voie, dar dacă s-ar fi vrut, puteai fi ușor depistați după fumul care ieșea prelungit pe coșurile vetrelor unde erau montate povernele. Era un lucru tăinuit, dar acum nimeni nu se mai formaliza. Făcutul țuicii centralizat „la baterie”, cum se spunea, se desființase în anul acela, mai ales că nu prea fuseseră prune, iar corcodușele tot clandestin se fierseseră de cei care apucaseră de le strănseseră.

Când am ajuns la pădurea lui Novac, un reper pe valea respectivă, am încercat arma de vânătoare marca IJ calibru 12, cu alice de 2mm pe țeava din dreapta și cu 4mm pe stânga, țeavă „șocată”, ce bătea grupat cu cel puțin zece metri mai mult decât surata ei din dreapta. Dacă dădeam de un sitar, trăgeam cu dreapta, iar pentru vreo vulpe sau iepure, că peste o săptămână se dădea drumul și la iepuri, trăgeam cu stânga. Am intrat în pădurea rarită de secuirea nemiloasă a omului și urcam spre Padină, mă scuza că spun toate detaliile, loc superb așezat sub vârful dealului numit Stolul, însemnat până și pe hărțile militare cu un stâlp topo-geodezic. Pe vremuri, aici erau grădinile cu viile Vișoilor, locuitorii unui sat vecin, distruse de Filoxeră, o insectă adusă de prin America, după Războiul de la 1877. Cel puțin așa știu eu din studiile mele, preciză Vasile. Oamenii au renunțat și terenul nepotrivit pentru alte culturi a fost năpădit de mărăcini, rugi și alți arbuști. Niște tufe de moșmani și gutui aminteau de ceea ce a fost și pe aici odată.

Îmi plăcea cum dădea toate detaliile și încercam să realizez asemănări cu locurile satului în care m-am născut și eu cu foarte mulți ani în urmă.

...- Am făcut un popas să încerc chemătoarea de vulpi din care imitam țipătul iepurelui disperat, prins în capcană.

M-am așezat pe o răgălie sub un gorun bătrân și am suflat în această „vuvuzelă” construită anume pentru vânători și, mișcând din palmele în care o țineam, scoteam sunete ce imitau perfect vaietul disperat al iepurelui căzut în belișă. Mai făceam o scurtă pauză și iar dădeam drumul la sunete, având privirea distribuită spre „câmpul de bătaie”. La un moment dat, chiar din ogașul adânc și întunecat care începea de la picioarele mele, am auzit un foșnet și câteva pocnete de surcele rupte, fapt care dovedea că ceva greu era în mișcare, strecurându-se să iasă din acel loc. În adierea vântului venea și un miros

puternic de cocină. Am încremenit, lăsând liniștea să se aștearnă peste natura ușor răscolită... Pe o pantă a ogașului cu pădure rară și desfrunzită, am văzut o hăț de mistreți încolonați perfect, în frunte cu unul mai mare. Era o scroafă cu șase godaci, puii ei din aceea vară. I-am admirat și... n-am catadicsit să mă folosesc de armă cu toate că erau în „bătaia puștii”, iar pentru un grăsun erau bune și alicele de 4 mm. Ar fi fost un gest ce nu cadra cu principiile mele. Dacă braconezi, măcar s-o știi pentru ce o faci!... Dar să tragi în scroafă și să lași de izbeliște puii ei să înfrunte o iarnă e un gest barbar. Să împuști un purceluș, numai ca să te afli în treabă, este la fel. Atunci, lasă-i în plata Domnului, să se facă mari, chiar cu prețul porumbilor muncii de către săteni...

Îl ascultam fascinat și detaliile nu numai că nu mă plictiseau, dar se și încadrau plăcut în povestire. Aveam impresia că citeșc dintr-o carte o poveste de vânătoare, nu că-l ascultam. Reușise să mă captiveze și nu îndrăzneau să-l întrerup. Simțeam că are ceva pe suflet, de care dorea să se descarce. Era un fel de spovedanie pentru un păcat săvârșit și dorea să se elibereze. Timpul nu ne presa și totul corespundea ambiental, ca să ne simțim cât mai bine.

După ce comandă și câte o cafea, aprinse o țigară Snagov, care era din cele scumpe în acel timp. Eu nu fumam și continuă:

Mirosea a toamnă și din loc în loc dădeam peste poenițele pe care crescuseră în voie, și nu fuseseră culese, chitele de ghebe putrezite chiar în locul unde au răsărit. Mistreții dispărușeră în hăul văilor, iar eu, cu prezența mea nu prea potrivită legal, violam ordinea naturii. În mai puțin de o jumătate de oră, mă apropiam de Coarba, locul legendar al misterelor copilăriei mele și mi-am adus aminte de o întâmplare. Pe la vârsta de 12-13 ani, când păstoream caprele cu mai mulți copii de seama mea, în timp ce noi ne jucam și ne depărtaserăm de măruntele erbivore, ne-am trezit cu toate animalele delucate spre noi, fugărite de doi lupi din care unul deja făcuse pradă din iedul lui Tinu. Ce țipete desperate am scos până am alungat jivinele și am părăsit zona, convingi fiind că erau mai mulți prădători ce făceau parte dintr-o haită! Acum, eram singur, eram înarmat și doream o întâlnire cu un lup, măcar să răzbum iedulul din copilărie, cel al lui Tinu

...Poiana Coarba nu mai era cum o știam eu. Gorunii pusese răstăpânire pe ea și se împădurise. Nimeni nu se mai asemăna cu ceea ce fusese altădată. Cu timpul, dispărușe până și imaginea locului unde era poiana și crângul cu tufe de arbuști. Animalele care o pășteau pieriseră odată cu depopularea satului și acum creșteau în voie tot felul de copaci de esență tare. Nici nu mai realizam că sunt în locul cu amintiri de odinioară atât de frumoase. Totul se ștersese și nu mai era ce-a fost. Un crâng pusese stăpânire pe poiana Coarbei. În locul pomilor fructiferi, apăruseră frasinii și jugăstria. Aproape să nu recunosc nimic, dacă nu m-aș fi aflat pe marginea hăului abrupt, unde, cândva fusese o răpă devenită și ea pantă împădurită cu salcâmi.

Mergeam agale pe versantul opus al văii Puturoasei, adică pe dreapta, și de la Coarba mă întorceam spre casă. Vremea se înmurgea, seara se lăsa molcom, dar nu mă grăbeam, fiindcă apăruse luna pe cerul senin și promitea că-mi dă destulă lumină. Nu era lună plină, dar era suficientă pentru a lumina drumul de creastă pe care-l parcurgeam. Mă relaxasem, dar îmi stăruia în minte vorbele mamei spuse la plecare. „Să nu vii cu mâna goală, că geme pădurea de vânat!”... Dar eu, în după-amiaza de atunci, în afară de turma aceea de mistreți, nu văzusem altceva. Parcă toate intraseră în pământ!

Vasile se opri din povestit, mai trase cu nădejde în piept fumul prin filtrul țigării, scutură scrumul în scrumieră și, privind în gol, rămăsese pentru o clipă cu privirea pironită aiurea. Îl priveam și simțeam că se aproprie de momentul culminant al întâmplării. Și continuă:

...Deodată, pe culmea dealului cu o pădure rară,

într-o poienă aproape de marginea drumului, se mișcă ceva. Din reflex, mă opresc și observ că în fața mea, la circa 60 de metri, stăteau în picioare, în ciopor, niște căprioare, toate îndreptate cu capetele spre mine. După reacția lor, mă suspectau a fi un dușman, ceea ce și eram. La un moment dat, au început să-și rotească privirea în mai toate direcțiile, alegând parcă una pe care să fugă.

Instinctiv, am acționat, adică am sprijinit patul de umăr cu țevile îndreptate spre nevinovatele ființe din inima codrului. Eu le deranjasem din mediul lor, din vetrele lor pentru care scrijeliseră pământul cu copitele, înainte de a se odihni și a-și rumega hrana adunată în burduhane, în ziua aceea. Situație de cumpănă! Nu mai gândeam la altceva, decât la momentul când să slobod focul armei. Timpul se măsură în secunde. Închisesem ochiul drept și, privind de-a lungul țevilor, încadrasem ciutele pe linia de ochire. Degetul arătător al mâinii stângi se sprijinea pe trăgaciul țevii șocate. Una din căprioare o zbughește și face un salt peste drumul pe care mergeam. Fără nici o ezitare, apăs pe trăgaci și slobod arma în grupul rămas nemișcat. Un pocnet puternic, amplificat de ecoul văilor, sparge liniștea serii. În fața ochilor nu mai era nimic. Ciutele pieriseră care încotro, iar un ciuf din văgăună țipa și el speriat. Huuu, huuu!...

Reușise să mă introducă în atmosfera cu atâtă încălzire emoțională și empatic participam alături de el și-i urmăream figura emoționată și acum, după scurgerea atator ani.

... Descarc arma și sunt cu privirea ațintită spre locul unde fuseseră căprioarele. Da, nu mă înșelam. Una era căzută. Orice ar fi fost, nu mai trăgeam și al doilea cartuș. Acest gând mi-a venit după ce, aproape fără să gândesc!?!... trăseseam la întâmplare, în tot grupul de căprioare.

Devenisem braconier fără să judec situația. Cu un an înainte, împușcasem un țap, dar pentru acela aveam autorizație și la eveniment am fost însoțit de un paznic de vânatoare și alți doi vânători. Atunci bravam, acum mă fâstăcisem de propria-mi ispravă.

Am ajuns lângă vânat. Era o ciută tânără, care stătea pe burtă ca pentru culcare. La apropierea mea, n-am observat nici o intenție la ea, că ar vrea să fugă. Chiar mă privea, întinzând capul spre mine și mișcând botișorul a prietenie. Nările i se umflau ritmic, inspirând aerul. Oare, îmi cerea îndurare? Nu-mi dădeam seama și eram în situația de a nu găsi o rezolvare rapidă. Îmi lipsea raționamentul. Eram convins că este puternic rănită și nu are scăpare să mai trăiască. O ating cu piciorul. Nici o mișcare, în afară de a capului care mă privea cu ochii mari, deschiși și umezi. Parcă plângeau... Duc mâna la centură și scot pumnalul din teacă. O prind cu mâna dreaptă de bot. În palmă simt căldura și umezeala răsuflării. Ochii animalului mă scrutau, cerând îngăduință. Nu mai gândesc. Procedez mecanic ca omul primitiv de odinioară, care astfel îl vânat. Fața lui Vasile luase o formă alungită, ochii îi sticleau iar eu îl ascultam cu înțelegere.

IN MEMORIAM - ÎPS Bartolomeu Anania

(Scriitorul Valeriu Anania)

Ion Predoșanu

Leul din Ardeal trăiește!

Spre nefericirea mea, nu l-am cunoscut personal pe Imensul teolog, slujitor al Bisericii Ortodoxe Române și pe cărturarul care a fost și este ÎPS Bartolomeu Anania, Mitropolitul Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Una și aceeași persoană cu Valeriu Anania, pre numele său de mirean și scriitor român de excepție.

*

Nici nu aș putea spune că nu l-am iubit și-l iubesc, scriind despre Domnia sa o singură dată, la rubrica „Omul Zilei” din Jurnalul Național. Am avut onoarea și plăcerea, mai apoi, să vorbim la telefon. La a doua apelare, îndemnat de Poetul Adrian Păunescu să-l sun pentru „FLACĂRA LUI ADRIAN PĂUNESCU”, cu uimire, am constatat că-mi reținuse vocea și m-a ntrebat dacă nu-s ziaristul din București. Ei bine, cei care caută și pe-te-n Soare, prea obișnuiți cu împărțirea lumii în alb și negru, îl apreciau ca și pe-un controversat. Interese întru ponegrirea sa au existat, ce-i drept. Și eu m-am înșelat, apreciind ca beneficia implicarea preoților în viața politică. Una din greșelile vieții mele. Numai că, peste timp, Sfinția Sa și-a recunoscut propria-i greșală și a revenit asupra afirmației anterioare. Prin 1997, ca șef al defunctei reviste „Săptămâna turistică”, unde lansasem pagina Viața spirituală, m-am bucurat că prietenul publicist de mare simțire – Iftimie Nesfântu, acum membru al Uniunii Scriitorilor, ca și răposatul Mitropolit, mi-a oferit spre publicare ceea ce au sperasem doar, și propusesem, un interviu fluviu cu cel mai competent și erudit traducător al „Bibliei” în limba română, singura cu adnotări și izbutită de un ierarh al Bisericii Ortodoxe Române, autorul de mai târziu al „Rotondei plopilor aprinși”. Țin minte că interviul, în fapt o convorbire memorabilă, a apărut cinci săptămâni la rând, iar dragul de Iftimie Nesfântu i-a și dus la Cluj revista „Săptămâna turistică”, revăzându-se dacă nu mă înșel și la Mănăstirea Nicula. Ar fi multe de spus despre rostul și faptele sale pe pământ și tot n-ar fi destul. Plecat din Vâlcea spre a sluji credința strămoșească, cultura română și români, copilul Valeriu Anania a avut parte de o viață grea și frumoasă pe care a închinat-o aproapei sale și lui Dumnezeu. În tinerețea sa a fost șef al studenților din Cluj, luptător pentru drepturile studenților români, a fost condamnat și a făcut pușcărie ani de zile.

Totdeauna, lider de opinie în strană sau în societate, ori în paginile multelor cărți, religioase sau laice la care-a trudit cu răbdare și acribie de șlefuitor al cuvântului, se purta cu modestie. În „Rotonda plopilor aprinși” – un volum de-o cruntă sinceritate memorialistică scria: „Mi s-a dat mai întâi bucuria de a avea prieteni literari mult mai în vârstă decât mine, și apoi, tristețea de a fi rămas prea devreme singur.” Poet, eseist, dramaturg și memorialist, Valeriu Anania mireanul de sub hlamida ÎPS Bartolomeu – fondatorul revistei de credință și filozofie a culturii „TABOR” – fusese singurul membru venerabil al Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române care-a făcut pușcărie și a lăsat posterității o operă literară bogată.

I se spunea Leul din Ardeal și nu mai comentăm acum înțelesul sintagmei ca o aură binemeritată. Într-o descriere și interviu ultim și definitiv, inspirat intitulat „Un plop aprins spre marea trecere”, nu aștepta moartea cu teamă: „Nu există moarte pentru că există învierea, prieteni, moartea este doar o sincopă”. Și tot ÎPS Bartolomeu Anania – Mitropolitul mai glăsuia: „Iadul este singurătatea absolută, cea mai mare pedeapsă, expulzarea individului dintre semeni, scoaterea lui din comunitate și comuniune. Iadul, ca și Raiul nu este doar dincolo, poți să-l întâlnești și pe Pământ, în această viață”.

S-a bucurat să-și simtă credința tradițională și pur românească dusă mai departe de tinerii învățați, ÎPS Bartolomeu Anania fiind predestinat și cu vrerea sa, parcă, acel răstignit cu o inimă trasă pe roata sufletului românesc. A suferit o viață întreagă din cauza acestei dominante a caracterului său de dac Liber și Neînfrânt. Ca un spirit ales ce și-a început călătoria spre Împărăția Cerului, nu ne vom mărgini să amintim pierderea imensă pentru Biserica tradițională și Cultura Națională, simțind și sperând că întreaga sa Viață dedicată Spiritualității are, cum vorbea, doar o sincopă. Prin învățăturile și opera sa teologică – ÎPS Bartolomeu Anania - și literară – Valeriu Anania - Omul plurivalent trăiește și va trăi de-a Pururi! Prin opera sa religioasă și literară.

Antinomii... poetice

Ion Trancău

În această pagină putem descoperi un interesant exercițiu poetic de intertextualitate. Cele două autoare se remarcă astfel, prin discreție și modestie, în domeniile ignorate, deopotrivă ale învățământului preuniversitar și ale creației literare cu ascendențe artistice nemoderniste într-un duet complementar, nelipsit de esență lirică veritabilă. Tonul dat de profesoare Delia Adam, cu poeziile „Copacul”, „Flori” și „Marele moment”, a acceptat cu fidelitate și... infidelitate, de colega sa Lia Cîlniceanu, ambele ancorând și valorificând, fără epigonism elemente din universul nechitastănescian. Delia Adam propune cititorilor revistei noastre trei poezii ideale și lapidare stilistic. Lia Cîlniceanu le oferă replici oarecum mai ample, manifestându-se prin versuri divergente, unele controversate și polemice, în expresii negativiste, ca forme ale unor virtuale Antinomii personale. Lăudabil este că nu eșuează la nivelul intimității, tautologiei, personale, invertindu-se în poeme lizibile și autentice.

Delia Adam și Lia Cîlniceanu. Vezi și poemele:

Copacul

Nici un copac nu are
mai mult de o poveste:

Tu îți faci hărți pe țalpi
Ca să-ți cunoști țărmurile,

Ea se înalță în idei
pe care apoi
le calcă în picioare
venind spre tine...

Delia Adam

Alt copac în altă poveste

Inutile hărți rănesc țalpile noastre
De muritori naufragiați
Între propriile noastre țărături
Călcați în picioare
De atâtea filosofii indecente

Niciun copac nu are o poveste,
Ea se naște în mintea mea
privindu-l
sau
amintindu-mi despre el
dacă, întâmplător,
biografia mea va fi scrisă,
din punctul de vedere
al frunzelor.

Lia Cîlniceanu

Un alt copac în altă poveste

Niciun copac
nu are o poveste.

Dumnezeu mi-a dat urechi
pentru a asculta
povestea copacului
spusă de mine
auzului meu
transformat în ochi
pentru a-l privi
dupa aceea.
Dumnezeu m-a înzeștră
cu darul
de a ghici
vârstele trunchiului
după numărul frunzelor
făcând lemnul
să iasă bătrân
din ideea-copac
neînțeleasă de alții
în adevărul
general-valabil
că verdele este verde
nu doar primăvara.

Lia Cîlniceanu

Flori

Cel mai mare păcat al florilor
este că mor
peste frunțile noastre...
Cea mai mare minune a florilor
este că se nasc
fără noi...

Delia Adam

(urmare in pag. 32)

(urmare din pag. 31)

Oameni

Cel mai mare
păcat al omului
e că se naște
înainte de vreme
precum copacul înaintea pădurii
organul de simț înaintea simțului
Și visul înaintea somnului.

Cea mai mare
minune a omului
e sufletul lui
dinainte de naștere,
ce ia forma frunzelor
când privești copacii
Și lumina din cer
atunci când coabitează
cu luceafărul de dimineață

Lia Cîlniceanu

... și oameni

Cel mai mare
păcat al omului
e trupul lui
îmbrăcat în pielea
plină de riduri.

Cea mai mare
minune a omului
e sufletul lui
evadat
din fizica vârstelor,
nelalocul lui
în paradoxurile antice,
broască țestoasă,
neprișă din urmă
de pașii grăbiți
ai lui Ahile.

Lia Cîlniceanu

Marele moment

Să-mi porți cu grijă ochii
la rădăcina firii tale
când s-o nimici sub propria-i
greutate secunda,
când va hohoti și va fugi nebuna!
La Marele Moment „să nu te temi că
ești singur.
Numai dacă le privești secundele
devin timp!
Delia Adam
Micul – marele moment

Oprește-te, omule, din goana nebună,
Și lasa-ți geamantanele doldora
pe peron
Și gândurile goale de sens drept gaj
logicii formale.
Așteaptă în liniște,
așteaptă și privește
cum secunda se face drum
pentru pașii tăi derutați,
cum urât-mirositoarele oase
se cern nisip
în clepsidre
și visele vane
se fac scară putredă
din înaltul căreia
oricum
te vei prăbuși
înspre cer.

Lia Cîlniceanu

Micul - Marele Moment

Cât timp irosi
cu fiecare privire
aruncată pe lucruri
fără de trebuință.

Câtă risipă a toamnei
în frunzele galbene
ce se aștern
secundă lângă secundă
sub sprânceana
bătrânului Cronos.

Fară răgazul de a număra
stelele toate
te surprinde
Micul-Marele Moment
pe care de-o viață
îl aștepti
sau de-o moarte.

Lia Cîlniceanu

Eminescu în lumina meditației creștine

Zenovie Cârlegea

De mai multă vreme, unii comentatori ai operei eminesciene sunt ispițiți a vedea în autorul Rugăciunii și al sonetului Răsai asupra mea drept un „poet religios”, accentuând așa-zisul spirit „ortodox”-ist al sensibilității eminesciene prin identificarea unor idei, imagini și metafore referențiale, care nu sunt puține, dacă avem în vedere întreaga operă, de la poezie la publicistică.

Apartinând unui climat spiritual romantic, Eminescu este și el, ca mai toți romanticii vizionari, interesat de mitologii universale, fixându-se, însă, la un moment dat, pe o „obsesie a Daciei” (G. Călinescu). Nu încercase el în Memento mori să legitimeze, între marile civilizații ale omenirii, pe aceea a geto-dacilor (din cele 218 strofe ale poemului, 104 sunt dedicate Daciei legendare și eroice)?

Având în vedere ideea recurent-emesciană a nașterii Universului din haosul primordial, din care vin și în care se întorc toate („noaptea neființei” și „eternal pace”), precum și opțiunea către „stingerea eternă” a dacului, sau, mai apăsător, deziluzia deloc creștină din finalul amplului poem Împărat și proletar („Că vis al morții eterne e viața lumii-ntregi”), Pompiliu Constantinescu constată lipsa „Duhului Sfânt” și a „Dumnezeului creștin” din astfel de viziuni, inclusiv diatriba „ateistă” din finalul poemului Mortua est: „Creștinismul nu oferă mângâierea unei vieți de apoi; păgânismul eminescian ne taie orice punte posibilă spre altă lume și afirmă, cu tenacitate, o moarte categorică, definitivă.” Chiar în Luceafărul, observă criticul, „creatorul și geniul, care participă la «orma cea dintâi» sunt două idei platonice; nemurirea lor nu este deci nemurirea creștină, dobândită după moarte, într-o viață de dincolo.”

Văzut ca „poet păgân în înțeles metafizic”, Eminescu nu cultivă, însă, un păgânism mitologic”, el „gândește și simte păgân semnificația vieții și a morții pentru sine și univers”. (P. Constantinescu, Eminescu – poet păgân, în Scrieri, vol. 2, EPL, 1968).

Floarea poeziei sale crește pe solul unei tradiții străvechi, multimilenare, care, aici în Carpați și la Dunărea de Jos, a cristalizat în esențe. Totodată, poetul vine de departe, din istoria umanității, din gândirea universală, ajungând, prin mitologiile asiatică și mediteraneene, la ample viziuni cosmogonice și fiind convins de esența ideatică a lumii.

„Până și temele care par luate cu împrumut din romantismul european – așa problematică filosofico-religioasă atât de bogată și de interesantă în chiar contradictorieta sa – își implântă rădăcina în humusul creștinismului primitiv, se încadrează în climatul neoplatonic al patristicii răsăritene”, observă Rosa del Conte în Eminescu sau despre absolut (ediție îngrijită, tradusă și prefațată de Marian Papahagi. Cuvânt înainte de Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Postfață de Mircea Eliade. Cu un cuvânt pentru ediția românească de Rosa del Conte, Cluj, Ed. „Dacia”, 1990).

Eminescu „nu este, așadar, o floare rară, desfăcută aproape prin miracol dintr-o sămânță adusă din întâmplare pe solul Daciei de suflarea vânturilor apusene; este un astru țâșnit din adâncurile cerurilor din Răsărit, ca mărturie despre o civilizație tânără și nouă, dar înrădăcinată într-un trecut de veche cultură și de severă tradiție.”

A vedea în Eminescu un poet strict religios înseamnă a-i onubila ceea ce deschide mai larg de spiritualitate, autorul Luceafărului dând ochului speculative prin filosofia antică greacă, prin budism, prin Schopenhauer și Kant, și revenind, uneori, la zalmoxismul geto-dac, întâia noastră religie de transcendență, peste care s-a pliat, fără convulsii, creștinismul, încă de la începuturile sale.

Nu este iarăși lipsit de interes de ce Veronica Micle, într-un memorabil poem omagial, îl numea pe poet „cu-gețator budist născut în altă lume”, convingere probată de o parte a operei, dar și de comportamentul „abstras” al poetului, ce trăia – zice Maiorescu – „în lumea ideilor impersonale”, lansând, astfel, pentru o sută de ani, imaginea hyperionică a geniului.

Rugăciune unui Dac amintește de biblicul Iov scârbit de viață și dorind să dispară fără de urmă în „stingerea eternă”. Definirea genezei, observă G. Călinescu, e mai scurtă decât în Scrisoarea I (de nuanță agnostică a brahmanismului) și are forma unei teogonii politeiste, căci se admite existența în eternum a unui părinte (aci Zamolxe), care la rândul său a dat naștere zeilor. Poetul intenționa, după model comeillan, să scrie o tragedie de tip clasic Crucea-n Dacia sau Joe și Crist.

Iată de ce ideea de a vedea în Eminescu un spirit religios este nu numai reducționistă, ba chiar antiproduktivă, de vreme ce simbolurile mitologiei creștine, plămădite în retortele imaginației romantice, reflectă o problematică poetică mai largă.

E vorba, așadar, de acel „simbolism ecumenic, universal, ușor de cunoscut în mai multe culturi și fecund pe mai multe niveluri (mit, arhitectonică, ritual, iconografie etc.). Intuit de un creator, un anumit simbol intervine într-o operă de artă și o organizează cu o coerență a lui proprie, cu o «logică» absconsă, fără ca poetul să-și dea totdeauna seama de sensul, proporțiile sau valențele acestui simbol (...)

Cunoscând vocația filosofică a lui Eminescu și de descendența sa romantică, suntem îndrituiți să acordăm simboluri și metafizice un rol important în explicația operei sale poetice (...). Fapt este că aceste simboluri, ca în opera oricărui mare creator, se dovedesc a fi ecumenice, deși valabile metafizicește, și în jurul lor nici o hermeneuică nu e excesivă” (Mircea Eliade, Insula lui Euthanasius, F.R.L.A., București, 1943) și pentru a-și ilustra aserțiunea privind acest „simbolism ecumenic”, Mircea Eliade se oprește, într-un comentariu de mare forță ideatică și erudită, la nuvela romantică, cu implicații filosofice, Cezara, mai exact la scrisoarea bătrânului sihastru din cap. III, ce cuprinde „fără îndoială, cea mai desăvârșită viziune paradizică din literatura românească”. Chiar G. Călinescu a subliniat sensul filosofic și valoarea edenică a insulei descoperite de Euthanasius. Dincolo de aspectul luxuriant al insulei, au fost identificate, în descrierea călugărului, elemente categoric paradisiace, cum ar fi, bunăoară, cele „patru izvoare” – reminiscență a celor patru fluvii ale Raiului (Facerea, 2, 10) – și „florăria” din insula cea mică, replică a „grădinii” din mijlocul paradisului. De altfel, Euthanasius, cu tot panteismul lui, nu se depărtează prea mult de tradiția iudeo-creștină a Raiului.

Având în vedere „simbolismul ecumenic” la care se referea Mircea Eliade, vom observa că, în legătură cu insula lui Euthanasius, există atâtea analogii în literatura universală, de la Suttanipata din tradiția hindusă și budistă (în care Nirvana este asemănată unei insule) până la „Insulele fericirilor” din Antichitate (în care locuiau eroi precum Peleu, Cadmus, Achile), topos la care se refereau tradiții egiptene, celtice, elenistice, întâlnit și în filosofia platoniciană.

În ciuda acestor elemente, Eminescu nu este un poet de reverberație creștin-ortodoxă decât în foarte puține cazuri, căci toate aceste simboluri sunt deturnate de la ritualistica și iconografia creștină către o problematizare filosofică mai largă. A-l compara cu misticul Novalis, care credea sincer că „numai religia poate trezi din nou Europa”, înseamnă a ne sesiza că romantismul său vizionar trece dincolo de dogmă și ideologie, într-o transfigurare filosofico-estetică pe măsură.

Mult mai productivă este comparația poetului național cu contemporanul Nietzsche, filosof radical al conștiinței moderne încercate, intrate în criză, și al celebrei propoziții Dumnezeu e mort din „Așa grăit-a Zarathustra”, ce a făcut epocă, ducând la ideologia nazistă... Cam în același timp, Eminescu nota: „se pare că Dumnezeu e mort” (ms.). Când în Memento mori poetul scria, sub impulsul unei intuiții geniale, referindu-se la criza valorilor spirituale, „E apus de zeitate și-afințire de idei”, el nu făcea decât să constate aceeași stare de fapt pe care Nietzsche, însă, o afirmase radical, crezând că, prin teoria Supraomului, va rescuși și recupera virtuțile unui creștinism agonizant.

Fără a elabora astfel de teorii „compensatorii”, Eminescu constată și el, indignat, acea criză a conștiinței moderne, asupra căreia se exprimă atât în poeme de mare impact, construite pe procedeele marilor antiteze romantice, cât și în unele însemnări (a se vedea, între toate, scrisoarea către Iacob Negruzzi, ce însoțește poezia „Epigonii”). Însă poetul nu rămâne la nivelul unei simple ecuații ideologice, mistice chiar, de vreme ce astfel de idei și obsesii „ecumenice” sunt transfigurate în registre literare de reverberație filosofică, de meditație universalistă. Mai mult chiar, poezia sa „exorcizează”, în năzuința spre originar și arhaic, un fel de re-sacralizare a lumii, punct în care Eminescu se întâlnește cu Hölderlin: „Ce putea rezulta de aici decât numai acea bucurie, sfântă, ciudată, atotbiruitoare, neverștată, nereversibilă, care-i însuflețește pe isihăști și pe care isihasmul ortodox o recomandă ca semnul suprem al bunăvoinței divine și drept izbândă totală a strădaniilor sufletului credincios?” (N. Steinhart, „Cuvânt înainte” la „Eminecu și abisul ontologic”, de Svetlana Paleologu-Matta, Orașul Arhus, Danemarca, (urmare în pag. 39)

ESEURI ȘI POEME

Daniel Popa

Împotriva criticii criptice

„Dacă opera de literatură este deseori ambiguă, critica trebuie să fie întotdeauna clară,- aceasta o zice N. Manolescu la începutul unui editorial al său din România Literară și atunci de ce mulți critici literari se încapățânează să folosească un limbaj cât mai criptic, mai plin de neologisme, cât mai puțin accesibil publicului? Un răspuns posibil l-am găsit tot într-un articol de această dată al lui Felix Nicolau care considera că „prin folosirea unui limbaj cât mai academic, criticul literar „se pitulează atât de bine după catene de concepte, încât judecata de valoare se răătăcește într-un codru de neologisme pretențioase. În felul acesta, criticul este la adăpost atât de dușmanii literari, cât și de suspiciunea de a fi înzestrat cu personalitate...”. De asemenea, se pot deosebi în acest fel și criticii „egoști”, care scriu mai mult pentru ei înșiși și cei „altruști”, care scriu pentru ceilalți, prin „ceialalți”, referindu-mă în primul rând la cititori. Oare primul scop al unor articole critice nu ar trebui să fie acela de a trezi în oameni interesul pentru lectură? Și cum ai putea să-i trezești unui om mai mult sau mai puțin educat interesul dacă el nu înțelege o iotă din ce ai scris? Iată că o persoană cu o educație medie citește o recenzie la o carte proaspăt apărută întrebându-se dacă să o citească sau nu și „ghinionul lui, este scrisă atât de încifrat încât nu își dă seama dacă merită sau nu să fie citită. O astfel de problemă nu ar trebui să îl frământă pe un critic literar? În definitiv, citind un articol despre o carte a unui scriitor trebuie să ne dăm seama dacă acea carte a atins prin cuvânt într-o oarecare măsură acea magie a literaturii care ne face să ne vibreze sufletul și să ne scoată din cotidian. Poate că e mai bine să fii puțin retoric și să fii mai înțeles, mai aproape de cititor decât să te izolezi într-un turn al neologismelor și să te păstrezi doar pentru semenii tăi de breaslă care să îți „laude”, vocabularul „împopoțonat”,

Aventura spiritualității creatoare

Vrem, nu vrem suntem tributari marilor valori culturale ce rămân niște standarde permanente la care ne raportăm de fiecare dată când încercăm să pătrundem în această aventură a purificării spirituale prin artă. Faptul de a deveni original i-a chinuit, cu siguranță, pe toți marii creatori de artă, oricare s-ar părea că ar fi fost scopul lor dintâi în aventura lor creatoare. Și asta o demonstrează și concepția brâncușiană referitoare la ideea că la umbra marilor copaci un altul mai mic nu se poate dezvolta. Dar atunci cum au reușit ei? Cum o să reușescă alții în a fi originali? Originalitatea totuși nu are o formulă după care să te conduci, așa cum nu o are nici celebritatea. Talentul, munca și perseverența, alături de niște circumstanțe norocoase sunt necesități în drumul către celebritate, dar nu oferă mari șanse de a fi cu adevărat original. Aventura interioară spi-

rituală-iată adevărata cale a originalității! A te cunoaște pe tine, în a cunoaște lumea cu adevărat prin tine însuși și nu prin ochii altcuiva este cu adevărat dificil. Pentru Nichita Stănescu poezia a devenit nu doar o cale de cunoaștere a lui însuși, a lumii și a raportului acestuia cu lumea, ci poezia a devenit el însuși, întreaga lui existență, trăind prin poezie și în poezie. Și iată de unde și nevoia lui de a crea noi cuvinte pentru că existența presupune transformare. Orice ființă se transformă și prin această lege a firii Nichita a devenit original prin faptul că poezia a devenit singura lui existență, singurul mod posibil de a trăi. Așadar, el nu s-a limitat în a se cunoaște și în a stabili raporturi poetice cu lumea, ci și în a se transforma, o permanentă nevoie de transformare care s-a concretizat în volumele sale de poezii. Și dacă ne uităm, de fapt, la toți marii creatori de artă, valorile create de către ei nu fac altceva decât să ilustreze aventura lor spirituală, această nevoie de a stabili noi metode de a lua contact cu lumea interioară sau exterioară. De la arta concretă la arta abstractă este un drum pe care l-au străbătut toți artiștii vazuți ca un tot cultural, este de fapt aventura culturală a umanității. Ce urmează? Nu exegeții o stabilesc, ci inconștientul artistic universal care îți plămădește în eternitatea sa aventura spiritualității artistice viitoare ce se va concretiza prin artiștii ce vor simți nevoia de a se transforma și de a transforma.

Început

Vin nașterile ca niciodată.
Să fii înveninat de șarpe
Când ai deschis pleoapa prima oară
Timpul te-nghite la fel.
Din flori, chiar dacă ieși schimbat,
Taina mai persistă.
N-am să mai aștept...
E ideea de ordine.
Verdele m-a înșelat pentru ultima oară.

Trezitul

Lumina e albicioasă dimineața
Și eu casc de parcă
Aș fi dormit sau nu o viață.
Îmi e ușor să închid un ochi
Ca să cred că adorm pe jumătate.
Aș putea să renasc.
Poate că ar fi mai bine să renunț
Dar neobservată se află o rană.
Încerc să nu o iau în seamă
Căci vreau să mă arunc în întuneric.
Las deoparte degetele,
Desfac minuițos articulațiile,
Și aștept miracolul terminațiilor.
Întâmplarea o iubesc
Dacă finalul e incitant
Și existența ei se reduce
La un sărut cu începutul.

Pas greșit

Acolo e puțin mai mult întuneric-
Doar eu o știu, doar eu îl simt.
Atâtea secunde au picurat în memorie
În acest spațiu cu vibrații la limită.
Sunt prea pline goulurile de violet,
Văi se confundă adesea cu piscuri,
Întrebarea nu are nici un rost:
Se pierde mai repede cum a venit...
Doar pipăitul își mai păstrează umbra.

Chemare

S-au creat două temple în amintiri diferite
Și așteaptă fiecare un sacrificiu: o întrebare.
Două temple ridicare pe aceeași temelie:
Unul gemând cu fața la soare,

Altul sclipind cu altarul în vise.
Înăuntru se caută idei de scăpare,
Afară ideile se sting în așteptare.
Undeva, în mijloc, se naște o chemare:
Vino!

Înec

Mi-am smuls noaptea din mine
Devorându-te cu o mie de guri.
Brusc
Sângele a umplut tot universul...
Te beam cu acest sânge
Înecat pentru întâia oară.

Albastru

Cum se numește anotimpul
Atunci când ochii tăi
Mă aruncă din cer?
Eu mă agăț
Iar iubirea devine o scară
Pe care urc
Din albastru în albastru
E oare primăvară...
Sărutul stins în florile dimineții.

Opriți timpul!

Mă dor anotimpurile înjumătățite!
Încercarea să pot uita
Se vrea atinsă de timp
Secunda însă e nebumatică
Mai nebumatică decât oricând
Conștiința mea e între nori și soare
Plimbarea în parc relaxează
Apoi am consultați la oftalmolog
Și poate o să fac un control general
Îmi bat ultimele secunde ale anului
Eu întreg stau la pândă și aștept
Clipele să le prind să le închid.

Caz închis

În ochiul tău mi-am prins surăsul
Când floarea cea din urmă tace
Roșul ars se scurge aproape
Fața monedei o voi ghici
De imi voi prinde
Un fir din părul tău pe deget
Toate sunt la fel
Unghiul ca un corn fără fund
Linia mărginită de frunză
Voi deschide o ușă
Pașii nu sunt egali
Tu nu mă ajungi
Oprirea mea lângă apă
Nu este întâmplătoare
Cer să fii dus de aici
Într-o închisoare a razei
Ajută-mă să mă trezesc
Roade-mi unghiile
Și de poți
Scoate-mi ochiul
Fă-te că nu mă vezi
Urcă-te în tren și pleacă
Am să te caut într-o zi
Într-un anotimp fără sens

Cruzime (Sfășierea zodiei)

Gheare de Leu
Înfipse în carne fragedă a ideii
Înaintează singure.
Când vor ajunge la Capricorn
Ce se va întâmpla ?

XXX

Se ascunde timpul în Visător
Sistematic
În fiecare noapte fără stele
Îl ucid

RESTITUIRI

Viziune și logos

Haralambie Bodescu

Începând cu Vasile Alecsandri care, în 1852, a publicat prima culegere de poezii populare, folclorul românesc a început să fie cules și valorificat creator, devenind un izvor de inspirație pentru literatura cultă. În numai câteva zeci de ani, literatura populară a început să fie cercetată și a stârnit atâta interes încât a început să constituie suportul discursurilor de recepție la Academia Română.

Au urmat apoi, în secolul al XX-lea, studii de etnografie și folclor, de antropologie culturală, care au scos în evidență specificul nostru național și au întins punți de legătură cu folclorul european, prin cercetare comparativă, începând cu succes de Hașdeu și continuată de marii noștri cărturari. Eminescu a știut să topească în plasma operei sale creația folclorică, reușind o sinteză originală a geniului creator al poporului român.

În decursul a peste un secol și jumătate, cercetătorii nu au reușit să cuprindă toate microzonele folclorice, cu specificul lor, iar răspunsurile la cele câteva celebre chestionare nu au oferit pătrunderea în detaliile semnificative, încât să ofere o cuprindere a întregului teritoriu românesc.

Valea Amarădiei este o astfel de microzonă, iar adâncimea folclorului de aici încă nu a fost cercetată. O astfel de întreprindere este anevoioasă, pentru faptul că, în ultima jumătate de secol, din punct de vedere al tradițiilor, satul românesc nu mai reprezintă o adevărată comunitate colectivă – simbolică. Manifestările folclorice de odinioară au început să se stingă, din motivele amintite vag, la începutul acestui studiu. Totuși, fărâmele folclorice rămase au substanța necesară unei reevaluări și sunt utile în redescoperirea unor straturi de profunzime ale mitologiei populare. Mircea Eliade oferă un model de cercetare, iar etnografia s-a constituit deja ca știință, într-o relație de sincronizare cu filosofia, sociologia, lingvistica, literatura și celelalte științe umaniste.

Prin conținutul lor, studiile recente contribuie la integrarea culturii populare românești în contextul culturii europene. Brâncuși reprezintă un exemplu grăitor, cum specificul nostru național poate să aspire spre universalitate, integrându-se culturii moderne, căci arta sa își are originea în moștenirea folclorică, păstrată cu grijă de țărânul român.

Corolarul marilor capodopere își are originea în cultura populară, iar profunzimea lor izvorăște din mitologia românească, plămădită timp de peste două milenii. Amintirea genezei poporului român înseamnă regăsire, recunoaștere într-un plan mai cuprinzător, european, cu alte cuvinte, prezentarea specificului nostru național, ca o punte de legătură cu popoarele bătrânului continent.

Ideea că folclorul a dispărut definitiv din lumea rurală, nu are teme și trebuie combătută. Dimpotrivă, poligeniza demonstrează că riturile noastre au filiații cu cele ale popoarelor nordice, cordonul ombilical fiind chiar elementul nostru autohton. Cultura populară românească este cea care asigură polivalența și intersectarea dintre cultura popoarelor nordice cu aceea a popoarelor din spațiul carpato – egeean. Apoi, riturile de etapă, consacrate obiceiurilor agrare, reprezintă moșteniri străvechi, care se regăsesc la popoarele nordice. Valorizarea acestor rituri e oglindită în universul țărânului din zonă. Aici se nasc tipologii, se dezvoltă cadre de gândire populară, se

intersectează tradiții, căci etnografia, prin elementele ei de etnogeneză, este matca în care se adună, sedimentate în straturi, obiceiuri și rituri ancestrale. Toate acestea nu reprezintă un punct de vedere, ci o certitudine.

Prin urmare, este o datorie strămoșească să ne cunoaștem rosturile, să înțelegem dimensiunea spirituală a existenței, solidaritatea cu trecutul mitic. Cunoașterea fenomenologiei ritualurilor străvechi oferă o minunată perspectivă culturală, cu dimensiunea ei imaginativă și, în același timp, evazivă, ca simbol și esență întru devenire.

Din perspectiva existenței, dimensiunea sacrală se coagulează, într-o sinteză originală, în orizont spiritual românesc, în care se află, alături de atâtea altele, zona Amarădiei de Sus. Aici se regăsesc divinitățile arhaice, legendele apocrif, manifestări ale sacrului, obiceiuri agrare și rituri străvechi, legate de evenimentele fundamentale, importante din viața omului, credințe religioase, unele chiar precreștine, creații originale, cuvinte cu nebanuite valențe expresive, snoave și expresii pitorești. Armonia melosului, care intră în simbioză cu peisajul, înalță și destăinuie sufletul, frumusețea portului popular, care spiritualizează trupul, apoi existența casei de locuit, ca spațiu privilegiat, reprezintă o sinteză de definit și indefinit și acel echilibru consensual, ca act continuu de conștiință și de voință. Toate acestea sunt valori perene ale folclorului nostru, care pun în evidență simbolul armoniei dintre cuvinte, dintre veșminte, trup și suflet. Duiosie și luciditate, armonie, splendoare și raționalitate sunt dimensiuni și esențe ale folclorului de pe Valea Amarădiei.

Ideatic, cercetarea folclorului se înscrie pe coordonate valorile sigure, care se adresează inclusiv afectivității, nu doar rigorii științifice. Prin urmare, ideea că un simbol ar putea fi intuit ab initio, într-un obicei aparent banal, a constituit un principiu, după care ne-am călăuzit investigația, fiindu-ne la îndemână, în contextul integrării în cultura europeană, o privire comparativă și o informație pluridimensională, ambele preluate din științele umaniste. De altminteri, teoretizările, extrapolările, comentariile pe margini pătrund miezul simbolurilor și dezvăluie sâmburele adevărului, înlesnind cercetarea universului imaginar, specific folclorului românesc. Sincronizarea culturii populare românești cu elementele ce definesc cultura europeană a devenit o necesitate, un mijloc de cunoaștere și de afirmare a valorilor noastre perene.

Fără a avea pretenția că cercetarea noastră ar avea rigooarea unui studiu de antropologie culturală, în sensul modern al termenului, avem certitudinea că aceasta prezintă un material folcloric bogat, variat și reprezintă o încercare hermeneutică, o antologie însoțită de considerații teoretice, cu vădite note originale, nu lipsite de sentimentul apartenenței la acest spațiu privilegiat.

Dacă, din întâmplare, s-au strecurat păreri divergente în legătură cu originea și existența noastră milenară, evident că nu ne-am propus să emitem truisme de ordin ontologic sau gnoseologic, care să ridice semne de întrebare. Totodată, ne asumăm eventualele derapaje teoretice și îi rugăm pe cititori să înțeleagă faptul că acestea s-au strecurat, poate, din dorința de a consolida rama care încadrează identitatea spirituală a poporului român în contextul culturii europene

POEME

Maria Șerban Silivaș

Aburi de fum

Mi-e dor de munții mei albaștri,
Învăluți în aburii de fum,
Cu cețuri albe, moi, cu aștri,
Ce pâlâie-n răstimpuri prin ramuri de alun.

Mi-e dor de diminețile cu rouă,
Când turma s-aduna în strungă la muls,
Și-n cuib rândunica s-așează pe ouă,
Iar soarele gingaș o pană i-a smuls

Mi-e de-o nălucă ce-mi mângâie părul,
Cu boarea căzută prin măguri în sus,
Când glas de mesteceni îngână părul
Și lacăt pe buze, sărutul mi-a pus.

Dudul alb

Dudul alb de la fereastra mea
A scăpat de secure în urmă cu ani,
Are în vârful un cuib de ghionoaie rea,
Și-o bancă de odihnă la oameni sărmani.

Îl salut zilnic și-i trimit o beza,
E verde, e falnic și nu dă doi bani,
Că-s greve în țară și-o zodie grea
Amenință turma ce n-are cioban

Lupi fantomatici îl sfășie încolo și-ncoace
Dar dudul meu rabdă cu crengile-n vânt,
Toropit de miresmele verii ce trece
Agită prin ramuri frânturi de cuvânt.

Poetul

Un țipăt de pasăre-n noaptea adâncă,
Un muget de cerb, o acvilă-n creștet de stâncă,
Un plop singuratic, un mac feciorelnic,
Un nume rostit tremurat în pomelnic.
Un glas de sirenă ce șuieră-n noapte,
Un semn al mirării pe o mare de șoapte,
Un munte aievea țesut în zăpezi,
Un cântec de leagăn în tandre amiezii,
Un ins oarecare pe o navă-n furtună,
O strajă statornică-n glia străbună.

Destin

Trăim în clipa aspră a unui vis ce moare,
Mici stele de omături ce fulguie ușor,
Când peste stânci semețe adie lină boarea,
Îngeri cântă psalmii ascunși după un nor.
Iar soarta și destinul ni-s scrijelite-n palme,
Și-n cuta arcuită-n surpatele sprâncene,
Ce timpul ni-l măsoară-n clipe calme,
Și-n stropii de mirare ce-s picurați în gene.
Comemorăm secunda în fiecare ceas
Prezentul și trecutul ca valul ne-mpresoară,
Și netezește piatra la fiecare pas
Când măcinăm cu toții la aceeași moară.
Ce va mai fi, se vede, se simte pân' la os,
Și crește-n umbra vie a uitatelor blesteme,
Ce-n cuibul de mătase din paltinul umbros,
Spre adâncul de cenușă vin iarăși să ne cheme.
Ne-mprăștiem cu vremea în armonii și forme,
Plutim în anotimpuri ca sevele în teci,
Încercuim planeta cu granițe și norme
Când dinspre lumi stelare curg transpirații reci.

Cristian George Brebenel

Corsetul embrionului de lut

Pe pântecul ispititor al iubitei mele, într-o seară,
Am citit aceste cuvinte scrise, pesemne, de degetul
unui zeu:

Scoateți-o de sub Cupola cu Halucinații!
matematica este uniforma de ceremonie
a lui Dumnezeu la parada eternității.

Într-una din secunde de obârșie ale lumii,
a apărut sacrificiul divin,
ca un piedestal deversat din
extazul geometric al începutului.
Singularitate și multiplu totodată,
Dumnezeu s-a contractat făcând loc ființei profane
în indescriptibilul ger al inițialului nod.
Marele Arhitect și-a scos capul pe fereastra eternității
Zărind simultan, în solitudinea-i cristalizată,
ființa și neființa.

Fapt greu de acceptat
în tabelele carnivore ale geometriilor superioare,
și ale algebrei imune la orice formă de respirație,
și ale analizelor de tot felul
pe care savanții din lut ai viitorimii
le-au desenat și le vor desena pe nisip până în scara
veacului.

Din toate acestea,
multele formule avortate frigului de taină,
prin structura vocii de neauzit,
a prins contur corsetul miraculos în care istoria va
prinde lutul
ca manifestare vie a nimicului prin simpla voință a lui a Fi.
Și el, în defilarea particulară a istoriei, s-a numit om.

Ați putea crede că pântecul iubitei mele poartă această
pecete?

Zidul tăcerii

I

Cineva, dincolo de zidul tăcerii, mă strigă.
Acolo, cineva are nevoie de mine,
de brațele mele și poate de inima mea.
M-am îmbărbătat și pot să-i prind glasul
cu arcanul aspru al ființei.

II

S-au spulberat dorințele
prin nișele zidului sufocat de mici scorpioni carnivori
suflați în galbena culoare a humei,
prin umbrele lăsate pe țesătura lui
de melcii lunecoși și grăbiți ai unei vieți parazitare.
Poate sunt chiar urmele mele
cernute de stelele cerului plumburiu încremenit.
Iar eu stau pe scaunul

cu spătar înalt ros de cari,
înflorit cu boboci de paltin
fisurați prin ploile ambițioase ce m-au udat.

III

Cine mă strigă dincolo de zidul tăcerii?
Ecouri prelungi mă-mpresoară.
Sunt doar propriu-mi trup și propria-mi voce
în această serenisimă singurătate.
Da, alteță singurătate,
luați loc împreună cu mine
pe tronul din fața zidului
și fiți sigură că
nobilele lui cărămizi vor sufoca,
chiar înainte de a debuta,
orice gând ce și-ar dori
să se transforme în țipăt.

Privește iedera aceasta
ce totuși în tăcere, dar vizibil,
se urcă pe zid.
O forță nevăzută o mână
pe suprafața aspră, goliță de sens, a vieții.
E prevăzută cu urechi de clorofilă
sensibile la cenușul tern
al timpului de lângă mine;
nu poate fi numită nici ziuă, nici noapte.
Poate e tot o voce
pe care nu o pot cuprinde sunetele
și rămâne în perimetrul privirii.

IV

Dincolo de zidul tăcerii, mă strigă cineva!
Da, doamnă regină tăcere,
zidul dumneavoastră
îmi sufocă posibilitatea regăsirii.
Sunteți absurdă, serenisimă doamnă,
dacă credeți că mă veți împiedica
în regăsirea mea de-a lungul și de-a latul
acestui zid nenorocit în care
ecoul e singurul lucru ce a mai rămas
din repetabilitatea clipelor mele.
Îndură-ți zidurile! păreți a-mi spune lasciv
cu tăcerea dumneavoastră.

Da, dincolo de zidul tăcerii mă strig,
cu adevărat am nevoie de mine.

Exersând starea de nefericire II

Am nefericirea dăltuită în suflet,
Fiecare din voi mă răstignește.
Nu pot să văd, să simt decât mîzga rece
A sufletelor voastre
Pe care încercați să o încălziți la rănile mele.

Nu simt lumina care vine din cer.
(Pare evident că Nistche ia ucis pe toți zeii)
Căci vălul aspru și întunecat al lucrurilor
Mă apasă.

Aș vrea să dăruiesc iubirea mea prin faptele mele,
Chiar stâlpușul din inima mea,
Da, simt că vă pierdeți în detaliile existenței simple
În ungherele perfide ale gândurilor simple
Lipsite de vloga metafizică a esențelor.

POEME

Poemul lespezilor reci

Îngerul din mine a ațipit
pe lespezile reci ale vieții.

Ce contează încă o femeie în plus sau în minus
în hățișul straniu și rebel al sufletelor noastre?
Ce lumină ne poate călăuzi cărările
pe care se duc disputele nimicniciei?

Aș săruta tălpi de fecioară ...

Refugiu în trupul timpului

Mă refugiez din când în când
în ridurile timpului,
găunoase ca niște vârtejuri
pulverizând clipe albe.
Valuri dese de mișcare simt prin prejur
apoașă e lumina ce încearcă
să străbată câmpul copilăriei mele,
pe jos sunt numai frunze,
iar toamna privește urcată
în copacii scheletici
printre degetele rare ale nimicului.

Nebunia ca antidot al morții

Cred că nebunia de care mă înconjoară,
benevol,
precum o licoare puturoasă,
pusă pe masă într-un vas de cristal,
e o necesitate dată de destin,
acest vasal al răsufării.

Au încolțit în jurul tău ghicitori,
sămânța morții să o înconjoare.
Ai grije deci cum ai să mori!

Femeia în mov

Scritoarea română din diaspora franceză, Ioana Andreescu, este o gorceancă din comuna Stoina, unde s-a născut la 24 ianuarie 1934.

Din 1972, a cerut cetățenia franceză, pentru a-și urma soțul – compozitorul și muzicologul Costin Miereanu, deținătorul unui Prix de la Fondation Européenne, care avea un contract cu Editura muzicală Salabert, – și a primit-o în 1976, când s-a mutat la Paris, unde avea să creeze proză originală, să realizeze importante studii de antropologie și să colaboreze la însemnate publicații.

I-a cunoscut, la Paris, pe Eugen Ionescu, Mircea Eliade, Emil Cioran și alți oameni de cultură originari din România, cu care a întreținut strânse relații și de la care a primit permanent un sprijin de interesat.

De la vârsta de 38 de ani și până azi nu și-a uitat țara, în care a revenit adesea.

Ioana Andreescu

Familia părintească a Ioanei Andreescu a rămas în țară, la Stoina. Părinții ei, Ion Andreescu și Maria Andreescu (n. Cojocaru), au avut familie cu mulți copii – șase fete și trei băieți, – pe care i-au crescut cu mare greutate; au reușit să le dea la studii superioare numai pe Ioana și o soră a ei (care a ajuns profesora de istorie).

Ioana Andreescu a studiat la Școala Pedagogică din Craiova (cu bacalaureat în 1953) și la Facultatea de Filologie a Universității din București (1953 – 1958). După absolvirea facultății, în 1958, a fost primită ca redactor la Editura pentru Literatură, din București, cu sprijinul scriitorului Petru Dumitriu, gorcean, director al editurii, la recomandarea fostului său profesor Mihai Pop, care o cunoștea de la cursul său de folclor literar.

În 1965, s-a căsătorit cu Costin Miereanu (n. 1943), față de care era mai în vârstă cu aproape nouă ani. Soțul era student la conservatorul de muzică din București (1960 – 1966). A obținut un premiu la un concurs din Olanda. A urmat studiile la Universitatea din Paris, unde a susținut doctoratul în estetică și semiotică (1978), apoi a obținut și doctoratul în litere (1979) la Sorbona – Paris VIII. A fost încadrat ca profesor (de filosofie, estetică și știința artei) la Universitatea din Paris I și ca director artistic al Editurii Salabert, cu contract. A creat muzică simfonică, de cameră, de film și corală.

Părinții scriitoare

De la dreapta la stânga, Ion Andreescu, Maria Andreescu, părinții scriitoare, și un prieten al celui dintâi

Ion Andreescu

De la dreapta la stânga, Ion Andreescu, Maria Andreescu, părinții scriitoare, și un prieten al celui dintâi

Ioana ANDREESCU (n. 1934)

Ioana Andreescu a continuat studiile la Universitatea din Paris Sorbona V (1974 – 1976), cu licență în sociologie (1976), a urmat masteratul în același domeniu (1976 – 1977), obținând „Attestation de maîtrise a quatre certificats” (1977), și o specializare în sociologie la École des Hautes Études en Sciences Sociales, unde a obținut (1980) doctoratul „de 3-ème cycle” în antropologie socială și istorică (cu lucrarea „La Sorcellerie du vingtième siècle: pratiques magiques en Petite Valachie”). Pentru lucrarea de doctorat s-a documentat (1976 – 1980) în Gorjul natal, locuind la Stoina, unde a revenit și în urmă, pentru cercetări științifice.

Costin Miereanu

Eram, în 1981, președinte al Comitetului de Cultură din județul Gorj, când Ioana Andreescu mi s-a adresat să-i dau sprijinul necesar pentru a studia în deplin obiceirile tradiționale. Mi-a prezentat, din partea profesorului doctor docent Mihai Pop, președinte al Societății Internaționale de Folclor, o recomandare datată 18 mai 1981, cu textul:

„Tovarășe Președinte, Ioana Andreescu-Miereanu, specialistă în cercetări etnologice și folclor, doctor al Universității Paris – Sorbona, studiază obiceiurile noastre tradiționale în formele lor specifice județului Gorj, de unde este originară (comuna Stoina). Vă rog să binevoiți a-i acorda sprijinul Dumneavoastră în studiile de teren pe care le face și ale căror rezultate sunt convinși că fac o cinste deosebită etnologiei și folcloricității române”.

Atestatul doctoratului

Bineînțeles, îl cunoșteam pe autorul scrisorii, cât și persoana recomandată, care publicase un volum de debut în literatură, „Soare sec”, la Editura pentru Literatură, în 1968, când funcționam ca profesor de limba și literatura română, și cunoșteam creațiile literare ale gorjenilor. I-am acordat tot sprijinul, oferindu-i un înscris către directorii așezămintelor de cultură din localitățile alese pentru cercetare, chiar i-am oferit și mijloc de transport până în anumite comune greu accesibile. Am avut prilejul să-i ascult confesiunea vieții și intențiilor sale de cercetare științifică. Eram și eu proaspăt doctor în filosofie (ianuarie 1981) și m-au interesat preocupările sale. Tema sa de studiu a fost ceea ce s-a numit „Ale mortului în Gorj”, obiceiuri și magie.

Mai târziu, în toamna anului 1985, am aflat că a susținut, împreună cu aromâna Mihaela Bacou (fiica poetului Dumitru Bacu), într-un amfiteatru al Sorbonei, controversata comunicare științifică „Visions populaires des mondes de l’au delà dans la Roumanie actuelle”, pentru care ar fi felicitat-o Mircea Eliade, profesor la Chicago.

În același an, 1985, mai tânărul soț al Ioanei Andreescu a divorțat de aceasta, după trecerea vârstei ei de cincizeci de ani, după care a fost nevoită să se mute într-un bloc de locuințe sociale, într-un apartament cu două camere din Place de Vénétie. Evenimentul destrămării acestei familii a avut un impact puternic asupra Ioanei Andreescu.

Mândria Ioanei Andreescu de a fi pă-

truns în cultura franceză ca talentată romancieră a apărut-o pentru a trece mai ușor peste un asemenea perturbant eveniment al vieții ei.

În 1984, Ioana Andreescu era prozatoare cu două romane: „Soleil aride” (Grasset, Paris, 1972), care reproducea volumul „Soare Sec” (E.P.L., București, 1968) și „Discours sentimental” (La Table Ronde, Paris, 1984). Pentru al doilea roman a primit premiul de la Société des Gens de Lettres, al cărei membru înscris era.

Primul roman, „Soare Sec” (1972) era inspirat dintr-un sat tradițional din sud-estul României, în viziunea unui copil narator din timpul celui de-al doilea război mondial, în care obiceiurile tipice din viața omului și a satului se păstrează, indiferent de evenimentele istorice care se derulează.

Nașterea copiilor, nunta tinerilor, înmormântarea celor ce cad în neant par obișnuite, față de neobișnuitul bombardamentelor lansate de avioanele care păreau niște pete de lumină orbitoare și zgomotoase. Copilul cunoaște sensurile cuvântului „ordin”, sub care sunt scoși din sat tinerii și caii, duși la primărie pentru a fi trimiși la război. Apar în cimitir crucile fără morți. Copiii își modelează jucării, soldați din pământ. Superstițiile, însă, nu sunt uitate, ca și obligațiile de peste an – văruierea casei înainte de Paști, împodobirea meselor joase de lemn, pentru ursitoarele copiilor născuți, lipsa popii de la înmormântarea copiilor care au murit nebotezați, rugăciuni religioase pentru întorcerea ca vii a celor plecați pe front, lumea toată pare tristă etc. Romanul combină sentimentele copilului-narator cu o realitate dură, dar nu lipsită de o anumite frumusețe.

Personajul copil se manifestă în paralel cu descifrarea microcosmosului satului românesc tradițional, în care descoperim în fapte copilăria autoarei și mediul satului

în care a crescut, în respectul datinilor și credințelor, al vieții și morții, precum și înclinarea autoarei pentru descifrarea realității a etnografiei satului arhetipal românesc. Nu este vorba de semănătorism desuet, ci de muzica unei sfere nemăintălnite în literatura românească.

Este tema evocării copilăriei trăite într-un sat vechi, zdruncinat de un război neașteptat. Critica românească a apreciat acest roman al Ioanei Andreescu, după cum și critica franceză i-a înțeles valoarea literară și nouitatea temei .

Cel de-al doilea roman, „Discours sentimental”, atacă teme imbinat în viziunea unei tinere educată de societatea socialistă în ascensiune, care a promovat colectivizarea familiilor din satul tradițional românesc și a impus cultul stalinismului, prin mijloace de șantaj și de înrobire a conștiinței.

Portretul naratoarei umilite de colegii din organizația de tineret, portretul țăranului mijlocaș căruia i se ia pământul și portretul țăranicii așteptată la alfabetizare sunt realizate de personaje înseși, care își expun convingerile, sub formă de monolog, despre societatea pentru care sunt chemați forțat să o construiască în lipsa proprietății private și în dauna tradițiilor și obiceiurilor îndatinate.

Moartea lui Stalin (martie 1953) trebuia deplănsă de toți românii, fiindcă ar fi fost „eliberatorul popoarelor”, de aceea s-a organizat priveghiul la portretul „marelui gropar al capitalismului”, pentru că noi „trebuie să-l plângem”.

Critica franceză a apreciat că „ce roman est celui du désenchantement de l’idéologie”, că este „o călătorie fascinantă în propria memorie” a autoarei, că este „credibil ca un album de fotografii îngăbenite”.

Critica românească a receptat cu întârziere și unilateral valoarea romanului „Discours sentimental” .

Ioana Andreescu este nu numai scriitoare, ci și om de știință, antropolog titrat, cu cercetări de specialitate importante, care au fost publicate după perioada de apariție a romanelor sale originale.

Doau lucrări științifice, alături de o mulțime de comunicări și articole publicate, conturează efortul științific al Ioanei Andreescu:

- „Mourir à l’ombre des Carpathes” (în colaborare cu Mihaela Bacou), Payot, Paris, 1986, 239 p. (și varianta: „Morire all’ombra dei Carpazi”, Jaca Book, Milan, 1991),

- „Où sont passés les vampires?”, Payot, Paris, 1997, 177 p. (republicată, Petite Bibliothèque Payot, Voyageurs, 2004, 191 p.).

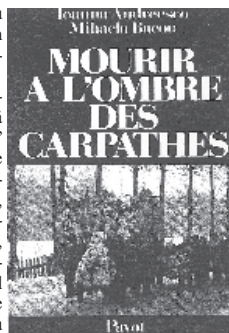
Prima dintre aceste lucrări este o cercetare a ritualului funerar din Gorj, care evidențiază autofuneralele din timpul vieții unor gorjeni convingi de continuarea vieții după moarte, în „lumea de dincolo”, de nevoile pentru sufletul care va ajunge în „lumea cealaltă” după încheierea vieții pământești. Cartea subliniază transformarea mentalității țărănești despre viață și moarte.

Setea de absolut a omului, reconsiderarea spiritualității păgâne, cultul vieții de apoi, atenuarea ostilității lumii obiective, prezervarea identității colective, pregătirea individului pentru trecerea în altă lume, drumul detaliat spre lumea de după viață, pregătirea zestreii răposatului, noul rol al parastasului pentru veșnicie, împlinirea rostului de a continua existența într-o lume armonioasă și alte repere noi ale trecerii prin lume fac din această lucrare un nou discurs despre om și menirea lui, care recunoaște o nouă spiritualitate de care trebuie să se ocupe etnologia, etnografia și antropologia culturală.

A doua lucrare științifică importantă a Ioanei Andreescu redefinește vampirismul, plecând de la credințele populare din Valahia Mică, vrăjitoria și magia, teme asupra cărora a revenit .

Casa părintească, de la Stoina, Gorj

Recenziile străine asupra acestor lucrări științifice au stârnit interesul pentru temele în dezbatere și au adus aprecieri elogioase autoarei... care este recunoscută și în România între etnologii de seamă.

Îngerul și Evanghelia lui Hristos în gândirea anghelologică paulină

Victor Constantin Măruțoiu

The Angel and Jesus's Gospel in Paul's angelology thinking

Keywords: angel, thinking, angelology, perspectives, Gospel.

The problems implicating the Angels represent one of the most controversial themes regarding the biblical research. Often minimalised or even sometimes ignored, the presence of The Holy Angels in the revelation aspects is governed by a real importance, through the role that they have in the special ministration towards the Trinity and towards man.

The central point of view of this article represents the problem of the Holy Angels regarding Paul's writings, the discovery of the role that they carry out. There-with I present the place of The Holy Angels in the way of salvation and their activity on way to Jesus Christ.

Gândirea paulină poartă semnul educației pe care Apostolul neamurilor a primit-o în întreaga sa existență. El a încercat să privească raportarea la înger ca un nivel superior de cunoaștere umană, dar inferior Evangheliei lui Hristos.¹ În acest sens folosește o titulatură generică pentru îngerii, privind, prin acest termen atât îngerii căzuți, cât și cei de lumină. Deosebirea între cele două lumi: cea a îngerilor de lumină și cea a îngerilor căzuți este realizată prin raportarea la Lege, la om, la Iisus Hristos. Astfel anghelologia paulină se dezvoltă ca o sistematizare a gândirii anghelologice a celor patru evangheliști, descoperind o realitate a prezenței îngerului, dar numai în raport cu Evanghelia lui Hristos. Dacă Apostolii: Matei, Marcu, Luca și Ioan privesc misiunea îngerilor ca aparținând eminemente de viață și activitatea Mântuitorului Iisus Hristos, Apostolul Pavel, în Epistolele sale, pune accent pe raportarea îngerului la Iisus Hristos, la om și, în mod aparte, la Evanghelia lui Hristos.

Raportarea la înger, în concepția paulină, are loc, mai ales, în situații limită. În aceste segmente Apostolul Pavel dorește să puncteze importanța unui termen alături de cel de înger și nu atât o problematică a îngerilor. Pentru el lumea îngerilor reprezintă o realitate a intermediarului între Dumnezeu și Creație, om. Nu cunoaște îndoiala în privința existenței atât a îngerilor potrivnici, cât și a Sfinților Îngeri.² Raportarea la existența lor în versetele pauline dorește să scoată termenul comparat cu îngerii, precum ar fi Evanghelia lui Hristos, persoana umană, mântuirea, iubirea, virtuțile etc.³

Mărturiile indirecte neotestamentare despre concepția Sfântului Apostol Pavel în privința Sfinților Îngeri, sunt redade de mărturia Sfântului Evangelist Luca în cartea Faptele Apostolilor, descoperind mărturia Apostolului Neamurilor, cu referință la Sfinții Îngeri: „Căci mi-a apărut în noaptea aceasta un înger al Dumnezeului, al Căruia eu sunt și Căruia mă închin, Zicând: Nu te teme, Pavele. Tu trebuie să stai înaintea Cezarului; și iată, Dumnezeu îți-a dăruit pe toți cei ce sunt în corabie cu tine.” (F.Ap. 27, 23-24) sau referirea pe care Sfântul Evangelist Luca, în aceeași carte, o oferă, prezentând raportarea făcută de farisei față de cuvintele Apostolului Pavel: „Și s-a făcut mare strigare, și, ridicându-se unii cărturari din partea fariseilor; se certau zicând: Nici un rău nu găsim în acest om; iar dacă i-a vorbit lui un duh sau înger, să nu ne împotrivism lui Dumnezeu.” (F.Ap. 23, 9).⁴

Intervenția Sfinților Îngeri, din perspectivă lucanic-paulină cunoaște două ipostaze: prezență văzută și prezență nevăzută. În această ordine de idei concepția paulină ajunge să contureze o întreagă gândire iudaico-creștină referitoare la îngerii.⁵ Păstrează structura de bază iudaică, pe care o conturează prin prisma scrierilor sinoptice și ioaneice.

O particularitate a anghelologiei pauline o reprezintă

1 Maria Mavromataki, Paul The Apostle of The Gentiles, Journeys in Greece, Hailtis, Athens, Greece, 2003, p. 23-25.

2 Maica Alexandra, Sfinții Îngeri, traducere dr. Irineu Pop-Bistrițeanul, Editura Anastasia, București, 2009, p. 176.

3 Theological Dictionary of the New Testament, Gerhard Kittel editor, Translated by Geoffrey W. Bromiley, Volume I. Eerdmans Printing Company Grand Rapids, Michigan, United States of America, 2006, p. 85.

4 Maica Alexandra, op. cit., p. 177.

5 Ibidem, p. 178.

tă posibilitatea de a descrie îngerii în raport cu elementele importante ale teologiei pauline. Astfel poate părea că importanța pe care o oferă Evangheliile sinoptice, Evanghelia ioaneică și Faptele Apostolilor Sfinților Îngeri ar cunoaște o diminuare în cadrul scrierilor pauline.⁶ Linia unei asemenea gândiri ar presupune o scoatere în evidență a importanței lui Hristos.⁷ Totodată Sfântul Apostol Pavel încerca să delimiteze gândirea anghelologică, de influență iudeo-creștină, de cercul de inspirație gnostică.⁸ În această ordine de idei Apostolul Pavel a încercat să păstreze o diferențiere între Persoana divino-umană a lui Iisus Hristos și Sfinții Îngeri. Punctul central al gândirii sale era cel al punerii în evidență a activității Mântuitorului Iisus Hristos. Putem afirma faptul că, împotriva acestor premise, Apostolul Pavel a încercat să imprime o gândire complementară anghelologică teologiei sale, ca un element de influență a raportului Dumnezeu-om, punând îngerii ca raportori ai mântuirii omului. În acest caz Sfinții Îngeri nu reprezintă o expresie emfatică paulină, care să limiteze aria anghelologică, ci situează o complexă ierarhizare în Creație, punând peste aceasta Persoana lui Iisus Hristos.

Pentru Apostolul Pavel Sfinții Îngeri joacă încă un rol important și se vor situa într-o anumită armonie cu celelalte aspecte care împlinesc Evanghelia lui Hristos.⁹ Abordarea anghelologiei se constituie ca o premisă a dezvoltării cercetării neo-testamentare, având o importanță deosebită în structura detaliată a aspectului de slujire și a relației Dumnezeu om din perspectiva rolului de intermediar. Ipostaza îngerului ca realitate faptică determină necesitatea acestui studiu în teologia biblică românească, în vederea trasării unei linii de cercetare, care să descopere noi și noi valențe în cercetările viitoare.

Sfântul Apostol Pavel desemnează, prin numirea de îngerii, puteri, principate atât pe îngerii care au rămas fideli lui Dumnezeu, dar și pe cei care l-au urmat pe Lucifer. Dar deosebirea între prezentarea, într-un anumit verset, a unui înger bun sau rău ține cont, în scrierile pauline de nuanțele pe care le descoperă textul. În această ordine de idei evenimente din Efes 1,21 prezintă pe Sfinții Îngeri în corelație cu Col. 1, 16, anume descoperind îngerii lui Dumnezeu. Îngerii căzuți sunt descoperiți în Efes. 6,16 și Col. 2, 15. Astfel prezența îngerilor, ca și titulatură generică, în Noul Testament, este specifică lui Pavel. Pregătirea sa îl determină să scrie despre îngerii în acest fel. Raportarea la mistică iudaică este deseori descoperită în scrierile sale. Trasarea limitei între desemnarea, prin numire, a îngerului lui Dumnezeu și a îngerului potrivnicului subliniază influența pe care scrierile iudaice au avut-o asupra Apostolului Pavel. În acest fel acesta reușește să determine o sensibilă linie în desemnarea unui reprezentant al unuia dintre părți: cea a lui Dumnezeu și cea a diavolului. Versetele care descoperă gândirea paulină în privința Sfinților Îngeri sunt:

puterea iubirii lui Dumnezeu și puterea Sfinților Îngeri (Rom. 8, 38-39)

Sfinții Îngeri și slujitorii lui Hristos (I Cor. 4, 9-10; 6,3; 13,1)

Îngerul și semnul de supunere (I Cor. 11,10)
Îngerul și Evanghelia lui Hristos (Gal. 1,8; 3,19; 4, 14; Efes. 3,10-11) împreună misiunea a omului și a îngerului (Filip. 2, 9-11)

Sfinții Îngeri – ființe create de Dumnezeu (Col. 1,16; 2, 10) cinstirea falsă a Sfinților Îngeri este pedepsită (Col. 2, 18)

Sfinții Îngeri vestitori ai celei de-a doua venirii a lui Hristos (I Tes. 4, 16; II Tes. 1, 7)

- mărturisirea realității întrupării Mântuitorului Iisus Hristos prin arătarea Sfinților Îngeri (I Tim. 3, 16; I Tim. 5, 21).

6 Theological dictionary of the New Testament, p.85.

7 Ibidem.

8 Ibidem, p. 86.

9 Encyclopaedia biblica, A critical dictionary of the literary, political and religious history, the archaeology, geography and natural history of the Bible, edited by The Rev. T.K. Cheyne, M.A., D.D. and J. Sutherland Black, M.A., LL.D, vol. I, A-D, London: Adam and Charles Black, 1909, p.169-170.

POEME

Mariana Popeanga Cornoiu

Corolă

Petale albe, roșii, mov, petale,
De unde vin culorile în voi?
Prin ce miracol și pe care cale
Alambicați nectarul din noroi?

Ne-arată, Doamne, drumul spre culoare,
Dulceța mării și amarul ei
Se plămădesc din razele de soare
Care mângâie florile de tei.

Să mângâiem cu gândul floarea vieții,
Culorile-i, și miere, și venin,
Să smulgem dimprejurul ei scaieții
S-adune în potru-i doar senin!

Călău

Trăgem pe roată zilele
Și le lăsam leșinate...
Soarele le condamnăse
Pentru nu știu care păcate
Și eul meu fusese pus călău
Plătit cu nu știu câte nopți.
-Doamne, doar Tu ești cel care poți
Să le aduci amnistia!
Știu că îmi vei dăruî o noapte
Ca Eu-mi să nu mai păcătuiesc
Zdreliind lumina zilelor pe roate!

Agonie

Mor zilele când veșnicește clipa,
Culorile se sting în cenușiu,
O geană de lumină se cerșește
Și-abia atunci observi că-i prea târziu.

Debusolare

Stau pe o clipă la marginea timpului
Și-ascult cum putrezesc ideile...
Aș vrea să pornesc, dar nu știu încotro
Și de la suflet mi-am pierdut cheile.

Temeritate

Veșnicia se topește-n clipe
Picurând neliniști peste noi,
Disperarea ne cuprinde rece,
Se cere-n fața ei să fim eroi.

Supoziție

Raiu-i pardosit cu cer,
Nituît cu stele.
Doamne, ce-ai ascuns în el?
Lumi fără durere?
Scările le-ai ridicat,
Dac-au fost vreedată,
Sau poate că ai uitat
Să le pui la poartă?!
Și-ai rămas tu claustrat?!
De greșesc mă iartă.

Destin I

Între rai și iad,
Semn de întrebare,
Pendulează omul fără nici un rost,
Până se oprește
Fulgerat de-un este
Devenit a fost!

Destin II

De infinit se-nchide zarea
Și de etern se stinge clipa.
Ochii abia disting culoarea
Sublimului și-i prinde frica
Desprinderii lui azi de ieri
Și se ascund în noapte-adâncă,
Să se deschidă nicăieri,
Deși speraseră un încă!

Insomnie

Șerpi de gând, colac în suflet,
Sug a sângelui văpaie,
Lipitori se prind de suflet
Și n-am liniște-n odaie!
Zvârcolirea lor în om
Îl face să n-aibă somn.

Lucian Blaga și expresionismul (1)

Elena Roată

Încercările de a-l situa pe Lucian Blaga în mișcarea literară a vremii, de a-l fixa într-un context cultural contaminat de influențe „modelatoare” și „catalitice”, au supralicitat fie tendințele moderniste (și chiar avangardiste) ale creației sale, fie pe cele „mai tradiționaliste decât obișnuitul tradiționalism, fiindcă reînnoiește o legătură cu fondul nostru sufletesc primitiv, nealterat nici de romantism, nici de naturalism, nici de simbolism”.

Blaga nu s-a sfîșit să-și mărturisească, printre primii la noi, o puternică simpatie pentru estetica expresionistă, vorbind cu admirație despre Munch și Van Gogh, de Barlach, Arhipenko și Belling. În același timp, însă, se simte foarte apropiat de Brâncuși, pe linia unui „tradiționalism metafizic”. Criticul Eugen Lovinescu ezită să-l încadreze într-o direcție literară, deși în studiul său din 1927, Istoria literaturii române contemporane, Blaga figurează la capitolul Contribuția modernistă a Ardealului. Mai târziu (1937), el este atașat „tradiționalismului”, recunoscându-și, totuși, afinitățile față de poezia modernă și chiar „avangardistă”.

Încercând să reconstituie atmosfera spirituală în care s-a născut expresionismul, Gottfried Benn scria următoarele: „În Europa ... nu mai exista realitate, rămăsese cel mult caricatura ... Spiritul nu avea nicio realitate, el s-a întors înspre realitatea sa interioară, înspre ființa sa, biologia sa, structura sa (...) înspre creația și strălucirea sa. Metoda pentru a ajunge la astfel de țeluri pentru a fi sigur de luearea sa în stăpânire, era intensificarea laturii sale productive, era un extaz, un anumit fel de beție interioară”.

Nu numai în viziunea lui Benn, expresionismul trecea drept un lanț de reacții succesive ale unei subiectivități exasperante de vidul interior generat de o serie de cauze obiective („război, foamete, umilinte istorice, ilegalitate, putere”).

S-ar părea că ideologia acestei mișcări ține mai mult de o simptomatologie culturală, de o poetică a discursului agresiv, care a însemnat, cum a afirmat Ion Barbu, „obraznică insurecție, confuziune pederastă, reclamă dezmațată”, dar și „revenire la imaginativ și romantic”.

Expresionismul este mișcarea aptă să redea tumultul, strigătul, patosul, să transmită toate seismele sufletului omenesc. Dinamismul interior, de atitudine lăuntrică, așașă noul curent în prelungirea romantismului, de la care îi vine (prin filieră hegeliană) chinuțoarea „conștiință nefericită”. Intensitatea trăirilor este ridicată de expresioniști la scară cosmică. Ceea ce-i unește este năzuința spre absolut, pe care Lucian Blaga o consideră specifică expresionismului: „de câte ori un lucru este astfel redat încât puterea, tensiunea sa interioară îl transcedează, trădând relații cu cosmicul, cu absolutul, cu ilimitatul, avem de-a face cu un produs artistic expresionist”. Poezile își definește astfel propriul ideal artistic, care cere un nume nou și o formulă nouă de expresie lirică.

Pentru Blaga, expresionismul nu este un simplu curent, ci „o năzuință formativă”, în sensul acelei „Kunstwollen” extinsă la întreaga creație omenească. Ea ar țâșni din acea nevoie disperată de exprimare lăuntrică, căci așa cum afirma Daubler, lumea adevărată nu e ceea ce se vede, ci ceea ce se ascunde îndărătul vizibilului. Expresioniștii urmăresc tocmai acea restituire a demnității ascunse a lumii, tragismul ei de nepătruns. În acest sens, expresionismul cultivă atitudinile romantice, împinse până la paroxisim, conform cărora eul manifestă o categorică prioritate față de real. Creatorul se angajează la modul dionisiac în actul trăirii realității, procesul creator însuși este un fel de extaz.

Ceea ce se află dincolo de realitatea imediată pentru Blaga înseamnă mister cosmic, care trebuie ocrotit, printr-o fuziune extatică a sufletului cu lumea. Pragul care interzice accesul la sâmburele ultim, tenebros al existenței, este un prag extatic. Interdicția naște aici jubilara înfiorată a inițiatului, atitudinea panică în fața universului.

În primele volume de versuri, întâlnim un element tipic expresionist: excesul de sensibilitate: „Eu cred că sufeream de prea mult suflet”. De altfel, unul dintre reprezentanții artiștilor plastici expresioniști, O. Kokoschka declara în această privință: „... drama sufletească a artistului izbucnește cu violență covârșitoare. Arta este, la urma urmelor, un moment de teribilă intensitate a trăirii sufletești; ea nu se poate sublima în forme absolute”.

Blaga simte nevoia să identifice în fiecare dat al lumii semnificația lui primordială și permanentă, semn al veșniciei. O mișcare imperceptibilă, de esență cosmică, face posibilă întâlnirea. Dincolo de aparențe, a sufletului cu tălcurile adânci ale existenței.

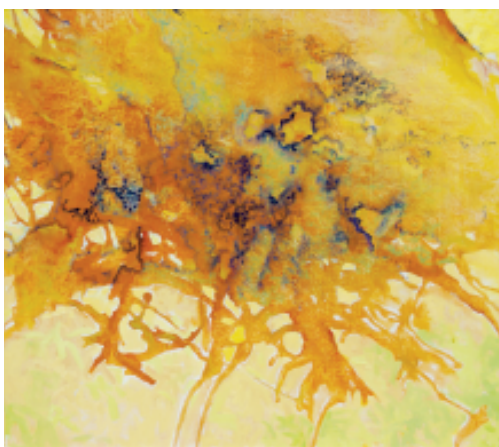
Unde începe și unde se sfârșește expresionismul? Este expresionismul o prelungire a romantismului lipsit de moderație? Din perspectiva istoriei literare, expresionismul poate să apară ca o formă de „romantism extremist”, cu tendințe agresive, „mai puțin crispat și mai puțin organic”, purtând stigmatele dezintegrării spirituale ale epocii noastre: „Poate expresionismul nu este decât un episod mai spectaculos al procesului de descompunere al romantismului prevăzută de Hegel în Estetica sa și, care, asemenea suprarrealismului, antiteatrului sau antiromanului contemporan, anunță amurgul artei? Sau poate e doar un semn al crizei îndelungate traversată de arta modernă în drumul ei impleticid spre noi limanuri fâgăduite?”, se întreba Ovidiu Cotruș în studiul citat.

Căutările romanticilor tindeau spre găsirea unei formule eliberatoare, gesturile metafizice ale expresioniștilor degenerau în spasm, grimasă, urlat deznădăjduit, în fața unei realități pe care n-o descoperă în ceea ce are ea organic, esențial, ci în furia dezlănțuită de culori, ritmuri și cuvinte.

Worringer subliniază în studiile sale caracterul strident al „noului stil”, manifestat prin „biciuirea eului”, printr-un „țipăt crispat al tuturor simțurilor” („țipăt de durere”, „înțepenit în țipăt”). Worringer se desparte de episodul expresionist cu „dezamăgirea profetului”, care, abandonat de propriul crez, nu mai vrea să se lase mistificat de fericiri mincinoase.

Pentru Blaga, sensul artei expresioniste nu a vizat niciodată direcțiile unui monopol este-

stetic. Expresionismul a reprezentat pentru filosoful și poetul Lucian Blaga întoarcerea la anumite forme de artă care au valorificat o componentă spirituală esențială a culturii române: reîntoarcerea spre obârșii, fondul tragic, marile mituri populare. Se poate vorbi despre un expresionism autohton, cristalizat doar prin contactul cu alte mișcări spirituale europene. Neliniștea metafizică, identificarea cu viața ascunsă a cosmosului, regresivitatea înspre elementar, spaima sau cutremurul făpturii în fața absolutului sau a neantului sunt trăsături general romantice, pe care le regăsim în expresionism, doar în măsura în care acesta poate fi analizat ca un caz particular al romantismului.

Al Florin Țene „Cu inima în palmă”

Petru Birău

Recenta carte publicată de scriitorul Al Florin Țene la Editura „Contrafort” din Craiova, carte intitulată „Cu inima în palmă”, reprezintă istoria formării unui scriitor autentic, cu parcursul său remarcabil, relatarea procesului de coagulare în jurul operei sale literare a unui fenomen literar-artistic, împlinit prin constituirea unei instituții de cultură cum este Liga Scriitorilor din România și potențialul acesteia de a capacita și susține relații de promovare culturală reciprocă (așa cum este fructuoasă colaborare cu Asociația Română pentru Patrimoniu), dar mai ales ne este relevantă în această carte gândirea, concepțiile despre viață, literatură și artă ale unui scriitor și promotor cultural reprezentativ pentru cultura română contemporană.

Extrem de condensat, volumul „Cu inima în palmă” cuprinde în doar 40 de pagini o prezentare esențială a demersului literar artistic contemporan, desfășurat pe parcursul a peste cinci decenii în țara noastră, precum și raportarea sa la fenomenul literar internațional, într-o viziune ce denotă studii ample întreprinse de autor în cunoașterea contextului cultural actual și intuiții prefigurării direcțiilor avangardiste viabile. Cele șase dialoguri cu Al Florin Țene, realizate de Monica Mureșan, Costel Iftinchi, Menuț Maximilian, Ionuț Caragea, Maria- Diana Popescu și Elisabeta Iosif, dezvăluie în primul rând convingerea scriitorului Al Florin Țene că omul are un destin individual, încredințat de Dumnezeu, care poate fi într-o măsură schimbat de atitudinea sau comportamentul individului: „Când ne naștem Dumnezeu ne pune cu degetul pe frunte o pecete, pe care noi o numim destin. În limita acestuia fiecare dintre noi ne jucăm rolul primit. Oamenii de știință spun că pecetea pusă de Dumnezeu se numește ADN. Însă acest rol îl putem modifica, nu în totalitate, prin voință proprie.” (pag. 23)

Fără prezența momentului excluderii din Uniunea Scriitorilor în destinul scriitorului Al Florin Țene, nu ar fi fost posibilă înființarea Ligii Scriitorilor din România, pentru că istoria nu cuprinde nici o minimă combinație sau permutare implicată de vre-un „dacă”, istoria însumează strict doar evenimentele care au avut loc.

Deasemenea Liga Scriitorilor din România nu ar fi fost înființată dacă Al Florin Țene intervenea în destinul lui și printr-o atitudine de revoltă sau marcat de o stare depresivă ar fi renunțat la scris, dar scriitorul și-a acceptat și urmat destinul.

În al treilea rând Liga Scriitorilor Români nu ar fi luat ființă dacă la momentul excluderii sale din Uniunea Scriitorilor, Al Florin Țene nu ar fi avut o activitate literară bogată, prin care să fie cunoscut și o operă literară viabilă, consemnată pe două pagini în DICȚIONARUL GENERAL AL LITERATURII ROMÂNE editat de ACADEMIA ROMÂNĂ, în care trilogia „Insula viscolului” este un roman ce stă la loc de cinste, alături de volumele de versuri, fără această operă nu era posibil ca scriitorul să atragă în jurul său, în doar 2 ani, o multitudine de creatori (constituiți în 29 de filiale în țară din care 12 în străinătate), ar fi atras poate doar câțiva scriitori marcați de diferite nemulțumiri, care apoi ar fi renunțat, dar așa cum am specificat istoria nu acceptă termenul „dacă”, iar Liga Scriitorilor din România există și are o istorie datorită lui Dumnezeu care a trasat un destin literar și unui scriitor care și l-a asumat.

Un important aspect relevant de cartea „Cu inima în palmă” îl reprezintă concepțiile literare și percepția asupra scopului vieții, formulate de scriitorul Al Florin Țene în exprimări aparent simple, dar care cuprind adevăratele comori de cuget înțelept, disimulate în spiritualitatea autorului. Voi reda aici patru dintre aceste esențe de vastă experiență intelectuală și umană: „De mic îmi plăcea să pătrund frumusețea obiectelor. Le priveam altfel decât prietenii buni la matematică. Ei urmăreau cunoașterea adevărului, pe când eu urmăream înțelegerea frumosului.” (pag. 16)

„Critical literar provine dintr-un scriitor ratat.” (pag. 34), „... opiniile criticilor sunt doar păreri lor fie și de cititori avizați. Niciodată oamenii nu au înțeles noutățile. Uită însă câte noutăți a îngropat timpul pentru totdeauna. Și mai uită încă ceva: că noutățile care au supraviețuit de-a lungul vremurilor sunt, aproape fără excepție, tocmai cele care diferă cel mai puțin de ceea ce se numește vechi.” (pag. 32)

„Nu pot spune că nu sunt fericit. Eu știu că sunt, fiindcă esența vieții nu este să fii, ci să știi că ești fericit.” (pag. 6)

În încheierea acestei prezentări a cărții „Cu inima în palmă” redau și viziunea autorului ei asupra viitorului culturii românești în contextul european și internațional: „Deocamdată nu avem valori culturale exportabile și competitive. În afară de Brâncuși, Eliade, Cioran și alți câțiva, și aceștia formați în afara țării... Literatura pe care o promovăm nu trebuie să fie scrisă cu mentalitatea scriitorului care a trăit în comunism, deoarece opera aceasta nu poate fi înțeleasă de cititorii care nu au trăit experiența dramatică prin care am trecut.” (pag. 10)

Toate aceste idei, exprimate sincer de scriitorul Al Florin Țene, fac din cartea „Cu inima în palmă” un document edificator pentru înțelegerea conceptelor ce stau la baza creației literare autentice, care se preconizează că se va dezvolta prin demersul artistic elaborat în viitor.

Eminescu în lumina ...

(continuare din pag. 32)

Zenovie Cârlogea

editura „Nord”, Victor Frunză, 1989). În acest sens, „impulsul sfânt” hōlderlian se apropie de „farmecul sfânt” eminescian. Ca un isihast, ce-și înduhovnicește simțurile și intelectul, Eminescu – crede S. P. Matta – transmută poezia eului (cu aspirațiile incontestabil romantice) într-o poezie a spiritului...

Și totuși, poetul gândește și scrie dincolo de dogme, indignat totodată că filosofia (metafizica) a devenit „profesie” (acuză, desigur, socratică), incapabilă de a fi altceva decât ancilla theologiae...

Nu crede oare poetul că „din căutarea mistice pietre filosofice s-au născut chemia, din criticismul lui Kant eliberarea minții de sub dogmele unilaterale ale religiei, pe de o parte, al materiismului brutal pe de alta?”...

Bun cunosător al filosofiei kantiene, Eminescu era convins că „metafizica nu e făcută pentru capetele de rând”, reducându-se „la câteva încercări geniale”. Incapabil de a o pricepe, profesorii de filosofie primesc, în schimb, o „leafă”, iar „organizarea socială o cheamă în ajutorul teologiei, încât, ca slujnică fără autoritate a bisericii și cea mai fără de nici o treabă dintru a sfinției sale ea încearcă a dicta științelor exacte, care nu au nici o nevoie de ea, sau a apăra biserica în calitate de lingusitoare, pe care aceea o suferă, fără o aproba” (apud Constantin Noica, Introducere la miracolul eminescian, Buc., ed. „Humanitas”, 1992, pp. 286-288).

Recent, în revista *Viața românească* (nr. 1-2/2000), apare un studiu semnat de George Gană („Melancolia”), în care se pune în discuție spiritul religios, chiar „ortodox”-ist al poetului, observându-se că în versurile eminesciene apare frecvent imaginea „bisericii în ruină” și ideea năruirii credinței: „La Eminescu deplângerea năruirii credinței se întâlnește pe toată durata scrișului său, iar imaginea bisericii (templului) în ruină se regăsește în Mira, Mureșanu, Memento mori, Povestea magului călător în stele”. Iat-o și în *Melancolia* (1876): „Biserica-n ruină / Stă curvoasă, tristă, pustie și bătrână, / Și prin ferestre sparte, prin uși țiuie vântul – Se pare că vrăjește și că-i auzi cuvântul – Năuntru ei pe stâlpii-i, păreți, iconostas,

Abia conture triste și umbre au rămas, Drept preot toarce-un greier un gând fin și obscur, Drept dascăl toacă cariul sub învechitul mur...”

Într-o postumă din 1878, Învierea, întâlnim aceleași imagini de vetustețe („ziduri înnegrite”, „izul umeze-lui”, „al morții rece spirit”) ale lăcașului în care: „Un singur glas îngână cuvintele de miere, / Închise în tratajul străvechii evanghelii (...)

Un clocot viu de glasuri vui de bucurie... / Colo-n altar se uită și preoți și popor,

Cum din mormânt răsare Christos învingător, / Iar inimile toate s-unesc în armonie:

Cântări și laude-nălțăm / Noi, ție unuia, / Primindu-l cu psalme și ramuri, / Plecați-vă, neamuri, / Cântând Ale-luia! /

Christos a înviat din morți / Cu cetele sfinte, / Cu moartea pre moarte călcând-o, / Lumina ducând-o / Celor din morminte!”

Fecioara Maria, invocată patetic în două poeme și amintită, referențial, în altele, devine pentru poet, la un moment dat (1880 – 1881), icoana către care își îndreaptă o memorabilă Rugăciune, o rugăciune, însă, în numele omenirii afundate în păcatele veacului:

„Crăiasă alegându-te, / Îngenunchem rugându-te, / Înălță-ne, ne mântuie, / Din veacul ce ne bântuie; / Fii scut de întărire / Și zid de mântuire, / Privirea-ți adorată / Asupra-ne coboară, / O, Maică precurată / Și pururea fecioară, / Marie // Noi, cei din mila sfântului / Umbră facem pământului, / Rugămu-ne-durărilor / Luceafărului mărilor; / Ascultă-a noastre plângeri, / Regină peste ingeri, / Din neguri te arată, / Lumină dulce, clară, / O, Maică precurată / Și pururea fecioară, Marie!”.

O parte a „Rugăciunii” va fi reluată, ca refren, în *Tat twam asi*:

„Rugămu-ne-durărilor, / Lucefărului mărilor / Din valul ce ne bântuie / Înălță-ne, ne mântuie! / Privirea adorată / Asupra-ne coboară, / O, Maică prea curată / Și pururea fecioară, Marie!” (1880).

Ca și sonetul „Răsai asupra mea” (1880), mult mai personal în invocația harului divin:

„Răsai asupra mea, lumină lină, / Ca-n visul meu cesc d-odinoară; / O, maică sfântă, pururea fecioară, / În noaptea gândurilor mele vină / ... / Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința / Și reapi din ceriul tău de stele: / Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!”.

Să nu uităm piesa Colinde, colinde, din 1881, în care apare iarăși amintirea Mariei, dar și cea a Mântuitorului, desigur:

„Colinde, colinde / E vremea colindelor, / Căci gheața se-ntinde / Asemeni oglinzilor / Și tremură brazii / Mișcând rămurele, / Căci noaptea de azi-i / Când scânteie stelele. // Se bucur copiii, / Copiii și fetele,

De dragul Mariei / Își piaptână pletele, / De dragul Mariei / Și-al Mântuitorului / Lucește pe ceruri / O stea călătorului...”

Momentul nașterii Mântuitorului apare și în alte versuri, precum în *Mss. 2290* (f. 57-59):

„Și o stea strălucitoare / Arde-n cer arătând calea la a evului minune... / Mergeți, regi, spre închinare la născutul în cavernă, / În cavernă? / n umilință s-a născut dar Adevărul?! / Și în fața de-nțineric s-a născut eternul rege? / Din durerea unui secol, din martiriul lumii-ntr-ge / Răsări o stea de fală luminând lumea și cerul.

Sarcini de-aur și de miruri el încarcă pe cămile / Și pornesc în caravană după steaua plutoitoare, /

Ce în aerul cel umed pare-o așchie de soare / Lucecând pe bolta-albastră la culcușu-eternei mile.”

Strofe reuate în *Dumnezeu și om*, care e o variantă din „Christ”.

Ideea aceasta a desacralizării mitului christic revine cu incriminarea adusă omenirii netrebnice:

„Astăzi mintea e bogată, dar credința este seacă / Căci în ochii ironiei, tu ești om... nu Dumnezeu.

Azi ești frază strălucită, azi ești masca cea de fală, / Leri ai fost credința simplă, însă sinceră, adâncă, / Împărat fuși omenirii, crezu-n tine era stâncă, / Azi în marmură te scrie, ori pe pânză te exală...

Asta-i tot, Isuse dulce, pus pe cruce pentru lume? / Asta-i tot, frunte de rege, cu cununa cea de spini? /

Leri ai fost steaua de aur a mpărăților creștini, / Azi în gura lor profană nu mai ești decât un nume.”

Și totuși, de 2000 de ani – scrie gazetarul – pilda celui ce s-a jertfit de sine rămâne pentru omenire un inepuizabil tezaur de iubire și mântuiri:

„Iată 2000 de ani de când Christos a ridicat popoarele din întuneric, le-a constituit pe principiul iubirii apropielului, 2000 de ani de când biografia Fiului lui Dumnezeu e cartea după care se crește omenirea.

Învățăturile lui Buddha, Socrate, stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului Lao Tse, deși asemănătoare cu învățătura creștinismului, n-au avut atâta influență, n-au ridicat pe om ca Evanghelia, această simplă și populară biografie a blândului nazarinean a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri morale și fizice, dar nu pentru el, pentru binele și mântuirea altora. Și un stoic ar fi suferit chinurile lui Hristos, dar le-ar fi suferit cu mândrie și dispreț față de semenii lui. Și Socrate a băut paharul cu venin, dar l-a băut cu nepăsarea caracteristică virtuții civice a Antichității.”

O altă piesă, *Preot și filosof*, tot din 1880, oferă imaginea unei lumi păcătoase („a Răului domnire”), întâlnită și în *Demonism* („O raclă mare-i lumea. Stelele-s cuie / Bătute-n ea și soarele-i fereastră / La temnița vieții...”), asupra căreia „în van” lucrează credința: „În van cercați a-i drege, căci răi rămân de-a valma / Și trebuia ca soarta să-i spulbere cu palma...” pricepând „șoapta misterului divin”, filosofii sunt, de fapt, confrăți mai aleși ai celor împovărați cu îndreptarea „neamului cel nedemn”.

S-ar putea crede, din poeziile amintite mai sus, că Eminescu este un moralist religios. Nimic mai fals, căci el nu face decât să aducă în câmpul meditației poetice marile evenimente ale calendarului creștin (Nașterea și Învierea), într-un moment când biserica e amenințată de necredință și marile simboluri creștine se golesc de sacralitate. Însuși Rugăciunea sa vizează starea de decădere a omenirii, pe care o vrea scoasă din mormântul păcatului și adusă în zăriștea mântușiei.

Moartea însăși e un nonsens în ordinea creației divine:

„De e sens în asta, e-ntors și ateu, / Pe palida-ți frunte nu-i scris Dumnezeu.”

(Mortua est)

Religia creștină, superioară așadar altor credințe, e deopotrivă ideal etic și liant civic: „Pentru a fi buni, pentru a se respecta unii pe alții și a-și veni unul altuia în ajutor, au nevoie de religie.” („Timpul”, 1881)

A se observa că apropierea poetului, mai cristalizată, față de problematica religioasă se produce în perioada 1880-1881, anii unor încercări sufletești, de neliniști și zbucium creator.

Sunt multe alte elemente de recuzită creștină de care lirica eminesciană se servește, fie pentru a contura un suport angelic erosului (femeia fiind o donna angelicata), fie pentru a infiera trădarea Dalilei și suficiența „caerului de lână” (Scrisoarea V, Femeia?... măr de ceartă, Icoană și privaz ș.a.).

Spiritul mușcător și caustic al gazetarului (convins că biserica deține „cartea după care se crește omenirea”), care aduce laudă vieții creștine pentru rolul important jucat în istoria neamului, se completează cu „tonul homerice” (G. Călinescu) folosit în parodia prozastică *Părintele Ermolachie Chisăliță*. Acesta e „un popă de țară” care face liturgia cu spirit în loc de vin și urlă grozav în biserică de-l aud pădurarul și văcarul de pe colauri. În plus, are darul înjurăturii și drăcuirii, chiar în sfântul lăcaș, când îi cășună pe dascălul Pintilie Buchilat, cel cu potcapul pe ceață, sau pe palamarul Nicodim Parpalac, „cam prostut”, care trage clopotele într-o dungă, spune crezul ca pe apoc, fiind totodată mare iubitor de colivă și colaci. Este evocat un potențial incendiu la o slujbă de utrenie, când haina dascălului se aprinde, iar celor din biserică li se pare că văd pe diavol în fereastra bisericii. Apare, la un moment dat, o invocație către muză, în genul lui Budai-Deleanu, parodia fiind una reușită și în măsură a disipa orice suspiciune de misticism...

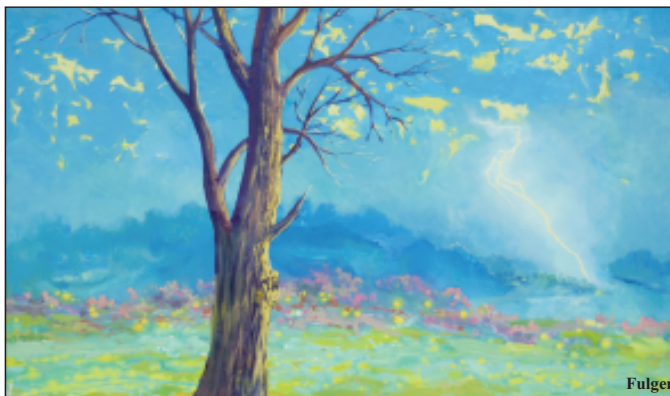
Rezultă, din cele de mai sus, că romantismul eminescian, valorificând o gamă largă de motive și teme creștine, e – ca și în cazul altor elemente mitologice invocate, din culturi diferite – capabil a transfigura în cheie estetică, cu largi semnificații filosofice și estetice un material bogat, de mare expresivitate poetică.

Poetul a avut, desigur, în sinea sa, conștiința sămburelui de divinitate, din care au înflorit crinii atâtor versuri esențializate și emblematică, fără ca acestea să devină fervori și mesaje ortodoxiste, ca mai târziu în poezia gândiriștilor. Meditația (și invocația) creștină e calmă și echilibrată, și izvorâtă dintr-o autentică suferință.

Ca orice mare poet (romantic), Eminescu a conștientizat acea criză a spiritului violentând tradiția și punând în pericol valorile. Atitudinea lui este, față de această stare de lucruri, nu a unui mistic novalisian, ce s-ar angaja într-un program de salvare, ci a unui poet care-și trece sentimentele pe toată gama, de la invocația intimă a celui suferind până la acuză, ironie, sarcasm sau parodiare, față de realități intrate sub teroarea desacralizării.

Se știe cât preț punea poetul pe valorile tradiției, cât de confortat se simțea el în largul acestei spiritualități.

Ceea ce am numi „complexul ortodox” al gândirii sale nu e decât o parte din uriașa arhitectură imaginată, cu plonjoane cosmogonice, a genialității sale romantice, o parte care, luată ca atare, independent, își pierde rezonanța și expresivitatea, dar care, în ampla orchestrație de idei, obsesii, teme și motive poetice, își capătă acea identitate de referință și timbrul inconfundabil al meditației esențializate asupra condiției umane și cunoașterii, în general.

Fulger

Cronică de Ion Mocioi

Dumitru-Doru V. Fometescu
(n. 27 mai 1949)

Medicul specialist în boli interne, Doru Fometescu (născut la 27 mai 1949, în Ciuperceni - Gorj), absolvent al Facultății de medicină generală București (1973), este cunoscut ca poet din anii '80 ai secolului XX, pe care gorjenii l-au ales președinte al Cenaclului literar „Sănătatea” din Târgu-Jiu, când publica poezii în presa locală – „Gazeta Gorjului”, „Gorjul literar”, „Gorjul medical”¹, - unde se afirmase, ca și alți confrăți, cu versuri patriotice. Una dintre primele sale creații citite la cenaclu, „Un singur cuvânt”, este edificatoare, ca dedicație pământului natal:

„De-ar fi să-mi cruț rostirea
de învălmășeala vorbelor
mi-aș alege
în fiecare zi
precum un sihastru
numai șase cuvinte:
pământ, bucurie, cuib,
zare, rod, iarbă...”

De-ar fi
să-mi purific scrisul
cândva la istovirea brațelor
aș alege un singur cuvânt
PATRIA
Și-n rest
aș păstra
taina poeziei”.

Sentimentul față de „spațiul mioritic”, în care s-a născut și s-a format, este sincer și copleșitor, precum îl exprimă Doru Fometescu în poezia sugestivă „Dor”²:

„Suflet în mișcare
fior de la Dac
slobozind năvalnic
ultima dorință
tihnă regăsită
într-un vechi cerdac
spațiul mioritic
păstrător de ființă.

Nimbul lui acasă
prelins dintr-o stea
sevă de iubire
rouă de otavă
o rugă eternă
pentru țara mea
vis în echilibru
trăire suavă.

Inimi dăruite
unui lut străbun
miez la o baladă
tivită cu sânge
zbor care înalță
nădejdi în lăstun.”

Fiindcă ziarul local „Gazeta Gorjului” a publicat până în 1989, numai poezii „patriotice”, Doru Fometescu a continuat să exerseze astfel de poezii, pline, însă, de un sentiment original, care încarcă frumos termenii de patrie, neam, tineri, pace, etc., precum poeziile: *Patria-arbore de basm*³, *Curcubeu*⁴, *Poem-făgăduință*⁵, *Cântec de pace*⁶, *Ogra*⁷ - CĂRBUNEȘTEANU, Ion, *Medic și poet*, în: „Gazeta Gorjului”, Târgu-Jiu, anul XX, 1987, nr. 3253, 11 octombrie, pg.2.
2 *Idem, Dor, loc.cit.*
3 În „Gazeta Gorjului”, Târgu-Jiu, an XIX, 1986, nr. 2949, 19 octombrie.
4 *Loc. cit.*, an XX, 1987, nr. 3055, 22 februarie.
5 *Loc. cit.*, an XX, 1987, nr. 3067, 8 martie.
6 *Loc. cit.*, an XX, 1987, nr. 3091, 5 aprilie.

*da cu vulturi obosiți*⁷, *Spre inefabil*⁸, *Neam române*⁹, *Entuziaștii*¹⁰ și altele.

Dragostea de mamă îl animă pe Doru Fometescu în căutarea altor teme care să-l sprijine în crearea de poezie. *Scrisoare amânată*¹¹, dedicată mamei care îl așteaptă să o viziteze, este o bijuterie lirică pe o astfel de temă, publicată în apropierea unei zile de 8 martie – sărbătoare a femeilor:

„Mă iartă, mamă, că nu ți-am mai scris
de mult, deși între timp am scris de toate
despre izvor și clipe și dreptate...
o, tu, vibrație din manuscris

Venit-ai, poate, dintr-o stea anume
să porți prin ani destinul altcuiva
se uită mult, dar nu se pot uita
anii dintâi, o punte către lume.

Te văd din ce în ce mai rar și într-un trecut
vacanțele nu le mai fac la țară
și-atunci se-nțâmplă pieptul să mă doară
de parcă între noi ar fi un lacăt.

Dar o să vin cu vântul din cuvânt
pornit dintr-o străbună răsufflare
ce-mi poartă dor, tăcut înspre o stare
perenă... flori de suflet și de gând

Mă iartă, mamă, că nu ți-am mai scris
de mult, deși-ntr-un timp am scris de toate
despre izvor și clipe și dreptate
despre îngândurări, iubiri și vis”.

În alte poezii, pe care le strecoară în paginile revistei locale, Doru Fometescu scrie despre iubire, ca în *Ritmuri olimpiene*¹², unde, crezând „în farmec de poveste, găsește, un tainic nimb/ și-aroma florilor de câmp perene/ iubiri, firave sărbători celeste”, sau despre *Străvechiul har*¹³ al poetului, „cuvântul – licărire de amnar”, care produce alt „tainic nimb de floare”, care îl transformă în „geamănul necunoscutului”.

După 1989, Doru Fometescu își găsește libertatea creației și se afirmă în poezii pe teme ale unei lirice extinse. Își pregătește un volum de versuri. Am devenit editorul volumului de debut poetic intitulat „Sentimentul – punct de sprijin” la Editura „Spicon” din Târgu-Jiu, în anul 1993. Cartea a fost bine primită¹⁴ și trăiesc satisfacția că i-am găsit calea pe care să-și continue drumul poetic și spiritual.

În 1993, Doru Fometescu a tipărit încă un volum, „Cum să-l ajut pe Dumnezeu?!, de poezie și eseuri, la Editura „Ager” din Târgu-Jiu, care a stârnit dezbateri și aprecieri laudative¹⁵.

Din 1994, harul poetic al lui Doru Fometescu

7 *Loc. cit.*, an XX, 1987, nr. 3222, 6 septembrie.

8 *Loc. cit.*, an XX, 1987, nr. 3276, 8 noiembrie.

9 *Loc. cit.*, an XX, 1988, nr. 3502, 31 iulie.

10 *Loc. cit.*, an XX, 1988, nr. 3846, 10 septembrie.

11 *Loc. cit.*, an XX, 1988, nr. 3376, 6 martie.

12 *Loc. cit.*, an XXI, 1988, nr. 3400, 3 aprilie.

13 *Loc. cit.*, an XX, 1988, nr. 3549, 29 septembrie.

14 ANDRIȘOIU, Octavian, Note de lector: Punct de sprijin - Sentimentul, în „Ager”, Târgu-Jiu, 1993, nr.16, din octombrie; ȘTEFĂNESCU, Vitalie, Dialog - mărturisire despre o carte de poezie: Sentimentul - Punct de sprijin, în „Fluidul roditor”, Târgu-Jiu, 1995, nr.10, din decembrie.

15 TARBAC, Ion, Note de lector: Cum să-l ajut pe Dumnezeu?!, în „Ager”, Târgu-Jiu, 1993, nr.18, decembrie, pg.2; PRUNOIU, Ion, Note de lector: Cum să-l ajut pe Dumnezeu?!, în „Gorjeanul”, Târgu-Jiu, 1995, nr. 1695, 14 septembrie.

își dă avânt aripilor, către alte zări ale cuvântului lăsat în libertate. Își creează o revistă, „Fluidul roditor”, pe care o dedică nașterii prin spirit, în care cere colaboratorilor „spirit creator, freamăt prielnic, confruntări loiale, simple mirări, mult în puțin” sub deviza originală „Cugetă prin suflet și dăruie visului forme!”

Este deja cunoscut printr-o direcție nouă în legătura dintre cuvinte și sensuri, de trecere directă a poeziei în scopuri spirituale, în „Sensuri și strădanii spirituale”, în 2005.¹⁶

Numărul cărților sale crește în 1996 cu încă un titlu, „Cuget prin suflet”, publicată de Centrul Județean al Creației Gorj, care a stârnit un viu interes.¹⁷

Pe temele de interes spiritual continuă aparițiile editoriale, cu lucrările „Sensuri și strădanii spirituale” (eseuri, coautor), la editura proprie, „Dăruie Vieții Farmec”, și „Dăruind visului forme”, la Editura „Măiastra” din Târgu-Jiu, în 2006.

Doru Fometescu înființează Fundația culturală „Dăruie vieții farmec” la Ciuperceni – Gorj, localitatea lui de naștere (n.27.05.1949), care editează, din 1996, revista „Prosen” cu o periodicitate nedeterminată – „apare când pârghie idei și stări sufletești”, revista vrând să fie „periodic de echilibru între cultură și spiritualitate, între văzut și nevăzut...”

Editura „Dăruie Vieții Farmec” este instituția fundației cu același nume care promovează creația artistică de valoare.

Fundația inițiată de Doru Fometescu a propus ambientarea, în satul Văianu al comunei Ciuperceni, a proiectului unui ansamblu „Calea Zorilor – Focuri peste Zăpezi”, pentru o tabără de creație a sculptorilor și un amfiteatru de întruniri din mediul rural.

Doru Fometescu este un apărător al tradițiilor și obiceiurilor locale. Activează folosind un festival – concurs numit „Logodna vinului... cu ulcica”, cu organizare anuală, în diferite localități ale artei tradiționale.

Iată un scriitor care aduce idei noi în poezie și cultură, un poet care apelează la suflet ca mijloc de continuitate umană¹⁸ și de apreciere a individului.

Pentru reușita strădaniilor sale a făcut „Pași pe nisipul eternității”¹⁹, a primit Premiul Festivalului Național de Poezie „Tudor Arghezi” în 1992, Premiul Spiritualității Gorjene în 1991 și 2001 și a fost inclus în „Dicționarul celor mai deosebite personalități ale secolului XX” al Centrului de Biografii de la Cambridge (IBC, Anglia).

16 ȘOLDEA, Ion, Semnal editorial: „Sensuri și strădanii spirituale”, în Gorjeanul, 2005, nr. 4212, 11 august

17 CUTEANU, Gheorghe, Cartea (Cuget prin suflet) – act purificator, în „Gorjeanul”, Târgu-Jiu, 1996, nr.1903, 10 iulie; VOINEA, Tudor, „Cuget prin suflet”, în „Curier minier”, 1996, nr. 184, 27 iunie-2 iulie; Idem, Note de lector: Doru V. Fometescu – un poet ce „dăruie vieții farmec” și „cugetă prin suflet”, în „Ager”, Târgu-Jiu, 1996, nr. 13, octombrie; Idem, Cuget prin suflet – o fericită logodnă de cuvinte, în „Fluidul roditor”, 1997, nr.14, martie.

18 POPESCU-BRĂDICENI, Ion, Doru V. Fometescu – medic și poet, în „Gazeta Gorjului”, Târgu-Jiu, 1997, nr.3253, 11 octombrie; Idem, Ființa și timpul în lirica lui Doru V. Fometescu, în vol. „Lăzăre, veni foros”, Ed. Napoca Star, Cluj-Napoca, 2005; PĂINIȘOARĂ, Titus, Oameni și întâmplări din Gorj, Ed. „Măiastra”, Târgu-Jiu, 2006, vol.II, pg.102-109; ȘERBAN, Al. Doru, Scriitorii gorjeni (File de dicționar), Ed. „Ager”, Târgu-Jiu, 1998, pg. 66-67; Idem și VASILE, Nelu, Autorii gorjeni și cărțile lor: Dicționar, Ed. „Măiastra”, Târgu-Jiu, 2007, pg. 157-158.

19 xxx, Pași pe nisipul eternității, Cugetului liber, Ed. „Gorjeanul”, Târgu-Jiu, 2006.

ESEU Asemănări și diferențe în poezia lui Flaviu George Predescu

Ion Popescu-Brădiceni

„Aurul n-are trecere-n rai” Oare? Totuși, faptul că Flaviu George Predescu și-a intitulat cea de-a treia plachetă lirică chiar așa, ne-a pus pe gânduri. Ne-a scos dintr-un cotidian fie anost fie impertinent și ne-a „forțat” să plonjăm în plin regim transpoetic și transaporetic. Într-un asemenea regim, legile / principiile etice le-au înlocuit pe cele estetice sau au devenit salutar predominante, iar rostirea lirică s-a metamorfozat în rostuire, dacă ar fi să facem apel la o idee noicaniană.

În acest gest evenimential, unul în care lucrurile s-au îmbunătățit fundamental, repuse sub emblematic semn barochizant – „noul” Flaviu George Predescu identifică masculinitatea cu scrisul, iar feminitatea cu spusul; după o repliere să-i zicem strategică (a se citi relaxare întru regăsirea gradului zero al scriiturii), au(c)torul se reinstalează în propriu-i dicte de acum încolo neverosimil de clar, halucinant de moral, sinucigaș de antipoetic (ași putut vedea mai sus că noi l-am calificat transpoetic, conform unei noi paradigme promovate în România anilor 2000-2010.

Prin urmare, insula de poezie aurorală, de dicțiune pură (și simplă), dar de un fior tragic indiscutabil, își invită cititorii în universurile paralele (în oglindă mai exact) ale manifestului social, de un tulburător accent ontologic și de un patetism deloc abstrus. Ne aflăm adică în plină magie a poeticității europene (Kavafis, Montale, Elitis, Michaux, Lorca), căci în consonanță cu marile modele, prezente direct ori indirect, microtextele lui Flaviu George Predescu se esențializează, se scutură de orice retorică redundantă, îmbracă haina scurtcircuitată a sapiențialului/apoftegmatului. Nesațul trăitului lasă cărma corăbiei metanoice pe mâna livrescului. Microsioanele din „Aurul n-are trecere-n rai” dobâdesc gravitate reflexivă și reconturează un arhitect mediativ datorită căruia de la titlu până la semnul mării sau cel al întrebării din final, poezia își înnobilează statutul, se prozaizează benefic (adică anticalofil), în virtutea unei trazitivități bazate pe repere în relief.

Dar cum orice propoziție critică trebuie argumentată, ne încumetăm a proceda în consecință fără nicio emoție, atrăgând atenția asupra unor compuneri elaborate stilistic („Victoria zilelor noastre”, „Nedumeriri”, „O noapte rece la Cugir”, „Ziua în care m-am născut”) însă, repetăm, tributare imperativelor comunicării ultimative: „Ne-mbrățișăm în gând, / Iubirea mea și-a ta/ Găsea răspuns. / În cupa palmelor / lui Dumnezeu / Arzând! („Noi”)

Cumva soresciană, o altă transpoziție lirică „Acasă”, și ea de-o transparență dezarmantă, dar emoționând instantaneu, ne introduce într-o atmosferă bucolică și sacrală: „Acasă am comori / Pe care până ieri nu le vedeam / Si sfinte-s pentru mine lucrurile scrise / În nopți târzii, cândva / La masa de la geam”.

A la maniere de Geo Dumitrescu ori Aurel Dumitrașcu, poezia de azi a lui

Flaviu George Predescu e plină de sensuri majore, are o anumită concretețe a expresiei, mizează pe adevărul relevat ci nu pe figură (fie ea și revelatorie), nu se aventurează într-o gratuitate autotelică, nu mai are convingerea că o metaforă rezolvă un poem, după cum discursul nu poate deosebi un text de poezie; dimpotrivă, tânărul autor se bazează pe implicare, o implicare militantă, de o vaticinaritate aproape șocantă, pentru niște vremuri atât de cosmopolite. Vom exemplifica, spre a nu fi acuzați de-a suprainterpreta manieristă, prin excelentul psalm „Există minuni” ori fleșul haiginic „Happy end”: „Iată că timpul trece / ca o frunză căzută pe apă / ca o rouă speriată de soare / ce cu teamă abdică. / Iată că n-a fost / motiv de întristare / sau de frică”. Rima folosită cu o știință antidogmatică, ea ivindu-se firesc din însăși țesătura semantică (precum Afrodita din spuma mării), oferă lecturii exigente liniștea judecății de valoare irefutabile. Vom încheia și aceste urgențiale glosări cu încă un scurt, dat exemplar text: „Niște săraci sunt pe lângă mine / Toți cei care n-au știut să se bucure / De soare, de lună și de toamnă, / De răsărit, / De poezie...// Iar eu... un sărac umil, o umbră, / pe lângă cei care au pătruns / Și mai mult / În bucuriile sufletești / Și tainele vieții” („Niște săraci”). Sigur că așa este: starea ideală (dar și aceea de normalitate) a sufletului omenesc nu poate rezista decât în bucurarea de poezie. Căci poezia – (afirmă Flaviu George Predescu în altă parte) este reducția (transfigurarea) antinomiilor, reunirea contrariilor, refacerea armoniei. Mitul eternei reînnoiri încununează mai fiecare ontopoem din „Aurul n-are trecere-n rai”, iar apelul, câteodată, la clasicul catren dă naștere câte unei bijuterii de rară delicatețe și inefabilitate: „Tu crezi că o să sufere, / Eu cred că o să se bucure, / Aripă negre de liliac, / Aripă albe de fluture” („Pădere”), în care simbolismul nonculturilor opuse alb-negru ori semiotica atitudinală a verbelor și ele în opoziție ne dezvăluie, iată, un poet deja matur, deja stăpân pe uneltele sale.

POEME

I.D.Sicore

* * *

ce să-i zici minții
vorbe înțelepte
inimii să-i spui
să te mai aștepte? –
... nu cred soartei drepte
ce-și omoară sfinții

Marea întrebare

Te caut lunecosule „Totdeauna”
cum cauți pește la răgălie...
de-o veșnicie pari cum soarele și luna –
oh! „Totdeauna”, cui porți tu mânia?...

Trufaș devii prin repetate
(nu te-ndoiești ca-i să revii)
ești mândru „Totdeauna” chiar în visare
știi: atâtea pe lume și azi tu rescree...

că-i greu lunecosule să nu-ți dau ascultare
(mă tem în spate și-n față să te știi),
sfinte „Totdeauna”, tu mă obligi să fiu –
vai, același romantic ucis de răbdare!...

Toamna

plouă mărunț
cu vorbe încotoșmănate

ne-ntoarcem
în noi resemnați
de-atâta uitare

teama
e tot neprevăzătoare,
bucuria se
trece cum o floare...

plouă discret cu suspine
ceru-i tacutirn/idealul absent,
sună-ți adunarea clipelor uitate
... și tu I.D. Sicore, prietene,
că doar ele, poate, nu-s descântate...

Neputincioase-s vorbele...

„... Cuvântul este verbul,
iar verbul e Dumnezeu”
- Victor HUGO

nu ne mai ajung proverbele
nici cuvintele nu ne mai ajung,
Doamne de-aceea verbele plâng –
tace cuvântul gându-i nătâng,
speranțele catrafusele-și strâng...

Uf! Nemurire, ți-ai ales moartea:
te-nstrăinezi de-al tău prea-plin,
tăcerea-n vorbă-i marele splin –
... nu spui nimic, sufletu-și termină cartea,
paharu-i gol, verbu-i senin...
asta-ți rămâne credulule partea!...

(proză cu burduf)

Alexandru Colțan

Patru, trei, doi, unu. Nimic. „Dacă nu vine până la și douăzeci, plec”, hotăra Radu și își ridică fermoarul până la gât. Perechea de teniși nu se mișca din loc. Bocancii cu ținte începură să tropăie. Însă durerea de măsele nu voia să cedeze.

Iarăși se azeau ciorile, le venise și lor rândul, să-racele, să se întoarcă de la groapa de gunoi a orașului la cuiburile din centru.

Uite-! În sfârșit, face sensul! Și Radu porni agale spre capătul stației, mai mult din reflex, căci niciodată autobuzul nu oprește acolo unde se așteaptă. Așa și acum, parcare era ocupată de o furgonetă din care ieșeau de-a valma salopete și găleți cu scule. Iar se înghesuie pardesiele, „stați, băi, mai ușor”, îi veni să le spună, „și în astea noi vă împingeți! Aveți loc, autobuzul e mare, e cu burduf, miroase a vopsea!”

Și-a compostat biletul și s-a grăbit să ocupe un scaun, să-și mai cruțe picioarele. Mai trebuia să plătească și întreținerea, când se întorcea de la dentist. În fața lui odihneau o bască, o pereche de gheare roz-bombon, îmbrăcate în inele de țiplă și o bluză mulată care-l scormonea cu tenacitate. Apoi a simțit duhoarea de șosete murdare ce năvălea dinspre paltonul obez de vizavi, apărat cu plase de hipermarket și prevăzut cu un coc baroc - violet și avu atunci iluzia ametoitoare că se scufundă în mijlocul unui lighean de cărnuri, de halci ce asudă și mișună, halese, defechează, juisează și secretă gânduri de carne, se fură pe o limbă de sânge, de mațe și limfă, cărnuri ce transpiră înaintea unor mașini și birouri, prin paturi, se dau cu parfum și auzea șfichiuitul biciului, corpuri masive și boante și cărnuri mici, de pasăre, ce se ceartă, se devorează între ele, se vând și se cumpără, se schilodesc cu plăcere, în fiecare clipă, seucid.

Ridică puțin bărbia și urmări blocurile crăpate în care bieții oamenii se strângeau în jurul flăcării violet a aragazului și a luminii electrice.

Ciori.

Pustietate.

Ca și cum ar fi continuat desenul durerii de măsele și hurducăturile autobuzului, basca începu să i se descompună într-o colecție de dungii pe care Radu le alinie încet cu degetul pe batista din buzunar - zile lungi de așteptare a nimic, la colțul fabricii, la o pipă, zile ce împodobeau, ca niște globuri, cununia săracă, cu băuturi proaste, muzică anapoda, țipete isterice și certuri pe bani, colțurile unei copilării luminate chior de un bec sub care aveau loc bătăi alcoolice și din care plânsul se înălța ca imnul. La rândul lui, mirosul de picioare se țesea cu repeziune într-o structură informă, se despărți, se uni din nou și născu o oarecare doamnă Istrate, blândă baliză balcanică plutitoare pe aburi de sarmale, pe care o văzu cotcodăcind în jurul copiilor, dereticându-și hogoacul, alunecând lipa-lipa la cumpărături, în lipsa bărbatului-alfa, răsturnat la tv. Părea foarte plauzibil ca paltonul acela trupeș și trist, care își strângea afectivitatea în cățelul Kiki, iar banii într-un cont secret, să fie atrasă de un titlu precum „Un veac de singurătate”, cu care ar fi putut-o ispiti mătușa de la 2. O vedea, deci, pe trupeșă doamnă Istrate cum răsfoiește cartea, o cumpără, citește și, minune, visează că și ei i-a crescut într-o noapte o coadă, evident, mai mică și migronă, dar care toamna ar fi împiedicat-o să-și tragă colanții, iar vara, aolică Doamne, cum mai avea să încapă în blugii cei noi? La stația următoare, printre pardesiele care mărăiau și se grăbeau să coboare se amestecă și doamna Istrate, iar cocul ei tremurător se pierdu în bezna marină ca ultimul pavilion al Stabilității. O înlocui un cojoc fâlos, cu bumbi de aramă, murdar și închis cu impertinență. Cobora și bluză țipătoare, urmată de coada de cometă a primelor impresii: șirașul nopților pierdute la „discoteca” de la fostul Cămin Cultural, inima copiată cu pixul pe coperta caietului de mate, cozonacii mâncați, de sărbători, în fața televizorului cu muzică populară, până când bluză înșeși devenea una cu felia aia pe jumătate uscată în care își înfipse colții și care-i aluneca, amestecată cu salivă, spre stomac, ca să se transforme în răgăituri, gesturi aiurea și coafură de țoapă. Din păcate, chiar dacă stătea jos, Radu se văzu asediat de un pardesiu second hand, care se zborșea la câteva uniforme școlare, prea ocupate să zbiere la telefon și să bârfească la greu.

„Poate am să scriu odată despre toate astea”, își spuse. „Ar merita să scriu despre toate acestea. Dar ce folos?”

Cojocul nou-venit părea interesant, deși prost ales, căci i-ar fi căzut mai bine un vechi anterior de boyar tivit cu blană de lutru, barbă și potcap și prevăzut cu burtă feudală de bere. Mai mult, cojocul atinsese acea cotă a alcoolemiei egală cu certitudinea că poate spulbera lumea dintr-o suflare. Se mai liniști doar când îi atrase atenția o albină mare și galbenă de pe un tricou din apropiere, insectă care, și el, voia, parcă, să se desprindă și să-și ia, simpatic, zborul prin autobuz. O geacă tolstoiană deschise un nasture, în semn de aprobare. Nu același lucru se putea spune și despre sacoul reiat, care se tot sucea și învârtea, în mijlocul înghesuiei generale și din al cărui guler pomea un reflux ciudat de note de vioară, în urma cărora se ițeau gurile de tun ale berilor, silogismele lui Aristotel, filmul Călăuza și excursii cu cortul. Nu mică îi fu mirarea când Radu descoperi, în lumea aceea stranie ce se desfășura lângă el, o pereche de ciorapi flaușați numărul 43, obiect care îi va aduce posesorului nu doar succesul (din clipa în care Magdalena îi va pune la uscat pe calorifer va ști că o va lua de soție), ci și mărirea generațiilor viitoare, căci femeia se va dovedi o nevastă și o mamă bună, capabilă să tragă, să îndure, să dăruiască.

Îi depăși o sirenă a ambulanței și atunci întoarse privirea, autobuzul sălta înainte peste gropile și „cămilele” din carosabil, printre blocurile staliniste murdare, ca printr-un tunel nesfârșit de întuneric. Apoi își dădu seama cu groază că se uita, de fapt, la el însuși, în oglinda ferestrei și nu-și mai putea recunoaște trăsăturile. Imaginația, posibil, îi juca iarăși feste.

- Biletul la control. La umăr i se proțăpise o scurtă de piele și peste ea se apleca un cozoroc de jandarm. Întinse cartonul.

Cojocul de pe scaun nu avea bilet și fu pofțit să coboare la prima.

- Nu cobor, răspuse el liniștit. Nu merge mașina de compostat... apoi se rățoi: Păi da ce, de unde știu eu că nu sunteți din ăia falși, ți-a dat nen-tu legitimația să mai faci de-o șpagă, nu?

- Pofțim legitimația, se întoarse, jignită, geaca de piele și îi băgă actul sub nas. Cobori la prima, m-auzi!

- Da ce, ți-ai găsit fraierul?

Tot el: S-a umplut orașul ăsta de vinituri!

În autobuz se lăsă liniștea. Geaca fără mâneci de la volan auzise și ea ceva și dădu muzica mai încet, tocmai acum, când se intona „S-o facem lată”. Cozorocul se încordase, gata să poarnească. Așa că un palton îl sfătui să fie atent la hoții de buzunare, că se fură de se rupe, Sări, imediat, o cămașă:

- Nu se mai fură, domle, au plecat ăștia în Germania!

L-au cărbănit la următoarea stație, au rămas să se injure și să se bată în întuneric. Se cam golise autobuzul. Înăuntru pătrunse o congregație a basmalelor legate peste fesuri și a izmenelor mincinoase de lână, sprijinite în baston. Secondate, toate, de o căciulă cu moț și una cu clape, de le iei din bazar.

- Domnule, i se adresă o căciulă alteia, merge și autobuzul ăsta de parcă stă... pierdem și știrile...

- Să-i dăm telefon lui Pani, se răsuci o basma verde, azi e Sfântul Ștefan.

- Da, dragă, ce crezi, c-am uitat? se oțări, enervată, căciula cu moț. Apoi arătă către un grup de jersee șmechere care se întindeau ca la ele acasă și răsfoiau reviste cu femei.

- Ia uite la ei! Pe timpul lui Ceaușescu lucrau la ora asta, nu stăteau să citească!

- Păi, dacă nu lucrezi, te obliga statul... planul, producția, eh, ce știu ăștia de azi...!

- Ia uite-aici, scoase o carte din sacoașă. „UE - Dezastrul Ro-

mâniei”. Asta e realitatea, domnule.... Aveai fabrici, aveai locuri de muncă, nu atârni pe gard, ca acuma...

- Nu știți, îl întreabă pe Radu un batic, ajunge pe Calea Aradului, nu?

- Nu știu, îi răspuse.

- I-au schimbat și traseul, interveni singurul pardesiu în viață.

- Cum dracu, iară i-au schimbat traseul?

- Habar n-am, dragă, ăștia nu știe stânga ce face dreapta... comentă, satisfăcută, căciula cu clape.

Simțea deja cum îi crapă capul de durere. Dacă nu ajungea la dentist până să închidă, ar fi trebuit să bată la Urgențe, ori așa ceva nu trebuia să se întâmple. Pe frigul ăsta. Dar se pare că nimeni nu știa încotro se îndreaptă mașina.

- Uită-te, domnule, pe tabela electronică, scrie acolo, eu nu văd bine, le recomandă căciula cu moț basmalelor care se agitau. Doar că acolo nu figura stația Complex.

Radu se împletici până la geaca fără mâneci, pe care o recunoscu imediat - șoferul lui de navetă un an de zile, prin sate de câmpie golite, opriri la porți pentru prețul găinilor, iarna sură în care motorul cursei murise, de a trebuit să coboare cu toții și să împingă.

- Bună, Șefu, ajungeți în Complex?

- N-ajungem, spuse șapca și se uită pe geam.

- Păi, s-a schimbat traseul? S-a schimbat traseul.

- Și cu ce fac acuma... că am compostat?

- Și ce-ai vrea să fac, să-ți iau taxi? hohoti fericită geaca. De ce nu te-ai interesat? Apoi trase repede fereastra, scoase cozorocul afară și strigă cu putere: Băăăă, manivelăăăă!

„Concurs de autobuze”, constată Radu, cu tâmpla pulsând, „profită că strada e pustie. Curse la pariu?”

Recunoștea, totuși, prin bezna cartierului, câteva clădiri luminate de reclame. Nu se aflau la capătul orașului, dar trebuia să coboare la prima și se rugă în gând să îl mai găsească pe medic. „În seara asta nu e meci”, calculă el în minte, „s-ar putea să-l mai găsească acolo, e plin tot timpul. Trebuie să ajung și acasă, să plătesc întreținerea”.

- Hai, călțuțu, deadea din pinteni geaca, urmărind oglinda retrovizoare.

În câteva minute au ajuns în stație și numai atunci își dădu seama de viteza mașinii. O frână bruscă îi aruncă pe toți înainte, burduful se strânse, iar baticul verde, neancorat, zbură cu picioarele în sus, apoi alunecă pe burtă până bubui cu capul în bord, în vreme ce cartofii îi explodau ca grenadele în toate direcțiile. Se ridică în genunchi și începu să-și caute bastonul. Nimeni nu zicea nimica.

- A dracului babă, e tare de cap, răsă un jerseu în gura mare.

- Prost noroc, comentă altul, dezamăgit, n-a pățit nimica.

- Vezi, io ți-am zis să te ții de bară, o certa, oftacătă, căciula cu moț. Celelalte basmale se aplecau după cartofi, ca pe câmp.

Ușa se deschise, iar Radu păși afară și își ridică fermoarul până sus.

Marius Iorga

4

Mergând pe stradă mă gândesc la toate câte se întâmplă în jurul meu, la unele probleme apăsate sau la un film pe care l-am văzut nu de mult, la reportajul pe care îl începusem sau la expoziția la care trebuie să merg. Am la îndemână destule subiecte cu care să-mi țin mintea ocupată. Nu sunt niciodată atent la ceea ce trece pe lângă mine, la cine trece pe lângă mine, nu mă uit la oameni, nu mă uit la vitrine. Eu merg – ca și cum este singurul lucru din lume pe care-l fac, singurul lucru pe care l-am învățat, singurul care-l știu, singurul pe care-l respect. Încerc să nu mai pierd timpul. Încerc să nu mai amestec timpul, să nu-l mai necinstesc, să-i respect continuu valoarea. Am greșit o dată, nu-mi mai permit și-a doua oară.

În felul acesta m-am obișnuit să trăiesc de unul singur, nu fiindcă așa fi vrut, ci pentru că am fost obligat să trăiesc așa și altă cale nu am putut alege, deoarece mi-a fost teamă să aleg. Pur și simplu nu am mai avut curaj să iau încă o decizie la fel de importantă, așa că am rămas izolat și retras atât cât s-a putut, în măsura în care eram constrâns să-mi desășor activitatea de ziarist pe mai departe, în același mod ca înainte, fără să las problemele de-acasă să-mi influențeze negativ rezultatele. Am ajuns astfel să mă strecur pe stradă, să fiu o umbră grabită, purtând aceeași geantă maro pe umărul drept, o geantă plină de carnețele, de notițe, ca un călător care-și caută adăpost și nu-l găsește niciodată. Sunt un reporter ciudat, pentru că nu văd în jur, nu observ nimic, nu caut nimic pe stradă. Totul, pentru mine, este dincolo de ziduri... Și, totuși, alerg la conferințele de presă ca să nu pierd legătura cu oamenii importanți. Mă destind la vernisaje și expoziții ca să îmi liniștesc ochii. Ba chiar de câteva ori am avut obrăznicia de a scrie niște cronici de teatru care au supărat, însă, destulă lume pentru că am avut și observații, nu numai laude. Mă adâncesc în muncă numai ca să uit – o rețetă universal valabilă –, tocmai pentru că am ce să uit.

În primul rând trebuie să uit fiecare noapte pe care o petrec de unul singur. Apoi trebuie să uit dimineața, când mă trezesc și nu văd altceva decât locul gol, într-un pat devenit prea mare pentru mine. Și mai este apoi seara, când lumina începe să se micșoreze, când mi-aș așeza capul pe un umăr, sau pe o coapsă, sau numai pe o mână, și-și închide ochii, primind cu recunoștință alintarea unei palme. Și-ar mai trebui să uit ziua în care am întâlnit-o, și ochii ei negri, și tăcerea ce s-a lăsat când am fost față în față cu ea, și durerea când am iubit-o prima oară. Sunt prea multe... Toate îmbrățișările, și săruturile, și mângăierile, totul trebuie uitat – întâia atingere a sânelui, întâia atingere a pântecului, fiecare clipă a celor doisprezece ani. Trebuie să uit, ca să mai pot trăi, ca să mai pot merge pe stradă, în căutarea unui personaj interesant pe care să-l intervievez, căci sunt destui oameni impresionanți pe care să-i găsec.

De pildă, întâlnisem cu trei zile în urmă un om pasionant – o femeie trecută de patruzeci de ani care se apucase să picteze, deși, până acum, nu avusese nici cel mai mic interes pentru asta. Dintr-o dată se hotărâse să-și exprime trăirile prin culori și se înscrisese la un curs de desen pe care-l frecventa cu asiduitate. Profesorul ei îmi atrăsese atenția asupra seriozității și care-și făcea temele de acasă și lupta ce-o ducea cu ea însăși ca să-și afle calea către propria-i expresie artistică. Măi, omule, îmi spusese Florin, rar întâlnești atâta mîgală și tenacitate. Nu este explozivă, nu are talentul acela care izbucnește ca un vulcan, dar depune atâta efort în ceea ce face încât devine imposibil să dea greș. O să vezi, are ceva care, în mod cert, va genera succes. Și avusese dreptate – deja îi pregătea prima expoziție personală, iar eu mă duceam spre atelier pentru un interviu. Îi văzusem câteva lucrări, Florin mi le arătase și-mi explicase de unde pornise și la ce nivel ajunsese, ca să mă pregătească pentru discuția noastră, așa că, mergând, îmi rememoram întrebările și subiectele pe care aveam de gând să le discut cu Mariana. Încă de la prima întâlnire hotărâserăm să renunțăm la polițeturi, mai ales că nu era mare diferența de vîrstă între noi doi. Dacă o să-mi zici doamnă mă voi simți luată peste picior, îmi spusese Mariana, pentru că voi avea impresia că faci o ironică trimitere ori la anii mei cei mulți, ori la lipsa mea de talent. Atunci nici eu nu sunt domnul Ionescu și, cu atât mai mult, sub nici o formă nu domnul reporter! A răs. Deja sunt prea multe aranjamente! Hai, mai bine, să-ți arăt lucrările!

Le-a înșirat pe jos, rezemate de un perete, într-o ordine de ea stabilită, cerându-și, totuși, scuze de modul acesta destul de neobișnuit în care le expunea. Nu sunt un protocolar, i-am spus, sunt în stare să descopăr ceea ce-mi place, plus că nu sunt trimis pentru un articol critic. Eu voi vrea un interviu! O, da, exclamase Mariana, rîzând, m-ai și găsit pe mine, celebra pictoriță! Am privit-o cu seriozi-

Povestea celor trei scaune

(fragment de roman)

tate și i-am atras atenția că, în opinia mea, artiștii nu trebuie deloc să fie modești. Dacă sunt modești, i-am spus, au cele mai mare șanse să treacă neobservați. Da, de acord, a replicat ea, să nu fim modești, dar și să ne cunoaștem lungul nasului! Am continuat la fel de serios. Și ți se pare că chiar nu ai avea nimic de spus? Ba da, am multe de spus, ca oricare... doar că mi se pare că nu sunt cea mai nimerită persoană care să-și dea cu părerea. I-am făcut cu ochiul. Crezi că-ți voi cere să expui concepția ta filosofică despre lume și viață? Ei bine, totul se va rezuma la ceva mult mai concret. Da?! s-a mirat. Da, am răspuns, te vei convinge. Și i-am lăsat o hârtie cu întrebările ce le pregătisem, iar acum mergeam către atelier ca să discutăm.

Mariana mă aștepta, îngândurată, în fața unui tablou. Îl privea, pierdută, și cu cum nu-l vedea, cu spatele spre intrare. Părea că nu m-a auzit, am intrat încet și m-am așezat pe un scaun, studiind-o. Își aranja din când în când o șuviță de păr sau își scotea și-și punea la loc ochelarii. Capul de femeie de pe pânză prelungea starea de neliniște. Avea în el ceva straniu, deși culorile folosite transmiteau căldură, dar și acea doză de ireal prin minuțiozitatea cu care erau puse tușele. Puteai foarte bine să dai exemplul munca depusă – pentru că era multă muncă în stilizarea folosită, în meticulozitatea cu care prelucrase detaliile pentru a scoate în față ceea ce ea crezuse că trebuie arătat. Mă-ntrebam cât timp stătuse aplecată pe acea pânză și cât poate să înțeleagă un privitor din efortul depus în judecarea lucrării, atunci când se oprește în fața ei și spune că nu-i place. Crezi că e frumoașă? m-a întrebat Mariana, fără să se întoarcă. Părerea mea este că nu putem să discutăm despre asta, am răspuns, surprins, adică despre frumusețe, cred că, mai degrabă putem discuta despre un mesaj...

Te-am văzut când ai intrat, a spus, dar nu mă puteam desprinde. Mi se pare că tot nu e finalizată, și nu găsec ce-i lipsește. Și dacă stai în fața ei...? am întrebat. Nu știu, a răspuns, măcar o am înainte. Dacă mă gândesc la ea în altă parte, o văd cu mintea, nu cu ochii și am impresia că-i nimeresc scăparea, dar când ajung lângă ea realizez că inducția mea e incompletă sau eronată. Nu e totuși a vedea cu ochii cu a vedea cu ochii minții. Poți primi mesaje distorsionate. Pictura este, în primul rând, vizuală! Trebuie să o lucrezi cu ochii și s-o admiri cu ochii – dacă ai ce admira! Și, dacă nu-ți vorbește când te uiți la ea, trebuie să-ți pui întrebări asupra puterii de reprezentare a autorului, nu asupra capacităților organului tău receptor. Atunci tu pui înainte pe cel care privește, nu pe cel care pictează. Îi dai mai multă importanță lui decât intențiilor artistului. Da, într-un fel... Și, astfel, am continuat, nu se pierde posibilitatea de formare a unui public printr-o ofertă deosebită, neobișnuită, nouă?! Adică...? Așa cum spui tu artistul este subjugat publicului în totalitate. Dar oricum este! a replicat. De acord, este... în măsura în care este nevoit să primească acceptul publicului, însă, dacă îndrăznește o abordare temerară, e pierdut din capul locului. Oare? a întrebat, întorcându-se spre mine. Unui artist nu are voie să-i lipsească niciodată curajul, a mai spus. Îl obligă la risc însuși artistul din el! Face parte din el dorința de a evita cărările umblate, pietruite, bătătorite. Este cât se poate de clar că fiecare-și dorește să fie original, nu numai pentru a-și dovedi unicitatea, ci și pentru că vrea să ajungă în fața celorlalți.

Nu m-am putut stăpâni și-am întrebat-o dacă face la fel. Dacă sunt originală? a întrebat. Nu, dacă încerci cu orice preț să fii originală. E o diferență. Uite, Dane, mă văd obligată să-ți precizez un lucru important ca să mă cunoști – nu caut să ies în față. Nu urmăresc să iau locul nimănui. Mi se pare că e destul loc sus soare pentru fiecare. Ceea ce-mi doresc eu este să găsec un mod original de a mă exprima, de a-mi reda trăirile, de a arăta celor care au răbdare să mă asculte – în cazul acesta, să-mi privească tablourile – un mod personal de a vedea lumea. Dacă reușesc sau nu, asta rămâne de văzut. Momentan, caut, deși Florin zice că mi-am găsit calea. Încă nu sunt eu însămi sigură... După această expoziție voi primi semnale clare de la cei ce-o vor privi. După expoziție și după articolul meu, am spus. Da, e poate mai bine că o să apară și acest articol. Dar avem nevoie și de-o poză, am mai zis și am scos aparatul de fotografiat. A răs și a spus că asta e mai greu de obținut. De ce? am întrebat. Pentru că niciodată nu sunt mulțumită de felul în care ies în poze...

Am făcut o grămadă de fotografii, în toate locurile atelierului, folosindu-me de tot ce găseam pe-acoale, de tablouri și albume, de scaune și șevalete, de palete murdare. Până la urmă cea mai bună fotografie a fost considerată de amândoi aceea în care am surprins-o privind dincolo de mine, fără un țel precis. Continuu să discut cu ea, ca să-i atrag atenția, să nu fie atentă când apăs declanșatorul, și-am reușit câteva instantanee ce-i surprindeau foarte bine expresia feței pe care-o doream, iar aceea a fost mai mult decât nimerită. Am hotărât că rămâne pentru articol și am plecat, împreună. Mariana povestea cum s-a apucat de pictură, iar eu o ascultam cu mintea în altă parte. Nu reușeam să fiu atent la povestea ei, deși mă interesa,

atâta timp cât cuprindea destule lucruri importante legate de personalitatea ei artistică. Mereu gândul îmi fugea spre altceva, spre sfârșitul de săptămână ce se apropia – două zile de singurătate, în care nu voi face nimic, voi pune mașina de spălat și voi aceri camerele, apoi mă voi adânci în filmele difuzate pe un canal de televiziune. Cineva ar putea spune că pare un program de invidiat și așa putea fi de acord dacă de el ar beneficia altcineva, nu eu. Eu mi-aș fi dorit altceva – aglomerație în jurul meu, o masă cu bunătăți și niște prieteni. Și ea... să fie lângă mine, așezată amândoi în același fotoliu.

Mariana m-a întrebat în ce parte merg. Ajunseserăm într-o intersecție și ea a spus că merge spre piață. Te conduc, i-am spus, oricum nu mă grăbesc acasă, pot face un ocol pentru tine. A răs. Mai există bărbați care conduc cavalerismul în ziua de azi? a întrebat. Da, am răspuns, există – cei din secolele trecute. O, da, a exclamat, o specie pe cale de dispariție. Am încuviințat. O specie în pericol, ca multe altele de pe planeta pământ. Ea a continuat pe același ton, ușor amuzat. Ar trebui să te iau de cot, dar nu-mi pot permite, pentru că mâine soțul meu ar afla că am mers pe stradă sprinjindu-mă de un bărbat. I-am dat dreptate și de această dată. Da, din păcate, orice atingere este interpretată, pentru că s-a uitat de onoare. Ei, hai, Dane, acum chiar mă uimești. De ce? am întrebat-o. Cine mai amintește acum de onoare?! a zis cu voce tare, apoi a continuat cu voce joasă. Chiar ești din secolele trecute... Am ridicat din umeri și am spus că e mai mult ca sigur că m-am născut prea târziu. S-a oprit. Chiar tu, un ziarist care e obligat să vadă cotidianul și să-l studieze?! Într-un fel, e mai bine, am răspuns, fiindcă pot să-l privesc cu alți ochi, neobișnuiți cu zilele de acum. Pot să-l percep în întregime. Atunci a repetat că sunt eu însumi un personaj interesant. Nu te-ai gândit niciodată, a întrebat, rîzând, să-ți ie un interviu?! Nu i-am răspuns. Am salutat-o de despărțire și am pornit spre casă... pe același drum ocultat, cât mai ocultat, cât mai lungit. Nu trebuia să ajung prea repede.

Drumul cuprindea parcul, mai precis, trei sferturi din aleile parcului, și apoi prin centru, prin fața facultății. Era calea pe care o străbăteam în treizeci de minute de mers agale, fără grabă, aproape mecanic. Ori de unde porneam făceam în așa fel încât să ajung pe traiectoria aceasta, pentru că mă simțeam în siguranță, o cunoașteam, o străbăteam cu gândurile aiurea, și nici nu eram nevoit să fiu atent la circulația mașinilor, pentru că nu traversam nici o stradă. Mergeam și îmi socoteam timpul necesar până la depunerea interviului. Voi lucra întreg sfârșitul de săptămână, oricum altceva mai bun nu aveam de făcut.

Pășeam neatent, ca de obicei, pe lângă gardul unei case, privind în jos totuși pe care călcam, urmărind o linie imaginară. Creasem un joc – să-mi născocesc această linie pe care mă deplasez, o dără ireală ce mă conduce, ca și cum m-aș fi rătăcit, cu și cum cineva mi-a însemnat drumul, cineva care mă așteaptă acasă... poate fi cineva?! Iarăși îmi adusesem aminte că nu mai e nimeni?! Iar mersul acesta era aidoma unui balet, un dans prin care mă deplasam, pas după pas, pas lângă pas. Mergeam, înaintam, concentrat la mișcări, neatent la împrejurimi.

Eram la fel de neatent – ca și cum nu mai conta nimic din peisaj, nu mai avea nici o importanță ce se petrecea pe lângă, prin dreapta sau prin stânga mea. Mai era și lătratul cămelui lup din curtea pe lângă care treceam și liniștea ce-o aveam în mine – o liniște ce continuase dialogului cu Mariana, liniște aproape hipnotică, ce-mi alungase gândurile. Încet, încet nu mă mai interesa interviul, nu mă mai interesa ce vreau să fac din materialul pregătit, venise numai liniștea și gândul la repaosul total din camerele apartamentului meu.

În fața Bibliotecii municipale – exact în fața intrării – cineva mi-a tăiat calea. S-a pus în fața mea, întrerupându-mi înaintarea. Nu l-am văzut decât atunci când a ajuns la un pas de mine și am ridicat privirea, deranjat de felul acesta brusc în care se pune în fața mea. Pur și simplu mă deranja grosolanăia cu care mă oprea din drumul meu și am vrut să reacționez. L-am privit în față, pregătit să-i atrag atenția că nu mai e mult și ne vom ciocni, dar felul în care s-a uitat la mine m-a făcut să nu zic nimic, ba chiar să fac un pas lateral, un pas în stânga mea, ca să-l evit. Era un băiat, îmbrăcat în blugi și tricou bleumarin, ce m-a privit direct, zăbindu-mi. Aproape am murmurat un salut, așa m-au surprins comportamentul lui și ochii lui albaștri, și am trecut mai departe. Salut, l-am auzit, dar nu am întors capul – oricum, nu știam cine este. M-a salutat, sau mi s-a părut?, însă nu am răspuns. Nici nu mi mai dădeam seama dacă eu salutasem primul... Mi se părea neverosimil să mă cunoască. M-am gândit apoi că ne întâlniserăm pe undeva – evident că meseria mea mă aducea în contact cu destul de multă lume – însă nu-mi aminteam figura lui.

Și totuși, încă intrigat, după câțiva pași m-am uitat în urmă. Și el se uita în spate, după mine. Atunci am avut cea mai ciudată reacție posibilă – am grăbit pasul, îndepărtându-mă.

Nicolae Dragoș

Glasul grădinii

Sub razele ce delirează
Grădina tace în amiază ...

Deschiși a rugă, cheamă crinii
Iertarea blândă a luminii.

Stingheri, în margini, doi bujori
Par mirii unei sărbători
Ce-ar fi putut să fie-n veci
De nu era ca-n zori să pleci,
Grădina toată să rămână
Fără de reazim și stăpână,
Să poată-n voie bărzăunii
Să-și lase urma prin petunii.

... Apun culorile-n petale
Plângând plecarea Dumitale!

Miracol

Te mângaiam ...
Cutreierându-ți
Pielea de lună caldă.

Degetele se înduioșau.

Când, în extaz,
Le-am privit,
Toate înmuguriseră.

Vis in doi

Nimeni nu pleacă.
Nimeni nu vine.

Grea și tăcută
Încremenire.

Urc către tine
Tandră privire.

Tu, unde ești
Amintire?

Pândă

Cu pleoapele deschise
Oglinda apei doarme,
Suveica lunii-și țese
Prin stele pânza moale.

E ceasul când sub nuferi
Cresc stelele-n adâncuri,
Când păsărilor visul
Le dă tăcut târcoale.

Sunt curcubeu în care
Se-aprind apuse drumuri,
Și umbră sunt când trupul
Se-ascunde unde nu-s.

POEME

Tu nu mai vii de-o viață.
Ori poate de mai multe.
E așteptarea pânda
Miracolului dus.

Dedicație

Oh, sunt sărac. Sunt
Mai sărac decât credeam.

Nici cuvinte nu mai am de ajuns.
Și mereu rămâne gândul
Necuprins în cuvinte.

Altfel, de ce te caut mereu
Printre viețile lor?

Te gădesc ascunsă
Într-o sacră tăcere,
Mai strălucitoare ca orice cuvânt
Și mai profundă decât literele lui.

Taine

În loc să ningă-n zboruri albe
Înaltul spre privirea ei,
Măloase fluvii vin să-ngroape
Până și raza din cercei.

În peisajul fără iarnă
Sunt ca o minerală stâncă
Pe care veacuri vin s-aștearnă
Rugina trecerii, adâncă.

Poate din viitor veni-vor
Arheologi subtili să sape,
Să aște, ca din întâmplare,
Cum zborul alb mi-a fost aproape,
Și multe alte taine încă ...

Dorință

Aș vrea trupul să-ți zidesc
În statuia lui dintâi,
Unde ești de ieri, din veci,
Ca podoabă să-i rămâi.

Vorbele le-aș vrea să fie
Cum sunt lacrimile pure,
Să te-aduni din șoapta lor
Cum și frunzele-n pădure.

Și-aș vrea zborul să-l pictez,
Trupul să-ți îmbrac în el,
Să te știu mereu cum luna
E la cer tăcut cercel.

Fără scut

Când sufletul, nu știu, mi-am pus la cale
Să îndeplinească-n juru-ți osanale?

Când te-am zidit, drum viu printre zăpezi,
Priviri albastre, tandru, să repezi,
Spre-al gândului tărâm ca, zăvorându-l,
Captiv să-ți fie-n veșnicie gândul?

... Acum, că-ți sunt și sclav și demiurg
Mă las învins, ostatec în amurg.

Prințesa mea de rouă

Nici nu mai știu când vesel
O așteptam să vină
Prințesa mea de rouă
Și lumină.

Stam lângă lacul vremii
Păstor fără de turmă
Dam să dezleg din taine
Doar una - cea din urmă.

Se arătase-n cale-mi
Necunoscută ciută,
Cu ochi albaștri, blânzi
Și glas de alăută.

Mergând, părea că scrie
Prin aer gând și doruri
Și mă răpea pe drumu-i
De foc în ample zboruri.

Ziua-mi părea un flutur
Noapte-mi părea o clipă,
Purtați printre extaze
De-o unică aripă.

Izvoarelor subțiri
Le deslușeam suspinul
Când tânguia în floare
Însingurat mălinul.

Purtam, în doi, ofrandă

Viața prin cetate,
Netemători că poate
Vor fi înstrăinate
Cândva, de mersul nostru

Trăite amintiri
Ascunse-n noi romane
Și-n vechile psaltiri.

De unde a venit?
Spre care zări se duce
Ca sufletul să-mi poarte
În veșnică răscruce?
Cărui miracol vestea
Că-s tânăr demiurg
I-a-ncredințat-o tandru
Zvonind-o peste burg?

Pierduți în viu trecut,
În amintiri uitați
Suntem ca doi mesteceni
Prin timp îngemănați.

De bate-n frunze vântul
Stârmit dinspre înalt,

Tremurătorul clopot
Răsună-n celălalt
Șoptindu-ne-adevărul
Pe care mândru spunu-l:
„Noi doi de-am fost cândva
Ne-am contopit într-unul! “

Când știu...

Nu, nu aud cum trec
gondole prin canale.

Bătrâne bărci, sub ochi le port,
urcând prin nuferi
Când știu că-n plauri triști
tânjești și suferi.

...În cer egrete-n zboruri,
triumfale.
Poate că veacului cătușe-i

Restituiri

Atunci nu știam mai nimic despre domnul Bonaviri, alintat acum opt decenii, în aburul serii, de ai săi cu Pippino, Pippuzzo, Pippinello, nici despre imaginea răătăitorului Orlando din mintea sa de copil, urcînd, plin de praf și istovit spre satul împodobit cu o mie de vetre, cîtă vreme peste Mineo se așternea bezna.

Atunci, în acel septembrie însoțit, l-am apucat de braț și l-am trecut, ușor, timp de-o săptămînă, șoseaua supraaglomerată, croindu-ne drum prin tufe de trifoi și ciulini, spre a urmări în depărtare, ostoiindu-se, perechile de dropii, leneșe, sure, înfipte adînc în țarină ca niște gorgane încăleceînd pe-o pană de vultur.

Ioan Flora, 1 februarie 2005

Sudul

poetului Giuseppe Bonaviri

Atunci nu știam nimic despre pădurea Beneventano din Mineo, despre Zamina, cu cercei albaștri și părul ca o boare de vînt, despre îndrăgostiții Diolo și Zaid și înfricoșătorul lor sfîrșit.

Don Giuseppe era un domn cu șapcă în carouri, absorbit de nesfîrșitele lanuri de porumb din Bărăganul subjugat de arșiță, un domn care scrie romane, și-afîț.

Abia mai tîrziu, mult mai tîrziu, aveam să mă furieșez, cu strîngere de inimă, în lumea cailor din lună, galopînd peste Minéo zis, în arabă, Qalât, acea fabuloasă așezare siciliana îngropată-n cimbrisor, capere, alge uscate, roșcove, mentă, eucalipti, lămii și glicină, în lumea încă visînd la barcagiul Plinio de pe Riul celor Șapte Văi, la barza Melic, la piticul Lili, la cocoșul Polieno sau drăcușorul Melanio, cînd pe la colțuri începeau să pîlpîie felinare cu acetilenă sau să se stingă.

Poem naiv

Să-mi reazem foamea, mă gîndeam să pun oul piciorului tău drept în tigaie. Am ciocnit și era cât pe ce să-l scap în uleiul încins bobocul de rață cu capul greu din oul piciorului tău.

Ioan Flora

Cojile le-am aruncat în furnicar unde poporul și-a brodit dintr-una mai mare cupola bisericii, dintr-una mai mijlocie au făcut un amfiteatru și cu cele mai mici au pavat drumuri și-au cîrpit casele, grădinița de copii.

Bobocul nu face încă mac stă numai dormind ziua la locul lui în locul tău până vîi, noaptea doarme-ntr-o barcă de carton și face numai pe terasă, cu alte cuvinte, e cuminte și se împiedică regulamentar.

Așa apreciez eu soarele dimineții

Oamenii fug de colo colo și socotesc pentru sine, dis de dimineată soarele îmi dăruiește un dreptunghi pe perete mie. asta e iubirea ta îmi spun, un dreptunghi deasupra, peste care pot găsi de cuviință să pastezez tot ce vreau, dansul tău pe parchet din coapse și rotund în expresia modigliană, sau poate pot să trag linia orizontului cu piatră vînară peste lumi orientale, sau peste cărbunele luminos, pe care noaptea îl aduc minerii lui van Gogh, cînd stelele lucesc, tare tare și mâinile se odihnesc în gînd

Așa apreciez eu soarele dimineții că pot împleti funie din țepierig, să pot trasa cea mai naturală linie dreaptă între cele mai drepte doruri, lipsuri, distanțe

Oamenii fug de colo colo și io tot așa, pentru șinele nostru, pastelat, avut de grija, în bătaia vîntului două cămăși puse pe culme la uscat înnodate, mână dreaptă de mână stîngă

Eu eram departe, căutam

În vremea asta războiul era în putere ca o doică grasă tricotînd în delir. Eu eram departe, aveam umbrelă și semințe de flori, legume, chiar un puieț de prun în traistă și poza ta în buzunarul interior al vestonului. Eram pregătit să feresc degetele mele de trăgaci, să trăiesc pe pace, pe soare, cu lapte cald, căutînd.

În vremea asta războiul ciuntea până și troițele, mesele bețivilor de lemn veniți de la cîmp, nu ținea cont nici de ciuperci sau de animalele sălbatice. Eu eram departe, aveam umbrelă, semințe de felurite animale domestice și poza ta în buzunarul vestonului învelită bine. Degetele mele erau în siguranță și căutau un loc pașnic să pună vie, să reorganizeze istoria odată cu răsadirile și credința.

Cerul se tot primenea și vremea trecea, războiul nu știu pe unde și dacă mai chiuia. Eu aveam gospodărie în loc pașnic, umbrelă și lapte cald și poza ta învelită bine în buzunarul interior al vestonului.

CHIAR TREBUIE SĂ NE „PIEPTENĂM” ȘI IMNUL NAȚIONAL?

I.D. Sicore

... TOATE pe lumea aceasta își au perigeul și apogeul lor. Însă de ce să credem că tocmai acum cînd „lumea moare și plesnește” este necesară și o „pieptenare” a imnului național? Construcția e „depășită”, imnul a devenit un bocet, intelectualii de marcă ai țării sunt „expirați”, poftim că și el de plano pe omul „nou”, etc. Da, am început să fim neapărat toți, mai întîi „europeni” și după aceea români. Ce frumos sună, dacă ar fi cum se zice, și adevărat. Dar de ce s-o mai lungim: harababura aceasta economică și social – morală din România de azi, evident că nu se datorează, vezi Doamne, că nu ne-am actualizat la timp „forme”, la „conținuturile” existente. Probabil că ilustrul Krîlov chicotește modern în mormînt, vîzînd că și astăzi se mai crede că forma dă conținutul, că „armonia” se obține după felul cum ne așezăm „ierarhiile”. Iar chestia cu Uniunea Europeană și imnul nostru național „depășit”, hai să fim realiști: și acest ideal care se cheamă acum „Uniune”, nu-i greu de decelat că ar avea și ea, precum și România, nevoie de un fel de „deșteptare”...

DE ACEEA să-i dăm Cezarului ce este al Cezarului, și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu. Conceptul de „asuprire” a devenit de la un timp foarte „lunecos” peste tot în lume. Nu există „lume bună” și lume rea. Totul e relativ. Depinde de ce te raportezi, iar la ora actuală „raportările” nu pot fi decît secvențiale. Pentru că vezi nedreptăți și-n „lumea bună”, uneori chiar mai condamnabile decît în „lumea rea”. De aceea e cuminte să nu ne grăbim cu „sentințele” în nici o privință. E deajuns să urmăm firul „devenirilor”, cum frumos spune și hindusul, prin „trezire” și „deșteptare”, așa cum auzim și imnul nostru național. Și asta, ca să nu ajungem din nou a „sări din lac în puț”, unde vai nouă, nu odată ne-am dovedit foarte „isteți”; fie cu voia noastră, fie fără voia noastră în fazele inițiale.

SIGUR că orice opinie trebuie respectată. Mai ales cînd este spusă deschis și cu bună credință. Oricum, cînd se întîmplă, cum vedem, destule frămîntări etnice și sociale în lumea de azi, nu-i cel mai cuminte lucru, să umbli la simbolurile naționale. Pentru că dintotdeauna identitățile au ridicat probleme, iar într-o perioadă cînd încă națiunile mai sunt totuși în formare și maturizare, a te repezi să crezi în mod festivist drumul spre rai este pavat doar cu bune intenții, riști să constați pînă la urmă contrariul, și normal, să regreti...

Salcia

Poezia este... și atât !

Vasile Ponea

...Acest concept se întâlnește cu brio în creația patriarhului poeziei gorjenești, așa cum îl numea, pe drept cuvânt, prietenul nostru Viorel Gârbaciu, la sărbătoarea Mihai Eminescu, de anul acesta (2011), pe domnul Florian Saioc. Cu deformația mea profesională, pe care mi-o asum, cu toți dușmanii pe care de asemenea mi-i asum, vreau să spun că în poezie, ca și în matematică, există o stare de grație; că și spiritul matematic este un dat, ca și spiritul poetic. După cum există o atemporalitate a matematicii, ce deconspiră simboluri originare-ancestrale, de necontestat (deci putând spune că există un umanism matematic), la fel putem spune fără a greși cătuși de puțin că există și o atemporalitate a poeziei. Dacă se/vom împleți(este) abstractul (intellectul, rațiunea), cu afectul (senzorialul, simțămintele, intuiția), va rezulta o artă care va dăinui – o creație platonice.

Prin cărțile sale, poetul Florian Saioc demonstrează acest lucru cu brio. Putem spune că inspirația restituie și științei caracterul sacru. Am putea extrapola spunând că o sinteză coloristică între albastru (culoarea intelectului), în simbioză cu galbenul soarelui, (căci noi suntem solarieni, depindem de soare, care este omnicul vieții noastre în eternitate) va rezulta aburul verde care este treapta metafizică a inițierii solare, deci a prototipului nostru ființial. Imanența artei scapă ori-cărei metodologii, tipare, iar la D-sa care abordează în creație, atâtea registre, este deosebit de pregnantă această caracteristică. Și după cum prima modalitate de percepere a erosului cosmogonic este muzicală, acea muzică astrală, a sferelor, cum se spune, poetul Florian Saioc o demonstrează cu prisosință, prin prodigioasa sa operă, căror se întinde peste șase decenii, perioadă în care a *plagiat*, cu har și cu un mare randament, liniștea, tăcerea și singurătatea. Poezia sa realizează într-pătrunderea între relativ și absolut și confirmă veșnica fulgerare a Divinului în cosmos, iar cunoscând dictonul „frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii”, a urmat cu perseverență strădania de a se înțelepți.

Pentru D-l Saioc, poezia reprezintă o logodnă spirituală permanentă, o logodnă permanentă cu astralul. Domnia sa este convins că doar creația este o nefericire forțată să dureze veșnicii. Putem spune că poezia d-sale apare ca refracție succesivă în propria-i conștiință. În ea întâlnești multiple tensiuni eliberate în clipe. Aș exemplifica prin poeziile: alt fel de testament, poeseul magiilor lui Constantin, pe drumuri, în rest - din volumul „Casa fără pereți”, scos la editura Măiastra din Tg.-Jiu, în luna Ianuarie 2011. Moto-ul de început al poemului „alt fel de testament” îl definește complet pe poet: „fiind proprietar de limbă românească / plăți-voi orice taxă-n valută sufletească”. Din multe poeme se desprinde concluzia că sărăcia noastră primită, trebuie eradicată prin muncă asiduă, nu prin palavre și ploconire.

În încheiere vreau să-i urez din toată inima patriarhului poeziei gorjenești: sănătate, putere de muncă, clar-luciditate, iar la cei 81 de ani de viață să se mai adauge încă cel puțin 5 decenii de creație.

POEME

Florian Saioc

despre cântec, băutură și oftat

uite-așa-i când n-ai măsură
dai ca prostu-n băutură
iar dacă te lăcomești
porc devii că te porcești
dar să știi de n-ai aflat.
porcul are și Ignat
mâna când devine gheară
omul se transformă-n fiară
iar în jur începe jaful
și din tot se-alege praful
vai de om și vai de țară
când devine omul fiară
vine moartea ca ciclonul
când neom devine omul

astfel mi-a cântat demult într-o crăjmă
un bătrân lăutar pe urechi cu o cujmă
soioasă, cu-o scripcă divină
soarele cobora pe-un catafalc de lumină
parcă-ntr-un crematoriu – fantastic de mare
lăutarul cânta la această spectaculoasă
incinerare

- când devine neom omul lăutare când?
- domnule nu ține seama
am oftat și cu un gând
pe care-l șoptise tata
pe care-l jelise mama
pe care am plâns-o eu
că-a luat-o Dumnezeu

despre visuri și realitate

oricât aș întoarce lopata cu paiul
și furca-n nisipul fierbinte
realitatea se ține de mine ca scaiul
și mai abitir de cuvinte

uneori nu mai pot deloc s-o suport
și voi ca pe-un vis să-o-nucui în cutie
cutia se sparge iar visul e mort
pe când realitatea e vie

îmi place nu-mi place ea tot nu mă lasă
oricum oricare-aș face nu scap
ba fuga de ea e periculoasă
și lasă absurd și fără de cap

succesele noastre și-o-așa-zisă schimbare

serbate cu vinuri și alese bucate
devin eșecuri răsunătoare -
adică încăpățânată realitate

cadențele ancestrale

vreau să știți: nu-i o scofală
dacă-i ștergerea totală
n-o să meargă ce n-a mers
ce-i de șters să fie șters
lasă bă că-odată strig
că de moarte nu mi-e frig
mă-nvelesc cu țeperig
ba cu papură cu trestii
și cu-atâtea alte chestii
iar uitarea voi vedea
dacă iese la vopsea
și pe urmă vom șede
ne-om uita cât vom putea
ea la mine eu la ea
până vom uita, în fine
eu de ea și ea de mine
că noi suntem chiznovați
chiar și când suntem uitați
hai și hopa hai și dârla
vin cu cainii și cu târla
vin cu turma cu măgarii
chem la târlă lăutarii
întind hora cea mai mare
de din zori până-nserare
beau și sparg ulcelele
și pun punct cu stelele
dar tot n-oi opri cântarea
am să-nvârt cu mine zarea
de-o să crezi că-n plaiul meu
frate-mi este Dumnezeu
ce-mi dă mila și iertarea
iar nu moartea nici uitarea
ia mai toamnă cărciumare
ia mai cântă lăutare
că de nu îți rup arcușul
și uitării-i stric culcușul
țineți-mi cu toții partea
și aflați dintr-nceput:
n-a trecut pe-aicea moartea
nici uitarea n-a trecut

cu gândul

în lumea asta exaltată
cu suflete destule seci
de-aceste vremi debusolată

cu gândul am tăiat poteci

în lumea asta istovită
în lung și-n lat din zări în zări
în lumea de nevoi strivită
cu gândul am tăiat cărări

pe toate le-am umblat cu gândul
dar n-am aflat pe neafatul
de ce o lenevi flămândul
de ce o mai trudi bogatul?

sunt amândoi dintr-o prăsilă
pe gând l-am întrebat apoi:
de care zici să-mi fie milă?
- să-ți fie milă de-amândoi

Rugămintă

plânsete suspine slujbe cuvântări
jerbe și coroane – nu-mi sunt necesare
celor mai sărmani, când pornesc prin zări
pune-le o masă cât poți tu de mare
(de atâtea flori mie-mi este jale
fiindcă o să coste-o groază de parale)

vreau să fie-n juru-mi liniște deplină
trupul meu țărâni-l vreau înapoiat
sufletului meu, trupu-mi de țărână
temporar țărâna i-a împrumutat

îngropat de-a pururi ca orice român
digerat voi fi de pământ cu spor
am să-ncearcă din vreme ca să nu rămân
pentru veșnicie nimănu-i dator

când va fi să trec dincolo de ape
doar iubitei mele îi voi face semnul:
vino câte-odată să te simt aproape
măcar până' ce crucii-i putrezește lemnul

Doamne dacă mai merită fă-n dreptarea cuvenită

lumea nu mai este-n lume
așezată în cutume
legile nu mai sunt legi
decât pentru proști și blegi
nu mai faci tocmeală bună
doar cu-o strângere de mână
sau cu-o vorbă de cuvânt
lumea pe acest pământ

se îndoia după vânt
dar și vântul se împarte –
n vânt de viață-n vânt de moarte
lumea lume nu mai este
o fi fost doar o poveste
rătăcită în vreun tom
omul nu mai pare om
oamenii – surori și frați –
par erori par mutilați
că sunt tot mai mulți mișei
ce se vor stăpâni pe ei
oameni – lăcomii și ciume
se vor mai stăpâni pe lume
ei o mulg și ei o tund
ei o cumpără și-o vând
ei o mână ei o taie
ei de piele o jupoaie
peste tot ca pe la noi
ca pe vite ca pe oi
țări popoare națiuni
pentru ei sunt acțiuni
și popor după popor
întră-n conturile lor
pentru-aceștia de exemplu
numai banca le e templu
banu-i dumnezeul lor
bun și sfânt și-nălțător
lumea noastră cea cu rost
nu mai este cum a fost
ca ieșită din găoace
lumea rabdă lumea tace
c-atât știe din Scriptură
să îndure! și îndură!
dacă nu te vei trezi
cine știe ce vei fi
omul pe pământul sferic
va fi doar un cod numeric
va trăi va procrea
când și cât stăpânul vrea
gânduri visuri vor fi toate
cu strictete programate
și din lume-or dispărea
întâmplarea bună-ori rea
și erori și neputințe
vom fi toți roboți-ființe
toți cu creier cibernetice
într-un spațiu-nchis ermetic –
vom fi toți Tuta și manda
cei ce țin telecomanda
ne vor pune în mișcare
muncă - somn și deșteptare
n-o să-ți placă? va fi greu?
Pentru om e o insultă?

I-ai pierdut pe Dumnezeu!
cin'te-ntrabă cin'te-ascultă
dacă ți-ai pierdut cărarea
mila – dragostea – iertarea!
Dumnezeu? i-o noțiune!
dar cu-atât de multe bune
Dumnezeu? – un mit barbar
dar atât de necesar
Dumnezeu? – o fi? n-o fi?
vei afla de te-oi trezi
dar îți spun iubite fiu
să nu fie prea târziu

P.S. ah uitasem să închei
să-mi spun marea-amărăciune
fără Dumnezeu! ci
lumea nu mai este lume!
Doamne dacă mai merită
fă-ndreptarea cuvenită!

Minune și minuni

am cui să ceu dar nu voiesc să ceu
eu cred numai într-unul Dumnezeu
El singur este fără de greșeală
El singur nu mă minte nu mă-nșeală
El e și-n mine și-n afar- de mine
Tot El ne ține dar ne și conține
Zidirii Lui El i-a aprins cununi
El a făcut minuni peste minuni
eu numai lui îi datorez credința
El peste toate-a născocit ființa
El l-a făcut pe om întâia dată
minunea lumii cea mai minunată
ci toate câte sunt pe lume, toate
sunt tot minuni, minuni adevărate
la fine – odihna a-nceput să-i placă
nici-o minune n-a mai vrut să facă
păi ce mai vrem făcută vreo minune
când totul este o perfecțiune
tu omule ce vrei de ce cărești
când însuși tu minunea lumii ești?
tot umbli ca năucul după-alt semn
nu fac minuni icoanele de lemn
pictate chipuri sau oricum cioplite
pe Dumnezeu n-au cum să îl imite
nici sfinții luminați să lumineze
nu pot cu Dumnezeu să concureze
minunile între-ale lumii cute
De Dumnezeu din veci au fost făcute
alte minuni în nici-un chip sau fel
nu poate face nimeni ci doar El
El totul a făcut din voia Sa
când nimeni nu era spre a-L ruga
mă crezi ori nu, îți place-or n-o să-ți placă
alte minuni El nu mai vrea să facă
deschide ochii mari – nu-ți spun minciuni –
om minunat, trăiești între minuni
privește-le trăiește-le curat
că Dumnezeu de-aceea ți le-a dat
o, n-ași dori să le stârnești mânia
păstrează-le întreagă armonia.

Ai de tine grijă lume

mereu mai prăfuite stau cărțile în rafturi
autorii lor nu mai dialoghează-ntr- ei
sufocați de praf mai mor încă o dată poeții
cum se fac domnule pulbere toate cele
alcătuite din pulbere
a lumii oglinzind sunt cărțile lumii
ci praful tot mai gros peste ea se așterne
în timp ce în lume se năpustesc foamea
cancerul sida și alte boli care-și sapă
direct în oameni mormintele
eternitatea – năzbătia – aceasta – are mereu
deschise porțile pentru intrare
ieșirea? nu știe nimeni să fie o ieșire

de-aceea lumea se crede eternă
de-aceea scriem pe coroanele celor plecați
„regrete eterne” „nu te vom uita niciodată” –
niște enormități ce umbresc adevărul desigur
eternitatea pe pământ este scurtă de tot
iar vulgul, da, vulgul – așa
îi spuneau romanii strămoși – vulgul –
nu masele largi populare –
vulgul mințit vulgul sedus, vulgul condus
de-ariviști de foști activiști ticăloși tinichele
de-o lisoă lacomă – absurdă adesea
abia scăpată din chingile roșii uneori tricolore
vulgul vă zic dansează prin discotecă și prin piețe
pe ritm îndrăcit de manele
privește zi – noapte la sticla viu colorată
fascinat ascultă câțiva saltimbanci
nici ei prea bine calificați. vulgul nostru
salivează abundant la câteva așa-zise vedete –
aceleași mereu dezgolite circărese prea gureșe
vulgul nostru cu însuflețire ia parte
la jalnice ori hazlii divorțuri televizate la nunțile
grandioase regești ale unor „eroi”
cu-n singur blazon: „neamul prost”
în timp ce peste cărți – oglinzile lumii – mereu tot mai gros
praful se-așterne, iar peste praf se-așează uitarea
oglinzind noastră a lumii sunt cărțile
dar când națiunea uitucă nu-și mai privește
chipu-n oglinză când cântă dansează sau țipă de foame
ori pleacă-n bejanie în lumea-așezată
capătă ba-nfățșare de țoapă, ba de murdar boschetar
atunci mi se pare că se-ntucecă-n lume
că începe somnul lumii al rațiunii umane
luminile se sting și praful se-ngroașă
coșmaru-i cumplit diabolic deja
în loc de oameni se nasc monștri în lume
se-aud bolboroseli sforăieli țipete-n somn
doar cărturarii și-adevărații poeții nu dorm ei strigă
desperați deșteptarea trezește-te neam al meu
vino la altarele tale și-ncepe-ți renașterea

P.S.1. Uragane bat în lume, frunza-și scutură copacul

de buric și de dorsale lumea nu-și mai vede capul
P.S.2. moartea-mi pare-o entitate, doarme-n noi ca pe saltea
n-o vedem și n-om vedea-o când ne-nhață și ne ia
ai de tine grijă lume că ești singură pe lume
relele ce te pândesc sunt din răul omenesc
ce-a rămas tot cum a fost
fără scrupul fără rost iacă-așa să fie prost
au și proștii adăpost iar prostia preț de cost
fără cât și fără rest, ci tot proștii o plătesc

Memento

Unii scriu spre-a crede că sunt ei înșiși poeți
scriu vorbe scrântite vorbe degeaba vorbe de clacă
bălmăjeli fără-a fi însă descântece
Doamne – mă lamentez – ce-a ajuns poezia:
bălmăjeală atemporală aspațială anistorică –
goală goluță proastă prostuță nimeni
nu se mai uită la ea
zace toată – baltă de imitații imper-
sonală și stearpă
nici-o licărire de suflet de dragoste
de revoltă
nici bucurii nici tristeți –
nici un sentiment nu cunosc grafo-
manii absconși
cenușiu către negru lături către zoaie
și cerul nu se mai înouărează și
Dumnezeu nu mai plouă
cu toate acestea buruiana prosperă
culturile însă deja sunt compromise
uscate
dragostea-i tristă însingurată și pală
doar sexul e-n vogă și crește ca pă-
pușoiul când plouă
fiorul iubirii? – domnule vorbiți de
antichități?
suflete ciunges găsim pretutindeni –
asta este modern
a iubi curat omenește-i prostie nu se

mai poartă
moșule, au fost pe vremea tinereților tale –
la mine-i și azi iubirea la fel, are locația ei personală
Doamne ce-a ajuns iubirea, suflete șleampete
confundați termenii tonților iar voi fete tinere
vă expuneți buricele îmbelciugate-n văzul lumii fără ru-
șine
mai renunțați și voi măcar câte-un ceas la manelele
urlate prin discotecă că-n bibliotecă urlă pustiul
ca-n sufletele voastre ce bine v-ar sta
aplicate pe-o carte cu pletele căzute pe-obraji
eu mai iubesc și încă mai cânt femeia aceasta
poemul acesta etern – femeia – poemă
femeia de duh – apropo de găște, de ce merg ele la baltă?
să asculte cântecul broaștelor sau să se-ndoape cu ele?
(florane nu este frumos să pui astfel de-ntrăbări
nu călării pe deșelate te rog)
iertare vă rog a fost ceva spontan ne-nsemnat
femeia ziceam este imnul inimilor sufletelor
și-atunci eu sărmană slugă la zădărnice
tocmai pe ea să nu o slujesc să nu o iubesc
să nu o alint să nu o răsfiț
păi când ea este aproape de mine
sufletu-mi toarce ca motanul culcușit
în poalele ei
și-atunci ce să fac? o strâng în brațele mele
ea se aprinde în obraji eu mă aprind de tot
că iată – vine-nserarea aștept o mângâie o alint
o învăliu cu sufletul cu trupul cu toate
simțurile mele – o străbat o fac ghem una cu mine
mă fac unul cu ea ce bă vă spun eu
e pericol de viață pericol de moarte atunci când iubesc
femeia – poemă e viață clocotește gema tersaltă
în final este o miere-a ființei
o anafură a sufletului un vin al trupului
ăsta căruia-i place astfel să se-mbete
nu v-am spus ce-am vrut să vă spun cu toate acestea
dar zic: aromată cu toate aromele raiului
cu toate aromele iadului este poema – femeie
femeia – izvor al lumilor care au fost, al lumii care este
și al lumilor viitoare ea este cea mai răvnită taină
a vieții iocană a bărbaților simpli adevărați și puternici
mai jur încă o dată că nu voi mai scrie
de-acum înainte decât poema – femeie
imnul – femeie mă auzi tu iubito m-auzi?
ea mă aude desigur și eu o aud:
mai lasă-mă dragă în pace că uite
se uită lumea la noi cu apetitul tău
de amor le faci și altora poftă
ba le mai dai și idei
ehi dragele mele dragii mei dragi
unde mai găsiți asemenea femeie – poemă
are ea farmecul ei cântecul ei
întrebați-o pe ea iubirea ce este
că ea mai bine ca pe toate le știe și de rău le păzește
miluiește-i Doamne pe toți păcătoșii
iar pe cei ce iubesc cu toată ființa
împărtășește-i cu cele mai frumoase poeme

Somnul rațiunii

ISTORIA UNUI SIMBOL NAȚIONAL – “COLOANA FĂRĂ SFÂRȘIT”

În 1934, Aretia Tătărescu, președinta Ligii Naționale a Femeilor Gorjene, l-a invitat pe Constantin Brâncuși să ridice la Târgu-Jiu un monument închinat memoriei eroilor gorjeni căzuți în luptă în timpul Războiului pentru întregirea României. Artistul s-a gândit la o Coloană fără sfârșit monumentală, asemeni celor sculptate în lemn din atelier.

La 7 ianuarie 1935, tânărul inginer Ștefan Georgescu-Gorjan, fiul unui bun prieten al lui Brâncuși, i-a oferit sculptorului soluția tehnică a proiectului: „Să se încastreze în beton baza unui stâlp solid de oțel, pe care să se tragă, suprapunându-se, ca niște mărgeluri uriașe, goale în interior, elementele spațiale identice ale Coloanei.” Brâncuși a acceptat soluția inginerului și l-a invitat să-i fie colaborator.

După discuții purtate la Paris în decembrie 1936 și mai 1937, Gorjan, care era inginer-șef la Atelierele Centrale Petroșani, l-a găzduit pe artist în cursul lunii august 1937, când au stabilit împreună dimensiunile lucrării și numărul de elemente din fontă alămită (15 module întregi cu semimodule la capete). Brâncuși a sculptat el însuși modelul din lemn de tei al unui element și a plecat la Paris la 2 septembrie 1937. Inginerul a coordonat între timp

echipa de excelenți specialiști, care, la Petroșani, au turnat modulele din fontă, au fabricat stâlpul din trei tronsoane și au executat montarea de probă în atelier, iar la Târgu-Jiu au realizat fundația, schela și montarea Coloanei. Artistul a revenit la Târgu-Jiu la sfârșit de octombrie, a supravegheat montarea primelor module pe stâlp, la 7 noiembrie a asistat la târnosirea bisericii Sfinții Apostoli și a plecat din nou la Paris. În jur de 15 noiembrie monumentul era gata montat. Metalizarea s-a realizat sub supravegherea artistului în iunie-iulie 1938, iar inaugurarea întregului ansamblu a avut loc la 27 octombrie 1938.

Conștient de importanța proiectului, inginerul Gorjan a fotografiat principalele etape ale procesului tehnologic, realizând un adevărat film documentar ce imortalizează principalele momente, de la schița coloanei și amenajarea șantierului, până la terminarea montajului.

Fotografiile făcute de Ștefan Georgescu-Gorjan în 1937 și cele primite de la muncitori se păstrează în arhiva Gorjan. Centrul Cultural “Constantin Brâncuși” a realizat tiraje moderne ale acestor fotografii pentru expunere permanentă. Se înfăptuiește astfel un vechi vis al inginerului Gorjan (1905-1985), de a pune la dispoziția publicului larg “filmul” realizării acestei opere unice precum și imaginile celor care au contribuit la ridicarea sa.

Să nu uităm că în 1997, raportul UNESCO preciza despre Coloana fără sfârșit de la Târgu-Jiu că este „nu numai o capodoperă a artei moderne ci și o extraordinară operă inginerescă.”

Artistul însuși aprecia că este singura dintre coloanele sale care a reușit să se ridice la cer și măturarea că în ea a atins un caracter de perfecțiune definitiv. O asemenea cu „un cântec etern care ne duce în infinit, dincolo de orice durere și bucurie factive”.

Sorana Georgescu-Gorjan

P.S. La data de 27 octombrie 2011 s-au împlinit 73 de ani de la inaugurarea Coloanei fără sfârșit. Cu acest prilej, Centrul Municipal de Cultură „Constantin Brâncuși” a organizat, în cadrul Centrului de Informare Turistică din Parcul Central, o expoziție de fotografie intitulată sugestiv Istoria unui simbol național – Coloana fără sfârșit, cuprinzând fotografii inedite aflate în arhiva familiei Gorjan. Expoziția s-a bucurat de prezența doamnei Sorana Georgescu Gorjan, fiică lui Ștefan Georgescu Gorjan, cel despre care Barbu Brezianu spunea într-una dintre lucrările sale, citând un istoric de artă englez, că „a colaborat cu fidelitate și trăinicie la înfăptuirea Coloanei fără sfârșit (...) singura sculptură a timpurilor moderne care poate fi asemuită cu marile monumente ale Egiptului, Greciei și ale Renașterii”.

Ovidiu Popescu

LACRIMILE, ROUA FERICIRII

Persida Rugu

„E atât de tainic tărâmul lacrimilor...”, spunea Antoine de Saint-Exupéry.

O „tără” misterioasă, ai cărei exploratori, cartografi și cercetători sunt psihologi, pedagogi, teologi.

Valorificarea subtilă, profundă și complexă a afectivității, a plânsului și a întristării, a suferinței și a lacrimilor prefăcute în izvor de nădejde, bucurie, seninătate și sănătate interioară, puterea de stâncă plină de pace a sufletului, toate acestea devin trăsături specifice, distinctive ale unei spiritualități înalte, ale unui umanism teandric (Paul Evdokimov), ale unei atitudini și orientări înțelepte, ale unui caracter bine clădit, ale unei ars vivendi obținute printr-o auto-educație permanentă, printr-o continuă și neobosită auto-perfecționare și auto-desăvârșire. Doar în acest fel ne putem ghida corect și concret în peisajul auster și incandescent al cotidianului, în ținutul mântuitor dar și riscant, lin și accidentat al lacrimilor, care este de fapt tărâmul luptei duhovnicești, al împlinirii sinelui spre Sine și al izbânzii spirituale a omului asupra ego-ului alterat și alterant.

Există cărți care ne vorbesc despre acest adevăr paradoxal: lacrima, roua fericirii...

Printre ele, se numără și următoarele: „Cântecul lacrimilor”, de Olivier Clément; „Fericita întristare”, de O. Clément, E. Behr-Sigel, B. Bobrinsky, M. Lot-Borodine; „Teologia lacrimilor. Plânsul și străpungerea inimii la Părinții răsăriteni, cu o antologie de texte patristice”, de Irénée Hausherr; „Bucuria. Fața lui Dumnezeu în om”, de Alphonse Goettmann și altele. Urmând această direcție de gândire și de simțire, Matei Popovici, preot de o densă trăire și de o înaltă ținută intelectuală, continuă cu vii exemplificări și cu ardentă argumentare tematica mai sus-amintită, explicitând această atitudine teandrică în cartea sa, „Bucuria Lacrimii”, apărută la Editura Renașterea, din Cluj-Napoca, 2010.

Venind la o distanță de câțiva ani după o altă carte, pe care o publicase în anul 2001, și anume „Sărbătorile Eterne. Cuvinte de zidire sufletească” (Editura Renașterea, Cluj-Napoca), în volumul actual, „Bucuria Lacrimii”, autorul găsește puterea de a publica o serie de „Cuvântări funebre”, cum sunt, spre exemplu: „Cuvântare la înmormântarea unui copil”, „Cuvântare la înmormântarea unui tânăr”, „Cuvântare la înmormântarea unei mirese”, „Cuvântare la înmormântarea unei mame”, „Cuvântare la înmormântarea unui tată”, „Cuvântare la înmormântarea unei bunici”, „Cuvântare la înmormântarea unui om în vârstă”, „Cuvântare la înmormântarea unei preoteșe”, „Cuvântare la înmormântarea unui bărbat mult încercat”, „Cuvântare la înmormântarea unui sinucigaș”, „Cuvântare la înmormântarea unui iubitor de veșnicie”...

În prefața cărții, profesorul universitar dr. Mircea Muthu scrie: „Unitatea discursului rezidă, în chip firesc, în circumscrierea atitudinii creștin-ortodoxe față de moarte și, implicit, a situației tragice a omului care ar consta, cum afirmă Jean Daniélou, în faptul că acesta aparține unei lumi care nu mai este, dar și unei lumi care încă nu este. (...) Rostit cu ocazia unui eveniment memorabil (în mormântarea) fiecare discurs rememorează, dar și proiectează, în același timp, drumul de la dispariția (negația) fizică, la pozitivarea celestă. Prefacerea lacrimii Suferinței în lacrima Bucuriei ritmează, din interior, emoționantele și pilduitoarele cuvântări semnate de învățatul preot Matei Popovici.”

În completarea celor scrise anterior, prof. univ. Mircea Muthu amintește despre știința oratoriei „pe linia mental Aristotel – Cicero – Quintilian ș.a.”, constituită într-un legatim, implicând trei genuri cu valoare paradigmatică: genul laudativ sau panegiric, genul deliberativ sau juridic și genul funebru. În continuare, dr. Mircea Muthu ne reamintește cum, „în exegeza românească modernă există trei orientări, ilustrate de prelați și laici deopotrivă. Prima dintre acestea susține – prin Nichifor Crainic sau Mircea Vulcănescu, existența unui tragic creștin absolut legat de conștiința pierderii Paradisului. O altă direcție, contemporană, pledează pentru ideea anulării tragicului în creștinism, prin relativizarea limitei absolute și prin momentul învierii, așa cum susțin printre alții, Constantin Galeriu sau Ileana Mălăncioiu. În sfârșit, a treia orientare reprezentată de Nicolae Steinhardt, apelează pentru acceptarea tragicului stenic redevabil, în cea mai mare măsură textului sacru (Fericicii cei ce plâng, că aceia se vor mângâia, Matei 5,

4) și la care se realizează, integral, discursurile funebre ale lui Matei Popovici: Pentru prima dată omul descoperă cărarea nebanuită care duce la bucurie, paradoxal, prin plânsul cauzat de suferință. Argumentarea, existentă în același text de început, sugestiv intitulat Bucuria lacrimii, trimite la mormântul Domnului, care este punctul de contact fizic și suprafizic în același timp între lumea materială și cea spirituală, iar trupul înviat al Domnului devine breșa prin care lumina dumnezeiască pătrunde în bezna rece a lumii materiale...”

Durere, dezamăgiri, deprimare... Tristețe, nostalgii, eșecuri... Dor, regrete, deznădejde... Iată, tot atâtea situații conjuncturale în care lacrimile vin ca un izvor al tămăduirii, să ne mângâie fața, să ne aline sufletul, să ne spele ochii de tăcerea mistuitoare a vântului de nisip al suferinței.

„Aducerea aminte de moarte” se transformă în „aducerea aminte de Dumnezeu”... și atunci izvorăsc lacrimile... Iar lacrimile devin ceea ce Ioan Scărarul numea „haina de nuntă” a sufletului omenesc: „Cel ce a îmbrăcat plânsul fericit și plin de har ca pe o haină de nuntă, acela a cunoscut bucuria duhovnicească a sufletului...”

În mod paradoxal, lacrimile devin oglinda surâsului luminii, iar cuvintele se deschid spre tăcerea de dinlăuntrul inimii.

Macarie cel Mare spunea: „Cei care s-au învrednicit să devină fii ai lui Dumnezeu și să se nască de sus, de la Duhul Sfânt... se roagă cu lacrimi pentru Adam și toți cei dintr-însul... Uneori, duhul lor se aprinde de o asemenea bucurie și o asemenea iubire, încât, dacă ar fi cu puțință, i-ar aduna pe toți oamenii în inima lor, fără a-i mai deosebi pe cei buni de cei răi...”

„Lasă-te prigonitor, dar tu să nu prigonești... Bucură-te cu cei ce se bucură și plângi cu cei ce plâng... Fii prietenul tuturor, dar, în duhul tău, rămâi singur...” (Isaac Sirul)

Evagrie Ponticul rostește următoarea exortatie: „... despărțit de toți, să rămâi unit cu toți...”, mărturisind: „Întristarea este locuitoarea a pagubei, tovarășă a eșecului, premergătoare a exilului, aducere-aminte de rude, asociată a strămtorării, însoțitoare a akediei (plictiseții), acuză a iritării, amintire a insultei și întunecare a sufletului, posomorală a obiceiurilor, beție a chibzuinței, antidot al somnului, nor al chipului, vierme al trupului, întristare a gândurilor, legătură a captivității. (...) Întristarea se întâmplă uneori prin privațiunea dorințelor, iar alteori urmează mâniei. Prin privațiunea dorințelor, ea se întâmplă astfel: anumite gânduri, luând-o înainte, fac sufletul să-și aducă aminte de casă, de părinți și de viața lui anterioară. Și când văd că acesta nu li se împotrivesc, ci le urmează topit și revărsându-se în plăcerile minții, punând atunci stăpânire pe el îl cufundă în întristare, întrucât lucrurile de altădată nu mai sunt, nici nu mai pot fi din pricina vieții sale de acum. Și atunci nenorocitul suflet, pe cât s-a topit și revărsat în gândurile dinainte, pe atât e de abătut și umilit pentru cele de acum...”

Dimpotrivă, rostește același autor, „bucuria este ruină a întristării și mulțumire pentru nenorociri, vedere în rugăciuni și veselie în ostenele, vioșie a facerii de bine, podoabă a renunțării, receptacul al iubirii de străini, refugiu al nădejdelor, hrană a așteptării, încurajare pentru cei ce plâng, mângâiere a lacrimilor, ajutor în necaz, susținătoare a iubirii și aliat al îndelungatei răbdări...”

Un asemenea om trăiește în „lumea pe dos” a Fericirilor și se detașează de „lumea pe față” a ambițiilor, a truțiilor, a slavei deșarte, a ceea ce Nicolae Berdiaev numea „îmburghezirea spirituală”.

„Ce este oare o inimă iubitoare?”, se întreba Isaac Sirul. Este inima aprinsă de dragoste pentru întreaga făptură, pentru oameni, pentru pășări, pentru animale, pentru diavoli, pentru toate făpturile. Iată de ce un astfel de om se roagă neîncetat chiar și pentru șerpi, îndemnat de mila nesfârșită care se deșteaptă în inima celor care se unesc cu Dumnezeu.”

Atunci când se înlocuiește ori, mai bine-zis, se completează prietenia semenilor cu „prietenia lui Dumnezeu”, lucrurile se schimbă: mintea coboară în inimă (idealul isihast), gândirea îmbinată cu iubirea se transformă, parcă alchimic, într-o înțelegere atotcuprinzătoare, grijile cotidiene (sau, mai corect spus, excesele acestora) se potolesc, simțirea agitată se liniștește într-o stare de calm luminos, atenția dispersată pe lucruri minore și pasagere se focalizează concentrându-se pe o privire de ansamblu asupra vieții, într-o trăire afectivă

vă de echilibru emoțional stabil. Este ceea ce oamenii înduhovniciți numesc „metanoia”, adică sublimarea lacrimilor în bucurie.

Limitele psihice ale ego-ului individual sunt forțate, zdruncinate ca zidurile unei cetăți inamice, iar sinele nostru se unește prin empatie cu sinele semenilor, într-un sentiment de frățietate fără frontarii. Este drumul de „individuație”, după expresia lui Carl Gustav Jung, de dezvoltare a personalității umane din faza de sămbure în faza de fruct, de la un ego mărginit, centripet, la un sine personal dezamăginit, centrifug, cu potențialitatea unirii acestuia cu Sinele colectiv, atingând spiritualitatea înaltă, de sorginte divină. În acest caz, prioritățile personalității respective, însăși scara interioară de valori a omului se modifică. Pe primele locuri nu mai rămân necesitățile individuale (potrivit piramidei lui Maslow), ci nevoile aparținând comunității umane și fiecărui individ din această comunitate, în parte, cu care persoana respectivă se simte, ca locuitor al planetei Terra, cvasi-unită.

Urcușul spre spiritualizarea extremă, în sens creștin, cuprinde parcurgerea a trei etape, de la „viața practică” (viața activă) la „viața teoretică” (viața contemplativă), a trei căi, în trepte, ale „urcușului spre Dumnezeu” (Evagrie Ponticul), și anume: calea curățirii sau a purificării (catharsis), calea iluminării și calea desăvârșirii spirituale sau a unirii teandrice cu divinitatea (Dionisie). În parcurgerea tuturor acestor etape, un rol central al vieții psihice îl constituie voința, această „facultate motrice”, cum o numește Alphonse Goettmann, care focalizează întreaga ființă umană, toate procesele psihice și toate trăsăturile personalității respective într-o anumită direcție, sub imboldul unei singure propensivități: dorința de unificare a sinelui propriu cu energiile necreate, de sorginte transcendentă.

În toate aceste secțiuni ale dezvoltării ontologice a omului, acesta este însoțit de lacrimi, precum revărsarea zorilor unei zile de vară este însoțită de picăturile de rouă ale unei adevărate bune-vestiri a soarelui arzător. Ele, lacrimile, sunt mereu o rouă a luminii din spiritul omului, o dovadă vie și convingătoare a înduhovnicirii acestuia, a bucuriei inimii omenești de a accede la tărâmul împărăției lăuntrice. În acest fel, s-a ajuns la sintagma de „teologie a lacrimilor”, K. Holl fiind primul care a folosit această expresie în lucrările sale de specialitate, începând din anul 1898, trăire ideatică și afectivă care nu este altceva decât un aspect al harului capacității de transcendență spirituală.

Expresii cu un conținut asemănător sunt și cele de „botez al lacrimilor” și „dar al lacrimilor”... Acestea însoțesc întreaga mișcare a vieții duhovnicești: de la purificarea activă (realizată de puterea umană), întotdeauna nedesăvârșită, la purificarea pasivă (realizată de puterea divină), culminând cu vederea slavei...

Autorul cărții „Bucuria lacrimii”, preotul de aleasă propensivitate culturală Matei Popovici, cuprinde într-un ansamblu structural de nezdruccinat întreaga panoplie a nuanțelor durerii omenești în fața despărțirii iremediabile de cei dragi, de semenii plecați într-o altă dimensiune a existenței universale.

Trimiterile bibliografice sunt abundente, fiecare frază, șlefuită parcă sculptural, are o densitate ideatică de o rară anvergură și o încărcătură afectivă copleșitoare. Din fiecare filă a cărții s-ar putea clădi un eseu de o profunzime de neegalat asupra existenței omenești, văzută ca un echilibru complex între destin și liber arbitru... între tainicul cotidian și inefabilul teandric... între lacrimă și surâs... între vijelie și curcubeu...

Pe coperta a patra a cărții „Bucuria lacrimii”, profesorul universitar dr. Aurel Sasu scrie cu o inedită și uluitoare inspirație: „Prin lacrimi te despați, prin bucuria lor răscumperi drama despărțirii. Prin lacrimi porți neconsolat stigmul disperării, prin bucuria lor te faci rob desăvârșit nădejzii tale. Prin lacrimi ești prada păcatului în lume, prin bucuria lor dai neputinței șansa de a fi parte a izbânzii tale. Prin lacrimi îl iubim pe Dumnezeu, prin bucuria lor ne facem botez asemănării Lui. Prin lacrimi ne căutăm marginile de lumină, prin bucuria lor ne înălțăm la deplinătatea trăirii în Hristos. În cartea Părintelui Matei Popovici, lacrimile și bucuria lor sunt cele două mari daruri ale sufletului: rana și învierea.” Înălțată la rang de bucurie, lacrima tămăduitoare devine monadă a universului lăuntric, bijuterie de lumină, treaptă de scară spre cerul mântuitor, flamă de izbândă, blazon de înveșnicire dincolo de timp...

INTERVIU

Ion Predoșanu

Sorana Georgescu-Gorjan declară:

„Tatăl meu a crescut permanent, avându-l ca model pe Brâncuși!”

Distinsa Doamnă Sorana Georgescu-Gorjan își căuta, prin anul 2004, mormântul bunicului său, prieten al lui Brâncuși, pe la Godinești. O însoțeau Ștefan Stăiculescu, regretatul artist fotograf Vasile Blendea și subsemnatul. Obârșiile-i gorjenești, dragostea de Brâncuși însuflată de Tatăl Domnei Sale, celebrul constructor al Coloanei Infinită ing. Ștefan Georgescu-Gorjan m-au atras spre acest abia prim interviu. Cred că merită mai mult.

O dragoste de Trei generații

- Cine este Sorana Georgescu-Gorjan pentru ne-cunoscătorii ai Fenomenului Brâncuși?

- Sunt deținătoarea arhivei tatălui meu, regretatul inginer Ștefan Georgescu-Gorjan, autorul concepției tehnice a Coloanei monumentale de la Târgu-Jiu. În această calitate, am luat atitudine față de încercările de distrugere a monumentului și am publicat o serie de lucrări, menite a cinsti memoria sculptorului și a echipei care a materializat opera unicat din oțel și fontă alămită. Bogata bibliotecă a Tatei mi-a permis să mă documentez temeinic în problemele legate de artist.

- Reamintiți legăturile cu Gorjul, prietenia dintre bunicul Domniei Voastre și copilul de prăvălie Brâncuși.

- Bunicul meu patern, Ion Ciobanu, rămas orfan de mic, a plecat din Godineștii Gorjului la Craiova, unde s-a ridicat prin muncă, ajungând prim vânzător la magazinul „Steaua colorată”. Era vecin cu bodega-băcănie Zamfirescu de pe strada Madona Dudu, unde peste ani va poposi și Constantin Brâncuși. La majorat, bunicul și-a schimbat numele în Georgescu-Gorjan (fiul lui Gheorghe din Gorj). Mai mare cu șapte ani decât Brâncuși, bunicul i-a oferit găzduire în locuința lui în perioada dinaintea internatului și l-a îndrumat cu sfaturi bune. A fost procuristul lui Brâncuși în perioada studiilor bucureștene, l-a găzduit din nou în timpul efectuării serviciului militar fără încalzarmare și i-a servit drept model pentru un frumos bust din gips, aflat azi la Muzeul Național de Artă al României. Prietenia dintre cei doi gorjeni s-a continuat și după plecarea artistului din țară și a fost temeiul încrederii acestuia în fiul lui Ion, tânărul inginer Ștefan.

- Ca arc peste timp, rezumați cum l-a ajutat tatăl, ing. Ștefan Georgescu-Gorjan, pe sculptorul Brâncuși în realizarea proiectului Coloana Infinită. Ce vă povestește tatăl despre relația specială dintre el și sculptor?

- Tatăl meu a crescut avându-l în permanentă drept model pe Brâncuși. A făcut studii strălucite și a îmbinat pasiunea pentru artă și cultură cu rigoarea studiilor politehnice, servite de cunoașterea temeinică a câtorva limbi de mare circulație. La prima vizită la Paris în atelierul sculptorului, văzând coloanele din lemn realizate de acesta, i-a oferit soluția pentru o coloană monumentală din metal, pe care artistul dorea s-o ridice în patrie. Soluția tehnică a fost acceptată de Brâncuși, care i-a propus inginerului colaborarea în realizarea monumentului, colaborare agreeată de soții Tătărescu, comanditarii lucrării. Ca inginer-șef la Atelierele Centrale Petroșani, tata cunoștea foarte bine forța de muncă și posibilitățile tehnice de acolo. În luna august 1937, Brâncuși a fost găzduit în casa Tatei, pentru a stabili dimensiunile monumentului și a ciopli un model de modul. A plecat apoi la Paris, iar Tatei i-a revenit integral răspunderea realizării miezului de oțel și a turnării modulelor din fontă la Petroșani, precum și rezolvarea transportului și montajului elementelor componente ale monumentului la Târgu-Jiu. Brâncuși a mai revenit la Târgu-Jiu în perioada 27 octombrie - 9 noiembrie 1937, a fost mulțumit de mersul lucrului și a plecat din nou din țară. În jur de 15 noiembrie 1937, coloana era gata montată și mai trebuia doar alămită. Operația s-a realizat anul următor, în iunie-iulie 1938, sub supravegherea sculptorului. Corespondența dintre sculptor și inginer din timpul lucrului demonstrează relațiile de încredere și respect reciproc. Afectivitatea și admirația tatălui meu față de marele artist mi-au fost împărtășite și mie, încă din copilărie.

- Povestiți-ne despre suferințele tatălui și de lupta sa pentru cunoașterea adevăratului Brâncuși, publicarea articolelor și memoriilor Domniei Sale. S-au încheiat acele memorii, este posibilă reeditarea lor?

- După plecarea artistului din țară, a urmat războ-

iei, apoi a început perioada comunistă. Tata a făcut cunoștință cu universul concentraționar de la Aiud și Canal, în perioada 1949-1953. Bunicul Ion a murit în 1951, iar tata a avut marea tristețe de a nu-i fi fost alături. Despre Brâncuși nu s-a mai putut vorbi decât începând din anul 1964. Tata a început să publice o serie de articole și comunicări despre colaborarea sa cu marele sculptor și a fost solicitat să ajute la restaurări în anii 1965-66, 1975 și 1983. Apreciat de exegeții lui Brâncuși din întreaga lume, a fost sfătuit să-și publice memoriile în volum, lucru definitiv în 1977. Din păcate, textul ce sintetiza toată experiența sa nu a putut vedea lumina tiparului în timpul vieții sale. Au apărut postum, prin grija mea, o parte în 1988 (Amintiri despre Brâncuși), alta în 1996 (Templul din Indor) și o ediție integrală în 2004 (Am lucrat cu Brâncuși).

Fascinația Brâncuși

- Cum s-a apropiat fiica Sorana de munca tatălui și de subiectul cel mai drag al celor trei generații de Georgescu?

- M-am fascinat de mică povestirile Tatei despre Brâncuși. Am admirat bustul bunicului, așezat la loc de cinste pe biblioteca de artă a Tatei și am răsfoit cu interes catalogul primei mari expoziții a artistului de la New York, de la Galeria Brummer, unicat în țară, dăruit de artist Tatei cu dedicație la 7 ianuarie 1935. Scrisorile de la sculptor și schița Coloanei pe fotografia amplasamentului au fost întotdeauna socoteite comori în familie. Clișeele fotografiilor realizate de Tata pe șantierul Coloanei, marcând principalele etape ale lucrului, precum și fotografiile de la muncitorii a lui drept deasemenea prețuite. Când am crescut, am citit cu nesăț scrierile Tatei, corespondența cu specialiștii, cărțile permise de la aceștia. Am asistat cu durere la încercările disperate ale Tatei de a-și publica lucrarea de sinteză, m-au indignat atacurile la care a fost supus, dar am fost și martora dorinței sale neștrămutate de a păstra neștirbită Coloana. După decesul său, la 5 martie 1985, am preluat arhiva și m-am străduit să-i continui lupta.

Șefă de promoție pe țară!

- Cunoașterea limbii engleze, faptul că sunteți urmașa Constructorului Coloanei Infinită au marcat, cu siguranță, devenirea dumneavoastră într-un bronzolog de marcă. Încercați să explicați această evoluție?

- Am absolvit Facultatea de filologie, secția engleză-română, ca șefă de promoție pe țară. Din 1965 am început activitatea de redactor de limbi străine la Editura Academiei și m-am familiarizat cu exigențele citirii corecte a surselor. Am răspuns de materialele în engleză din „Revue roumaine d'histoire de l'art”, revistă în care Tata a publicat importante eseuri. Spre marea mea fericire, în 1976, am fost numită redactor responsabil al ediției engleze a monumentalei lucrări Opera lui Constantin Brâncuși în România, opusul fundamental al regretatului Barbu Brezianu. Documentarea riguroasă pentru asigurarea unei traduceri corecte mi-a servit ulterior la proiectul antologiei vorbelor brâncușiene. După pensionarea din 1996, am lucrat în colegiile de redacție ale revistelor „Brâncuși” și „Portal-Măiastra”, am publicat eseuri și traduceri din și în română, legate de tema Brâncuși, am elaborat volume în română și engleză. Studiul meu referitor la istoricul realizării Coloanei a servit la restaurarea Coloanei din 2000 și a fost publicat în engleză într-un volum al Fondului Mondial al Monumentelor. Recent, mi-a apărut volumul trilingv „Așa grăit-a Brâncuși”, în care am valorificat experiența legată de verificarea surselor autentice ale cugetărilor artistului.

Unicul Domn Barbu Brezianu

- Dintre brâncușologii români, care v-au fost mai aproape sufletului?

Am colaborat minunat cu seniorul brâncușolo-

giei românești, unicul Domn Barbu Brezianu. I-am admirat pasiunea cu care s-a apropiat de opera artistului, acribia cu care a cercetat-o și felul poetic în care a comentat-o. L-am prețuit mult pe regretatul Ion Pogorilovschi și o apreciez imens pe Nina Stănculescu.

Sub semnul armoniei

- Grație delicateței Domniei Voastre ați avut și aveți relații cu brâncușologi din toată lumea. Cum le apreciați aceste legături și care dintre ele sunt încă actuale?

- Am publicat corespondența Tatei cu Sidney Geist și am fost și eu în legătură cu acest exeget deosebit, până la trecerea sa la cele veșnice. Am intrat sporadic în legătură cu Teja Bach, Sanda Miller și Florence Hetzler. Am tradus o carte pentru Edith Balas și articole pentru Marielle Tabart, Roxana Marcoci și Andrei Codrescu. Corespundez regulat cu Doina Lemny, Paola Mola, Alexandra Parigoris, Jon Wood și William Tucker. Legăturile cu cei ce se ocupă de Brâncuși se află sub semnul armoniei, preconizate de artist.

- Ani la rând ați participat la Simpozionul „Brâncușiana”, la Târgu Jiu. Ce ziceți despre dispariția manifestării?

Din motive de sănătate, nu am mai putut veni la ultima ediție. Sper din suflet ca manifestarea să se reia, chiar dacă nu voi putea participa decât trimițând comunicări.

Nimic nou despre moștenirea Ion Pogorilovschi

- Regretatul brâncușolog Ion Pogorilovschi intenționa să doneze municipiului Târgu Jiu colecția domniei sale de cărți despre Brâncuși, apărute în toată lumea. Îmi povestește cum un om pe care-l sprijinise, printr-un referat favorabil, s-a devină director al Centrului de Artă și Cultură „C. Brâncuși” din Târgu Jiu, pentru ca apoi acesta să nu-l mai invite la Simpoziunile „Brâncușiana” și nici să se ocupe de înfăptuirea ideii cu moștenirea sa pe care dorea s-o lase Târgu Jiului. Este vorba de Sorin Lory Buliga, pe care primarul municipiului, dr.ing. Florin Cărciumaru, îl recomandase să se ocupe de preluarea moștenirii Ion Pogorilovschi.

- No comment.

Un documentar despre Brâncuși și București

- Ce cărți mai aveți în lucru?

Pregătesc un documentar referitor la legăturile lui Brâncuși cu Bucureștiul. Aș dori să public corespondența Tatei cu sculptorul, precum și cu exegeții acestuia. Trimit lunar eseuri la revista „Scrisul românesc” din Craiova și trimestrial la „Portal-Măiastra” din Târgu-Jiu. Aș putea strânge textele răspândite în diverse publicații pentru a alcătui noi volume.

„Brâncușiana” și revista „Brâncuși” au murit!

- De ce credeți că realizarea unui Institut de Cercetări Brâncuși în România, la Târgu Jiu, nu este posibilă? Deși numai eu am făcut această propunere de câteva ori. Și dacă o credeți necesară, această propunere, cum ați vedea-o realizată?

- Atâta vreme cât proiecte valoroase ca seria Simpoziunelor „Brâncușiana” sau revista „Brâncuși” au încetat să mai existe, mă îndoiesc că un Institut de cercetări ar avea șanse să supraviețuiască.

- Oamenii care L-au cunoscut pe Brâncuși se împuținează ori nu mai sunt. Cine credeți că se remarcă dintre tinerii cercetători români cu preocupări în cunoașterea și aprofundarea vieții și operei lui Brâncuși?

Dintre cei pe care-i cunosc mai bine, aș menționa numele lui Matei Stărcă-Crăciun, Ioana Vlasiu, Cristian Velescu, Doina Frumușelu.

Vă mulțumesc tare mult și aștept noile cărți semnate de Domnia Voastră, un nesecat izvor de înțelepciune și cunoaștere a Titanului de la Hobița.

Teme estivale

Ion Trancău

În lunile sezonului estival, revista România literară a lansat trei teme importante și incitante. Pentru luna iunie, Cireșar, tema a fost Forme ale exilului, pentru luna, Cuptor, Cartea de căpătâi, iar pentru august, Gustar, De vacanță- călătoriile mele.

Gabriel Chifu, la rubrica sa, puzzle, inaugurează tema, abordând-o tranșant sub titlul Totdeauna, pretutindeni, un exilat. Evident, exilatul nu poate fi decât scriitorul, artistul, omul de știință. Exilul este consecința și realitatea dură a unei sentințe punitive pe care o suportă cei intrați în irevocabil divorț cu un regim politic, moral, artistic sau științific ostil. Scriitorul Gabriel Chifu procedează ca un veritabil lingvist, elucidând etimologic și semantic substantivul nearticulat exil, inclusiv nuanțele de exil punitiv și exil voluntar, concludiv, cert i se pare drept că secolul din care tocmai am ieșit ar putea fi considerat un secol al exilului și al exilaților. Explicabil și argumentat: secolul XX a fost un secol al dicatoriilor, al ideologiilor și regimurilor totalitare. În viziunea lui Gabriel Chifu exilul este o realitate permanentă și persistentă, inseparabil, în timp și în spațiu de existența și de condiția scriitorului, din antichitatea romană și până azi. Ideea este exprimată cu fermitate: cred că tot timpul și peste tot scriitorul este un exilat, iar exilul rămâne subiect provocator ce ne marchează existențele. Observă prompt că la Festivalul internațional Zile și nopți de literatură, de la Neptun și Mangalia, va fi dezbătută tema exilului, cu diversele sale forme: exilul propriu-zis, exilul interior, exilul în propria limbă, scriitorul exilat cunoscând obstacolul geografic și lingvistic.

În numărul următor, 23, din 10 iunie 2011, Nicolae Manolescu semnează în România literară, editorialul cu titlul Exilul și literatura, prefațând astfel colocolul Festivalului de la Neptun. Urmându-l pe Gabriel Chifu, Nicolae Manolescu prezintă exilul ca pe o realitate foarte veche, pentru noi, primul exilat fiind poetul latin, Publius Ovidius Naso, prin experiența lui nefastă de la Tomis, Pontus Euxinus. Cazuri izolate, de exil în Rusia și Polonia au fost legate de destinul inclement al moldovenilor Ion Neculce, Dimitrie Cantemir, dar și al ardeleanului Ion Budai Deleanu, omis de Nicolae Manolescu. În discursul diacronic al exilului, Nicolae Manolescu procedează cu arhicunoscutu-i discernământ critic, primii noștri exilați fiind pașoptiștii, iar ultimii scriitorii din timpul comunismului. Nu ignoră migrația ardelenilor la București, fără ca apăsătoare să fie exilații, Slavici, Coșbuc, Goga și Rebreanu. În perioada interbelică, exilați propriu-zis n-au mai existat. Cu fină și subtilă ironie, autorul Istoriei critice... constată că tradiția s-a reluat în perioada postbelică, mai ales în a doua parte a regimului comunist, tot mai frecvent și mai masiv în anii '80. Ne oferă multiple și judicioase precizări referitoare la exil și literatură: exilatul nu este un emigrant oarecare, precum românii ardeleni care au plecat la muncă în America sau a cășunilor actuali. Emigranțul nu exclude ideea înapoierii. Exilul e de obicei definitiv. Scriitorii importanți ca Emil Cioran și Eugen Ionescu s-au afirmat și s-au impus în limba franceză, Mircea Eliade a creat proza sa în limba română, dar opera științifică se bucură de prestigiu universal, editată în limbi de mare circulație. Mileniul al III-lea și secolul al XXI-lea încep postistoria exilului, deoarece ceasul din urmă al dicatoriilor a sunat încât exilul încetează a mai avea un motiv, iar scriitorii sunt liberi să emigreze spre alte țări de farmec pline, cum consideră Gabriel Chifu citându-l, idilic, pe George Coșbuc. De aceea Nicolae Manolescu crede că libertatea de expresie face inutil exilul, care se va pierde în uitare. În același număr, 23, al revistei România literară, mai semnează opinii despre exil George Szirtes, poet maghiar de limbă engleză, sub titlul Exilul ca ascultare: poetul într-o a doua limbă, Linda Maria Baros, plecată de mult timp din București la Paris, sub un titlu avangardist ori trans-postmodernist, Autostrada A4 și portavocea sa, și Ruxandra Cesereanu sub titlul Poezie și exil interior. Poetul George Szirtes mărturisește, marcat totuși de un persistent dramatism: uneori mi se pare că poemele pe care le construiesc în engleză, palatul meu de nervi seamănă cu clădirea de locuințe din Budapesta. Uneori mi-e teamă că nu se potrivesc cu peisajul englezesc. Linda Maria Baros crede că poetul nu mai este în exil atât timp cât rulează viori pe Autostrada A4. Oriunde ar fi, cât ia curbele în ac de păr el va fi totdeauna acasă. Ruxandra Cesereanu divulgă din stările ei interioare, convinsă că nu are o poetică explicită. Se confesează, de aceea, cu sagacitate și intransigență: la începuturi, voiam să scriu o poezie masculină. Timpul mi-a dovedit că e foarte bine că sunt femeie și că scriu ca o femeie. Hermafroditismul scriiturii nu mă prea ispășește, mai degrabă... androginitismul scriiturii, în viziunea Ruxandrei Cesereanu, poezia autentică irupe din exilul interior, auctorial. Este și o observație exprimată cu franchețe, probabil, și un elogiu la adresa poeziei introvertite. Personal, regret absența poetului și memorialistului Ilie Constantin, remarcabil scriitor șaiceist, care a cunoscut exilul italian și francez. Drama lui actuală constă în aceea că nu s-a impus decisiv nici în limba română, nici în celelalte două limbi de studii și adopție. Regret, de asemenea, absența lui din Istoria critică manolesciană, autorul volumului de debut Vântul cutreieră apele, figurând doar în pagina de dicționar.

Tema lunii iulie, Cartea de căpătâi, este tratată tot eseistic, confesiv-autobiografic, de scriitoare-filosof, poetă și prozatoare, de la revista clujeană Apostrof, Marta Petreu. Mărturisește pasiunea infantilă pentru povești frumoase, cu final totdeauna optimist, și visul unei vieți perfecte, sub forma unei biblioteci așezate în mijlocul unei grădini de pomi. Pentru ea, Paradisul trebuie să fi fost o bibliotecă. Se imaginează personaj central, ca acela din Povestea neșelului, citind și înfruptându-se cu pere mălaiețe. Combate cu exemplul personal părerea lui Florin Murgu că nu iubim destul cărțile, nevisând bibliotecii, și adoră prozele Adrianei Bittel. Ai ei țineau la căpătâi o singură carte: Cartea, de aceea au urmat tradiția familială, de la Biblie la bibliotecă. Lectura ei este urmată de minieseurii, grațioase în sine, manieriste prin excelență, încât adnotările se comit în virtutea unei hermeneutici scrise personale. Citește lent și cu plăcere: abandonează lectura pe Teme manolesciene, când găsește în ele o seducătoare poveste chinezească o pagină despre Dostoievski o trimite la un eseu de Marian Papahagi, apoi trece cu lectura la Mircea Zăciu și tot așa, la Thomas Mann, coborând până la Socrate și întorcându-se spre prezent la un poem de mintal din Reviemul Anei Ahmatova. Scopul impactului cu cărțile de căpătâi nu este să le termine, ci să te abandonezi unui citit prelungit, perpetuu.

Politic și elegant, Nicolae Manolescu dă prioritate eseuului Martei Petreu și în numărul 27 din 8 iulie 2011 a revistei literare România literară, semnează un editorial cu titlul direct Cartea de căpătâi. Pentru Nicolae Manolescu, Cartea de căpătâi este absolut necesară, cartea de noptieră, așa cum trebuie să fie pentru toți scriitorii și cititorii veritabili. Președintele UR, hulis azi de unii, precum G. Călinescu, deplânge dispariția obiceiului de a avea o carte de căpătâi, ca sursă spirituală, permanentă, indispensabilă. Observă că nimeni nu mai citește când călătorește, nici în tren, la 25 de wați, nici în hoteluri moderne fără veioze. După Nicolae Manolescu, cărțile pot fi de zi, diurne, fundamentale, formative, și de seară, intime (nocturne?), de afecțiune. Cartea de căpătâi e o carte de seară de la care nu ne așteptăm să ne învețe ceva, să ne tulbure, este un prieten drag și statornic și mai fidel decât un câine, se lansează în definiții N. Manolescu. Incredul și... infidel, cum m-a prezentat pe o copertă de carte Gheorghe Grigurcu, aș putea glosa cu ironie reverențioasă inspirat de această insolită tipologie a cărților din viziunea lui N. Manolescu. Cartea de căpătâi aparține unui timp revoluționar, dar a fost citită de mai

multe ori, nu excelează prin spontaneitate, acțiunea ei este laborioasă și știe să aștepte, poate reveni la condiția de căpătâi, se poate elibera de timpul trecut, recăștigându-și actualitatea. Prima carte de căpătâi a lui N. Manolescu au fost poveștile lui Andersen. Scăpăratoarea scriitorului danez menținându-se fascinant, lăsându-ne o impresie tulburătoare, transmisă ereditară în familia sa de la tată la fiu. Cărțile de căpătâi au suflet, așa că N. Manolescu a avut și mai are nenumărate exemplare de seară, de noapte în viața sa frumoasă consacrată cititului și scrisului. În același număr al revistei România literară, poetul Emil Brumaru se referă dezinvolt, pregnant autobiografic și... poetic la aceeași temă a lunii iulie, punând în titlu o remarcă a regretatului prieten, Florin Murgu Tu mereu ai citit într-un scrânciob. Poetul Florin Brumaru nu uită rolul salvator al celor două preocupări existențiale: medic la țară, cititul (și scrisul) m-au salvat.

În numerele 28, 29 și 30 ale revistei România literară, răspund succesiv la întrebarea axată pe tema Cartea de căpătâi Andrei Cornea, Nicolae Prelipceanu și Vasile Dan. Primul adoptă un titlu bazat pe alăturarea interogativă Cartea de căpătâi- un atavism? Al doilea expune revizuirea sintagma Cartea de căpătâi prin Biblioteca de căpătâi, iar al treilea preferă enunțul categoric Fiecare avem o bibliotecă personală, de căpătâi.

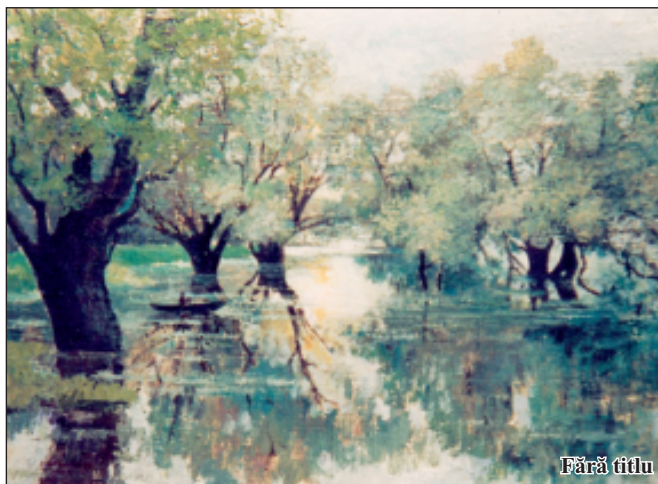
De vacanță- călătoriile mele este tema lunii august lansată spre dezbateri de revista România literară. Tot Gabriel Chifu, la rubrica lui, puzzle, debutează evocând o călătorie cu trenul, pe jos și cu căruța/trăsura, mai precis cu sania, alături de mama sa, o călătorie care i-a marcat frageda copilărie între trei și cinci ani. Călătoria i-a fost dificilă, parțial dramatică, efectuată într-o zi de iarnă, într-un spațiu necunoscut de copil, în condiții de-a dreptul ostile, periculoase, chiar înfricoșătoare. A călătorit cu trenul pe traseul Calafatasta CFR Cioroiș, apoi vreo doi-trei kilometri, din cei nouă, până la Cioroiș prin necunoscut și prin urgie, după care până în satul natal al mamei și al bunicii materni. Dacă puzzle lui Gabriel Chifu este figurat un amestec de elemente/părți eterogene, atunci acestea sunt patru: prozasticul, livrescul folcloric și cult, ideologicul și teoreticul. Cu alte cuvinte, în prima parte se vede prozatorul, în a doua cititorul de literatură folclorică și cultă, în a treia ideologul, iar în cea finală, teoreticianul literar. Mama scriitorului poate fi o altă Vitoria Lipan, în plan moral și justițiar, copilul un Gheorghită minor, dar scriitor în devenire imprevizibilă, drumul de vreo 50 de kilometri nu este însă montan ca-n Baltașul, ci campestru-danubian, un traiect inițiat. Realitatea mundenă este întămpinată și cunoscută senzorial și rațional cu mintea și sufletul mamei și copilului. Livrescul folcloric ține de basmele și de eroii lor Prâslea cel Voinic și Greuceanu, și de Harap-Alb din bildsromanul lui Ion Creangă. Apare și livrescul universal prin trimiterea la Odiseea lui Homer. Cu simț al măsurii, Gabriel Chifu străbate și un spațiu inițiat, odiseic, cu probe dificile, precum eroii amintii. A treia parte mi se pare ideologizată, pasiunea călătoriei fiind explicată de Gabriel Chifu ca o posibilitate de evadare din spațiul închis, din gulagul comunist, dintr-o lume anormală și lipsită de armonie. Teoreticianul din partea finală crede că rolul primordial al călătoriei ține de cunoaștere, banală și misterioasă. Asemenea cititului, călătoria ne apropie alte lumi și alte suflete.

Sunt sigur că în numărul 32 al revistei România literară, editorialul lui N. Manolescu va continua să trateze această temă a călătoriorilor. Spiritual critic manolescian se va manifesta, desigur, liber și original și în aceste Teme... estivale.

Tot în numărul 31 al revistei România literară, din 5 august 2011, economistul, matematicianul, prozatorul și parlamentarul Varujan Vosganian semnează în paginile 10-11 titlul De când Machu Picchu a hotărât să ni se arate din nou, un fragment din jurnalul Călătorii prin locuri de putere -Peru. Cu competență și talent, ne poartă, ca un ghid pasionat de mirajul unor locuri de putere, cum sunt cele ale incașilor din țara de piatră sudamericană, până în orașul aproape intangibil Machu Picchu, sfânt și secret, căruia i se spune și orașul de cristal. Varujan Vosganian ilustrează admirabil tema lunii august, nu iulie, cum scrie eronat pe prima pagină a revistei, sub frontispiciu.

Nicolae Manolescu amână să trateze tema lui Gustar, încât poetul șaiceist/echinoxist Adrian Popescu semnează în numărul 32 din 12 august 2011 al revistei România literară o însemnare despre locuri predilecte, exclusiv italiene, utilizând ca motto concludiv o observație inteligentă și pe deplin pertinentă: geografia europeană, peisajul european, are dreptate Czeslaw Milosz, sunt culturale, îmbinate de o civilizație străveche. Într-un P.S. emoționant, plin de tristețe și admirație, Adrian Popescu deplânge stingerea din viață, la 104 ani, a profesoarei Rosa del Conte, exegat alui Eminescu, traducătoarea lui Blaga în italiană, fără să-l uite pe Marian Papahagi, unul dintre studenții români preferați de regretata profesoară italiană.

Am intrat cu întârziere în posesia a două Ramuri, iulie-august, la fel de estivale, nu toride sau caniculare. Constat doar atât că poetul și criticul literar Paul Aretzu, redactor-șef al revistei craiove, dovedește, în compania colaboratorilor, că și publicațiile culturale-literare au suflet. În numărul din august-gustar, i-am conspectat eseu de teorie, critică și istorie literară intitulat Un nou Macedonski, inspirat de cartea, Poetul trivalent (romantic, clasicist și parmasiano-simbolist) de Nicolae Oprea. Nu i-am omis la prima lectură nici pe remarcabilii poeți din Gorj, Lazăr Popescu, Ion Popescu-Brădiceni și Andrei Novac. Revista Ramuri este îmbrățișată de mine, cu un (ca)ren: Când Ramuri ne ajung la Târg./ Se dau în vânt și plopii./ Că o citim, cu drag, cu sârg./ Profesorii și popii.

Fără titlu

T traduceri

Aleksandar Čotrić

Autorilor de desene grafitti li s-au asigurat condiții ideale. Au fost închiși între patru pereți.

Poliția urmărește pas cu pas criminalii. Pe unii chiar îi depășește.

Vă rog să nu-mi spuneți comunist! Eu sunt un hoț de rând.

Pe mine și pe vecinul meu nu ne putea despărți decât moartea. Tocmai de aceea l-am omorât.

Cândva, conducătorii sârbi au pupat picioarele ocupantului. Cu timpul, respectul lor s-a ridicat la un nivel superior.

De ce scriu aforisme? Pentru că nu le pot memora pe toate.

Kosovarii au devenit albanezi, țigani ai ajuns romi, musulmanii s-au transformat în bosniaci. Numai din noi, sârbii nu s-a putut face nimic.

Ratko Dangubić

Reversul medaliei este mai aproape de inimă.

Nu-l spânzurați! Am o idee mai bună.

E atât de bine, încât situația nu se poate îndrepta.

Și-a dat viața pentru patrie de mai multe ori. Azi, din treaba aceasta trăiește.

Mi-au lărgit orizontul. Au făcut pustiu în jurul meu.

Când ai cenzura în cap nu-ți mai rămâne loc pentru creier.

Ideile l-au ridicat. Nu s-a mai întors.

Lenin a pregătit revoluția în străinătate. Departe de ochi, departe de inimă.

Înălțimea Sa și poporul sunt frați siamezi. Nu pot fi despărțiți fără vărsare de sânge.

Experiența lui Pavlov dă rezultate tot mai bune. La un anumit semn al anchetatorului, cel anchetat salivează imediat, ba mai scuișcă și sânge.

Ce folos că poporul este de altă părere, dacă aceasta este atât de singulară?

Trebuie să strâng curea. Odată cu libertatea au venit și eliberatorii.

Ne-au părăsit tocmai când ne era mai greu. Și dintr-o dată ne-a fost mai ușor.

Numai arcuiri de triumf, unul după altul. Niciodată nu vom ieși din acest întuneric.

Vă dăm libertatea cu lingurița, pentru a vă obliga să deschideți gura.

Chinurile noastre se vor termina cândva. Dar noi nu vom prinde acele vremuri.

În epocile în care se ridică cele mai multe monumente, cei mai mulți oameni lucrează în carierele de piatră.

Vesna Denčić

Noi am redus cele zece porunci biblice la dimensiuni mai rezonabile.

Lumea nu se poate prăbuși fără noi.

Napoleon a fost înfrânt în Rusia. Noi nu a trebuit să mergem atât de departe.

Suntem de acord cu orice. Este ultima noastră ofertă.

Ne-am vândut sufletul diavolului. Acum a venit după ambalaje.

Lațul criminalilor a fost rupt. Jumătate sunt la închisoare, jumătate sunt la putere.

Toate femeile sunt curve, cu excepția mamei mele. Mama este șefa bordelului.

Mi-am cumpărat armă. Acum reprezintă și eu secul tare.

Păcat că nu mă pricep la politică. Aș avea atâtea de spus.

Ranko Guzina

Vizitând zonele inundate, ministrul agriculturii s-a declarat mulțumit de sistemul de irigații.

Orice guvern al Serbiei, care-și va da demisia, va fi un guvern al salvării naționale.

Am avut un guvernator al Băncii Naționale care nu a permis tipărirea banilor. A fost schimbat pentru că a obstrucționat libertatea tiparului.

La Forțele de Muncă a fost lansată deviza: Cine

așteaptă cel mai mult, va fi angajat cel mai repede.

A murit într-un nefericit accident, dimineața la prima oră, așa cum fusese planificat.

Din cronică a unei crime: „Uciagașul a tras șase furci în direcția victimei dar, din fericire, doar unul a fost mortal”.

Se spune despre el că este hoț, tâlhar, asasin, mincinos și monstru, dar jumătate din aceste acuzații nu sunt adevărate.

Spărgătorii au lăsat în urma lor o dezordine înfrâtoare. Se vede lipsa lor de educație.

În localul nostru este obligatoriu să porți papion și vestă antiglonț.

Numai la Teatrul Național își fac armata câteva sute de recruți. Ei ne apără în cazul în care ne va ataca un teatru străin.

Soțul este acuzat că i-a dat soției otravă. Dar el susține că i-a administrat doar antidotul.

Niciodată nu este prea târziu pentru dragoste și politică. Există însă o diferență. Un amant bătrân nu poate produce pagube mari.

L-am rugat pe Dumnezeu să ne ajute. A spus că o să vadă ce se poate face.

Rade Jovanović

Suntem pentru Europa o verigă importantă. Numai că ne-am desprins de lanț.

Nu știm să folosim furculița și cuțitul. Ne încurcă furculița.

A fost un război de eliberare. Cain l-a eliberat pe Abel.

Nimeni nu poate enumera succesele guvernului nostru fără a intra în conflict cu acesta.

Ne doare mult nedreptatea. Dreptatea nici măcar nu o simțim.

Conducătorul nu crede în Dumnezeu. Este un exemplu de relații colegiale deficitare.

Am reușit să eliberăm unele orașe. Altele au rămas în continuare ocupate de arhitectura începutului de secol.

Căinele nu mai are de ce să ne apuce. Grea e uneori viața de câine.

Pot să aleg: să fiu o marionetă, sau viața mea va atârna de un fir de păr.

Sârbii, de secole trăiesc liberi Se schimbă doar eliberatorii.

Orice plăcere se plătește. Dar munca nu este pentru noi o plăcere.

Pedeapsa cu moartea a fost abolită. De-acum încolo, fiecare trebuie să-și asigure cumva viitorul.

Guvernul nu ratează nici o inițiativă. Toate ne nimeresc din plin.

În traducerea lui Valeriu Butulescu